

**ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΕΘΝΕΙΣ, ΕΥΡΩΠΑΙΚΕΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ»
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ & ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

«ΟΙ ΕΛΛΗΝΟΑΛΒΑΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟ 1991 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΝΤΕΙΒΙΣ ΤΣΑΚΑ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2018

Τριμελής Επιτροπή

Ευάγγελος Συρίγος (επιβλέπων), Αναπληρωτής Καθηγητής

.....

.....

Copyright © Τσάκα Ντέιβις, 2018.

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάστηκα και τα παρουσιάζω, σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω, επίσης, υπευθύνως ότι όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου. Η αναφερόμενη εργασία δεν αποτελεί αντιγραφή, ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τη συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Σε όλους εμάς

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

- ΚΕΑ : Κόμμα Εργασίας Αλβανίας
- ΔΚ : Δημοκρατικό Κόμμα Αλβανίας
- Η.Π.Α. : Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
- ΔΑΣΕ : Διάσκεψη για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη
- ΚΑΕΔ : Κόμμα Ένωσης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
- ΕΟΚ : Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
- ΝΑΤΟ : Οργανισμός Βορειοατλαντικού Συμφώνου
- ΔΝΤ : Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
- ΟΑΣΕ: Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη
- Ο.Η.Ε. / ΗΕ : Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών / Ηνωμένα Έθνη
- Π.Γ.Δ.Μ. : Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας¹
- Ε.Ε.Μ / Ελληνική Μειονότητα : Ελληνική Εθνική Μειονότητα
- ΜΑΒΗ : Μέτωπο Απελευθέρωσης Βορείου Ηπείρου
- ΔΕΘ: Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης
- Ε.Σ.Δ.Α. : Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
- Ε.Ε. : Ευρωπαϊκή Ένωση
- PHARE: Poland and Hungary Assistance for the Restructuring of the Economy
- Ε.Σ.Ο.Α.Β. : Ελληνικό Πρόγραμμα Ανασυγκρότησης των Βαλκανίων
- ΝΑ Ευρώπης: Νοτιοανατολικής Ευρώπης
- ΑΟΖ : Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη
- ΥΠΕΞ : Υπουργός Εξωτερικών
- Α.Ε.Π. : Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
- ΤΑΡ : Trans Adriatic Pipeline
- ΕΔΔΑ : Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
- ΕΛΙΑΜΕΠ : Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής
- ΔΠΔ: Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο
- ΡΔΙΥ: Party for Justice, Integration and Unity

---

¹ Βάση της Απόφασης της Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε. 47/225
https://www.mfa.gr/images/docs/fyrom/resolution_unga_225_1993.pdf

Θερμές ευχαριστίες απευθύνονται στον Καθηγητή μου κ. Άγγελο Συρίγο, ο οποίος αποδέχθηκε την πρόταση μου για την εξέταση του εν λόγω θέματος και έχει συμβάλει επί σειρά ετών με τη διδασκαλία του στην επιστημονική μου «ωρίμανση». Ιδιαίτερες ευχαριστίες αποδίδονται στον πρέσβη ε.τ. κ. Αλέξανδρο Μαλλιά ο οποίος με την ειλικρινή του ευγένεια δέχθηκε να συζητήσουμε για τις ελληνοαλβανικές σχέσεις, βοηθώντας με ουσιαστικά στην εκπόνηση της εργασίας μου. Ακόμη, ευχαριστίες αποδίδονται στους συναδέλφους που διάβασαν και σχολίασαν την εργασία ώστε να διαμορφωθεί ένα εννόητο και πλήρες κείμενο. Τέλος, ιδιαίτερες ευχαριστίες στην οικογένειά μου και στους φίλους που με στήριξαν στο δύσκολο διάστημα εκπόνησης της εργασίας.

Πίνακας περιεχομένων

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	4
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	7
ABSTRACT	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α' : Οι σχέσεις Ελλάδας - Αλβανίας μετά την κατάρρευση του καθεστώτος Χότζα	15
1. Η Αλβανία σε νέα και αχαρτογράφητα μονοπάτια	15
2. Οι διακυμάνσεις στις νεοσύστατες ελληνοαλβανικές σχέσεις	26
i. Η Ελληνική Εθνική Μειονότητα στην Αλβανία τα μετακομμουνιστικά χρόνια	41
ii. Ο Αρχιεπίσκοπος Τιράνων, Δυρραχίου και Πάσης Αλβανίας, Αναστάσιος	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β' : Η προσέγγιση των δύο χωρών στην αρχή του 21^{ου} αιώνα	55
1. Η πολιτική ζωή της Αλβανίας στις αρχές της νέας χιλιετίας	55
2. Η νέα προσέγγιση των δύο χωρών σε «δυτικό» φόντο	62
i. Ελληνική Εθνική Μειονότητα Αλβανίας : Η Ιδιαίτερη Περίπτωση της Χιμάρας	78
ii. Η Οριοθέτηση των Θαλασσίων Ζωνών και της Υφαλοκρηπίδας μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας.....	85
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ' : Οι εξελίξεις στις ελληνοαλβανικές σχέσεις της τελευταίας δεκαετίας	94
1. Η ανάδειξη ελπιδοφόρων πολιτικών στην Αλβανία με σταθερό στόχο την ευρωπαϊκή πορεία.....	94
2. Η διάψευση των ελπίδων για τις ελληνοαλβανικές σχέσεις μετά το 2010	102
i. Ο αλβανικός εθνικισμός και η επιρροή του στις σχέσεις με την Ελλάδα	122
ii. Το «Βορειοηπειρωτικό Ζήτημα» και η διατήρηση (;) του εμπολέμου με την Αλβανία	133
Αντί Επιλόγου	142
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	146

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία μελετά τις σχέσεις που αναπτύχθηκαν ανάμεσα σε Ελλάδα και Αλβανία από το 1991 έως σήμερα, παραθέτοντας και τις απαραίτητες, για την βαθύτερη κατανόηση των εκάστοτε πολιτικών επιλογών πληροφορίες για το εσωτερικό της απομονωμένης ως το 1990 Αλβανίας. Ξεκινώντας από τη δεκαετία του 1990 και την ένταση στη σχέση των δύο χωρών, με αποκορύφωμα όσα έλαβαν χώρα με αφορμή το επεισόδιο της «Επισκοπής» μέχρι και την υπογραφή του Συμφώνου φιλίας ανάμεσα στις δύο χώρες το 1996. Από το 1991 και έπειτα η αντιμετώπιση κυρίως της ελληνικής εθνικής μειονότητας αλλά και του Αρχιεπίσκοπου Αναστάσιου από τις αλβανικές κυβερνήσεις δρούσε πάντοτε καταλυτικά στις σχέσεις Ελλάδας και Αλβανίας. Η δεκαετία ολοκληρώνεται με τις δύο χώρες να έχουν θέσει η κάθε μια τις δικές της προτεραιότητες διαμορφώνοντας ουσιαστικά το πλαίσιο των μελλοντικών επαφών τους. Κατά τη δεκαετία του 2000 η πρόθεση της Αλβανίας να ενταχθεί σε «δυτικούς» θεσμούς ομαλοποιεί κάπως τις σχέσεις με την Ελλάδα, η οποία επιθυμεί και αυτή να σταθεί αρωγός στην αλβανική προσπάθεια, θεωρώντας πως μια Αλβανία εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του NATO είναι σαφώς προτιμότερη για τις επιδιώξεις της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Η δεκαετία «κλείνει» με την προσχώρηση της Αλβανίας στο NATO, την κατάθεση αίτησης για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς και την υπογραφή με την Ελλάδα συμφωνίας για τον καθορισμό των θαλασσιών ζωνών και της υφαλοκρηπίδας. Την ίδια ώρα, η άνοδος της τουριστικής αξίας της Χιμάρας και οι αλβανικές πολιτικές σε αυτήν δημιουργούν τριβές στις δύο χώρες. Η επόμενη δεκαετία αρχίζει με την ακύρωση της υπογραφείσας συμφωνίας με την Ελλάδα από το Συνταγματικό Δικαστήριο της Αλβανίας. Η πράξη αυτή δίνει και το στίγμα για τις σχέσεις των δύο χωρών τα τελευταία χρόνια, όπου στην αλβανική ηγεσία βρίσκεται ο σοσιαλιστής Έντι Ράμα. Ενώ το 2014 η Ελλάδα συναινεί στην απόδοση του καθεστώτος υποψηφίου προς ένταξη χώρας στην Ε.Ε. η αλβανική ηγεσία υιοθετεί πολιτικές καταπίεσης της ελληνικής εθνικής μειονότητας, ειδικά στη Χιμάρα και επικοινωνεί μια θέση «ισχυρού» έναντι στην αδρανή στάση της Ελλάδας. Ζητήματα όπως το «Βορειοηπειρωτικό», το «εμπόλεμο» και το αφήγημα της «Μεγάλης Αλβανίας» μαζί με τις προεκτάσεις του αλβανικού εθνικισμού, άλλοτε τίθενται επισήμως στις συναντήσεις αξιωματούχων των δύο χωρών και άλλοτε χρησιμοποιούνται τεχνηέντως στο εσωτερικό κάθε χώρας δημιουργώντας σταθερά

«σκιές» στις ελληνοαλβανικές σχέσεις και εντείνοντας την καχυποψία ανάμεσα στις δύο πλευρές.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

Ελλάδα, Αλβανία, Εξωτερική Πολιτική, Ελληνική Εθνική Μειονότητα, Αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος, Συμφωνία οριοθέτησης θαλασσίων ζωνών και υφαλοκρηπίδας, Αλβανικός Εθνικισμός, «Βορειοηπειρωτικό Ζήτημα», Εμπόλεμο

ABSTRACT

The hereunto thesis examines the bilateral relations between Greece and Albania since 1991 until today providing the necessary, for a deeper understanding of the relevant political choices, information regarding the internal situation of Albania which remained isolated up to 1990. Starting from the 1990's decade and the severe tension in the relationship of the two countries, which reached its zenith during the affairs that took place as cause of the 'Episkopi' incident, to the signing of the Treaty of Friendship in 1996. Since 1991 the treatment of the Greek national minority and the Archbishop Anastasios from the Albanian governments has always been a catalyst for the Greek-Albanian relations. By the end of the decade each country has established its own priorities, virtually shaping the context of their future contacts. During the 2000's decade Albanian's intention to be part of the western institutions normalized somehow its relation with Greece, which seek to assist in the Albanian effort, assuming that an Albanian state - part of NATO and European Union was more preferable for the aspirations of the Greek foreign policy. At the end of the decade Albania acceded to NATO, submitted an application for its accession to the European Union and signed an agreement defining the maritime borders between Greece and Albania as well as the two countries' continental shelf. At the same time, the rising value of Himara due to its tourist attractions and the local Albanian policies created friction between Greece and Albania. Next decade commences with the cancellation of the agreement signed in 2009 between Greece and Albania from Albania's Constitutional Court. This act set the stigma for the bilateral relations of the past years whereas the socialist Edi Rama has dominated the Albanian political landscape. While in 2014 Greece gave its consent to awarding Albania a candidate status in EU, Albania adopted oppression policies against the Greek national minority, especially in Himara communicating a 'high-powered' profile against the 'passive' attitude of Greece. Issues, such as the 'Northern Epirus' issue, the 'state of war' issue, and the 'Greater Albania' narrative accompanied by the extensions of the Albanian nationalism are sometimes mooted officially and some other times are artfully being used domestically undermining the bilateral relations of Greece and Albania and intensifying the distrust between the two parts.

KEY WORDS

Greece, Albania, Foreign Policy, Greek National Minority, Archbishop Anastasios, Agreement on the delimitation of continental shelf and other maritime areas, 'Northern Epirus' Issue, 'State of War' Issue, Albanian Nationalism

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εργασία αυτή καλύπτει με τον όσο το δυνατόν πληρέστερο τρόπο την περιγραφή των διμερών σχέσεων Ελλάδος – Αλβανίας τα 28 περίπου τελευταία έτη. Σχέσεις οι οποίες ορίζονταν επί τη βάση συγκεκριμένων αξόνων πολιτικής και συμφερόντων των δύο κρατών. Παρουσιάζονται επομένως όχι μόνο οι επαφές και οι ενέργειες των δύο χωρών αλλά παρατίθεται και αναλύεται επίσης το πλαίσιο μέσα στο οποίο λαμβάνονταν οι αποφάσεις αυτών καθώς και τα κίνητρα με βάση τα οποία κάθε πλευρά κινείτο στις επαφές της με την άλλη χώρα.

Οι επιδιώξεις των χωρών στο διεθνές πεδίο επικοινωνούνται και προωθούνται κυρίως μέσα από την εξωτερική πολιτική κάθε χώρας. Η εξωτερική πολιτική λοιπόν Ελλάδας και Αλβανίας είναι αυτή η οποία ερευνάται και μελετάται στο μεγαλύτερο βαθμό σε αυτήν την εργασία. Όπως άλλωστε σημειώνει ο A. Heywood « *Η εξωτερική πολιτική αναφέρεται, σε γενικές γραμμές, στην προσπάθεια των κυβερνήσεων να επηρεάσουν ή να διαχειριστούν γεγονότα και εξελίξεις που διαδραματίζονται εκτός συνόρων, συνήθως, αλλά όχι αποκλειστικά, μέσα από τις σχέσεις που συνάπτουν με κυβερνήσεις άλλων κρατών*»².

Η εργασία αυτή οριοθετεί την κάλυψη των ελληνοαλβανικών σχέσεων από το 1991, οι δύο χώρες όμως έχουν μεταξύ τους άλυτα ζητήματα τα οποία δημιουργούνται και διαιωνίζονται ήδη από τον 20^ο αιώνα. Τα ζητήματα αυτά αποτελούν τροχοπέδη για την ανάπτυξη και τη βελτιστοποίηση των διμερών τους σχέσεων και για αυτό το λόγο καταγράφονται και αναλύονται επίσης σε αυτή την εργασία.

Θεωρήθηκε σκόπιμο, κάθε ένα από τα τρία κεφάλαια το οποίο αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις τρεις τελευταίες δεκαετίες να ξεκινάει παρουσιάζοντας συνοπτικώς αλλά συνολικώς την -άγνωστη σε πολλούς- και -απαραίτητη για την κατανόηση των επιλογών της - εσωτερική πολιτική και κοινωνική κατάσταση της Αλβανίας. Η μελέτη των δρωμένων εντός της Αλβανίας είναι απαραίτητη στην προσπάθεια κατανόησης των επιλογών αυτής στις διεθνείς της σχέσεις. Η συνέχεια επιφυλάσσει την αναλυτική κάλυψη των γεγονότων που ορίζουν τις ελληνοαλβανικές σχέσεις. Επίσημες επισκέψεις, ανακοινώσεις, κυβερνητικές ενέργειες, διμερείς συμφωνίες, επιλογές

---

²Heywood A., (2013), Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτική στην Παγκόσμια Εποχή, (επίμ. μτφρ. Φραγκονικολόπουλος & Προέδρου), 2013 : Κριτική. (Το πρωτότυπο εκδόθηκε το 2011)

πολιτικής κ.α. καλύπτονται εκτενώς στο 2^ο μέρος κάθε κεφαλαίου. Όλα τα παραπάνω έχει γίνει προσπάθεια να εξηγηθούν και να ενταχθούν μέσα στις στρατηγικές επιλογές κάθε χώρας. Αναζητήθηκε δηλαδή η σκοπιμότητα πίσω από κάθε ενέργεια Ελλάδας και Αλβανίας που καταγράφεται στην εργασία. Το τέλος κάθε κεφαλαίου περιλαμβάνει δύο από τα ζητήματα τα οποία ορίζουν σε πολύ μεγάλο μέρος τις ελληνοαλβανικές σχέσεις και αποτελούν σημεία αναφοράς για αυτές. Ζητήματα όπως η ελληνική μειονότητα στην Αλβανία, η οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών ανάμεσα στις δύο χώρες, οι επιπτώσεις του αλβανικού εθνικισμού στις διμερείς σχέσεις, το «Βορειοηπειρωτικό ζήτημα» κ.α. περιγράφονται και επεξηγούνται με σαφήνεια στο τελευταίο μέρος κάθε κεφαλαίου.

Στο πρώτο μέρος της εργασίας καλύπτεται και αναλύεται η δεκαετία του 1990, από την πτώση του χοτζικού καθεστώτος στην Αλβανία μέχρι την κρίση των πυραμίδων το 1997 και το νέο Σύνταγμα της χώρας το 1998. Οι ελληνοαλβανικές σχέσεις ξεκινάνε δοκιμαζόμενες από το επεισόδιο των αδερφών Πράσσου και συνεχίζουν σε αυξανόμενη ένταση μέχρι το επεισόδιο της Επισκοπής το 1994. Το Σύμφωνο του 1996 αποτελεί θετική εξέλιξη των διμερών σχέσεων η οποία όμως ανακόπτεται από την κρίση στην Αλβανία και τις διώξεις που υφίσταται η ελληνική μειονότητα ολόκληρη τη δεκαετία. Το ζήτημα αυτής αναφέρεται εκτενώς σε ξεχωριστό υποκεφάλαιο ενώ το πρώτο μέρος κλείνει με το έργο που προσέφερε ο Αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος. Το δεύτερο μέρος αναφερόμενο στη δεκαετία του 2000 παρουσιάζει και αναλύει τις εναλλαγές στην πολιτική ζωή της Αλβανίας καθώς και την επιλογή αυτής να στραφεί ολοκληρωτικά προς τους δυτικούς θεσμούς. Οι ελληνοαλβανικές σχέσεις περνούν ένα θετικό διάλλειμα κατά την πρωθυπουργία Μπερίσα ενώ η Ελλάδα επιλέγει να δράσει ως ο καθοδηγητής της χώρας προς την Ευρωπαϊκή Ένωση. Αναλύεται επίσης το ζήτημα της οριοθέτησης των θαλασσίων ζωνών των δύο χωρών από τη συμφωνία του 2009 μέχρι τις συζητήσεις του 2018. Εξηγείται ακόμη ο αγώνας των δύο χωρών να επιβεβαιώσουν την επιρροή τους στην αμφιλεγόμενη περιοχή της Χιμάρας. Το τρίτο μέρος αναφέρεται στις αλβανικές πολιτικές επιλογές της τελευταίας δεκαετίας και τις επιτυχίες αυτής όπως η απόδοση καθεστώτος υποψηφίου προς ένταξη μέλους το 2014 από την Ε.Ε. μέχρι και τις προσπάθειες εκδημοκρατισμού της χώρας κυρίως από τον νέο Αλβανό πρωθυπουργό Έντι Ράμα. Οι σχέσεις Αλβανίας Ελλάδας δοκιμάζονται εξαιτίας και της ελληνικής οικονομικής κρίσης φτάνοντας όμως προσφάτως στον στενό διάλογο των δύο χωρών και την προσπάθεια αυτών για την επίλυση όλων των μεταξύ

τους ζητημάτων. Τα σημαντικότερα εξ' αυτών αναλύονται στα δύο τελευταία υποκεφάλαια όπου δίνονται σαφείς εξηγήσεις για τη φύση ζητημάτων όπως οι αιτιάσεις των Τσάμηδων, το «εμπόλεμο» των δύο χωρών και το «Βορειοηπειρωτικό ζήτημα» σε ολόκληρη την έκφανση του. Καλύπτεται ακόμη το αφήγημα της «Μεγάλης Αλβανίας» καταγράφοντας τις ρίζες του αλλά και το κατά πόσον υφίσταται σήμερα επηρεάζοντας τις σχέσεις με την Ελλάδα.

Μεγάλο μέρος της βιβλιογραφίας που χρησιμοποιήθηκε στην εκπόνηση αυτής της εργασίας ήταν ελληνική - συγγράμματα, άρθρα, ανακοινώσεις και δηλώσεις. Χρησιμοποιήθηκε επίσης διεθνής βιβλιογραφία, με τους Vickers και Pettifer να κατέχουν την μερίδα του λέοντος στη σχετική με την Αλβανία βιβλιογραφία. Η συμπερίληψη αλβανικής βιβλιογραφίας, κυρίως πρωτογενών πηγών και δημοσιεύσεων, ήταν καθοριστικής σημασίας για την ανάλυση των ζητημάτων που εξετάζονται. Η συλλογή πληροφοριών συμπληρώθηκε με συνεντεύξεις προσώπων που γνωρίζουν εκ των έσω τα συγκεκριμένα ζητήματα. Ο πρώτος είναι πρώην Έλληνας πρέσβης στην Αλβανία και ο δεύτερος στέλεχος εταιρίας η οποία ανήκε σε πυραμιδική τράπεζα στην Αλβανία. Αμφότεροι βοήθησαν ιδιαίτερα στην αποτύπωση και επεξήγηση καταστάσεων και επιλογών. Επιπλέον, καταγράφηκαν μαρτυρίες μελών της ελληνικής εθνικής μειονότητας στην Αλβανία, οι οποίοι εξιστόρησαν τη κατάσταση που βίωσαν από το 1991 και έπειτα. Στην εκπόνηση του κειμένου συνετέλεσε επίσης η παρακολούθηση συνεντεύξεων κυβερνητικών αξιωματούχων των δύο χωρών καθώς και η χρήση που κάνουν μερικοί εξ' αυτών των μέσων κοινωνικής δικτύωσης εκφράζοντας έτσι πολιτικές και απόψεις. Με αυτό τον τρόπο υπήρχε η δυνατότητα άμεσης επαφής με την 'σκέψη' και τα λεγόμενα του εκάστοτε δρώντος, παρέχοντας στην εργασία πρωτογενές υλικό.

Στόχο της εργασίας αποτελεί ο εμπλουτισμός της υπάρχουσας βιβλιογραφίας που καλύπτει το ζήτημα των ελληνοαλβανικών σχέσεων, ιδιαίτερα δε από τη στιγμή που η βιβλιογραφία η οποία περιλαμβάνεται στην εργασία καλύπτει τις πιο πρόσφατες εξελίξεις. Η συνεισφορά της στην επιστήμη των διεθνών σπουδών έγκειται στην κάλυψη σύγχρονων ζητημάτων των δύο χωρών καθώς και στην αποσαφήνιση των χρόνιων θεμάτων τριβής μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας τα οποία λειτουργούν καταλυτικά στις σχέσεις τους ακόμη και σήμερα. Καλύπτοντας τόσο την εσωτερική πολιτική ζωή της Αλβανίας όσο και τις διμερείς σχέσεις με την Ελλάδα, η εργασία προσφέρει μια πλήρη εικόνα στο αναγνώστη που επιθυμεί να κατανοήσει τις

ελληνοαλβανικές σχέσεις από το 1991 ως σήμερα αποκρυσταλλώνοντας επίσης τα κυριότερα διμερή θέματα που μονοπωλούν το ενδιαφέρον των δύο χωρών. Αποτελεί βασικό στόχο της εργασίας να λύσει οποιεσδήποτε απορίες του αναγνώστη σχετικά με τις ελληνοαλβανικές σχέσεις, τις επιλογές των δύο κυβερνήσεων, την νομική υπόσταση ζητημάτων όπως το εμπόλεμο των δύο χωρών, η οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών, οι αιτιάσεις των Αλβανών για τις περιουσίες τους επί ελληνικού εδάφους κ.α. Τέλος καταγράφονται ιδέες και σκέψεις για την επίτευξη προόδου στις σχέσεις Ελλάδας Αλβανίας και τον υπερκερασμό των ζητημάτων που διατηρούν τις δύο χώρες δέσμιες για πολλές δεκαετίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α' : Οι σχέσεις Ελλάδας - Αλβανίας μετά την κατάρρευση του καθεστώτος Χότζα

1. Η Αλβανία σε νέα και αχαρτογράφητα μονοπάτια

Ο θάνατος του Αλβανού κομμουνιστή ηγέτη Ενβέρ Χότζα³ το 1985, σηματοδοτεί την απαρχή μιας νέας σελίδας για την ιστορία της χώρας. Ο θάνατος του Χότζα πυροδότησε εκδηλώσεις πένθους και θλίψης στην αλβανική κοινωνία οι οποίες μάλιστα θεωρήθηκαν απρόσμενες εκ των διεθνών παρατηρητών κυρίως λόγω της σκληρότητας με την οποία αντιμετώπιζε το λαό του το χοτζικό καθεστώς για πολλές δεκαετίες⁴. Μερικές μέρες αργότερα, την άνοδο στην εξουσία, ως γενικός γραμματέας του κομμουνιστικού κόμματος, πετυχαίνει ο Ραμίζ Αλία⁵ ο οποίος θα πορευθεί στο τιμόνι της χώρας, όντας φυσικά και ο αρχηγός του Κόμματος Εργασίας Αλβανίας⁶, μέχρι το 1992 όταν και παραιτήθηκε από την Προεδρία της χώρας.

Κατά τη διάρκεια του 1990, μεγάλες λαϊκές κινητοποιήσεις λάμβαναν χώρα στη Σκόδρα⁷ εξαιτίας της ένδειας τροφίμων καθώς και της ανυπαρξίας δημοκρατικών μεταρρυθμίσεων. Επιστέγασμα αυτών, η αντίληψη των κρατικών οργάνων με βάση την οποία διεπράχθη η εισβολή Αλβανών αστυνομικών στην ελληνική πρεσβεία των

---

³ Ο Χότζα γεννημένος στο Αργυρόκαστρο της Αλβανίας, αναδείχθηκε ηγέτης της Αλβανίας το Νοέμβριο του 1944 και έμεινε στην εξουσία μέχρι και τον θάνατό του το 1985. Ο Χότζα ήταν ένας πολιτικός ο οποίος ήταν ταγμένος στην ιδεολογία του κομμουνισμού οδηγώντας τη χώρα σε βαθιά απομόνωση από τη διεθνή κοινότητα, διατηρώντας περιστασιακές σχέσεις με τη Γιουγκοσλαβία του Τίτο, τη Ε.Σ.Δ του Στάλιν και την ΛΔΚ του Μάο.

Για ένα σύντομο ιστορικό χρονολόγιο βλ. στο mixanitouxronou.gr, «Ενβέρ Χότζα. Ο Αλβανός «Στάλιν» των Βαλκανίων. Δίδαξε σε λύκειο της Κορυτσάς, πολέμησε τους Ιταλούς, «αυτοκτόνησε» τους αντιπάλους του, έκανε τους ναούς και τα τζαμιά στάβλους» <http://www.mixanitouxronou.gr/enver-chotza-o-alvanos-stalin-ton-valkanion-didaxe-se-likio-tis-koritsas-polemise-tous-italous-aftoktonise-tous-antipalous-tou-ekane-tous-naous-ke-ta-tzamia-stavlous/>

⁴ Miranda Vickers, 1995, *The Albanians A modern History*, I.B. Tauris & Co Ltd, London, σελ 290

⁵ Ο Ραμίζ Αλία αποτέλεσε συνεργάτη του Χότζα εντός του ΚΕΑ, ενώ είχε διατελέσει Υπ. Παιδείας από το 1955 ως το 1958. Το 1982 εκλέχθηκε Πρόεδρος της χώρας, ενώ αναδείχθηκε σε ηγέτη και Γενικό Γραμματέα του ΚΕΑ δύο μέρες μετά το θάνατο του Ενβέρ Χότζα. Περισσότερα για το βίο του Αλία στο <http://www.britannica.com/biography/Ramiz-Alia>

⁶ Πρόκειται ουσιαστικά για το Κομμουνιστικό Κόμμα Αλβανίας το οποίο ιδρύθηκε από τον Χότζα το 1941 και μετέπειτα μετονομάστηκε σε Κόμμα Εργασίας. Αναλυτικά και εκτενώς : http://www.enverhoxha.ru/Archive_of_books/History_PLA/history_of_labour_of_albani_a_second_edition_eng.pdf

⁷ «Η Σκόδρα είναι η ισχυρότερη ισλαμική πόλη στην Αλβανία και μετά ακολουθούν οι πόλεις Δυρράχιο, Ελμπασάν και Καβόγια. Η Σκόδρα είναι, επίσης, η πνευματική εστία 350.000 περίπου ρωμαιοκαθολικών» (Κούζας, 2013)

Τιράνων με σκοπό τη σύλληψη νεαρού Αλβανού «φυγά»⁸. Την ίδια περίοδο και κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού χιλιάδες Αλβανοί εφορμούσαν στις «Δυτικές» πρεσβείες των Τιράνων ζητώντας προστασία και πολιτικό άσυλο. Χιλιάδες άνθρωποι εγκατέλειψαν τη χώρα αναζητώντας ένα καλύτερο μέλλον στο εξωτερικό⁹ χαρακτηρίζοντας τα χρόνια διαβίωσής τους στην Αλβανία ως εφιαλτικά. Αργότερα τον ίδιο χρόνο, κατά το πρώτο δεκαήμερο του Δεκέμβρη, ξεκίνησαν φοιτητικές κινητοποιήσεις στα Τίρανα με αίτημα καλύτερες συνθήκες διαβίωσης. Ο Ραμίζ Αλία καθησύχαζε σε ομιλίες του τον λαό εστιάζοντας στον συνεχή εκδημοκρατισμό της χώρας. Υποσχόταν την αποκατάσταση των εμπορικών σχέσεων με τη Σοβιετική Ένωση, συμμετείχε στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, «άνοιξε» τον εναέριο χώρο της Αλβανίας για τα εμπορικά αεροσκάφη και κατάφερε να πείσει την Κεντρική Επιτροπή του ΚΕΑ να επιτρέψει σε ανεξάρτητους υποψηφίους να συμμετέχουν σε εκλογές¹⁰. Τελικώς, οι εκλογές αυτές προκηρύχθηκαν για τις 10/2/1991, στις οποίες μάλιστα θα μετείχε για πρώτη φορά και το «νεογέννητο», στις 12/12/1990, Δημοκρατικό κόμμα¹¹ με ηγέτες τον Σαλί Μπερίσα, τον Γκράμος Πάσκο και πρόεδρο αυτού τον Αζέμ Χαϊντάρι. Το νέο αυτό κόμμα ζήτησε την αναβολή των εκλογών ώστε να προετοιμαστεί καταλλήλως, αλλά το αίτημά του απορρίφθηκε. Ακολούθησαν μαρτυρίες για εκφοβισμό μελών και οπαδών του νεοσυσταθέντος κόμματος. Τελευταία σημαντική εξέλιξη του έτους αποτελεί η άρση της απαγόρευσης άσκησης¹² της θρησκείας, η οποία ίσχυε στο παρελθόν και είχε αναγάγει την Αλβανία σε αθεϊστικό κράτος¹³.

Το 1991 ήταν ένα έτος καμπής για το σύγχρονο αλβανικό κράτος. Η σταδιακή κατάρρευση του κομμουνισμού δεν επέφερε συσπείρωση του αλβανικού λαού ώστε να

---

⁸ Αυτή ήταν άλλη μια προσπάθεια ενός Αλβανού να προσπαθήσει να διαφύγει από την Αλβανία με τη προστασία της Ελληνικής πρεσβείας. Το φαινόμενο ήταν σύνηθες στις περισσότερες ευρωπαϊκές πρεσβείες των Τιράνων,

⁹ Κυρίως οι Αλβανοί μετανάστες άρχισαν να καταφθάνουν τον Ιούλιο στην Ιταλία και το Μπρίντζι.

¹⁰ Ηλίας Α. Αντωνόπουλος, 1995, Αλβανία και Ελληνοαλβανικές Σχέσεις 1912-1994, Αθήνα, Ωκεανίδα. Σελ. 72-85

¹¹ Στοιχεία για το ΔΚ Αλβανίας στην επίσημη σελίδα <https://pd.al/>

¹² Στην αντίπερα όχθη, στην Ελλάδα υφίσταται συνταγματική ρύθμιση υπέρ της Ανατολικής Ορθοδόξου Εκκλησίας ως της επικρατούσας θρησκείας, η οποία μάλιστα συνοδεύεται από ένα εκτενές πλέγμα συνταγματικών και νομοθετικών διατάξεων διαμορφώνοντας μια μοναδική περίπτωση σε ολόκληρη την Ευρώπη. Πηνελόπη Φουντουδάκη στο Θ. Λίποβατς, Ν. Δεμερτζής, Β. Γεωργιάδου (επίμ.), (2002), Θρησκείες και Πολιτική στην Νεωτερικότητα, Αθήνα : Κριτική . σελ 190

¹³ Ιωάννης Κούζας (Διατριβή), 2013, Ελληνοαλβανικές σχέσεις (1990-2010): οι διμερείς σχέσεις υπό το πρίσμα της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία και του ζητήματος των Τσάμηδων, Κομοτηνή

συγκροτήσει ένα νέο, επί της ουσίας, κράτος. Οι φοιτητές, μερικοί εξ' αυτών υποκινούμενοι από το δημοκρατικό κόμμα, ζητούσαν μεταρρυθμίσεις την ίδια ώρα που χιλιάδες συμπατριώτες τους πάλευαν με νύχια και με δόντια να εγκαταλείψουν τη χώρα και να διεκδικήσουν ένα καλύτερο μέλλον στις γειτονικές χώρες. Όπως μάλιστα χαρακτηριστικά αναφέρεται σχολιάζοντας τα πρώτα χρόνια της πτώσης του κομμουνισμού στην Αλβανία «... οι Αλβανοί βρέθηκαν σε μια σκληρή ταυτότητα.... Επέστρεψαν εκεί από όπου είχαν ξεκινήσει την ιστορία τους για το σχηματισμό του έθνους: σε μία σκόρπια σειρά κλαν που προσπαθούν να επιβιώσουν.»¹⁴

Ενώ η προεκλογική μάχη μαινόταν ανάμεσα στα δύο στρατόπεδα στα Τίρανα, χιλιάδες φοιτητές συνέχιζαν τις διαδηλώσεις με αποκορύφωμα αυτών την αποκαθήλωση του αγάλματος¹⁵ του πάλαι ποτέ ηγέτη τους Ενβέρ Χότζα. Όπως μάλιστα έχει δηλώσει η ίδια η χήρα του Χότζα σε συνέντευξή της «...την επόμενη μέρα ήρθαν και περικύκλωσαν το σπίτι μας... να βάλουν φωτιά»¹⁶. Αυτά τα γεγονότα είχαν ως αποτέλεσμα ο Ραμίζ Αλία να δημιουργήσει νέα κυβέρνηση υπό τον 38χρονο τότε Φατος Νάνο ώστε να οδηγηθεί η χώρα με ηρεμία στις επερχόμενες εκλογές στις οποίες και δέχθηκε τελικά να δοθεί παράταση για τις 31/3/1991 με τη συμμετοχή¹⁷ δύο ακόμη μη κομμουνιστικών κομμάτων, του Οικολογικού και του Ρεπουμπλικανικού¹⁸. Το τελευταίο φέρεται να είχε την υποστήριξη του αντίστοιχου ιταλικού κόμματος¹⁹. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία²⁰ της εποχής η συμμετοχή στις εκλογές έφτασε το 95% αναδεικνύοντας νικητή το ΚΕΑ με 169 έδρες σε σύνολο 250. Το ΔΚ έφτασε τις 75 ενώ η Ομόνοια²¹ τις 5.

Η παρατεταμένη οικονομική ένδεια και οι απεργιακές κινητοποιήσεις των εργαζομένων ανάγκασαν σε παραίτηση τον Φάτος Νάνο, με τον Ούλι Μπούφι να αναλαμβάνει το ρόλο του πρωθυπουργού και να μαρτυρά πως η κυβέρνηση του

---

¹⁴ Stephanie Schwander-Sievers, Bernd J. Fischer (επιμ.), 2012, Αλβανικές Ταυτότητες Μύθος και Ιστορία, Αθήνα, Παπαζήση. Σελ.170

¹⁵ Τηλέμαχος Κωτσίας, 2010, «Η κατεδάφιση του αγάλματος του Εμβέρ Χότζα», Tanea.gr <http://www.tanea.gr/2010/08/11/lifearts/culture/i-katedafisi-toy-agal-atos-toy-e-ber-xotza/>

¹⁶ Σταύρος Τζίμας, 2010, Στον αστερισμό του εθνικισμού Αλβανία και Ελλάδα στη μετά Χότζα εποχή, Θεσσαλονίκη, Επίκεντρο . Σελ 278

¹⁷ Στις εκλογές αυτές συμμετείχε και το κόμμα της Ομόνοιας, η δράση του οποίου αναφέρεται παρακάτω.

¹⁸ Ιδρύεται το 1991 με αρχηγό τον Sabri Godo.

¹⁹ Ηλίας Α. Αντωνόπουλος, 1995, Αλβανία και Ελληνοαλβανικές Σχέσεις 1912-1994, Αθήνα, Ωκεανίδα. Σελ. 89-91

²⁰ Τα επίσημα αποτελέσματα στο: http://archive.ipu.org/parline-e/reports/arc/2001_91.htm

²¹ Η Ομόνοια ήταν η πολιτική οργάνωση που εκπροσωπούσε την ελληνική εθνική μειονότητα. Αναφέρεται παρακάτω εκτενώς.

«μπορεί να εξασφαλίσει ψωμί για 6 μέρες ακόμα»²². Δήλωση χαρακτηριστική της κατάστασης που επικρατούσε στην Αλβανία.

Σανίδα οικονομικής σωτηρίας ήρθε να δώσει στη χώρα τόσο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, όσο και η Γερμανία με την Ιταλία παρέχοντας χρηματική βοήθεια και τρόφιμα. Σε συνέχεια των υποσχόμενων δημοκρατικών και φιλελευθέρων πολιτικών η Αλβανία εξομάλυνε τις διπλωματικές της σχέσεις με τις ΗΠΑ²³, υπέγραψε τον Χάρτη Παρισιού²⁴ της ΔΑΣΕ²⁵ και έγινε μέλος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου²⁶. Καθώς όμως η κατάσταση δεν φαινόταν να εξομαλύνεται στο εσωτερικό της χώρας, ο Πρόεδρος Ραμίζ Αλία αποφάσισε τον σχηματισμό κυβέρνησης υπό τον τεχνοκράτη Βίλσον Αχμέτι²⁷, ο οποίος θα οδηγούσε τη χώρα σε νέες εκλογές τον Μάρτιο του 1992.

Στις εκλογές²⁸ αυτές, τις πρώτες πραγματικά πολυκομματικές με τη συμμετοχή 5 κομμάτων, κέρδισε με χαρακτηριστική άνεση το Δημοκρατικό κόμμα του Σαλί Μπερίσα συγκεντρώνοντας ποσοστό λίγο πάνω από 62%. Το Σοσιαλιστικό κόμμα²⁹ συγκέντρωσε το 25%, με το Σοσιαλδημοκρατικό, το ΚΑΕΔ και το Ρεπουμπλικανικό να περιορίζονται σε μικρά ποσοστά. Στις 9 Απριλίου του 1992 ο Μπερίσα έγινε Πρόεδρος της Αλβανίας και ο Αλεξάντερ Μέξι³⁰ πρωθυπουργός. Ο Μπερίσα ελλείπει νέου συντάγματος συγκέντρωσε πολλές εξουσίες πάνω του ενώ την ίδια στιγμή φαίνεται να είχε και μεγάλη υποστήριξη από τη Δύση (όπως για παράδειγμα η βοήθεια

---

²²Panorama.com,2016, «Ylli Bufi: E vërteta e thënies sime “kemi dhe 6 ditë bukë» <http://www.panorama.com.al/ylli-bufi-e-verteta-e-thenies-sime-kemi-dhe-6-dite-buke/>

²³ Πρεσβεία των ΗΠΑ ανοίγει στα Τίρανα την 1.10.1991, ενώ υπογράφεται και MoU ανάμεσα στις δύο χώρες για την εξομάλυνση των διπλωματικών τους σχέσεων. Η επίσημη ιστοσελίδα της πρεσβείας των Η.Π.Α στην Αλβανία <https://al.usembassy.gov/our-relationship/policy-history/io/>

²⁴ Επρόκειτο για ένα πολιτικό κείμενο που έκανε λόγο για τη μη χρήση βίας, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ειρηνική διευθέτηση των διαφορών κ.α. Το κείμενο : <https://www.osce.org/mc/39516>

²⁵ Πρόκειται για την προγενέστερη μορφή του σημερινού Οργανισμού για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη . Η επίσημη σελίδα του οργανισμού <https://www.osce.org/history>

²⁶ Στοιχεία της Αλβανίας στο ΔΝΤ από την επίσημη σελίδα του <https://www.imf.org/en/Countries/ALB#countrydata>

²⁷ Μη προσκείμενος σε κάποιο κόμμα κλήθηκε να σχηματίσει τεχνοκρατική κυβέρνηση που θα οδηγούσε τη χώρα στις εκλογές. Η βιογραφία του συνοπτικά εδώ: <http://thebiography.us/en/ahmeti-vilson>

²⁸ Αναλυτικά τα αποτελέσματα των εκλογών : http://archive.ipu.org/parline-reports/arc/2001_92.htm

²⁹ Πρόκειται ουσιαστικά για τη συνέχεια του Κόμματος Εργασίας υπό νέα ονομασία. « *Socialist Party (SP), a left-wing political force built on the foundations of the Party of Labor of Albania, which ruled Albania with an iron-fist for almost five decades until 1991*» στο Genc Mlloja,2013, « LEFT-WING SOCIALIST PARTY REGAINS POWER IN ALBANIA», worldpolicy.org, <https://worldpolicy.org/2013/06/28/left-wing-socialist-party-regains-power-in-albania/>

³⁰ Μέλος του ΔΚ, πρώην αρχαιολόγος, εκλέχθηκε πρωθυπουργός σε ηλικία 53 ετών. Nytimes.com, 1992, «Albania's Democratic Party Names Surgeon to Fill President's Post» <https://www.nytimes.com/1992/04/05/world/albania-s-democratic-party-names-surgeon-to-fill-president-s-post.html?scp=3&sq=Aleksander%20meksi&st=cse>

900 εκ. από την ΕΟΚ, επίσημη κατάθεση αίτησης συμμετοχής στο ΝΑΤΟ κ.α.) και ιδιαίτερα από τις Η.Π.Α. Την ίδια χρονιά η Αλβανία έγινε μέλος της Οικονομικής Συνεργασίας Ευξείνου Πόντου³¹ και της Ισλαμικής Διάσκεψης³²³³. Στο εσωτερικό της χώρας ωστόσο ο Γκράμος Πάσκο δήλωνε αναφερόμενος στην κατάσταση που επικρατούσε ότι το καθεστώς Μπερίσα κινδύνευε να γίνει δικτατορικό³⁴.

Προς υποστήριξη των όσων ισχυριζόταν ο Πάσκο, στις αρχές του 1993, η χήρα του Ενβέρ, Νεσμίγια Χότζα, κατηγορήθηκε και καταδικάστηκε για διαφθορά (με την περιβόητη «δίκη του καφέ»³⁵), η βουλευτική ασυλία του πρώην πρωθυπουργού Φάτος Νάνο άρτηκε το καλοκαίρι και ο πρώην αντιπρόεδρος Σωκράτ Πλάκα συλλήφθηκε για συμμετοχή σε σκάνδαλο διαφθοράς³⁶. Παρ'όλα αυτά, η συνέχεια της αμερικανικής υποστήριξης στο καθεστώς Μπερίσα αποτυπώθηκε στο σύμφωνο³⁷ που υπογράφηκε τον Οκτώβριο, το οποίο προέβλεπε τη στρατιωτική συνεργασία των δύο χωρών.

Σε εξήγηση όσων λάμβαναν χώρα τα πρώτα μετακομμουνιστικά χρόνια στην Αλβανία η Vickers υποστηρίζει πως «η απότομη αποκαθήλωση του μονοκομματικού καθεστώτος οδήγησε στην απώλεια της κρατικής αξιοπιστίας, που με τη σειρά της έφερε την κατάρρευση της οικονομίας και κλιμάκωση της εγκληματικότητας»³⁸.

Το 1994 ξεκίνησε με τη καταδίκη του Ραμίζ Αλία σε φυλάκιση³⁹ 9 ετών και τον Φάτος Νάνο να καταδικάζεται σε κάθειρξη 12 ετών με τη κατηγορία κατασπατάλησης δημοσίου χρήματος, με τον ίδιο ωστόσο να πιστεύει πως οι λόγοι της δίωξής του ήταν

---

³¹ Η σελίδα του οργανισμού: <http://www.bsec-organization.org/> Μέλος του Οργανισμού είναι και η Ελλάδα.

³² Η σελίδα του οργανισμού <https://www.oic-oci.org/>

³³ Δημήτρης Μαχαίριδης (επίμ.) ΙΣΤΑΜΕ, 2000, Παρατηρητήριο Βαλκανίων Αλβανία, Αθήνα, ΙΣΤΑΜΕ. Σελ.20

³⁴ Ηλίας Α. Αντωνόπουλος, 1995, Αλβανία και Ελληνοαλβανικές Σχέσεις 1912-1994, Αθήνα, Ωκεανίδα. Σελ. 96-97

³⁵ Χαρακτήριστηκε έτσι καθώς χρησιμοποιήθηκε στο κατηγορητήριο η μεγάλη ποσότητα καφέ που πρόσφερε η χήρα στην κηδεία του άντρα της σε όσους έρχονταν να την συλλυπηθούν. Σταύρος Τζίμας, 2010, Στον αστερισμό του εθνικισμού Αλβανία και Ελλάδα στη μετά Χότζα εποχή, Θεσσαλονίκη, Επίκεντρο . Σελ 274

³⁶ Ηλίας Α. Αντωνόπουλος, 1995, Αλβανία και Ελληνοαλβανικές Σχέσεις 1912-1994, Αθήνα, Ωκεανίδα. Σελ. 98

³⁷ Υπογράφηκε ένα ΜοU το οποίο δεν ήταν νομικώς δεσμευτικό, προέβλεπε όμως την εκπαίδευση Αλβανών στρατιωτικών. David Binder, 1993, «U.S. and Albania Sign a Military Agreement» ,nytimes.com <https://www.nytimes.com/1993/10/21/world/us-and-albania-sign-a-military-agreement.html>

³⁸ (Vickers, 1995)σελ 320

³⁹ Απελευθερώθηκε ένα χρόνο αργότερα βέβαια. Miranda Vickers, 2011, «Ramiz Alia», Theguardian.com, <https://www.theguardian.com/world/2011/oct/07/ramiz-alia>

καθαρά πολιτικοί⁴⁰. Το ίδιο έτος ο Σαλί Μπερίσα προσπάθησε να περάσει ένα νέο Σύνταγμα για τη χώρα οδηγούμενος σε δημοψήφισμα έγκρισης του από τον λαό. Μέχρι τότε η χώρα βασιζόταν στον «νόμο σχετικά με σημαντικές συνταγματικές διατάξεις»⁴², που είχε περάσει μετά της εκλογές του Μαρτίου 1991. Τελικώς όμως το δημοψήφισμα ήταν καταδικαστικό καθώς το 55% το καταψήφισε έναντι του 40% που το υπερψήφισε⁴³. Ο αλβανικός λαός απαρνήθηκε το νέο, προτεινόμενο από τη κυβέρνηση Σύνταγμα⁴⁴.

Το 1995 σημαδεύτηκε από την υιοθέτηση του «νόμου κατά της γενοκτονίας»⁴⁵, όπου απαγόρευε σε όσους συμμετείχαν σε κυβερνητικές θέσεις μέχρι το 1991, να έχουν την αξίωση να εκλεγούν σε νέες κοινοβουλευτικές, κυβερνητικές ή δικαστικές θέσεις μέχρι τις 31/12/2001. Αργότερα, στις 7 Ιουλίου, αποφυλακίζοντας⁴⁶ τον Ραμίζ Αλία η κυβέρνηση Μπερίσα έκανε μια προσπάθεια να παρουσιάσει θετικό πρόσωπο στους Δυτικούς συμμάχους της, ως προς τη μη καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη χώρα.

Η οικονομία της χώρας κινούταν ανοδικά καθώς την τριετία 1993-1995 αναπτυσσόταν κατά σειρά με ρυθμούς της τάξης του 9,6% , 9,3% και 8,5% αντίστοιχα, απόρροια φυσικά και της καθοδήγησης του ΔΝΤ που οδήγησε επίσης σε μειωμένο πληθωρισμό και δημόσιο έλλειμα⁴⁷. Η χώρα συνέχισε να διακατέχεται από εξωστρέφεια στις διεθνείς της σχέσεις υπογράφοντας μάλιστα 4 συμφωνίες

---

⁴⁰ Η έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας έρχεται να υποστηρίξει τους ισχυρισμούς του κ. Νάνο.
<https://www.amnesty.org/download/Documents/172000/eur110271996en.pdf>

⁴¹ Σταύρος Τζίμας, 2010, Στον αστερισμό του εθνικισμού Αλβανία και Ελλάδα στη μετά Χότζα εποχή, Θεσσαλονίκη, Επίκεντρο . Σελ 258

⁴² Με βάση τον νόμο αυτό, ο οποίος ψηφίστηκε από την Αλβανική Βουλή το 1991 ο Πρόεδρος της χώρας, ο ίδιος ο Σαλί Μπερίσα δηλαδή είχε συγκεντρώσει στο πρόσωπό του ενισχυμένες εξουσίες δημιουργώντας τις συνθήκες ώστε να ανθίσουν η διαφθορά , η διαπλοκή και οι καταπατήσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Αλμπάν Μεχμέτι, Το αλβανικό Σύνταγμα , Μετάφραση στα Ελληνικά, <http://www.greeklaws.com/pubs/uploads/609.pdf>

⁴³ Ιωάννης Κούζας (Διατριβή), 2013, Ελληνοαλβανικές σχέσεις (1990-2010): οι διμερείς σχέσεις υπό το πρίσμα της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία και του ζητήματος των Τσάμηδων, Κομοτηνή

⁴⁴ Η συνταγματική ιστορία της Αλβανίας συνοπτικά στο :
<http://www.constitutionnet.org/country/constitutional-history-albania>

⁴⁵ Ο νόμος ονομάστηκε έτσι νόμος κατά της γενοκτονίας των εγκλημάτων κατά των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που έλαβαν χώρα κατά την περίοδο του κομμουνισμού εξαιτίας πολιτικών ιδεολογικών ή θρησκευτικών πεποιθήσεων Ν. 8001 22/9/1995
<http://www.derechos.org/intlaw/doc/alb2.html>

⁴⁶ Telegrafi.com, 2016, «Kur Ramiz Alia ishte në burg»<https://telegrafi.com/kur-ramiz-alia-ishte-ne-burg-foto/>

⁴⁷ Δημήτρης Μαχαϊρίδης (επίμ.) ΙΣΤΑΜΕ, 2000, Παρατηρητήριο Βαλκανίων Αλβανία, Αθήνα, ΙΣΤΑΜΕ. Σελ.44

προστασίας και προώθησης των επενδύσεων με το Ηνωμένο Βασίλειο⁴⁸, την Ολλανδία⁴⁹, τη Βουλγαρία⁵⁰ και την Τσεχία⁵¹. Η συνεχιζόμενη ανάπτυξη της οικονομίας γινόταν αντιληπτή, με τις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις να φτάνουν στη χώρα τα 75 εκ. δολάρια και τις εξαγωγές να αγγίζουν τα 51,5 εκ. δολάρια⁵². Φυσικά σημαντική βοήθεια για την οικονομία της χώρας αποτελούσαν τα εμβάσματα που έστελναν σε συγγενικά τους πρόσωπα όσοι είχαν καταφέρει να μεταναστεύσουν. Συνέχεια όμως, στην υποστήριξη του καθεστώτος Μπερίσα φάνηκαν να δίνουν οι Η.Π.Α. τόσο με την υπογραφή διμερούς επενδυτικής συνθήκης⁵³ όσο φυσικά και με την επίσημη επίσκεψη⁵⁴ του Σαλί Μπερίσα στις Η.Π.Α. λίγους μόλις μήνες πριν από τις επερχόμενες εκλογές του 1996.

Όσον αφορά τις σχέσεις Η.Π.Α – Αλβανίας από το 1991 και έπειτα κινούνται σε ένα ιδιαίτερα θερμό κλίμα καθώς οι Η.Π.Α. υποστήριζαν σταθερά τις διαδικασίες εκδημοκρατισμού και ένταξης της Αλβανίας στους δυτικούς θεσμούς. Από την άλλη πλευρά η Αλβανία ήταν ίσως το κράτος που επεδίωξε περισσότερο από το καθένα, στα Βαλκάνια, να οικοδομήσει καλές σχέσεις με τις Η.Π.Α. Οι επιλογές της Αλβανίας στις κινήσεις της ήταν σαφώς επηρεασμένες από τις κατευθύνσεις που έδειχνε η αμερικανική κυβέρνηση η οποία επιθυμούσε μια χώρα σταθερή χώρα ως δορυφόρο της στα Βαλκάνια. Η αποθέωση της σχέσης αυτής ήταν οι αμερικανικές επιλογές στήριξης των Αλβανών κατά τον πόλεμο του Κοσσυφοπεδίου⁵⁵.

Ο ηγέτης της αντιπολίτευσης, Φάτος Νάνο, παρέμενε στη φυλακή και οι συνθήκες του προεκλογικού κλίματος δεν ήταν οι καλύτερες δυνατές καθώς απαγορεύονταν οι συγκεντρώσεις στα κόμματα της αντιπολίτευσης σε κεντρικά σημεία, όπως η πλατεία του Skenderbej στα Τίρανα⁵⁶. Τόσο οι ψηφοφόροι των

---

⁴⁸ Η συμφωνία στο <http://investmentpolicyhub.unctad.org/Download/TreatyFile/38>

⁴⁹ Η συμφωνία στο <http://investmentpolicyhub.unctad.org/Download/TreatyFile/25>

⁵⁰ Η συμφωνία στο <http://investmentpolicyhub.unctad.org/Download/TreatyFile/10>

⁵¹ Η συμφωνία στο <http://investmentpolicyhub.unctad.org/Download/TreatyFile/7>

⁵² Δημήτρης Μαχαιρίδης (επίμ.) ΙΣΤΑΜΕ, 2000, Παρατηρητήριο Βαλκανίων Αλβανία, Αθήνα, ΙΣΤΑΜΕ. Σελ.50

⁵³ Υπογράφηκε στις 11/1/1995 τέθηκε όμως σε ισχύ 3 χρόνια αργότερα. Το κείμενο στο <https://www.state.gov/documents/organization/43474.pdf>

⁵⁴ Ο Αλβανός Πρόεδρος βρέθηκε στη χώρα από τις 10/9 ως τις 13/9 ενώ επισκέφθηκε ακόμη τη Βοστώνη και τη Νέα Υόρκη. Οι επισκέψεις στην επίσημη σελίδα των Η.Π.Α. <https://history.state.gov/departmenthistory/visits/albania>

⁵⁵ Abdurrahim F. Aydin, Arjada Progonati, 2011, Albanian Foreign Policy In The Post-Communist Era, UNISCI Discussion Papers, N° 26,

<https://revistas.ucm.es/index.php/UNIS/article/viewFile/37824/36601>

⁵⁶ (Miranda Vickers, 1997) σελ.280

αντίπαλων κομμάτων, όσο και οι υποψήφιοι αυτών, έκαναν λόγο για απειλές και προσπάθειες εκφοβισμού σε βάρος τους. Χαρακτηριστική είναι μάλιστα η έκθεση⁵⁷ του ΟΑΣΕ που παρακολούθησε τις εκλογές του Μαρτίου, τις οποίες όπως ήταν αναμενόμενο κέρδισε⁵⁸ το Δημοκρατικό Κόμμα του Σαλί Μπερίσα με ποσοστό 55% ενώ το Σοσιαλιστικό Κόμμα ακολούθησε με 20%. Αυτό πρακτικά σήμαινε την παντοδυναμία του ΔΚ στο Κοινοβούλιο καθώς ήλεγχε πλέον τις 122 από τις 140 έδρες. Το Σοσιαλιστικό Κόμμα αρνήθηκε⁵⁹ να πάρει μέρος στο νέο κοινοβούλιο με τις 5 έδρες που προβλέπονταν σύμφωνα με τα αποτελέσματα. Την εκλογική αυτή διαδικασία αποδοκίμασε η διεθνής κοινότητα, ενώ ακόμη και ο μακροχρόνιος σύμμαχος του Μπερίσα, οι Η.Π.Α., στάθηκαν απέναντί του ζητώντας τη διενέργεια νέων εκλογών. Οι εκλογές αυτές αποτέλεσαν ένα μεγάλο πισωγύρισμα για την πολιτική σκηνή της χώρας και τη διεθνή της εικόνα, ως προοδύουσα σε δημοκρατικές και φιλελευθερές μεταρρυθμίσεις τα τελευταία χρόνια⁶⁰.

Οι οικονομικοί δείκτες άρχισαν να επιδεινώνονται εκ νέου, με το έλλειμα του προϋπολογισμού να αυξάνεται στο 11,4% και τον πληθωρισμό να ανεβαίνει αγγίζοντας το 17,4% δημιουργώντας συνθήκες που επέτρεψαν την ανάπτυξη της παραοικονομίας ιδίως στο χρηματοπιστωτικό τομέα, με τα θλιβερά αποτελέσματα της λειτουργίας των παρατραπεζών να λαμβάνουν χώρα το 1997.⁶¹

Το σύστημα των πυραμίδων⁶² είχε ξεκινήσει να καταρρέει ήδη από το 1996 με αποτέλεσμα την πλήρη διάλυση του το 1997 μετά την κατάρρευση των πυραμίδων «Σούντια», «Πόπουλι» και « Τζαφέρι»⁶³. Αμέσως μόλις ο κόσμος αντιλήφθηκε την απάτη καθώς και το αδιέξοδο στο οποίο βρισκόταν έχοντας χάσει όλες τις οικονομίες, ξέσπασαν διαδηλώσεις και προκλήθηκε γενικευμένη αναταραχή σε όλη τη χώρα, η

---

⁵⁷ Ακολουθεί τόσο η συνέλευση μεταξύ των παρατηρητών όσο και η έκθεση του Οργανισμού στο: https://www.csce.gov/sites/helsinkicommission.house.gov/files/1996.06.18%20Albanian%20Parliamentary%20Elections_0.pdf

⁵⁸ Αναλυτικά τα ποσοστά και οι έδρες κάθε κόμματος στο http://archive.ipu.org/parline-e/reports/arc/2001_96.htm

⁵⁹ Εξαιτίας των όσων είχαν προηγηθεί.

⁶⁰ (Miranda Vickers, 1997) σελ.280-289

⁶¹ Δημήτρης Μαχαίριδης (επίμ.) ΙΣΤΑΜΕ, 2000, Παρατηρητήριο Βαλκανίων Αλβανία, Αθήνα, ΙΣΤΑΜΕ. Σελ.45

⁶² Επρόκειτο για ένα σύστημα που έκανε την εμφάνιση του και σε άλλες χώρες και σκοπό είχε την εκμετάλλευση της άγνοιας και της επιθυμίας του λαού να πλουτίσει και τη λαιμαργία του φτωχού πληθυσμού να κερδίσει εύκολο χρήμα. Επί της ουσίας ο κόσμος εμπιστευόταν τα λεφτά στις τράπεζες με αντάλλαγμα τεράστια ποσοστά τόκων ως αντάλλαγμα. Ποσοστά όμως που καμία σχέση δεν είχαν με την πραγματική οικονομία. News247,2010, «Οι πυραμίδες του χρέους» <https://www.news247.gr/oikonomia/oi-pyramides-toy-chreous.6065502.html>

⁶³ Ιωάννης Κούζας (Διατριβή), 2013.

οποία «άγγιξε τα όρια της εμφύλιας σύγκρουσης»⁶⁴. Η κυβέρνηση κινήθηκε και η ίδια κατά των σχημάτων αυτών με αποτέλεσμα η Τράπεζα της Αλβανίας να επιβάλλει περιορισμό στην άρση κεφαλαίων ώστε να προλάβει αντίστοιχα σχήματα πυραμίδων πριν οι καταθέτες προχωρήσουν σε ανάληψη ολόκληρων των κεφαλαίων τους εν μέσω της αναταραχής⁶⁵. Το Φεβρουάριο μάλιστα ψηφίστηκε νόμος απαγόρευσης των πυραμιδικών σχημάτων⁶⁶. Η χώρα όμως συνέχιζε να βρίσκεται στο έλεος των εξεγερμένων, οι φυλακές άνοιξαν καθώς το κράτος κατέρρευε, ο κόσμος είχε πάρει τα όπλα και ολόκληρες πόλεις βρίσκονταν υπό τον έλεγχο σύγχρονων λήσταρχων⁶⁷. Μέσα σε αυτή τη χαοτική κατάσταση και για να σωθεί και ο ίδιος, ο Σαλί Μπερίσα «παραίτησε» την κυβέρνηση Μέξι, και στις 11 Μαρτίου ανέλαβε πρωθυπουργός ο Μπασκίμ Φίνο⁶⁸ σε μια κυβέρνηση εθνικής συμφιλίωσης. Μετά από έκκληση του Φίνο, το Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. εξουσιοδότησε⁶⁹ την αποστολή στρατιωτικής βοήθειας⁷⁰ υπό ιταλική διοίκηση, με τη συμμετοχή εννέα⁷¹ χωρών. Η κατάσταση είχε αρχίσει να αποκλιμακώνεται⁷² και είχε αποφασισθεί να γίνουν νέες εκλογές στις 29 Ιουνίου. Ο Φάτος Νάνο, είχε και αυτός αφήσει τη φυλακή μετά τη πλήρη κατάρρευση του σοφρονιστικού συστήματος με συνέπεια να ηγηθεί του Σοσιαλιστικού Κόμματος στη νίκη στις εκλογές⁷³, κερδίζοντας τις 101 από τις 155 έδρες και αφήνοντας το Δημοκρατικό Κόμμα στις 25. Ο Μπερίσα, όπως είχε υποσχεθεί εάν το κόμμα του έχανε παραιτήθηκε και ανέλαβε Πρόεδρος ο 53χρονος Ρετζέπ

---

⁶⁴ Καιρίδης Δ., (2015), Εθνικισμός Εθνοτικές Συγκρούσεις & Διεθνείς Σχέσεις θεωρία και πράξη στα Βαλκάνια, Αθήνα : Ι. Σιδέρης, σελ 132

⁶⁵ Chris Jarvis, 1999, The rise and the fall of the Pyramid Schemes, IMF Staff Papers Vol. 47, 2000 International Monetary Fund

⁶⁶ Ο νόμος αυτός όμως δεν όριζε τα σχήματα αυτά.

⁶⁷ οι περιγραφές στο βιβλίο του (Τζίμας, 2010) είναι ανατριχιαστικές.

⁶⁸ Στέλεχος του Σοσιαλιστικού Κόμματος, Δήμαρχος Αργυρόκαστρου και στη συνέχεια Υπουργός Εσωτερικών, και Δημοσίων Έργων και Τουρισμού. <http://ps.al/familja-jone/bashkim-fino-2>

⁶⁹ Με τα ψηφίσματα 1101 και 1114 του 1997. Τα κείμενα : <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N97/084/37/PDF/N9708437.pdf?OpenElement> , <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N97/166/44/PDF/N9716644.pdf?OpenElement>

⁷⁰ Έλαβε την ονομασία operation ALBA. Αναλυτικά στο Colonel Ricardo Marchio, 2000, 'Operation Alba' A European Approach to Peace Support Operations in Balkans, Strategy Research Project, U.S. Army War College. Διαθέσιμο <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a378201.pdf>

⁷¹ Έχουν βρεθεί αναφορές για συμμετοχή 8 (Κούζας, 2013), 11 (<https://www.globalsecurity.org/military/world/war/albania.htm>) και 9 (Abrahams, 2015) . Σε όλες όμως επιβεβαιώνεται και η συμμετοχή της Ελλάδος.

⁷² Οι αντιπαραθέσεις των Αλβανών με τις πολυεθνικές δυνάμεις δεν έλειπαν φυσικά. Tanea.gr, 1997, «Ξε συναγερμό η ελληνική δύναμη στην Αλβανία»

<https://www.tanea.gr/1997/06/21/world/se-synagermo-i-elliniki-dynami-stin-albania/>

⁷³ Αναλυτικά τα αποτελέσματα : http://archive.ipu.org/parline-e/reports/arc/2001_97.htm

Μεϊντάνι⁷⁴. Σχετικά με όσα διαδραματίστηκαν το 1997 στην Αλβανία, έχει γραφτεί πως τα γεγονότα του 1997 δεν ήταν μια κρίση στη χώρα, αλλά μια κρίση της χώρας⁷⁵.

«Προσπαθήσαμε να ξαναχτίσουμε το κράτος» δήλωνε ο Περικλή Τέτα, Υπουργός Εσωτερικών της κυβέρνησης. Το λεκ⁷⁶ είχε χάσει το 40% της αξίας του έναντι του δολαρίου και ο πληθωρισμός άγγιζε το 28%. Χωρίς όμως να φτάνουν αυτά η αλβανική πολιτική σκηνή κλονίστηκε και από την απόπειρα δολοφονίας του Ατζέμ Χαϊντάρι από τον βουλευτή του Σοσιαλιστικού Κόμματος Γκαφούρ Μαζρέκου τον Σεπτέμβριο του 1997⁷⁷. Ένα χρόνο αργότερα ο Χαϊντάρι βρέθηκε νεκρός έξω από τα γραφεία του ΔΚ μετά από δολοφονική επίθεση δημιουργώντας εκ νέου μια έκρυθμη κατάσταση στα Τίρανα⁷⁸.

Τον φθινόπωρο του 1998, ο Φάτος Νάνο, μη μπορώντας να διαχειριστεί τόσο τις εσωτερικές έριδες στο κόμμα του όσο και τις υποκινούμενες από το ΔΚ και το Σαλί Μπερίσα διαδηλώσεις σε βάρος του υπέβαλε την παραίτησή του και στη θέση του ήρθε ο σοσιαλιστής Παντελί Μάικο υπό τον οποίο η χώρα οδηγήθηκε εκ νέου στις κάλπες τον Οκτώβρη ώστε να αποφασιστεί η υιοθέτηση ή μη, του νέου σχεδίου Συντάγματος⁷⁹. Τελικώς, το σχέδιο⁸⁰ έφτασε στο Κοινοβούλιο από όπου και υιοθετήθηκε το Νοέμβριο του 1998.

Την επόμενη διετία και μέχρι το τέλος της χιλιετίας, η χώρα απασχολήθηκε από το ξέσπασμα του πολέμου στο Κόσοβο, καθώς και από την εισροή 500.000 προσφύγων που κατέφτασαν στην Αλβανία κατά τη διάρκεια των 79 ημερών του πολέμου. Έχει σημειωθεί πως «Μετά τον πόλεμο του Κοσσυφοπεδίου, το «Εθνικό Αλβανικό Ζήτημα» κυριάρχησε στην εξωτερική πολιτική της χώρας και η Αλβανία άρχισε να διαδραματίζει ένα σημαντικό ρόλο στις μελλοντικές παν-αλβανικές βλέψεις»⁸¹. Η Μ. Τυροπόλη

---

⁷⁴ Πρώην Καθηγητής Φυσικής έγινε μέλος του Σοσιαλιστικού Κόμματος το 1996. Πληροφορίες για τη ζωή του στο <http://www.clubmadrid.org/miembro/rexhep-meidani/>

⁷⁵ Fred C. Abrahams, 2015, *Modern Albania From Dictatorship to Democracy in Europe*, New York and London, New York University Press. Σελ. 219

⁷⁶ Εθνικό Νόμισμα της Αλβανίας.

⁷⁷ Abrahams, 2015. Σελ. 221

⁷⁸ Ιωάννης Κούζας (Διατριβή), 2013.

⁷⁹ Το Σύνταγμα της χώρας όπως υπερψηφίστηκε το 1998, και τροποποιήθηκε το 2007 <https://www.osce.org/albania/41888?download=true>.

⁸⁰ Ανάλυση της εξέλιξης του Συντάγματος στην Αλβανία: Ilda Jeha, Ylli Cabiri, 2017, *Evolution of the Albanian Constitution*, De Gruyter, <https://www.degruyter.com/downloadpdf/j/ajis.2017.6.issue-1/ajis.2017.v6n1p31/ajis.2017.v6n1p31.pdf>

⁸¹ Ανδρέας Ψυλλάκης, 2002, *Θέματα Αμυντικών Αναλύσεων, Αλβανία και Αλβανικές μειονότητες Ζητήματα Ασφάλειας* 14, Αθήνα, Ινστιτούτο Αμυντικών Αναλύσεων, σελ. 12

αποτιμώντας τον πόλεμο του Κοσσυφοπεδίου για την Αλβανία αναφέρει πως αυτός είχε εκτός των άλλων και θετικές συνέπειες. Το αλβανικό ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 8% το 1999, η εισροή κοσσοβάρων προσφύγων δυνάμωσε το αίσθημα αδελφοσύνης και την ιδέα του «ανήκειν» σε ένα έθνος ενώ και στο εσωτερικό της χώρας αναδύθηκε η σημασία του έθνους παραμερίζοντας διαφορές ταυτότητας (Γκέγκηδες του Βορρά έναντι Τόσκηδων του Νότου) και πολιτικών πεποιθήσεων (Σοσιαλιστές έναντι Δημοκρατικών)⁸².

Το 1999, ο Μάικο οδηγήθηκε σε παραίτηση, εξαιτίας εσωκομματικών διεργασιών, και τη Προεδρία ανέλαβε ο Ιλίρ Μέτα⁸³ ο οποίος οδήγησε το Σοσιαλιστικό Κόμμα στις εκλογές του 2001. Πριν από αυτό όμως στις δημοτικές εκλογές του 2000, δήμαρχος Τιράνων εξελέγη ο Έντι Ράμα, νέος και πολλά υποσχόμενος πολιτικός ο οποίος θα κατακτούσε αργότερα την αλβανική πολιτική σκηνή, κατεβαίνοντας ως ανεξάρτητος στις εκλογές μεν, με σοσιαλιστική υποστήριξη δε.

Ολόκληρη τη δεκαετία του 1990, σημαντικό ρόλο στην πώλωση του πληθυσμού διαδραμάτισε ο τύπος της εποχής με δημοσιεύματα που απηχούσαν τις θέσεις και τις επιδιώξεις του κόμματος όπου πρόσκειντο οι εκδότες της εκάστοτε εφημερίδας. Οι εφημερίδες λοιπόν ‘Koha Jone’ (= Η δική μας ώρα) , ‘Zeri I Populit’ (= Η φωνή του λαού) που ήταν υπέρ του Σοσιαλιστικού Κόμματος αλλά και η ‘ Rilindja Demokratike’ (=Δημοκρατική Αναγέννηση) υπέρ του Δημοκρατικού, συνέβαλαν ουσιαστικώς στις πολιτικές των κομμάτων⁸⁴.

«Δέκα χρόνια μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, η Αλβανία βρισκόταν σε μια ιδιάζουσα κατάσταση, προσπαθούσε να ξεπεράσει το σοκ όχι μόνο του τερματισμού το καθεστώτος Χότζα/Αλία αλλά και αυτό της κατάρρευσης του ίδιου του κρατικού οικοδομήματος»⁸⁵.

---

⁸² Μαρία Τυροπώλη στο Φίλιππος Πιέρρος (επίμ.), (2000), Τα Βαλκάνια μετά τον πόλεμο του Κοσσυφοπεδίου, Αθήνα, Ι. Σιδέρης, σελ. 62-63

⁸³ Κυρίαρχο στέλεχος του Σοσιαλιστικού Κόμματος με έντονη δράση ήδη από τις αρχές του 1990, εκλέχθηκε Πρόεδρος και μετά τις εκλογές του 2001, μένοντας για ακόμη ένα χρόνο στο αξίωμά του. Περισσότερα για τον ίδιο στη σελίδα του NATO https://www.nato.int/cps/en/natohq/who_is_who_57829.htm

⁸⁴Stephanie Schwander-Sievers, 2012 σελ.382-392

⁸⁵ Χ.Κοντονής στο : Ι. Αρμακόλας , Θ. Ντόκος (Ιωάννης Αρμακόλας, 2010) (επιμ.), 2010, από τα ΒΑΛΚΑΝΙΑ στην ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ: Προκλήσεις και Προοπτικές στον 21^ο αιώνα, Αθήνα, Ι. Σιδέρης. Σελ.70

2. Οι διακυμάνσεις στις νεοσύστατες ελληνοαλβανικές σχέσεις

Οι ελληνοαλβανικές σχέσεις τη δεκαετία του 1990 επηρεάζονταν κατά κύριο λόγο από την κατάσταση της ελληνικής μειονότητας στη χώρα και το σεβασμό των δικαιωμάτων αυτής ή μη. Επιπροσθέτως, τα νέα αλβανικά και ελληνικά κόμματα έρχονταν σε επαφή αναπτύσσοντας τις μεταξύ τους σχέσεις, ενώ πάντα οι δύο κυβερνήσεις συζητούσαν για την πορεία εκδημοκρατισμού της χώρας και την ευρωπαϊκή στόχευση της Αλβανίας⁸⁶.

Οι Κώνστας και Παπασωτηρίου υποστηρίζουν πως η Ελλάδα κατά τη διαδικασία αποσύνθεσης της Γιουγκοσλαβίας φοβόταν την πιθανή δημιουργία ενός μουσουλμανικού τόξου στα βόρεια σύνορά της εξαιτίας των καλών σχέσεων της Τουρκίας με την Αλβανία και της υποστήριξης που αυτή παρείχε στην Π.Γ.Δ.Μ. Οδηγήθηκε έτσι στην υποστήριξη της Γιουγκοσλαβίας ως του μόνου διαθέσιμου Βαλκανικού συμμάχου της. Μόλις έγινε εμφανές όμως πως τέτοιος κίνδυνος δεν υφίσταται στην πραγματικότητα προσπάθησε να ενισχύσει τις σχέσεις της με τις Βαλκανικές χώρες μέσα από την οικονομική συνεργασία καθώς και μέσα από προσπάθειες αποτροπής αποσταθεροποιητικών τάσεων στα Βαλκάνια⁸⁷. Στην αντίπερα όχθη η Αλβανία φοβόταν πιθανές εδαφικές βλέψεις της Ελλάδος στην Βόρεια Ήπειρο, σε συνάρτηση πάντα με την φιλική προς τη Σερβία ελληνική στάση⁸⁸.

Η δεκαετία του 1990, ξεκίνησε με ένταση στις ελληνοαλβανικές σχέσεις, εξαιτίας του επεισοδίου⁸⁹ των αδελφών Πράσσου, κατοίκων Κακαβιάς και μελών της ελληνικής μειονότητας⁹⁰. Προς υποστήριξη των δικαιωμάτων των μειονοτήτων και αποφυγή παρόμοιων περιστατικών, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καλούσε⁹¹ στις

---

⁸⁶ Μαριέττα Γιαννάκου στο (Μαλλίας, 2017) σελ.14

⁸⁷ D. Consta και C. Papasotiriou V. Coufoydakis, H.J. Psomiades, A. Gerolymatos (edit.) (1999), *Greece and the New Balkans Challenges and Opportunities*, New York, Pella σελ. 232-237

⁸⁸ Παπασωτηρίου Χ., (1994), *Τα Βαλκάνια μετά το Τέλος του Ψυχρού Πολέμου*, Αθήνα :Βιβλιοθήκη Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων

⁸⁹ Πρόκειται για τον ξυλοδαρμό των τεσσάρων αδελφών Πράσσου, εξαιτίας της προσπάθειας τους να διαφύγουν παράνομα στην Ελλάδα το 1989. Το συμβάν αυτό οδήγησε σε τεταμένο κλίμα ανάμεσα στις δύο χώρες με εκατέρωθεν ανακοινώσεις τόσο επιφανών επιστημόνων όσο και στη διεθνή σκηνή του ΟΗΕ.

⁹⁰ (Αντωνόπουλος, 1995) σελ. 63-66

⁹¹ Με την πρόταση του. βλέπε στη σελίδα 93 στο δελτίο της Ε.Επιτροπής <http://aei.pitt.edu/65694/1/BUL343.pdf>

18/1/1990 την αλβανική κυβέρνηση στο πνεύμα του Χάρτη του Ελσίνκι⁹² να σεβαστεί και να προστατεύσει τα δικαιώματα των μειονοτήτων αρχής γενομένης από την ελληνική. Σε μια προσπάθεια αποκλιμάκωσης της έντασης ο Υφυπουργός Εξωτερικών της Αλβανίας Σωκράτ Πλάκα επισκέφθηκε⁹³ την Αθήνα, όπου κατά τη διάρκεια της παραμονής του ο Έλληνας Υπουργός Εξωτερικών, εκτός των άλλων δήλωνε πως η Ελλάδα δεν έχει εδαφικές βλέψεις κατά της Αλβανίας⁹⁴. Ενώ όμως η κατάσταση στην Αλβανία παρέμενε τεταμένη, η αλβανική αστυνομία εισέβαλε αυταρχικώς κινούμενη, στην ελληνική πρεσβεία στα Τίρανα, για να συλλάβει νεαρό Αλβανό που ζητούσε άσυλο επισύροντας έτσι την αντίδραση του ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών που απέστειλε διάβημα στην αλβανική πρεσβεία στην Αθήνα, λέγοντας πως «*παραβιάστηκαν παγκοσμίως σεβαστές αρχές του Διεθνούς Δικαίου*»⁹⁵.

Στις αρχές του 1991, έλαβε χώρα η πρώτη μεταπολεμική επίσκεψη Έλληνα Πρωθυπουργού στην Αλβανία. Ο Κ. Μητσοτάκης μετέβη⁹⁶ στην Αλβανία στις 13/1/1991 όπου και συναντήθηκε με τον Πρόεδρο Αλία και αξιωματούχους της κυβέρνησής του. Ο σκοπός της επίσκεψης αυτής ήταν διττός, από τη μία η προσπάθεια να πειστούν οι Έλληνες μειονοτικοί να μην εγκαταλείψουν⁹⁷ τις πατρογονικές τους εστίες⁹⁸ (είναι χαρακτηριστικό πως το ελληνικό Υπουργείο Δημόσιας Τάξης ανακοίνωσε πως τον Ιανουάριο του 1991 πέρασαν στην Ελλάδα 13 χιλιάδες Αλβανοί

---

⁹² Αποτελεί όργανο του Συμβουλίου της Ευρώπης, με σκοπό την προστασία των κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων. Υιοθετήθηκε το 1961. Ο Χάρτης υπό την τελευταία αναθεώρηση : <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/163>

⁹³ Nytimes.com, 1990, «Greece Says Albanian Will Visit on Jan. 26» <https://www.nytimes.com/1990/01/18/world/greece-says-albanian-will-visit-on-jan-26.html>

⁹⁴ Η χρησιμότητα τέτοιων δηλώσεων επεξηγείται παρακάτω και σχετίζεται με αντιλήψεις που εδράζονται στην Αλβανία εξαιτίας του φόβου ενδεχόμενων προσπαθειών την Ελλάδα για ανακατάληψη της Β. Ηπείρου.

⁹⁵ (Αντωνόπουλος, 1995) σελ. 73

⁹⁶ Οι επαφές των δύο πλευρών δεν ήταν ρόδινες. Η ελληνική ζητούσε αμνηστευση των όσων έφυγαν παρανόμως προκειμένου να γυρίσουν πίσω, με τους Αλβανούς να απαντούν πως απλώς θα μεταχειρισθούν με επιείκεια. Ζητήθηκε επίσης να γίνει δεκτή αποστολή του ΟΗΕ στα μέρη της μειονότητας με τους Αλβανούς να ανταπαντούν πως αυτό ήταν θέμα του Οργανισμού να το ζητήσει. Διαφώνησαν ακόμη και στον εκτιμώμενο αριθμό της ελληνικής μειονότητας (400 χιλ. έναντι 60) βλ. στο Paul Anastasi, 1991, «Greek-Albanian Talks Stalled Over Ethnic Issues» nytimes.com, <https://www.nytimes.com/1991/01/14/world/greek-albanian-talks-stalled-over-ethnic-issues.html>

⁹⁷ Χιλιάδες Αλβανοί πολίτες, στην πλειονότητα τους όμως μέλη της ελληνικής μειονότητας εγκατέλειπαν τον αλβανικό νότο ήδη από το 1990.

⁹⁸ Η ελληνική κυβέρνηση θεωρούσε πως ήταν στόχος της αλβανικής να μεταναστεύσουν οι Έλληνες μειονοτικοί και για αυτό το λόγο δεν υπήρχε ο απαραίτητος έλεγχος των συνόρων. Ralph Joseph, 1991, Greece accuses Albania of encouraging influx of refugees, <https://www.upi.com/Archives/1991/01/02/Greece-accuses-Albania-of-encouraging-influx-of-refugees/9833662792400/>

και Βορειοηπειρώτες⁹⁹) και από την άλλη η χρησιμοποίηση της από την αλβανική κυβέρνηση ως μια ένδειξη πως η χώρα άρχισε να φιλελευθεροποιείται¹⁰⁰. Η ελληνική πλευρά φοβόταν πως μεγάλο μέρος της ελληνικής μειονότητας θα διέσχιζε τα σύνορα ώστε να εγκατασταθεί στην Ελλάδα και εν συνεχεία να ζητήσει την ελληνική υπηκοότητα¹⁰¹. Τελικώς οι επαφές έκλεισαν με τις δύο πλευρές να έρχονται σε μια συμφωνία εφτά σημείων¹⁰². Στη συνέχεια, ενώ ο Γκράμος Πάσκο δήλωνε στην ελληνική τηλεόραση πως η Αλβανία έχει ανάγκη την ελληνική βοήθεια, ο Έλληνας υπουργός Δημόσιας Τάξης¹⁰³ προέβιανε σε απαρίθμηση των εγκλημάτων που είχαν διαπράξει Αλβανοί παράνομοι μετανάστες στην Ελλάδα, ενώ παραλλήλως αυξάνονταν οι περιπολίες στα σύνορα των δύο χωρών και οι απελάσεις των μεταναστών. Η απάντηση σε αυτές τις πρακτικές ήρθε από το αλβανικό υπουργείο εξωτερικών που έκανε λόγο για αντιαλβανικό πογκρόμ και παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων¹⁰⁴.

Ο ανθρώπινος παράγοντας αύξανε αναπόφευκτα τον βαθμό σύνδεσης των δύο χωρών, καθώς οι Αλβανοί μετανάστες μετά το 1991 στην Ελλάδα έφτασαν κοντά στους 300.000 στηρίζοντας μέσω των εμβασμάτων τους κατά πολύ την αλβανική οικονομία. Από την άλλη και η ελληνική οικονομία επωφελήθηκε καθώς αυξήθηκε η ανταγωνιστικότητα και η παραγωγή σε τομείς όπως η γεωργία και οι κατασκευές¹⁰⁵.

Την επόμενη χρονιά, και ενώ οι Αλβανοί μετανάστες στην Ελλάδα είχαν φτάσει τις 70 περίπου χιλιάδες, εκλέχθηκε Πρόεδρος ο Σαλί Μπερίσα. Λίγες μέρες μετά την εκλογή του τον επισκέφθηκε ο Έλληνας Πρωθυπουργός, ο οποίος θρυλείται μάλιστα

---

⁹⁹ (Αντωνόπουλος, 1995) σελ 131

¹⁰⁰ Άλλωστε αυτή ήταν και η πρώτη επίσκεψη Δυτικού ηγέτη μετά την πτώση του κομμουνισμού.

¹⁰¹ (Vickers, 1995) σελ.302. Αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα μεγάλο μέρος της ελληνικής μειονότητας να απομακρυνθεί από τις εστίες τους οδηγώντας έτσι σε μείωση την ελληνική παρουσία στην Αλβανία και μαρasmus την υπόσταση της ελληνικής μειονότητας.

¹⁰² 1. Την υπογραφή συμφωνιών εμπορικής ναυτιλίας και τουριστικής συνεργασίας. 2. Την άποψη πως είναι συμφέρον και των 2 κρατών οι Έλληνες μειονοτικοί να παραμείνουν στις εστίες τους. 3. Επιβεβαίωση της υποστήριξής τους προς τις αρχές της ανεξαρτησίας, της εδαφικής ακεραιότητας κ.α. 4. Είναι αντίθετοι προς τους πολιτικούς σοβινισμούς. 5. Χαιρέτισαν τη Χάρτα Παρισίων 6. Συμφώνησαν να ολοκληρώσουν σύντομα συμφωνία για την εκμετάλλευση των υδάτων διασυνοριακών ποταμών. 7. Εκφράζουν αμοιβαίο ενδιαφέρον για κατασκευή της Εγνατίας Οδού. (Αντωνόπουλος, 1995) σελ.129-130

¹⁰³ Ο Θεόδωρος Αναγνωστόπουλος διετέλεσε Υπουργός από τις 8/8/91 ως τις 3/12/92.

Επίσημη αναφορά στη σελίδα του υπουργείου

http://www.mopocp.gov.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=16&Itemid=295&lang

=

¹⁰⁴ (Αντωνόπουλος, 1995) σελ.137-138

¹⁰⁵ Axel S. Wallden στο V. Coufoudakis, H.J. Psomiades, A. Gerolymatos (edit.) (1999), Greece and the New Balkans Challenges and Opportunities, New York, Pella σελ. 112

πως τον υποστήριξε¹⁰⁶ στην προεκλογική του μάχη. Το καλοκαίρι του 1992 δρομολογήθηκε η επανίδρυση του Γενικού Προξενείου Αργυρόκαστρου¹⁰⁷, το οποίο άρχισε τη λειτουργία του το φθινόπωρο και συμφωνήθηκε η δημιουργία αντιστοίχου στα Ιωάννινα¹⁰⁸. Λίγο αργότερα, η Ελληνίδα Υφυπουργός Εξωτερικών¹⁰⁹ συνέδεσε επισήμως τις διεκδικήσεις των Αλβανών για το Κοσσυφοπέδιο με την κατάσταση της ελληνικής μειονότητας, υποστηρίζοντας πως ότι θέλουν οι Αλβανοί για το Κόσοβο, θέλει και η Ελλάδα για την ελληνική μειονότητα. Προς το τέλος του χρόνου υπογράφηκε ελληνοαλβανική συμφωνία στρατιωτικής συνεργασίας ενώ γινόταν πλήρως σαφές από την ελληνική πλευρά πως τα σύνορα με την Π.Γ.Δ.Μ. παραμένουν απαραβίαστα με την αλβανική πλευρά να ακολουθεί αυτό το πνεύμα για τα αντίστοιχα δικά της¹¹⁰.

Η νέα και άπειρη περί των διεθνών σχέσεων, αλβανική κυβέρνηση φοβόταν πως η ελληνική μειονότητα στην Αλβανία ενισχυόμενη και από την ελληνική κυβέρνηση θα ασκούσε μεγάλη επιρροή στα πολιτικά δρώμενα της χώρας. Το γεγονός πως οι Έλληνες μειονοτικοί θεωρούνταν ως προνομιούχοι ολόκληρη τη χοτζική περίοδο έκανε την κυβέρνηση Μπερίσα ακόμη πιο επιφυλακτική. Η εχθρότητα με την οποία την αντιμετώπιζε η νέα αλβανική ηγεσία εδραζόταν στη αίσθηση πως αυτή έχει αποσχιστικές τάσεις και πως θα μπορούσε να δράσει ως μοχλός πίεσης της Ελλάδος για να ενωθεί με την Βόρειο Ήπειρο¹¹¹. Η Μ. Κοπά έχει αναφερθεί στις ελληνοαλβανικές σχέσεις τις τριετίες 1992-1994 χαρακτηρίζοντάς τες ως «σχεδόν εχθρικές»¹¹².

Στις αρχές του 1993, ο Κ. Μητσοτάκης δήλωσε πως η ελληνική κυβέρνηση ήταν απόλυτη ως προς τα ζητήματα προστασίας της ελληνικής μειονότητας κάνοντας αναφορά και στον Χάρτη της ΔΑΣΕ ενώ λίγους μήνες αργότερα η Ελληνίδα

---

¹⁰⁶Άρθρο του Στ. Τζίμα στην Καθημερινή στις 26/4/2009

<http://www.kathimerini.gr/356320/article/epikairothta/politikh/eykrates-oi-sxeseis-me-alvania>

¹⁰⁷ Στοιχεία του Προξενείου στη σελίδα του ελληνικού υπουργείου εξωτερικών <https://www.mfa.gr/albania/geniko-proxeneio-argyrokastrou/>

¹⁰⁸Στοιχεία του Προξενείου στα Ιωάννινα στη σελίδα του αλβανικού υπ. εξωτερικών <http://www.ambasadat.gov.al/ioannina-consulate/>. Το οποίο άρχισε τη λειτουργία του το 1994.

¹⁰⁹ Η κα. Βιργινία Τσουδερού. Στο βιβλίο του κ. Αντωνόπουλου γίνεται λόγος για Ελληνίδα Υφυπουργό, βεβαίως στις 14/4/92 ορίστηκε υφυπουργός ο κ. Ιωάννης Τζούνης όπως φαίνεται στη σελίδα της ελληνικής κυβέρνησης <http://www.ggk.gov.gr/?p=1304>

¹¹⁰ (Αντωνόπουλος, 1995) σελ. 145-150

¹¹¹ Αλέξης Ηρακλείδης, (2018), Εθνικά Θέματα και Εθνοκεντρισμός μια κριτική στην ελληνική εξωτερική πολιτική, Αθήνα, Ι. Σιδέρης, σελ 270-271

¹¹² Μ. Κοπά στο Κ. Αρβανιτόπουλος, Μ. Κοπά (επίμ.), (2005), 30 Χρόνια Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής, Αθήνα : Λιβάνη, σελ. 51

υφυπουργός εξωτερικών¹¹³ προωθούσε σε συνάντηση με τον Αλβανό ομόλογό της θέματα όπως η ίδρυση ελληνοαλβανικής τράπεζας στα Τίρανα και τη συγκρότηση τεχνικής επιτροπής για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας των δύο χωρών, στο πλαίσιο συνάντησης της ελληνοαλβανικής μικτής επιτροπής¹¹⁴. Τον Ιούνιο, η ένταση στις σχέσεις των δύο χωρών αυξήθηκε εκ νέου, με αφορμή το επεισόδιο Μαϊδώνη¹¹⁵ και την βίαιη απέλαση του από την αστυνομία του Αργυρόκαστρο. Η ελληνική απάντηση περιλάμβανε μαζικές απελάσεις παράνομων μεταναστών και την αναστολή προγραμματισμένων επισκέψεων των Ελλήνων Υπουργών οικονομίας, εξωτερικών και άμυνας¹¹⁶. Ένα μήνα αργότερα ο Έλληνας πρωθυπουργός, σε συνέντευξη τύπου, εντόπιζε 6 σημεία¹¹⁷ ως προϋποθέσεις για την βελτίωση των ελληνοαλβανικών σχέσεων. Η ελληνική κυβέρνηση συνέδεσε το Βορειοηπειρωτικό με το ζήτημα του Κοσόβου, αποδεχόμενη εμμέσως τις απόψεις περί αυτονομίας που επικρατούσαν στην ελληνική μειονότητα¹¹⁸. Το φθινόπωρο του 1993, σε προσπάθεια αποκλιμάκωσης της έντασης, επισκέφθηκε την Αλβανία ο Έλληνας υφυπουργός εξωτερικών¹¹⁹ και συνάντησε πληθώρα Αλβανών κυβερνητικών αξιωματούχων. Συζητήθηκαν και συμφωνήθηκαν μεταξύ άλλων συνεργασίες σε εμπορικά και οικονομικά ζητήματα, η παραχώρηση 40 χιλιάδων καρτών εξάμηνης εργασίας σε Αλβανούς μετανάστες, η κατοχύρωση των δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας στο αλβανικό σύνταγμα και η αναγνώριση της σε όλη την αλβανική επικράτεια κ.α.¹²⁰ Στο τέλος του έτους ο Μπερίσα επιρρίπτοντας ευθύνες στην Αθήνα και αχρηστεύοντας θεωρητικώς την προηγούμενη επίσημη επαφή που είχαν οι δυο χώρες, δήλωσε πως «είναι η ελληνική κυβέρνηση εκείνη

---

¹¹³ Γίνεται λόγος για Ελληνίδα Υφυπουργό, φαίνεται όμως τη θέση αυτή να κατείχε ο Βύρων Πολύδωρας από τις 3/12/1992 όπως φαίνεται στη σελίδα της ελληνικής κυβέρνησης <http://www.ggk.gov.gr/?p=1304>

¹¹⁴ (Αντωνόπουλος, 1995) σελ 150.

¹¹⁵ Ο Αρχιμανδρίτης Μαϊδώνης είχε ενθρονιστεί το 1992 στο Αργυρόκαστρο. Τέθηκε στο στόχαστρο των Αλβανών καθώς διατηρούσε στενές σχέσεις με ακραία στοιχεία της ελληνικής μειονότητας και μετέδιδε εκτός από τα εκκλησιαστικά και εθνικά μηνύματα.

¹¹⁶ (Τζίμας, 2010) σελ 85-86

¹¹⁷ Τα σημεία αυτά περιλάμβαναν : 1. Επιστροφή Μαϊδώνη 2.επιστροφή της εκκλησιαστικής περιουσίας που είχε κατασχεσει ο Χότζα στην Αρχιεπισκοπή Αλβανίας . 3 Ίδρυση μειονοτικών δημόσιων και ιδιωτικών σχολείων όπου να διδάσκεται η ελληνική γλώσσα. 4. Ισότητα ευκαιριών για τους ομογενείς στις δημόσιες υπηρεσίες. 5. Επιστροφή χωρίς κωλύματα των Ελλήνων της Αλβανίας στις περιουσίες τους. 6. Ελεύθερη επιλογή των Αλβανών να διαλέγουν την εθνικότητά τους. Στο Tony Barber,1993, «Athens leans hard on Albania»,independent.com <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/athens-leans-hard-on-albania-1486134.html>

¹¹⁸ (Αντωνόπουλος, 1995)σελ 157

¹¹⁹ Ο Κάρλος Παπούλιας.

¹²⁰ (Κούζας, 2013) σελ. 158-159

η οποία κρατάει ζωντανό το 'Βορειοηπειρωτικό Ζήτημα' προκειμένου να εκτονώνει εσωτερικές της εντάσεις»¹²¹

Ο Ηρακλείδης υποστηρίζει πως η κυβέρνηση, του κατά τα άλλα μετριοπαθούς Κ. Μητσοτάκη, θελγόταν από την ιδέα εκπλήρωσης του οράματος της Βορείου Ηπείρου. Αναφέρει πως ο πρωθυπουργός ήταν σίγουρος¹²² για επερχόμενες αλλαγές συνόρων στα Βαλκάνια και πίστευε πως η Ελλάδα θα μπορούσε να επωφεληθεί¹²³. Η πολιτική που ακολούθησε όμως ο Μητσοτάκης στην πραγματικότητα υπέσκαπτε τη θέση της Ελλάδος για σεβασμό των δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας¹²⁴¹²⁵.

Την επόμενη χρονιά οι, ήδη έντονα δοκιμαζόμενες, σχέσεις Αλβανίας και Ελλάδας επιδεινώθηκαν σε μεγάλο βαθμό. Την σπίθα άναψε το επεισόδιο της Επισκοπής¹²⁶ και η κίνηση Βράκα στη συνέχεια. Η επίθεση Βορειοηπειρωτών στις 10/4 στο αλβανικό συνοριακό φυλάκιο της Άνω Επισκοπής, επέσυρε την οργή της αλβανικής κυβέρνησης, η οποία ξέσπασε στην ελληνική μειονότητα πραγματοποιώντας εφόδους, προσαγωγές και κακοποιήσεις συλλαμβάνοντας τελικώς 6 άτομα¹²⁷ ως ύποπτα για τις δολοφονίες στην Επισκοπή. Στην αντίπερα όχθη, η νέα ελληνική κυβέρνηση του Ανδρέα Παπανδρέου, απαντούσε με την απέλαση χιλιάδων Αλβανών μεταναστών. Λίγο αργότερα ήρθε και η απέλαση του Έλληνα Γενικού Προξένου Αργυρόκαστρου Χρήστου Ιακώβου για να ακολουθήσει σε απάντησή της αυτή του Α' γραμματέα της Αλβανικής Πρεσβείας Καστριότ Ρόμπο. Την ευθύνη¹²⁸ της

---

¹²¹ Miranda Vickers, James Pettifer, 1997, ALBANIA: From Anarchy to a Balkan Identity, New York University Press, New York, σελ 198

¹²² Τονίζεται ακόμη πως σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση αυτής της πεποίθησης έπαιξε ο στενός συνεργάτης του πρωθυπουργού Ελληνοαμερικανός Νίκος Γκατζογιάννης εξαιτίας και των διασυνδέσεων που είχε αυτός με τα αμερικανικά κέντρα αποφάσεων.

¹²³ Την άποψη αυτή ενισχύουν και αναφορές στο διεθνή τύπο της εποχής που έκαναν λόγο για εθνικιστικές επιδιώξεις της Ελλάδας στα Βαλκάνια . βλ. P.C. Ioakimidis στο V. Coufoudakis, H.J. Psomiades, A. Gerolymatos (edit.) (1999), Greece and the New Balkans Challenges and Opportunities, New York, Pella σελ. 169

¹²⁴ (Ηρακλείδης, 2018) σελ.272

¹²⁵ Με αυτή τη θέση συμφωνεί και ο . P.C. Ioakimidis στο V. Coufoudakis, H.J. Psomiades, A. Gerolymatos (edit.) (1999), Greece and the New Balkans Challenges and Opportunities, New York, Pella σελ. 174

¹²⁶ Στις 10/4, μια ομάδα ενόπλων εισέβαλε στο συνοριακό φυλάκιο της Άνω Επισκοπής στην Αλβανία. Η ομάδα σκότωσε έναν Αλβανό λοχαγό και ένα στρατιώτη, ενώ τραυμάτισε ακόμη 4 άτομα. (Τζίμας, 2010) σελ. 90

¹²⁷ Όλα στελέχη της Ομόνοιας : Θ. Μπεζιάνη, Η. Σύρμιο, Κ. Κυριακού, Ε. Παπαχρήστο, Π. Μάρτο, Κ. Τσιάβο

¹²⁸ 2 χρόνια αργότερα και με αφορμή το επεισόδιο στο Δελβινάκι οι συλληφθέντες έτυχαν της αντιμετώπισης που περιγράφεται : «οι κατηγορούμενοι για την επίθεση αυτή Γ. Αναστασούλη, Α. Καρβελά, Χ. Παππά, Φ. Μπελέρη, Γ. Χρήστου, Μ. Κούτουλα και Γ. Παππά, απαλλάχθηκαν από τις κατηγορίες των ανθρωποκτονιών από πρόθεση, της απόπειρας ανθρωποκτονίας κατά συρροή, της ληστείας, της εισαγωγής όπλων και πυρομαχικών, της προσβολής της διεθνούς ειρήνης και της έκθεσης σε κίνδυνο διατάραξης των

επίθεσης στην Επισκοπή ανέλαβε τελικώς η ΜΑΒΗ¹²⁹¹³⁰. Ο Αλβανός πρωθυπουργός Σαλί Μπερίσα δεν έχασε παρ'όλα αυτά την ευκαιρία να κατηγορήσει την ελληνική κυβέρνηση για το επεισόδιο υποστηρίζοντας πως αυτή βρισκόταν πίσω από τις δολοφονίες¹³¹.

Οι πέντε από τους έξι συλληφθέντες, όλοι μέλη της Ομόνοιας, οδηγήθηκαν σε δίκη παρά τις πιέσεις της διεθνούς κοινότητας για το αντίθετο, με βαρύτατες κατηγορίες, όπως αυτή της εσχάτης προδοσίας¹³² και της συνεργασίας με εχθρικές δυνάμεις. Ο Μπερίσα δεν ήθελε να χάσει την ευκαιρία να «τραυματίσει» την ελληνική μειονότητα και να αποδείξει στη διεθνή κοινότητα τις «παρεμβατικές τάσεις» της Ελλάδας. Η δίκη εξελίχθηκε σε παρωδία¹³³, ενώ και οι συνθήκες κάτω από τις οποίες έλαβε χώρα ήταν απάνθρωπες. Τελικώς, επιβλήθηκαν¹³⁴ ποινές φυλάκισης σε όλους τους κατηγορούμενους από έξι ως οχτώ έτη. Μεγάλο ενδιαφέρον κατά τη διάρκεια της δίκης είχε όμως η κατάθεση του Π. Μπάρκα¹³⁵ ο οποίος δήλωσε πως χρήματα από την ελληνική κυβέρνηση έφταναν στα ταμεία του Δημοκρατικού Κόμματος¹³⁶, με τον Κ. Μητσοτάκη να τον επιβεβαιώνει την ίδια μέρα.¹³⁷

Έξι μέρες αργότερα, στον ουρανό των Αγ. Σαράντα και της Αυλώνας έκανε την εμφάνιση του ένα ψεκαστικό αεροσκάφος¹³⁸ το οποίο άρχισε να μοιράζει σημειώματα με αντικυβερνητικά μηνύματα κατά των Μπερίσα και Μέξι. Αυτή ήταν άλλη μια

φιλικών σχέσεων με την Αλβανία και καταδικάστηκαν μόνο για κατοχή και μεταφορά πολεμικών όπλων, με σκοπό διάθεσης σε τρίτους.» στο
rizospastis.gr, 1996, «Η αντιστροφή της αλήθειας» και «Απαλλάσσονται όλοι για την επίθεση στην Επισκοπή», <https://www.rizospastis.gr/story.do?id=3669845> και <https://www.rizospastis.gr/page.do?publDate=21%2F4%2F1996&pageNo=16>

¹²⁹ Οργάνωση ένοπλη, Βορειοηπειρωτών πατριωτών που είχε αρχικώς ιδρυθεί το 1942 αλλά διαλύθηκε από τον Χότζα.

¹³⁰ (Τζίμας, 2010) σελ. 90-94

¹³¹ (Κούζας, 2013) σελ. 160

¹³² Η οποία τελικά δεν συμπεριλήφθηκε στο κατηγορητήριο μετά και από πίεση του ειδικού απεσταλμένου του προέδρου των ΗΠΑ Κλίντον (Αντωνόπουλος, 1995) σελ 182

¹³³ Εκτός του ότι έλαβε χώρα μια πολύ μικρή αίθουσα, έγκριτοι νομικοί θεωρούσαν πως οι κατηγορίες δεν ευσταθούσαν, ενώ ακόμη και ο Γκράμος Πάσκο αντιτίθετο στην φυλάκιση των πέντε με αυτές τις κατηγορίες. (Αντωνόπουλος, 1995) σελ 188.

¹³⁴ Η απόφαση εκδόθηκε στις 7/9/1994.

¹³⁵ Από τους πρώτους Έλληνες εκλεγμένους βουλευτές στην Αλβανία. Αναλυτικά: <http://www.biblionet.gr/author/46475/%CE%A0%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%B3%CE%B9%CF%8E%CF%84%CE%B7%CF%82%CE%9C%CF%80%CE%AC%CF%81%CE%BA%CE%B1%CF%82>

¹³⁶ Προς υποστήριξη της προεκλογικής του εκστρατείας.

¹³⁷ (Τζίμας, 2010) σελ. 105-110

¹³⁸ Το αεροσκάφος πιλόταρε ο απόστρατος σμήναρχος Θωμάς Βράκας.

αφορμή για την αλβανική κυβέρνηση να υποστηρίξει¹³⁹ τις θεωρίες της για ελληνικές επεκτατικές και παρεμβατικές τάσεις στη νότια Αλβανία. Ξεπερνώντας την αρχική αμηχανία ο Έλληνας πρωθυπουργός Αν. Παπανδρέου, ζήτησε από το βήμα της ΔΕΘ¹⁴⁰ στις 11 Σεπτεμβρίου την προσοχή των υπερπατριωτών που υπάρχουν σε κάθε χώρα¹⁴¹.

Η απάντηση της ελληνικής πλευράς στην παρωδία δίκης, ήρθε εμμέσως. Αρχικώς εμπόδισε την εκταμίευση χρηματικής βοήθειας από την ευρωπαϊκή κοινότητα¹⁴² και εν συνεχεία αύξησε και συστηματοποίησε το μέγεθος των απελάσεων των Αλβανών μεταναστών στην Ελλάδα. Με τη σειρά του, τη σκυτάλη πήρε εκ νέου ο Μπερίσα ο οποίος στις 9 Σεπτεμβρίου απαριθμούσε μια σειρά προϋποθέσεων για την εξομάλυνση των σχέσεων των δύο χωρών. Εκτός των άλλων έκανε λόγο για «*Αναγνώριση αλβανικής μειονότητας στην Ελλάδα, η μεταχείριση της οποίας πρέπει να γίνεται με βάση τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Αποκήρυξη εκ μέρους της Ελλάδας της πολιτικής για τη Β. Ήπειρο, βάσει της οποίας διεκδικείται το νότιο τμήμα της Αλβανίας.*»¹⁴³ Φυσικά, η αντίδραση του Έλληνα Πρωθυπουργού περιλάμβανε τις αξιώσεις της χώρας για την προστασία και μόνο των δικαιωμάτων της μειονότητας καθώς και την ανάδειξη της πρόθεσης αφανισμού αυτής από την κυβέρνηση Μπερίσα¹⁴⁴.

Η άνοδος στη εξουσία της ελληνικής κυβέρνησης του Ανδρέα Παπανδρέου το 1993 βοήθησε ώστε σταδιακά να αποκλιμακωθεί η ένταση στις ελληνοαλβανικές σχέσεις. Σημαντικός ήταν ο ρόλος και του τότε υπουργού εξωτερικών Κ. Παπούλια, ο οποίος έδρασε συμφιλιωτικά απέναντι στην Αλβανία. Όταν έγινε πλέον φανερό πως η Ελλάδα άφηνε πίσω της την αλτρωτική ρητορική και πολιτική Μητσοτάκη οι σχέσεις των χωρών καλυτέρευαν φτάνοντας στην υπογραφή του Συμφώνου το 1996. Την άποψη αυτή φαίνεται να συμμερίζεται και ο Β. Ρουδομέτωφ ο οποίος αναφέρει πως η κυβέρνηση των σοσιαλιστών των Παπανδρέου και Σημίτη απομακρύνθηκε από την συγκρουσιακή πολιτική με την Αλβανία που είχε επιλέξει η προηγούμενη

---

¹³⁹ Tony Barber, 1994, «Albania recalls envoy to Greece as tensions mount» independent.com, <https://www.independent.co.uk/news/world/albania-recalls-envoy-to-greece-as-tensions-mount-1378307.html>

¹⁴⁰ Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης.

¹⁴¹ (Αντωνόπουλος, 1995)σελ 198

¹⁴² Βάση συμφωνίας που είχε συναφθεί το 1992 ανάμεσα στην ΕΚ και την Αλβανία (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A21992A1125%2801%29>). Η Ελλάδα είχε άρει το βέτο για την εκταμίευση της πρώτης δόσης που είχε ασκήσει τον Μάιο εξαιτίας των διώξεων κατά της μειονότητας. Ο λόγος εδώ γίνεται για την εκταμίευση της δεύτερης δόσης.

¹⁴³ (Κούζας, 2013) σελ.161

¹⁴⁴ (Αντωνόπουλος, 1995) σελ. 198

κυβέρνηση¹⁴⁵. Ως προς το τελευταίο, ο Ν. Σταύρου θεωρεί πως σημαντικό ρόλο στην επιλογή αυτή διαδραμάτισε η επιθυμία της αμερικανικής κυβέρνησης να ενισχύσει το ρόλο της Ελλάδας στα Βαλκάνια ως κράτος που θα ενισχύσει της σταθερότητα της περιοχής¹⁴⁶.

Την ίδια ώρα τον Νοέμβριο του 1994, ο αλβανικός λαός καταψήφισε σε δημοψήφισμα το σχέδιο συντάγματος της κυβέρνησης Μπερίσα και το οποίο εφόσον εγκρινόταν άναβε τον πράσινο φως για την απέλαση¹⁴⁷ του Αρχιεπίσκοπου Αναστάσιου¹⁴⁸. Φάνηκε πως η κοινωνία ήταν αντίθετη τόσο στην απέλαση του ιερέα όσο και στην συνεχιζόμενη ρήξη στις σχέσεις με την Ελλάδα η οποία αποτελούσε την Γη της Επαγγελίας για πολλούς συμπατριώτες τους.

Οι σχέσεις των δύο χωρών άρχισαν να εξομαλύνονται με την αποφυλάκιση των μελών της Ομόνοιας στις 8 Φεβρουαρίου του 1995. Επιστέγασμα αυτής της ακολουθίας ήταν και η επίσκεψη του Έλληνα Υπουργού Εξωτερικών τον Μάρτιο στην Αλβανία όπου συζήτησε με τον Αλβανό ομόλογό του. Η προσπάθεια της ελληνικής διπλωματίας σε αυτή τη φάση ήταν να μπορέσει να ισορροπήσει την κατάσταση ανάμεσα στην παροχή βίζας και οικονομικής βοήθειας με την βελτίωση του σεβασμού της μειονότητας¹⁴⁹. Η αλβανική πλευρά ενώ έδειχνε να συμμετέχει στο διάλογο και να αναδιπλώνεται στην πραγματικότητα δεν ήταν έτοιμη να αλλάξει την πάγια πολιτική της απέναντι στην ελληνική μειονότητα, με αποτέλεσμα να μην τηρούνται εν τέλει τα συμφωνηθέντα για την εκπαίδευση της ελληνικής μειονότητας¹⁵⁰.

Λίγες μέρες μετά την επίσκεψη Παπούλια στα Τίρανα, λίγο έλειψε να υπάρξει επανάληψη του επεισοδίου της Επισκοπής. Συγκεκριμένα στις 18/3 συνελήφθησαν 8 Βορειοηπειρώτες¹⁵¹ στο Δελβινάκι Ιωαννίνων βαριά οπλισμένοι. Όπως αποδείχθηκε αργότερα πίσω και από αυτό το παρ'ολίγον αιματηρό επεισόδιο ήταν η ΜΑΒΗ η οποία είχε ως στόχο το στρατόπεδο του Λόγγου αυτή τη φορά. Η επιχείρηση απέτυχε και η

---

¹⁴⁵ Βίκτωρ Ν. Ρουδομέτωφ στο , Πέτρος Π. Σιούσιουρας (επίμ.), 2009, Τα Νέα Βαλκάνια Η Γεωπολιτική της Διεθνούς Ασφάλειας και η Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση, Αθήνα, Ηρόδοτος. Σελ. 153

¹⁴⁶ Nikolaos A. Stavrou V. Coufouyidakis, H.J. Psomiades, A. Gerolymatos (edit.) (1999), Greece and the New Balkans Challenges and Opportunities, New York, Pella σελ. 355

¹⁴⁷ Το άρθρο 7 του Σχεδίου όριζε πως όλοι οι αρχηγοί των μεγάλων θρησκευτικών δυνάμεων της χώρας θα έπρεπε να είναι Αλβανοί υπήκοοι. Προϋπόθεση που ο Αναστάσιος δεν πληρούσε εξαιτίας της άρνησης του καθεστώτος να του αποδώσει την υπηκοότητα (Αντωνόπουλος, 1995)σελ.225.

¹⁴⁸ Υπάρχει εκτενής αναφορά στο έργο του λίγο παρακάτω.

¹⁴⁹ James Pettifer ,2001, The Greek Minority in Albania in the Aftermath of Communism, Royal Military Academy Sandhurst, The Conflict Studies Research Centre. Σελ.15

¹⁵⁰ (Κούζας, 2013) σελ.162-163

¹⁵¹ Οι ίδιοι ήταν που κατηγορήθηκαν και για το επεισόδιο της Επισκοπής.

αλβανική πλευρά ισχυρίστηκε εκ νέου πως η ελληνική κυβέρνηση εξοπλίζει τους Έλληνες μειονοτικούς ενώ από την άλλη η ελληνική πλευρά θεωρούσε πως εξαρθρώθηκε μια τρομοκρατική ομάδα. Οι δυο κυβερνήσεις παρουσίασαν το γεγονός σύμφωνα με τις επιταγές των πολιτικών σκοπιμοτήτων τους¹⁵².

Το καλοκαίρι, συνεχίζοντας την αποκλιμάκωση της έντασης μεταξύ των δύο χωρών, ο Έλληνας Υπουργός Εθνικής Άμυνας Γεράσιμος Αρσένης, επισκέφθηκε τα Τίρανα και συναντήθηκε με τον ομόλογό του, τον Μπερίσα και τον Μέξι. Συζήτησαν για την περαιτέρω στρατιωτική συνεργασία των δύο χωρών και υπέγραψαν ένα πρόγραμμα συνεργασίας που περιλάμβανε, εκτός των άλλων, κοινές στρατιωτικές ασκήσεις¹⁵³.

Το 1996 αποτέλεσε ίσως το έτος κατά το οποίο οι δύο χώρες ήρθαν πιο κοντά από ποτέ την τελευταία πενταετία. Αποκορύφωμα αυτής της προσέγγισης ήταν η επίσκεψη του Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας Κωστή Στεφανόπουλου στην Αλβανία και η υπογραφή του Συμφώνου¹⁵⁴ Φιλίας, Συνεργασίας, Καλής Γειτονίας και Ασφάλειας με την Αλβανία. Στο Σύμφωνο αυτό γίνεται αναφορά τόσο σε διεθνή νομικά κείμενα που διέπονται από καθολικές αρχές του διεθνούς δικαίου (Άρθρο 1) όσο και συγκεκριμένα σε αρχές που καλύπτουν τα ανθρώπινα και μειονοτικά δικαιώματα και έχουν αποτυπωθεί σε κείμενα του Ο.Α.Σ.Ε.(Άρθρο 13). Θεσπίζεται ακόμη η τακτική συνάντηση εκπροσώπων των δύο χωρών για την βέλτιστη χρήση του Συμφώνου (Άρθρο 17), ενώ τέλος τα άρθρα 2,3 και 4 αποτελούν επιτομή της ειρηνικής συνύπαρξης γειτονικών χωρών και της μη χρήσης βίας, καθ' υπόδειξιν του άρθρου 2.4 του Χάρτη Ηνωμένων Εθνών¹⁵⁵ καθώς και την ειρηνικής επίλυσης των διαφορών όπως προβλέπεται στο κεφάλαιο 6 του Χάρτη.

Η παραπάνω ενέργεια, ενώ η Αλβανία βρισκόταν σε προεκλογική περίοδο, φάνταζε και ήταν άλλη μια ένδειξη υποστήριξης του καθεστώτος Μπερίσα από την ελληνική πλευρά. Στο ίδιο ευνοϊκό κλίμα ο υπουργός εξωτερικών Θ. Πάγκαλος,

---

¹⁵² (Τζίμας, 2010)σελ.131.

¹⁵³ Κωνσταντίνος Δημητρόπουλος (επίμ.) , 2008, Επιτροπή για τη Βόρεια Ήπειρο, Αθήνα, Γόρδιος, Σελ.121

¹⁵⁴ Αναλυτικά το Σύμφωνο το οποίο εν τέλει κυρώθηκε το 1998 από την Ελληνική Κυβέρνηση : https://www.kodiko.gr/nomologia/document_navigation/202903/nomos-2568-1998

¹⁵⁵ Ο Χάρτης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=14

εγκαινίασε το αναμορφωμένο κτίριο του ελληνικού Προξενείου Αργυροκάστρου, την τελευταία μέρα του καλοκαιριού¹⁵⁶.

Με τι εξελίξεις στις ελληνοαλβανικές σχέσεις να χαρακτηρίζονται από διαρκείς διακυμάνσεις ο κ. Λυγερός θεωρεί πως *«ήδη από τις αρχές του 1990, η Ελλάδα προσέφερε πολλά, και στην Αλβανία και στους Αλβανούς πολιτικούς, χωρίς να εξασφαλίζει ανταλλάγματα»*¹⁵⁷. Η ιδέα που ήθελε τις Η.Π.Α. να επιδιώκουν τις καλές σχέσεις των δύο χωρών ενισχύεται και από την πρωτοβουλία των Η.Π.Α να εγκαθιδρύσουν την Πρωτοβουλία Συνεργασίας Ν.Α. Ευρώπης με τη συμμετοχή, εκτός των άλλων, Ελλάδας και Αλβανίας. Στόχος της πρωτοβουλίας ήταν η δημιουργία μηχανισμών συνεργασίας σε ποικίλα θέματα όπως η προστασία του περιβάλλοντος μέχρι και η οικονομική συνεργασία με απώτερο σκοπό την προώθηση της σταθερότητας¹⁵⁸.

Τον επόμενο χρόνο, ενώ στην Αλβανία είχε ξεσπάσει μεγάλη εσωτερική κρίση εξαιτίας της κατάρρευσης των παρατραπεζών, ο άμεσος συνεργάτης και διοικητής της μυστικής αστυνομίας Αλβανίας, Μπασκίμ Γκαζίντεντε, δήλωνε στη Βουλή πως η κατάσταση αυτή ήταν προϊόν ενός ελληνικού σχεδίου, το οποίο είχε καταρτιστεί ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 και στόχο είχε την προσάρτηση αλβανικών εδαφών του νότου όπου διαβιούσαν Έλληνες μειονοτικοί. Το σχέδιο αυτό είχε την κωδική ονομασία Λωτός¹⁵⁹. Τους ισχυρισμούς αυτούς όμως ήρθε χρόνια αργότερα να χαρακτηρίσει ως «σαχλαμάρες» ο επίσης Αλβανός πράκτορας Μαρκ Ντοντάνι¹⁶⁰. Μέσα σε αυτό το κλίμα έλαβε χώρα η επίσκεψη του υφυπουργού εξωτερικών Γιάννου Κρανιδιώτη ο οποίος έφτασε στα Τίρανα και στη συνέχεια κατευθύνθηκε προς το Αργυρόκαστρο και τους Αγ. Σαράντα. Την επίσκεψη ακολούθησε αυτή του Μιλτιάδη Έβερτ Προέδρου, τότε της Νέας Δημοκρατίας επίσης στο νότο της Αλβανίας. Οι δύο αυτές επισκέψεις αντιμετωπίστηκαν με διαμαρτυρίες από την αλβανική κυβέρνηση και ισχυρισμούς περί εκπλήρωσης εθνικιστικών σχεδίων. Από την άλλη βέβαια η επίσκεψη του Αλβανού πρωθυπουργού Μπασκίμ Φίνο την 1^η Απριλίου στην Αθήνα η οποία

---

¹⁵⁶ (Δημητρόπουλος, 2008) σελ.173

¹⁵⁷ Σταύρος Λυγερός στο (Μαλλίας, 2017) σελ.68

¹⁵⁸ Κόντης Β. Μαντά Ελ. (επίμ.), (2000), Το Κόσοβο και οι Αλβανικοί Πληθυσμοί της Βαλκανικής, Θεσσαλονίκη : Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου. σελ 237

¹⁵⁹ (Τζίμας, 2010) σελ. 201-204

¹⁶⁰ Kathimerini.gr,2009, «Σοβιετικοί στην Αυλώνα και πόλεμος κατασκόπων» <http://www.kathimerini.gr/357654/article/epikairothta/kosmos/sovietikoi-sthn-aylwna-kai-polemos-kataskopwn>

συνοδεύτηκε από μια προσφορά ενός αξιότιμου ποσού στην αλβανική κυβέρνηση δεν συνάντησε αντιδράσεις¹⁶¹.

Την ίδια εποχή αποφασίστηκε στο πλαίσιο του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. η ανάπτυξη στρατιωτικής επιχείρησης στην Αλβανία προς αποκατάσταση της τάξης. Η επιχείρηση ALBA όπως ονομάστηκε ξεδιπλώθηκε τον Απρίλιο με τη στρατιωτική συμμετοχή και της Ελλάδας. Τα στρατιωτικά σώματα της οποίας δεν εξαπλώθηκαν στο Νότο, αλλά στο Βορρά προκειμένου να μην συναντήσουν την αντίθεση της αλβανικής κυβέρνησης αλλά και να μη δημιουργηθούν συνθήκες προβοκάτσιας κατά της Ελλάδος¹⁶². Τα ελληνικά σώματα επισκέφθηκε τον Απρίλιο ο Έλληνας Υπουργός Αμύνης, Άκης Τσοχατζόπουλος, ο οποίος συναντήθηκε τόσο με τον Αλβανό ομόλογό του, όσο και με τον Πρωθυπουργό Μπασκίμ Φίνο έχοντας συνομιλίες σε θετικό κλίμα¹⁶³.

Ήδη το 1997 ο Γ. Κρανιδιώτης με αφορμή την κρίση στην Αλβανία ξεκαθάριζε πως το θέμα αυτό δεν σχετιζόταν καθόλου με τη μειονότητα παρά μόνο στο πεδίο που και αυτή συμμετείχε και κινδύνευε από τις εξεγέρσεις και έκανε λόγο για προσπάθεια πολιτικής λύσης του προβλήματος στην Αλβανία από την Ε.Ε. καλώντας και την Ελλάδα να προωθήσει τη συγκεκριμένη λύση. Το 1998 μάλιστα ο ίδιος χαρακτήριζε άριστες τις ελληνοαλβανικές σχέσεις εξαιρώντας και τον ελληνικό ρόλο στην εκτόνωση της αλβανικής κρίσης και της σταθεροποίησής στην περιοχή¹⁶⁴.

Όπως σημειώνει ο Χ. Παπασωτηρίου η διαδικασία διεύρυνσης της Ε.Ε. προς την ανατολική Ευρώπη μετά το 1990 συνέβαλε στη διατήρηση της ειρήνης και της σταθερότητας στην περιοχή¹⁶⁵. Η Ελλάδα έχοντας το συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι των άλλων βαλκανικών χωρών να είναι το μοναδικό κράτος μέρος της περιοχής στο ΝΑΤΟ και την Ε.Ε. αποτελούσε τον καταλληλότερο παράγοντα σταθεροποίησης των Βαλκανίων. Αποκορύφωμα της αξιοποίησης της θέσης της ως ήταν η συνάντηση του Φάτος Νάνο με τον Μιλόσεβιτς στην Διαβαλκανική Σύνοδο της Κρήτης τον Νοέμβριο

---

¹⁶¹ (Τζίμας, 2010)σελ 206-207

¹⁶² (Τζίμας, 2010) σελ.210-211

¹⁶³ Στέφανος Κρίκης, 1997, Μύρισε Ελλάδα στα Τίρανα, Τα Νέα (διαδίκτυο), 29/4/1997 , διαθέσιμο : <https://www.tanea.gr/1997/04/29/greece/myrise-ellada-sta-tirana/>

¹⁶⁴ Κρανιδιώτης Γ., (1999), Η Ελληνική Εξωτερική Πολιτική Σκέψεις και Προβληματισμοί στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα, Ι. Σιδέρης, σελ.275 & 296

¹⁶⁵ Παπασωτηρίου Χ., (2009), Η διεθνής πολιτική στον 21^ο αιώνα, Αθήνα :Ποιότητα. Σελ 232

του 1997¹⁶⁶. Ο ίδιος ο Έλληνας πρωθυπουργός άλλωστε εξέφραζε την άποψη πως στόχος της εξωτερικής πολιτικής της κυβέρνησής του ήταν η βελτίωση των διμερών σχέσεων με την Αλβανία και η εγκαθίδρυση της ειρήνης στα Βαλκάνια¹⁶⁷.

Η πολιτική ζωή της Αλβανία υπήρξε ταραχώδης όλη την δεκαετία του 1990 φτάνοντας μάλιστα κοντά στην απόλυτη κατάρρευση του κράτους το 1997. Η Ελλάδα σε μία επίδειξη ισχύος ενίσχυσε στρατιωτικώς τη μεθόριο για δύο λόγους. Ο ένας ήταν η ενίσχυση του αισθήματος ασφάλειας των Βορειοηπειρωτών και ο άλλος η συγκράτηση κακοποιών στοιχείων της Αλβανίας τα οποία είχαν λεηλατήσει τις στρατιωτικές αποθήκες μετά την κρίση του 1997 και είχαν στα χέρια τους περίπου 700 χιλιάδες όπλα δρώντας ανενόχλητοι¹⁶⁸.

Το 1998 ήταν το έτος όπου τέθηκε σε ισχύ το Σύμφωνο του 1996 με την Αλβανία μετά και την κύρωσή του από την ελληνική βουλή. Τον Νοέμβριο ο Αλβανός Πρωθυπουργός επισκέφθηκε την Ελλάδα και συναντήθηκε με τον Έλληνα ομόλογό του, Κώστα Σημίτη σε μια προσπάθεια διατήρησής του καλού κλίματος ανάμεσα στις δύο χώρες. Στο πλαίσιο της συνάντησης αυτής, αποφασίστηκε η χορήγηση 2.5 εκ. ευρώ για τη δημιουργία εθνικού θεάτρου στα Τίρανα που όπως αποδείχθηκε αργότερα δεν χτίστηκε ποτέ¹⁶⁹.

Από την περίοδο 1997 -1998 άρχισε να σημειώνεται πρόοδος στην ανοικοδόμηση ενός κλίματος εμπιστοσύνης ανάμεσα στις δύο χώρες. Φάνηκε πως η επιλογή της Αλβανίας να διαλέξει έναν ευρωπαϊκό δρόμο, υπήρξε κομβική για τις σχέσεις των δύο χωρών . Η Α. Τριανταφυλλίδου εντοπίζει το έτος του 1999 ως αυτό που έκανε εμφανή την πρόθεση της Αλβανίας να έρθει πιο κοντά στους δυτικούς θεσμούς και να πλησιάσει την Ελλάδα τόσο πολιτικά όσο και οικονομικά¹⁷⁰. Η Ελλάδα

---

¹⁶⁶ Thanos Veremis, στο V. Coufoydakias, H.J. Psomiades, A. Gerolymatos (edit.) (1999), Greece and the New Balkans Challenges and Opportunities, New York, Pella σελ. 34, 46

¹⁶⁷ Dimitrios Triantafyllou στο ibid σελ. 147

¹⁶⁸ Δημήτριος Σκαρβέλης στο , Σάββας Καλεντερίδης (διεύθυνση έκδοσης), 2016, Τα Βαλκάνια μεταξύ Δύσης και Ρωσίας, ινφογνώμων, σελ.147

¹⁶⁹ Edison Kurani, 2014, «Greece, 2.5 million Euros to Albania for the theater which was never built, Independent Balkan News Agency», 16/01/2014 διαθέσιμο: <http://old.balkan.eu.com/greece-2-5-million-euros-albania-theater-built/>

¹⁷⁰ Αξίζει να σημειωθεί πως οι δύο χώρες συμμετείχαν σε ένα κοινό διεθνή οργανισμό ήδη από το 1992. Στον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας Ευξείνου Πόντου, όπου σαν στόχο έχει την οικονομική συνεργασία των κρατών μερών του.

εμφανιζόταν ως η χώρα που αντιπροσώπευε την Ευρώπη και τη «Δύση» ενισχύοντας ακόμη περισσότερο την ελληνική «παρουσία» στην περιοχή των Βαλκανίων¹⁷¹.

Το καλοκαίρι του 1999 και ενώ η ελληνική κοινή γνώμη είχε ταραχθεί από τις δύο λεωφορειοπειρατείες¹⁷² Αλβανών μεταναστών στη βόρεια Ελλάδα, πραγματοποιήθηκαν δύο συναντήσεις των Υπουργών Δημόσιας Τάξης. Η πρώτη στα Ιωάννινα και η δεύτερη στους Αγ. Σαράντα. Συμφωνήθηκε εκτός των άλλων η αναβάθμιση της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ κεντρικών και υπηρεσιακών υπηρεσιών, η χορήγηση υλικής βοήθειας προς την αλβανική αστυνομία και η τηλεπικοινωνιακή κάλυψη της νότιας Αλβανίας¹⁷³.

Αξίζει να αναφερθεί πως την διετία 1998-1999 η βοήθεια που προσέφερε η Ελλάδα στην Αλβανία για την ανάπτυξή της άγγιζε τα 15 εκ. δολάρια, ενώ την ίδια ώρα οι ελληνικές επενδύσεις στη χώρα έφταναν τα 200 εκ. δολάρια¹⁷⁴.

Εν κατακλείδι, ο άνθρωπος που φάνηκε να στιγματίζει την αλβανική πολιτική σκηνή όλη αυτή τη δεκαετία ήταν ο Σαλί Μπερίσα. Ο ίδιος, ήταν οπαδός μιας «τουρκαλβανικής» παραδοσιακής ιδεολογίας η οποία ήθελε την Τουρκία φίλο και προστάτη της χώρας και την Ελλάδα αξιωματικά εχθρό της. Τους Έλληνες μειονοτικούς μάλιστα, τους έβλεπε ως όργανο της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Από την αμέσως επόμενη δεκαετία παρατηρείται μια ολοκληρωτική στροφή στην πολιτική του Μπερίσα έναντι της Ελλάδος. Η «ήττα» του στο δημοψήφισμα του 1994, τον κλόνισε κάνοντας τον να καταλάβει πως η παραμονή του στην εξουσία επηρεαζόταν κατά πολύ από τις σχέσεις του με την Ελλάδα. Επιπροσθέτως ο τρόμος που βίωσε κατά την κρίση του 1997 και η ανάγκη προστασίας του τον έστρεψαν στο να θέσει την Αλβανία σε έναν πιο ασφαλή δρόμο δυτικοποίησης. Μόνο που ο δρόμος αυτός περνούσε μέσα από την Ελλάδα¹⁷⁵.

Η δεκαετία αυτή λοιπόν κλείνει με ευοίωνα μηνύματα για τις ελληνοαλβανικές σχέσεις, τους Αλβανούς μετανάστες από το 1991 και έπειτα να προσπαθούν να

---

¹⁷¹ Άννα Τριανταφυλλίδου στο (Σιούσιουρας, 2009) σελ.431

¹⁷² Θανάσης Τσιγγανός, 2004, «Μνήμες από προηγούμενες (αιματηρές) λεωφορειοπειρατείες», Η Καθημερινή (διαδίκτυο)<http://www.kathimerini.gr/203655/article/epikairothta/ellada/mnhmes-apo-prohgoymenes-aimathres-lewforeiopeirateies>

¹⁷³ Αλέξανδρος Μαλλιάς(επίμ.), 2017, Ελλάδα και Αλβανία Φυγή στο Μέλλον ή Επιστροφή στο Παρελθόν, Αθήνα, Σιδέρης. Σελ.88

¹⁷⁴ (Κούζας, 2013) σελ.166

¹⁷⁵ Σταύρος Λυγερός στο (Μαλλιάς, 2017) σελ.68

προσαρμοστούν στην ελληνική κοινωνία¹⁷⁶, την Αλβανία να προσπαθεί να επιστρέψει στην κανονικότητα μετά και τον πόλεμο του Κοσσυφοπεδίου, τις διαμαρτυρίες της ελληνικής μειονότητας να συνεχίζονται αμείωτες και την Ελλάδα να προσπαθεί να αποτελέσει πυλώνα σταθερότητας για τη γείτονα χώρα.

---

¹⁷⁶ Χαρακτηριστικό είναι το στατιστικό πως το σχολικό έτος 1998/1999 οι μαθητές με χώρα γέννησης την Αλβανία ξεπερνούσαν τις 43 χιλιάδες. (Παύλου, 2001) διαθέσιμο : <https://www.kemo.gr/doc.php?fld=doc&doc=49.pdf>

i. Η Ελληνική Εθνική Μειονότητα στην Αλβανία τα μετακομμουνιστικά χρόνια

Η διεθνής κοινότητα δεν έχει καταφέρει να καταλήξει σε έναν κοινά αποδεκτό ορισμό του τί εστί μειονότητα. Ο Ο.Η.Ε. πάντως, το 1992 σημείωνε πως υπάρχουν «εθνικές, εθνοτικές, γλωσσικές, πολιτιστικές και θρησκευτικές μειονότητες» και πως τα κράτη είναι υπεύθυνα για την προστασία τους¹⁷⁷. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η έκθεση της Επιτροπής Βενετίας όπου γίνεται προσπάθεια καταγραφής των ορισμών και των δικαιωμάτων των μειονοτήτων που έχουν εμφανιστεί στη διεθνή κοινότητα σε συνδυασμό με το σχολιασμό και την γνώμη της Επιτροπής¹⁷⁸. Το ελληνικό υπουργείο εξωτερικών πάντως αναφέρεται σε ελληνική εθνική μειονότητα στην Αλβανία, η οποία είναι και η μόνη που αναγνωρίζεται ως εθνική από την αλβανική πλευρά¹⁷⁹.

Το κυριότερο θέμα σύγκρουσης ανάμεσα σε Ελλάδα και Αλβανία είναι η διαβίωση των Ελλήνων μειονοτικών καθώς και ο σεβασμός των δικαιωμάτων τους από τις αλβανικές κυβερνήσεις¹⁸⁰. Ήδη από την εποχή του Χότζα¹⁸¹ οι αλβανικές ηγεσίες στέκονταν ενάντιες στην ελληνική εθνική μειονότητα. Πρακτικές καταπίεσης αυτής ακολουθήθηκαν και τα επόμενα χρόνια καθώς οι αλβανικές κυβερνήσεις υιοθετούσαν πολιτικές, που δυσχέραιναν την ζωή των Ελλήνων μειονοτικών. Συγκεκριμένα, αναγνωριζόταν η ελληνική μειονοτική ιδιότητα μόνο στους κατοίκους που διέμεναν στις πέντε αναγνωρισμένες μειονοτικές περιοχές¹⁸² και σαφώς μόνο σε αυτούς αποδίδονταν μειονοτικά δικαιώματα. Ο αριθμός μάλιστα των μειονοτικών που υιοθετούσε το αλβανικό κράτος ήταν δραματικά μικρότερος από τις εκτιμήσεις της ελληνικής πλευράς. Ακόμη, οι αλβανικές κυβερνήσεις προχώρησαν στη δημογραφική αλλοίωση των περιοχών που διαβιούσε η ελληνική μειονότητα δίνοντας τίτλους ιδιοκτησίας σε αλβανικής καταγωγής πολίτες εντός αυτών ενώ επιχειρήθηκε και η

¹⁷⁷ Η δήλωση της Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε. το 1992

<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/minorities.aspx>

¹⁷⁸ Έκθεση Επιτροπής Βενετίας [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI\(2018\)002-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI(2018)002-e)

¹⁷⁹ Η αναφορά <https://www.mfa.gr/elliniki-ethniki-meionotita-albanias/>

¹⁸⁰ Abdurrahim F. Aydin, Arjada Progonati, 2011, Albanian Foreign Policy In The Post-Communist Era, UNISCI Discussion Papers, N° 26, <https://revistas.ucm.es/index.php/UNIS/article/viewFile/37824/36601> σελ.260

¹⁸¹ Έχει γραφτεί πως κατά την περίοδο Χότζα η ελληνική μειονότητα ήταν η πιο «ευνοημένη». Οι λόγοι ήταν η στάση της μειονότητας την περίοδο της κατοχής ενάντια στις Δυνάμεις Κατοχής και το γεγονός πως η ελληνική μειονότητα αποτελούσε τη βιτρίνα του καθεστώτος Χότζα προς το εξωτερικό. (Μπαλτσιώτης, 2009/2010)

¹⁸² Το καθεστώς Χότζα είχε αναγνωρίσει ως μειονοτικά μόλις 99 χωριά στις περιοχές του Αργυροκάστρου, των Αγ. Σαράντα και του Δέλβινου.

αλλαγή των διοικητικών ορίων των περιοχών που κατοικούσαν Έλληνες μειονοτικοί. Διαχρονικά ακόμη, πλαστογραφούνταν εθνολογικά στοιχεία των μειονοτικών περιοχών, προσπαθώντας να μειωθεί η σημασία της Β. Ηπείρου ως κοιτίδας του ελληνικού πληθυσμού ενώ τέλος διαδοχικές αλβανικές κυβερνήσεις επιχειρήσαν την αλλαγή των τοπωνυμίων χωριών με ελληνικά ή ορθόδοξα ονόματα¹⁸³.

Τα πρώτα μετακομμουνιστικά χρόνια εθεωρείτο πως η αλβανική πολιτική αντιμετώπιζε την ελληνική εθνική μειονότητα κινούμενη στο όριο μεταξύ μιας κατευναστικής/ συναινετικής¹⁸⁴ πολιτικής και μιας αφομοιωτικής¹⁸⁵ πολιτικής¹⁸⁶. Στόχος του καθεστώτος ήταν η δημιουργία παναλβανικής συνείδησης σε όλες τις ομάδες του αλβανικού λαού. Μέσα από τον εθνικισμό λοιπόν επιχειρήθηκε η δημιουργία μιας συλλογικής αλλά φαντασιακής συνείδησης ειδικά μετά την κατάρρευση των συνεκτικών σχέσεων του κομμουνισμού. Επιδιωκόταν λοιπόν πρώτα ο κατευνασμός της μειονότητας και εν συνεχεία η ενσωμάτωσή της. Εξαιτίας όμως της καχυποψίας με την οποία αντιμετωπιζόταν αυτή ως ελληνικός «δάκτυλος» τέθηκαν περιορισμοί στα ανθρώπινα δικαιώματα της μειονότητας¹⁸⁷.

Τα δικαιώματα της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία είχαν καταγραφεί και αποτυπωθεί προ καιρού σε πληθώρα διεθνών κειμένων και πράξεων. Αρχικώς τόσο στο Πρωτόκολλο της Κέρκυρας το 1912¹⁸⁸ όσο και στη Συνθήκη της Καπέστιτσας το 1921 αναφέρονται δικαιώματα που αφορούν στη μειονότητα. Το ίδιο έτος ο Αλβανός πρωθυπουργός Φαν Νόλι αναφέρθηκε στα μειονοτικά δικαιώματα σε ομιλία του στην

---

¹⁸³ Αγγ. Συρίγος στο (Μαλλιός, 2017) σελ. 216-219

¹⁸⁴ Έτσι ορίζεται μια πολιτική η οποία «αναφέρεται στην προσπάθεια του πολιτικού κέντρου να βρει ένα *modus vivendi* με τη μειονότητα, ώστε να την εντάξει ενεργά στη διαδικασία οικοδόμησης της νέας μετακομμουνιστικής κοινωνίας. Οι περιπτώσεις της Βουλγαρίας έναντι της τουρκικής μειονότητας και της FYROM έναντι της αλβανικής είναι χαρακτηριστικές»

¹⁸⁵ «Η πολιτική αυτή συνίσταται στον, κατά το δυνατόν, σημαντικότερο περιορισμό της μειονότητας με στόχο την πολιτική εξουδετέρωσή της ώστε να μην επεμβαίνει με καθοριστικό τρόπο στο πολιτικό σύστημα»

¹⁸⁶ Η άποψη αυτή αναπτύσσεται στο, Μαριλένα Κοπά, 1994, Πολιτική Εξουσία και Μειονότητες στα Βαλκάνια στη Μετακομμουνιστική Εποχή, Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης, τχ. 4, Οκτώβριος 1994, σελ. 78-83

¹⁸⁷ Κοπά Μ., (1997), Οι Μειονότητες στα Μετακομμουνιστικά Βαλκάνια Πολιτικές του Κέντρου και Μειονοτικές Απαντήσεις, Αθήνα : Λιβάνη, σελ 92-98

¹⁸⁸ Σε αυτό εκτός των άλλων προβλέπονταν «τοπική αυτοδιοίκηση και οργάνωση της περιοχής κατ' αναλογία του πληθυσμού, ελεύθερη άσκηση της ορθόδοξης θρησκευτικής πίστεως, την αναγνώριση της Ελληνικής γλώσσας ως επίσημης, διατήρηση των Ελληνικών Κοινοτήτων, των Ιδρυμάτων τους και της περιοσίας τους, ελεύθερη εκπαίδευση με ιδιωτικά σχολεία, στα οποία η διδασκαλία θα γίνονταν αποκλειστικά στην ελληνική γλώσσα, συγκρότηση τοπικής χωροφυλακής από τον αυτόχθονα ελληνικό πληθυσμό, τελωνεία, δικαιοσύνη» στο Θαλής Μυλωνάς, 2018, Το Πρωτόκολλο της Κερκύρας στη Σύγχρονη πραγματικότητα, Hellenicnews.com, <https://hellenicnews.com/%CF%84%CE%BF>

Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε και με βάση αυτή την ομιλία το Διαρκές Δικαστήριο Διεθνούς Δικαιοσύνης γνωμοδότησε ενάντια στις αλβανικές πρακτικές παραβίασης των μειονοτικών δικαιωμάτων σε υπόθεση που σχετιζόταν με τη λειτουργία των μειονοτικών σχολείων στη χώρα¹⁸⁹. Το 1948 ο Ο.Η.Ε. υιοθέτησε την Οικουμενική Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων¹⁹⁰ ενώ από το 1995 η Αλβανία αποτελούσε μέρος της Ε.Σ.Δ.Α. και το 1999 της Σύμβασης¹⁹¹ Πλαίσιο για την προστασία των εθνικών μειονοτήτων¹⁹². Οι αλβανικές πρακτικές όμως στην πλειοψηφία τους έρχονται σε αντίθεση με όσα προστάζουν αυτά τα διεθνή κείμενα.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 υπολογιζόταν πως ο συνολικός αριθμός¹⁹³ της ελληνικής μειονότητας σε ολόκληρη την αλβανική επικράτεια έφτανε τις 200-300¹⁹⁴ χιλιάδες¹⁹⁵, ενώ ειδικά στις μειονοτικές περιοχές υπολογίζονταν περί τις 60 χιλιάδες¹⁹⁶. Η Μ. Κοπά πάντως αναφέρει πως ο αριθμός που γίνεται ευρύτερα αποδεκτός είναι αυτός μεταξύ 150 και 200 χιλιάδων¹⁹⁷. Από το 1991 και έπειτα, όταν και έγινε εφικτή η φυγή από τη χώρα, μεγάλο μέρος του ελληνισμού της Αλβανίας εγκατέλειψε τις εστίες του, με προορισμό την Ελλάδα¹⁹⁸. Η φτώχεια, οι κακουχίες, η

---

¹⁸⁹ Συγκεκριμένα το ΔΔΔΔ θεωρούσε πως το κλείσιμο των ιδιωτικών μειονοτικών σχολείων ήταν αντίθετο με τις δεσμεύσεις της Αλβανίας. Αναλυτικά η γνωμοδότηση http://www.worldcourts.com/pcij/eng/decisions/1935.04.06_albania.htm

¹⁹⁰ Το πλήρες κείμενο https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=18

¹⁹¹ Το πλήρες κείμενο <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800c1303>

¹⁹² Ντέιβις Τσάκα, 2018, Ο θάνατος του ομογενούς και η θέση της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία, Άμυνα και Διπλωματία τ. Δεκέμβριος

¹⁹³ Στο (Κωνσταντίνος Τσιτσελίκης, 2003) αναφέρεται μια υπόθεση όπου σύμφωνα με αυτήν οι Έλληνες μπορούν να υπολογιστούν ως τις 160 χιλιάδες σε ολόκληρη την αλβανική επικράτεια αρκεί να ληφθεί υπόψη ένας ανιόντας συγγενής ως Έλληνας. Σελ.72. Στην ελληνική βιβλιογραφία πάντως εντοπίζονται υπολογισμοί που αυξάνουν κατά πολύ τον αριθμό της ελληνικής μειονότητας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η αναφορά για 400 χιλιάδες Βορειοηπειρώτες στο Γιάννης Μήτσιος, (2009), Ελληνικοί και Διεθνείς προβληματισμοί στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, Αθήνα, Ατραπός, σελ. 190

¹⁹⁴ Σύμφωνα με την Ομόνοια η Ελληνική Μειονότητα κυμαινόταν ανάμεσα στις 200-300 χιλιάδες σε ολόκληρη την αλβανική επικράτεια. (Κούζας, 2013) σελ.79

¹⁹⁵ Αυτός ο ισχυρισμός της ελληνικής πλευράς αποτυπώνεται και στη διεθνή βιβλιογραφία στο (Vickers, 1995) σελ 301

¹⁹⁶ Σε αυτό τον αριθμό φαίνεται να συμφωνεί και η αλβανική πλευρά καθώς στο (Vickers, 1995) αναφέρεται πως η Αλβανία υπολόγιζε του Έλληνες μειονοτικούς εντός των ζωνών στις 50 χιλιάδες.

¹⁹⁷ Μαριλένα Κοπά, 1994, Πολιτική Εξουσία και Μειονότητες στα Βαλκάνια στη Μετακομμουνιστική Εποχή, Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης, τχ. 4, Οκτώβριος 1994, σελ.81 (διαθέσιμο: http://www.grissh.gr/system/articles/assets/54b9/0210/d36a/36d0/1a00/03c4/original/JRN-5381_RQ7089_03.pdf?1421410832)

¹⁹⁸ Όπως σημειώνει ο Γ. Τσιούκας, η μεταχείριση των ομογενών που έφταναν στην Ελλάδα εκ Αλβανίας αρχικώς ρυθμίστηκε από το νόμο 1975/1991 ο οποίος προέβλεπε στο άρθρο 17 «Αλλοδαπός, που επικαλείται την ιδιότητα του ομογενούς, υποχρεούται να δηλώσει τούτο κατά την παρουσίασή του στην αρμόδια προς καταγραφή αστυνομική αρχή». Η ρύθμιση των ομογενών λοιπόν στο εσωτερικό της χώρας

πείνα και οι συνεχείς διώξεις εξωθούσαν τους μειονοτικούς στην φυγή. Αποτελούσε άλλωστε πάγια τακτική της Αλβανίας είτε η «αλβανοποίηση» της ελληνικής μειονότητας είτε η μείωση του αριθμού αυτής¹⁹⁹. Τους Έλληνες βέβαια ακολουθούσαν και πολλοί Αλβανοί μετανάστες²⁰⁰ οι οποίοι περνούσαν παρανόμως τα σύνορα διεκδικώντας ένα καλύτερο μέλλον. Ο Έλληνας Υπ. Εξωτερικών²⁰¹ δήλωνε στις 3/1/1991 πως η ελληνική κυβέρνηση θέλει να παραμείνει ο κόσμος στις εστίες του αλλά φυσικά δεν μπορεί να του απαγορέψει την είσοδο στην Ελλάδα, επιδιώκει όμως να τον βοηθήσει να επιστρέψει²⁰².

Στις πρώτες²⁰³ πολυκομματικές εκλογές της Αλβανίας το 1991, η Ομόνοια, η οργάνωση που εκπροσωπούσε την ελληνική μειονότητα κέρδισε 5²⁰⁴ έδρες. Εξαιτίας αυτής της επίδοσης, με το νόμο 7502²⁰⁵ απαγορεύτηκε η αναγνώριση της ως κόμμα και επομένως δεν ήταν εφικτό να κατέλθει στις εκλογές του 1992. Την θέση της πήρε το πολιτικό παρακλάδι της Ομόνοιας, το Κόμμα Ένωσης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων²⁰⁶ το οποίο και κατάφερε²⁰⁷ να εκλέξει 2 βουλευτές στην νέα αλβανική Βουλή²⁰⁸. Η πρώτη έκφραση της Ομόνοιας ήταν μιας μετριοπαθούς οργάνωσης που είχε στόχο τη διατήρηση του πολιτιστικού στοιχείου της μειονότητας και τη βελτίωση των σχέσεων με την Αλβανία. Εν συνεχεία στο εσωτερικό της εισήλθαν άτομα με πιο ριζοσπαστικές ιδέες που επιδίωκαν την δράση για ένωση της Βορείου Ηπείρου με την Ελλάδα²⁰⁹.

Τον Απρίλιο του 1992, ο επικεφαλής της Ομόνοιας, Σωτήρης Κυριαζάτης με επιστολή του στον Κ. Μητσοτάκη ζητούσε την βοήθεια της ελληνικής κυβέρνησης για την εγκαθίδρυση ενός αυτόνομου καθεστώτος στη Βόρεια Ήπειρο. Όμως τόσο η

πέρασε στα χέρια υπηρεσιών που εύκολα μπορούσαν να λειτουργήσουν μέσα σε καθεστώς αδιαφάνειας και διαφθοράς. Η περίπτωση του Δελτίου Καταγραφής Αλλοδαπού αποτελεί τέτοια ένδειξη καθώς χορηγούταν από τις αστυνομικές αρχές και η εθνικότητα του καταγεγραμμένου αναγραφόταν «κατά δήλωσή του». (Μπαλτσιώτης, 2009/2010)

προσκομίζοντας και τα επίσημα έγγραφα, που αποδεικνύουν τον ισχυρισμό του

¹⁹⁹ (Κούζας, 2013) σελ.76-77

²⁰⁰ Χαρακτηριστικές φωτογραφίες : https://www.lifo.gr/articles/photography_articles/137769

²⁰¹ Ο κ. Αντώνης Σαμαράς υπό την κυβέρνηση του Κ. Μητσοτάκη.

²⁰² (Αντωνόπουλος, 1995) σελ. 122

²⁰³ Μετά την πτώση του καθεστώτος Χότζα

²⁰⁴ Εκλέχθηκαν οι Α. Ζαρμπαλάς, Γ. Γιάννη, Π. Μπάρκας, Θ. Μήτσιο, Γ. Γκιζέλη.

²⁰⁵ Απαγόρευε τη συμμετοχή στις εκλογές πολιτικών οργανώσεων εθνικών μειονοτήτων.

²⁰⁶ Η επίσημη ιστοσελίδα του : <http://pbdnj.al/>

²⁰⁷ Υπό το κλίμα μεγάλης πίεσης και απειλών κατά των οπαδών του. Χαρακτηριστικό το περιστατικό με τον πυροβολισμό οχήματος του ΚΕΑΔ από Αλβανούς αστυνομικούς στο Αργυρόκαστρο. (Αντωνόπουλος, 1995) σελ .144

²⁰⁸ (Ψυλλάκης, 2002) σελ.23-24

²⁰⁹ (Ηρακλείδης, 2018) σελ.272

ελληνική ηγεσία όσο και η αλβανική, ήταν αντίθετες σε αυτό το ενδεχόμενο²¹⁰. Η αντίδραση αυτή έδωσε τροφή σε εθνικιστικούς κύκλους εντός και εκτός μειονότητας να διατυμπανίζουν πως μόνο η Ένωση με την Ελλάδα θα έδινε οριστική λύση στο ζήτημα²¹¹.

Το 1993, ενώ ο Μπερίσα δήλωνε από το Αργυρόκαστρο πως η ελληνική σημαία μπορεί να ανεμίσει ελεύθερα την 25^η Μαρτίου, λίγους μήνες αργότερα ήρθε η απέλαση του Αρχιμανδρίτη Χρυσόστομου Μαϊδώνη με πρόσχημα²¹² την μη κατοχή άδειας παραμονής. Η απομάκρυνση του έγινε με βίαιο τρόπο με αποτέλεσμα να ξεσπάσουν έντονα κύματα διαμαρτυριών και συγκρούσεις με την αστυνομία, η οποία συνέλαβε και ανέκρινε πληθώρα μειονοτικών²¹³. Τον Μάιο η Ομόνοια παρουσίασε ψήφισμα με τις βασικές θέσεις της στους Αλβανούς αξιωματούχους. Σε αυτές περιλαμβανόταν το δικαίωμα διδασκαλίας στη μητρική γλώσσα, η ελεύθερη ίδρυση και συμμετοχή σε κάθε πολιτικό σχηματισμό, ο καθορισμός της εθνικής ταυτότητας να καθορίζεται από ελεύθερη δήλωση, η διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και η άσκηση των θρησκευτικών λειτουργιών²¹⁴.

Χαρακτηρίζοντας το γενικό πλαίσιο αντιμετώπισης της Ε.Ε.Μ. από τις αλβανικές κυβερνήσεις σημειώνεται ότι « *το αλβανικό κράτος ασκεί μια πολιτική συνεχών πιέσεων στην ελληνική εθνική μειονότητα*». Αμφισβητείται η εντοπιότητα των Βορειοηπειρωτών, ενώ γίνεται προσπάθεια για εκδίωξη²¹⁵ των Ελλήνων από τα πατρογονικά τους εδάφη²¹⁶.

Το 1994, εξαιτίας του επεισοδίου της Επισκοπής οι Έλληνες της Βορείου Ηπείρου υπέστησαν μεγάλες διώξεις ενώ και ο αλβανικός τύπος ήταν λάβρος απέναντί τους. Η φυλάκιση των πέντε στελεχών της Ομόνοιας ήρθε ως επιστέγασμα των διώξεων αυτών σε παράλληλο χρόνο με μια εκστρατεία καθαίρεσης Ελλήνων από τον αλβανικό δημόσιο τομέα και κατά κύριο λόγο από την αστυνομία και τις ένοπλες

---

²¹⁰ (Pettifer, 2001) σελ. 12

²¹¹ (Miranda Vickers, 1997) σελ.197 Το ζήτημα επίσης , ως ‘Βορειοηπειρωτικό Ζήτημα’ αναλύεται παρακάτω.

²¹² Οι πραγματικοί λόγοι σχετίζονταν με το γεγονός πως αυτός είχε αναπτύξει έντονα εθνικιστικό λόγο και αντιαλβανική δράση έχοντας έτσι βρεθεί στο στόχαστρο των αλβανικών μυστικών υπηρεσιών.

²¹³ (Τζίμας, 2010) σελ 83-85

²¹⁴ Θεοφάνης Μαλκίδης,2007, Η εθνική ελληνική μειονότητα στην Αλβανία, Πανεπιστημιακή Ομοσπονδία Αμερικής. Σελ. 75

²¹⁵ Είτε άμεσα , φέρνοντας στις περιοχές τους Αλβανούς κατοίκους από το Βορρά , είτε άμεσα μεταφέροντας τους ίδιους σε άλλες περιοχές, βλ. κατοίκους χωριού Περδικάρι που πήγαν στο Τσερρικ.

²¹⁶ (Δημητρόπουλος, 2008) σελ.25-27

δυνάμεις²¹⁷. Φυσικά, η κατάσταση αυτή δεν πέρασε απαρατήρητη από τη διεθνή κοινότητα με το ευρωκοινοβούλιο να εκδίδει ψήφισμα²¹⁸ κατά της κράτησης των 5 αλλά και κατά της καταπάτησης των δικαιωμάτων της μειονότητας. Η μειονότητα υποστήριζε με τη σειρά της πως οι διώξεις αυτές αντικατόπτριζαν το φόβο της αλβανικής ηγεσίας από τις συνεχιζόμενες επιτυχημένες διαμαρτυρίες και τα συλλαλητήρια της μειονότητας την περίοδο 1992-1994. Οι παραβιάσεις όμως των δικαιωμάτων των Ελλήνων της Βορείου Ηπείρου συνεχίστηκαν με αυξημένη ένταση μέχρι και το 1997²¹⁹.

Το 1995, εκτός από τη σημαντική συνάντηση του Βασίλη Μέλιου²²⁰ με τον Ιμπραήμ Ρουγκόβα²²¹, λαμβάνει χώρα έντονη κρίση στους κόλπους της Ομόνοιας, η οποία δεν δύναται πια να λειτουργήσει²²² ως καθαρά οργάνωση των Βορειοηπειρωτών²²³. Ταυτοχρόνως το ΚΕΑΔ, είχε αρχίσει να αποσπάται από την οργανωτική δομή της Ομόνοιας, αφήνοντας την ελληνική πολιτική σκηνή να εμπλακεί στο ρόλο του και δημιουργώντας αυτό με τη σειρά του τις δικές του πελατειακές σχέσεις στην Αλβανία. Η «τρικυμία» στο εσωτερικό²²⁴ της Ομόνοιας είχε αρχίσει να φαίνεται από το 1994 όταν και δημοσιεύματα έκαναν λόγο για ανικανότητα της οργάνωσης να υποστηρίξει την μειονότητα μετά τα γεγονότα που ακολούθησαν το επεισόδιο της Επισκοπής. Η Ομόνοια ζητούσε σε ψήφισμα της την τήρηση ενιαίας εθνικής γραμμής έχοντας αρχίσει να αντιλαμβάνεται την διαφοροποίηση αρκετών μειονοτικών από τις θέσεις της. Διαφοροποίηση η οποία εκφράστηκε επισήμως από Χιμαριώτες οι οποίοι δεν συμφωνούσαν με τη θέση του προέδρου της Ομόνοιας περι ελληνοαλβανικού διαλόγου χωρίς αναφορά στο ζητημάτων κρατουμένων. Οι διαφωνίες στον κόλπο της μειονότητας εμφανίστηκαν και με αφορμή το προταθέν αλβανικό Σύνταγμα. Το Κ.Ε.Α.Δ ήταν ξεκάθαρα ενάντια σε αυτό ενώ η Ομόνοια φαινόταν διστακτική να πάρει θέση με αποτέλεσμα Έλληνες μειονοτικοί να ζητούν την

---

²¹⁷ (Μπαλτσιώτης, 2009/2010) σελ.9

²¹⁸ Το ψήφισμα: <http://aei.pitt.edu/65212/1/BUL389.pdf> σελ.73

²¹⁹ (Κούζας, 2013)σελ.82

²²⁰ Ηγέτη του ΚΕΑΔ.

²²¹ Ηγέτης των Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου.

²²² Ήδη από το 1^ο συνέδριο της Ομόνοιας στον Αγ. Σαράντα το 1992, γράφτηκε πως η οργάνωση καταλήφθηκε από υπερπατριώτες οι οποίοι ελέγχονταν από την ΕΥΠ. (Τζίμας, 2010) σελ.72

²²³ (Δημητρόπουλος, 2008)σελ.113

²²⁴ Από την ίδρυση της Ομόνοιας εμφανίστηκαν διαφορετικές απόψεις στο εσωτερικό της φτάνοντας στο σημείο μερικοί να προτείνουν ως μόνη λύση την ένωση με την Ελλάδα. Οι διαφορές μεταξύ Ομόνοιας και άλλων βορειοηπειρωτικών κέντρων δημιούργησε σύγχυση στη μειονότητα. Περισσότερα στο Κοπά Μ., (1997), Οι Μειονότητες στα Μετακομμουνιστικά Βαλκάνια Πολιτικές του Κέντρου και Μειονοτικές Απαντήσεις, Αθήνα : Λιβάνη, σελ 159-164.

παραίτηση της ηγεσίας της αποδίδοντας στην Ομόνοια μέρος της ευθύνης για τη γενική συρρίκνωση της Ε.Ε.Μ. Η ένταση²²⁵ ανάμεσα στην Ομόνοια και στο ΚΕΑΔ εμφανίστηκε και το 1995 όπου η Ομόνοια αντέδρασε στη συγκρότηση επιτροπών του ΚΕΑΔ στις μειονοτικές ζώνες ενώ την ίδια ώρα η ίδια αποφάσιζε να ανοιχθεί προς τα αλβανικά κόμματα. Οι επιλογές της ηγεσίας της Ομόνοιας οδήγησαν σε διχασμό των μελών της με αποτέλεσμα μέρος αυτών να προσεγγίσει το ΚΕΑΔ θεωρώντας πως είναι πιο κοντά στις θέσεις τους. Η ελληνική κυβέρνηση έδειχνε να μην στηρίζει²²⁶ την ηγεσία της Ομόνοιας και τις επιλογές της προσπαθώντας να ενισχύσει άλλα μέλη της οργάνωσης²²⁷. Παράλληλως, στο μεγάλο «κάδρο», η υπογραφή στις 13 Ιουλίου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου²²⁸ από τον Αλβανό Υπουργό Εξωτερικών αποτέλεσε μια ηλιαχτίδα φωτός πως η κατάσταση θα βελτιωνόταν για την ελληνική μειονότητα στη χώρα.

Το 1996 και ενώ οι ελληνοαλβανικές σχέσεις έδειχναν να βελτιώνονται με την υπογραφή του Συμφώνου Φιλίας, στο οποίο αναφερόταν ρητώς πως «*Η Ελληνική Εθνική Μειονότητα στην Αλβανία συνέβαλε και εξακολουθεί να συμβάλλει σημαντικά στη ζωή της κοινωνίας της Αλβανίας και αποτελεί παράγοντα για την ανάπτυξη της φιλίας μεταξύ των δύο χωρών*», έγιναν οι κατάλληλες μεθοδεύσεις²²⁹ προεκλογικώς για την αποδυνάμωση του ελληνικού στοιχείου στο επόμενο κοινοβούλιο²³⁰. Στην νέα κυβέρνηση Μπερίσα συμμετείχε ο ηγέτης του ΚΕΑΔ Β. Μέλλιος, εντείνοντας το διχασμό της ελληνικής μειονότητας και δημιουργώντας την απορία του πως είναι δυνατόν ένας βουλευτής της μειονότητας να μετέχει στην κυβέρνηση εκείνου που την

---

²²⁵ Ένταση στις σχέσεις ΚΕΑΔ Ομόνοιας φαίνεται να υπάρχει ακόμη , με πιο πρόσφατο παράδειγμα τις κατηγορίες που αντάλλαξαν ο απερχόμενος πρόεδρος της Ομόνοιας Λεωνίδα Παππάς με τον Πρόεδρο του ΚΕΑΔ Βαγγέλη Ντούλε στο 10^ο Γενική Συνδιάσκεψη της ΔΕΕΜ Ομόνοιας το 2018. Χαρακτηριστικά τα απόσπασμα των ομιλιών τους στο <https://www.himara.gr/epikairoτητα/7528-malia-koyvaria-eginan-prwhn-proedros-omonoi-as-ksi-kead>

²²⁶ Η απόφαση του Προέδρου της Ελλάδας και του Προέδρου του Κοινοβουλίου να καλέσουν τους καταδικασθέντες για το επεισόδιο της Επισκοπής μεταφράστηκε ως υποστήριξη του προέδρου της Τοπικής Οργάνωσης Θ. Βεζιάνη κατά του Προέδρου της Ομόνοιας Σωτήρη Κυριαζάτη ο οποίος ήθελα να αποστασιοποιηθεί η Ομόνοια από τους Βορειοηπειρώτες συλληφθέντες και το επεισόδιο της Επισκοπής/

²²⁷ (Δημητρόπουλος, 2008) σελ. 67,85,89,95,101,112,138

²²⁸ Ολόκληρη η ΕΣΔΑ : https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ELL.pdf

²²⁹ Μεθοδεύσεις του τύπου «*μια εκλογική περιφέρεια να αρχίζει στο νότο του νομού με ελληνικό στοιχείο και να τελειώνει στο βορρά του νομού με αλβανικό στοιχείο, χωρίς καμιά σχέση μεταξύ τους*».

²³⁰ (Κούζας, 2013) σελ.84-85

καταδυνάστευσε²³¹. Αποτέλεσμα ίσως αυτής της πολιτικής ήταν ο καταποντισμός του ΚΕΑΔ στις δημοτικές εκλογές του 1996²³².

Το 1997 στην Αλβανία ξέσπασε η μεγάλη κρίση των παρατραπεζών και εξεγέρσεις άρχισαν να λαμβάνουν χώρα στους Αγ. Σαράντα, το Δέλβινο, την Αυλώνα και το Αργυρόκαστρο. Την προσπάθεια του Μπερίσα να αποκατασταθεί η τάξη με την κυβέρνηση εθνικής συμφιλίωσης, στήριξε η ελληνική κυβέρνηση προσηλωμένη στην πολιτική προστασίας της ελληνικής μειονότητας αλλά και του δόγματος μη αλλαγής συνόρων²³³ στα Βαλκάνια²³⁴. Αντιθέτως, ο ίδιος ο Αλβανός πρωθυπουργός θεώρησε πως η ελληνική μειονότητα έδρασε ως ο μοχλός μιας ελληνικής πολιτικής που επεδίωκε την αποσταθεροποίηση της χώρας αντιμετωπίζοντας για ακόμη μια φορά την μειονότητα ως το «μακρύ χέρι» της ελληνικής εξωτερικής «επεκτατικής» πολιτικής που έπρεπε να αντιμετωπισθεί²³⁵.

Μετά και την κρίση του 1997 ο αλβανικός Νότος άρχισε να ερημώνει. Οι Έλληνες μειονοτικοί επέλεξαν να μεταναστεύσουν με κύριο προορισμό τους την Ελλάδα²³⁶²³⁷. Όσοι έμειναν όμως συνέχισαν να διαπνέονται από ένα αίσθημα ανασφάλειας. Η βομβιστική επίθεση κατά μελών της Ομόνοιας το 1998, και οι καταστροφές σε εκκλησίες του 1999 ήταν μερικά από τα γεγονότα που συντάρασαν την μειονότητα, ενώ η πολιτική εποικισμού των μειονοτικών εδαφών από Αλβανούς του Βορρά παρέμενε ενεργή²³⁸.

---

²³¹ Ήταν επιλογή του ΚΕΑΔ να διαλέξει να αποτελεί μέρος του μηχανισμού λήψης των αποφάσεων και όχι απλώς παρατηρητής και λήπτης των αποτελεσμάτων αυτών.

²³² (Δημητρόπουλος, 2008)σελ.166,182-184

²³³ Είναι γνωστό πως υπήρχαν εκείνη την περίοδο απόψεις που έκαναν λόγο για ευκαιρία κατάληψης της Β. Ηπείρου από την Ελλάδα. Η ελληνική κυβέρνηση όμως δεν φάνηκε να υιοθετεί ουδέποτε τέτοια πολιτική. Ο Λ. Μπαλτσιώτης στο (Κωνσταντίνος Τσιτσελίκης, 2003) αναφέρει πως από το 1995-1996 και έπειτα παρατηρείται μια μεταστροφή του ελληνικού λόγου που αναφερόταν σε αλυτρωτικές βλέψεις σε έναν σύγχρονο που μιλάει για την προστασία των μειονοτικών δικαιωμάτων. Δίνει ακόμα πληθώρα παραδειγμάτων βουλευτών αλλά και οργανώσεων που υιοθετούσαν ή ακόμη προωθούσαν τον αλυτρωτισμό αυτό. σελ.111-117

²³⁴ (Τζίμας, 2010) σελ 202-203

²³⁵ Δημήτρης Η. Χατζηδημητρίου , 2018, «Ανοιχτή πληγή τα δικαιώματα της μειονότητας στην Αλβανία», Naftemporiki.gr, <https://www.naftemporiki.gr/story/1420815/anoixti-pligi-ta-dikaiomata-tis-meionotitas-stin-albania>

²³⁶ Αυτό το κύμα μετανάστευσης των ομογενών ενέπεσε με την προσπάθεια της ελληνικής κυβέρνησης να αναγνωρίσει την ομογενειακή του ιδιότητα μέσω της χορήγησης , βάσει της Κ.Υ.Α. 4000/3-10- ε', Ειδικού Δελτίου Ταυτότητας Ομογενούς, από τις αρμόδιες αστυνομικές αρχές. Προϋπόθεση ήταν η κατοχή ισχυρού ταξιδιωτικού εγγράφου ή προξενική θεώρηση. Το Ε.Δ.Τ.Ο διαρκούσε 3 έτη και προέβλεπε δυνατότητα εργασίας και παραμονής, ενώ μπορούσε ακόμη να ανανεωθεί. Σημειώνεται η δυνατότητα χορήγησης του σε συζύγους κατόχων και τέκνα αυτών. (Μπαλτσιώτης, 2009/2010)

²³⁷ (Μπαλτσιώτης, 2009/2010)

²³⁸ (Κούζας, 2013) σελ. 85-86

Στο ζήτημα της εκπαίδευσης²³⁹ της ελληνικής μειονότητας, σημαντικό ρόλο διαδραμάτιζε πάντα η πορεία των ελληνοαλβανικών σχέσεων. Αυτό που είναι αδιαμφισβήτητο πάντως είναι το γεγονός πως από την αρχή της δεκαετίας του 1990 παρατηρείται μια φθίνουσα πορεία των εγγεγραμμένων μειονοτικών μαθητών. Τα μόνα μειονοτικά σχολεία που λειτουργούσαν ήταν αυτά εντός των 99 μειονοτικών περιοχών. Οι αριθμοί αντικατοπτρίζουν πλήρως την πραγματικότητα, το σχολικό έτος 1991/2 οι εγγεγραμμένοι μαθητές σε Αγ. Σαράντα, Αργυρόκαστρο και Δέλβινο έφταναν του 6.347, ενώ τη χρονιά 1999/2000 μόλις τους 1.770. Επιπροσθέτως το 1991 πολλοί μειονοτικοί φοιτητές σπούδαζαν σε αλβανικά πανεπιστήμια, τα επόμενα χρόνια όμως αυξήθηκε η παρουσία τους στα ελληνικά κάνοντας χρήση και των υποτροφιών που έδινε η ελληνική κυβέρνηση²⁴⁰.

Ήδη από το 1991 η Αλβανία κατοχύρωνε τη διδασκαλία των ελληνικών μέχρι και την 8^η τάξη του σχολείου. Το 1992 όμως το αλβανικό υπουργείο παιδείας απαγόρευε την ίδρυση νέων ελληνικών σχολείων²⁴¹ ενώ το 1993 ήρθε μια νέα οδηγία που δυσχέρανε τη διατήρηση των υπάρχοντων μειονοτικών σχολείων με αποτέλεσμα πολλά να αποτελέσουν παρελθόν. Στη συνέχεια η οδηγία Νο 14/1994 προέβλεπε τη δυνατότητα διδασκαλίας των ελληνικών σε όλα τα σχολεία εφόσον το επιθυμούσαν τουλάχιστον 32²⁴² (αριθμός μεγάλος για τα τότε δεδομένα²⁴³) μαθητές²⁴⁴.

Ενδιαφέρον είχε το γεγονός πως το 1993/1994 στο Πανεπιστήμιο Αργυροκάστρου άνοιξε τμήμα ελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας με σκοπό την προετοιμασία δασκάλων για τα σχολεία. Στα πάγια αιτήματα της ελληνικής πλευράς ήταν η διδασκαλία της γλώσσας όπου υπάρχει ελληνισμός και σε όλες τις βαθμίδες, η λειτουργία ιδιωτικών φροντιστηρίων και σχολείων καθώς και η χρήση σχολικών βιβλίων παρόμοιων με αυτών του εθνικού κέντρου.

Το μεγαλύτερο όμως πρόβλημα στην υπολειτουργία των σχολείων προκύπτει από την απουσία ενός πλήρους και διάφανου νομοθετικού πλαισίου της Αλβανίας που θα ορίζει ξεκάθαρα τη λειτουργία των σχολίων αυτών. Οι φόβοι και η καχυποψία της

---

²³⁹ Η εκπαίδευση στην Αλβανία χωριζόταν σε πρωτοβάθμια (τάξεις 1-4 και 5-9) και δευτεροβάθμια (τάξεις 10-12).

²⁴⁰ (Μπαλτσιώτης, 2009/2010)

²⁴¹ (Αντωνόπουλος, 1995) σελ.149

²⁴² Παρατηρήθηκε ελαστικότητα στον αριθμό αυτό ως προς τα μειονοτικά σχολεία.

²⁴³ Πολλά μειονοτικά σχολεία δεν είχαν καλά καλά στο σύνολό τους 32 μαθητές.

²⁴⁴ (Μπαλτσιώτης, 2009/2010) σελ.22

αλβανικής ηγεσίας απέναντι στην ελληνική μειονότητα δημιουργούσε συνεχώς προβλήματα σε αυτήν²⁴⁵.

Στην εκπαίδευση της μειονότητας συνέβαλλε και η Ορθόδοξη Εκκλησία της Αλβανίας η οποία ίδρυσε Θεολογική-Ιερατική σχολή στο Δυρράχιο τον Φεβρουάριο του 1992 και το 1998 το εκκλησιαστικό λύκειο ο «Τίμιος Σταυρός»²⁴⁶. Σημαντική επίσης, στην εκπαίδευση ήταν και η συμβολή του ελληνικού κράτους, το οποίο ουκ ολίγες φορές προχώρησε σε πράξεις δωρεάς χρηματικών ποσών αλλά και υλικών αγαθών προς χάρη της ελληνικής μειονότητας.

---

²⁴⁵ (Μαλκίδης, 2007) σελ.85

²⁴⁶ (Μπαλτσιώτης, 2009/2010)

ii. Ο Αρχιεπίσκοπος Τιράνων, Δυρραχίου και Πάσης Αλβανίας, Αναστάσιος

Στις 24/6/1992 χειροτονήθηκε²⁴⁷ από το Οικουμενικό Πατριαρχείο Αρχιεπίσκοπος Τιράνων και Πάσης Αλβανίας ο Αναστάσιος²⁴⁸. Αμέσως η κυβέρνηση Μπερίσα εμφάνισε αντιδράσεις, με κυριότερο επιχείρημα στο αφήγημά της το γεγονός πως ο Αρχιεπίσκοπος δεν είχε αλβανική υπηκοότητα²⁴⁹. Ο Αναστάσιος όμως έτυχε μεγάλης υποστήριξης από του ορθόδοξους Αλβανούς πολίτες. Το έργο του άρχισε να γίνεται αμέσως αντιληπτό και ορατό. Το 1993 άρχισε να λειτουργεί Θεολογική Ιερατική Σχολή, ενώ οι Ιεροί Ναοί που τέθηκαν σε λειτουργία του 1993 έφταναν τους 150²⁵⁰.

Το 1994, δίνοντας συνέχεια στην εχθρότητα με την οποία τον αντιμετώπιζε το αλβανικό κράτος, προσπάθησε να περάσει ένα νέο Σύνταγμα βάσει του οποίου «*οι αρχηγοί των μεγάλων θρησκευτικών κοινοτήτων πρέπει να είναι Αλβανοί υπήκοοι, γεννημένοι στην Αλβανία και με μόνιμη διαμονή σε αυτήν τα τελευταία είκοσι χρόνια*»²⁵¹. Εφόσον το Σύνταγμα αυτό έπαιρνε τη λαϊκή έγκριση, μέσω του δημοψηφίσματος του φθινοπώρου, ο Αρχιεπίσκοπος θα αναγκαζόταν σε φυγή. Ο λαός όμως έδειξε πόσο εκτιμούσε τον Αναστάσιο και το έργο του, με αποτέλεσμα να καταψηφίσει στο δημοψήφισμα το προταθέν Σύνταγμα.

Σε ολόκληρη τη διάρκεια των πρώτων ετών της θητείας του, ο Αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος δεχόταν απειλές για τη σωματική του ακεραιότητα και για τη ζωή του. Μάλιστα ο ίδιος σημείωνε πως «*αυτό που έχω δει, είναι επανειλημμένες δολοφονικές δυσφημίσεις του ονόματός μου και του έργου μου από ορισμένα μέσα ενημέρωσης*»²⁵².

Σε συνέντευξή του το 2004, περιέγραψε γλαφυρά ο ίδιος τις δυσκολίες που συνάντησε όταν πρωτοέφτασε στην Αλβανία (οδικό δίκτυο, απουσία ρεύματος, νερού, δεν γνώριζε αλβανικά κ.α.), ενώ αναφέρει πως μία μόνο φορά σκέφτηκε να τα

---

²⁴⁷ Πριν την ανάδειξη του αυτή, ο Αρχιεπίσκοπος βρισκόταν ως τοποτηρητής στην Ανατολική Αφρική για μια δεκαετία. Ο ίδιος μάλιστα έχει δηλώσει πως «αν στην Αφρική ξεκινήσαμε από το 0, στην Αλβανία αρχίσαμε από το μείον».

²⁴⁸ Κατά κόσμο Αναστάσιος Γιαννουλάτος.

²⁴⁹ Σύμφωνα με το Καταστατικό της Αυτοκέφαλής Ορθόδοξης Εκκλησίας Αλβανίας όπου χρονολογείται περί το 1992.

²⁵⁰ (Αντωνόπουλος, 1995) σελ 127-128

²⁵¹ Άρθρο 7 παράγραφος 4 προτεινόμενου συντάγματος το 1994.

²⁵² (Δημητρόπουλος, 2008) σελ 71

παρατήσει. Αυτή ήταν το 1998 όταν οι ψευδείς φήμες εις βάρος του άρχισαν να επηρεάζουν και κάποιους από το Πατριαρχείο²⁵³.

Σταθερό πρόβλημα της εκκλησίας στην Αλβανία είναι η απροθυμία της αλβανικής κυβέρνησης να επιστρέψει²⁵⁴ την εκκλησιαστική και μοναστηριακή περιουσία στους κατόχους της²⁵⁵. Η περιουσία αυτή, μέχρι και το 2016 δεν είχε επιστραφεί ακόμη.

Κάνοντας έναν πρόσφατο απολογισμό του έργου του σε συνέντευξή²⁵⁶ του ο Αρχιεπίσκοπος δήλωνε πως, αναδιοργανώθηκαν 460 ενορίες, ανεγέρθηκαν 150 ναοί και αναστηλώθηκαν 60 μοναστήρια. Αναφέρθηκε στην προσφορά της εκκλησίας στον τομέα της υγείας με την ίδρυση του διαγνωστικού κέντρου «Ευαγγελισμός» το 1994, και οφθαλμολογικού και ωτορινολαρυγγολογικού κέντρου το 2011.

Προσφορά της Εκκλησίας υπήρχε και στον τομέα της παιδείας με την ίδρυση Ιερατικής Σχολής το 1992, εκκλησιαστικού λυκείου το 1998 και πανεπιστημίου το 2010. Ακόμη, δημιουργήθηκαν πολλά νηπιαγωγεία χριστιανικής διαπαιδαγώγησης.

Στα συσσίτια που λάμβαναν χώρα από την Εκκλησία, η βοήθεια δινόταν σε όλους ανεξαρτήτως θρησκευματος ή καταγωγής. Ίσως αυτή η συνεχής και απρόσκοπτη προσφορά του Αναστάσιου στους Αλβανούς πολίτες να τον έκανε τόσο αγαπητό από τον λαό της Αλβανίας. Ίσως η προσφορά αυτή να ήταν που ανάγκασε τον Οικουμενικό Πατριάρχη Βαρθολομαίο να δηλώσει το 1999 πως το κοινωνικό και ανθρωπιστικό έργο του Αρχιεπισκόπου ήταν ένα «θαύμα»²⁵⁷. Το 2000 μάλιστα ο Αναστάσιος ήταν και υποψήφιος για το Νόμπελ Ειρήνης για «για τη μεγάλη συμβολή του στην άμβλυνση των αντιθέσεων μεταξύ των βαλκανικών λαών»²⁵⁸.

---

²⁵³ (Τζίμας, 2010)σελ. 259-269

²⁵⁴ Είχε δημευθεί η περιουσία κατά την κομμουνιστική περίοδο και υπό το καθεστώς της επιβολής της αθεΐας.

²⁵⁵ (Μαλκίδης, 2007)σελ.88

²⁵⁶ Κάτια Τσιμπλάκη, 2016, «Ο Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας Αναστάσιος στο CNN Greece: Υπό διωγμόν ακόμη η Ορθόδοξη Εκκλησία»,02/02/2016, CNN Greece :

<https://www.cnn.gr/focus/story/20238/o-arxiepiskopos-alvanias-anastasios-sto-cnn-greece-ypodiogmon-akomi-i-orthodoxi-ekklisia>

²⁵⁷ Μυρένα Σερβιτζόγλου,2017, «Το Αργυρούν Ιωβηλαίο του Αρχιεπισκόπου Αναστάσιου, 06/8/2017», Καθημερινή (Διαδίκτυο) :

<http://www.kathimerini.gr/921762/article/epikairothta/ellada/to-argyroyn-iwvhlaiο-toy-arxiepiskopoy-anastasioy>

²⁵⁸2000, «Υποψήφιοι για το Νόμπελ Ειρήνης Μίκης Θεοδωράκης και Αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος», 2/9/2000 , In.gr : <https://www.in.gr/2000/09/02/culture/ypopsifioi-gia-to-nompel-eirinis-mikis-theodwrakis-kai-arxiepiskopos-anastasios/>

Πολλές φορές, αν όχι όλες, η ελληνική κυβερνητική ηγεσία κάθε φορά που επισκεπτόταν την Αλβανία, δεν παρέλειπε να συναντηθεί και με τον Αρχιεπίσκοπο περνώντας το μήνυμα πως στέκεται²⁵⁹ δίπλα στο έργο του Αρχιεπίσκοπου από τη μία και ενισχύοντας από την άλλη την αλβανική ρητορική πως αυτός αποτελεί «εκπρόσωπο» της Ελλάδος σε αλβανικό έδαφος.

Από τις αρχές της δεκαετίας του 2000 και έπειτα το καθεστώς Μπερίσα άλλαξε τον τρόπο που αντιμετώπιζε τον Αρχιεπίσκοπο. Ο λόγος ήταν η ανάγκη την χώρας να έρθει πιο κοντά σε ευρωπαϊκές δομές και πρότυπα σύμφωνα με τα οποία προηγούμενες τακτικές κατά της Ορθόδοξης Εκκλησίας ήταν παντελώς απαράδεκτες²⁶⁰. Το 2005 ο Δήμαρχος τότε Τιράνων Έντι Ράμα, έχρισε τον Αναστάσιο ως «επίτιμο πολίτη Τιράνων». Την ίδια χρονιά ο Πρωθυπουργός Μπερίσα συνέχιζε να υπόσχεται την επιστροφή των εκκλησιαστικών περιουσιών²⁶¹. Όλα αυτά φυσικά μια εποχή που η Αλβανία πάσχιζε να δείξει να φιλοδυτικό πρόσωπο το οποίο θα επέτρεπε εξελίξεις στην ενταξιακή της πορεία προς την Ε.Ε.

Σχετικά με το θέμα απόδοσης της αλβανικής υπηκοότητας του Αρχιεπίσκοπου Αναστάσιου, αυτή δόθηκε²⁶² σε αυτόν μόλις στα τέλη του 2017 από τον Αλβανό Πρόεδρο Ιλίρ Μέτα. Η ενέργεια αυτή εκτός του ότι φυσικά ευχαρίστησε τον Αρχιεπίσκοπο, χαιρετήθηκε και από την ελληνική κυβέρνηση.

Ο Αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος αποτέλεσε τον στυλοβάτη της αλβανικής Ορθόδοξης Εκκλησίας η οποία αναγεννήθηκε εξαιτίας του. Μπορεί ο ίδιος να δηλώνει πως οι Ορθόδοξοι σήμερα στην Αλβανία αποτελούν το 22% του πληθυσμού, το σίγουρο είναι όμως, πως χαίρει της εκτίμησης και συμπάθειας του μεγαλύτερου

---

²⁵⁹ Naftemporiki.gr, 5/11/2018, «Η υπουργός Εξωτερικών συνεχάρη τον Αρχιεπίσκοπο Αλβανίας Αναστάσιο», <https://www.naftemporiki.gr/story/147716/i-upourgios-eksoterikon-sunexarh-ton-archiepiskopo-albanias-anastasio>

²⁶⁰ Σταύρος Λυγερός στο (Μαλλίας, 2017) σελ.68

²⁶¹ Naftemporiki.gr, 27/12/2005, «Επίτιμος δημότης Τιράνων ο Αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος», <https://www.naftemporiki.gr/story/96936/epitimos-dimotis-tiranon-o-archiepiskopos-anastasio>

²⁶² In.gr, 5/11/2018, «Εγκάρδια συνάντηση του Κ.Καραμανλή με τον αρχιεπίσκοπο Αναστάσιο στα Τίρανα», <https://www.in.gr/2002/07/17/greece/egkardia-synantisi-toy-k-karamanli-me-ton-archiepiskopo-anastasio-sta-tirana/>

²⁶³ 24/12/2017,» Κοτζιάς: Μέτρο ενίσχυσης της εμπιστοσύνης η αλβανική υπηκοότητα στον αρχιεπίσκοπο Αναστάσιο», 2017, CNN Greece : <https://www.cnn.gr/news/politiki/story/110967/kotzias-metro-enisxysis-tis-empistosynis-i-alvaniki-ypikootita-ston-archiepiskopo-anastasio>

ποσοστού των Αλβανών ανεξαρτήτως θρησκείας ενώ δεν παύει να στέκεται²⁶⁴ δίπλα και στους Έλληνες πολίτες ακόμη και σήμερα.

---

²⁶⁴ 2018, «Αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος: Συμπράσταση στη θλίψη θυμάτων της πυρκαγιάς στην Ανατ. Αττική», 25/7/2018, Καθημερινή (Διαδίκτυο), : <http://www.kathimerini.gr/976792/article/epikairothta/ellada/arxiepiskopos-anastasios-symparastash-sth-8liyh-8ymatwn-ths-pyrkagias-sthn-anat-attikh>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β' : Η προσέγγιση των δύο χωρών στην αρχή του 21^{ου} αιώνα

1. Η πολιτική ζωή της Αλβανίας στις αρχές της νέας χιλιετίας

Η αρχή της νέας χιλιετίας βρήκε το Σοσιαλιστικό κόμμα στην εξουσία της χώρας και την ίδια να μαστίζεται από κοινωνικές ανισότητες, εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση²⁶⁵, ανεξέλεγκτη δράση του οργανωμένου εγκλήματος και μεγάλη διαφθορά²⁶⁶. Μια κατάσταση δηλαδή που θα μπορούσε πολύ εύκολα να εκτροχιάσει εκ νέου το τρένο της «δυτικοποίησης» της Αλβανίας.

Η χώρα οδηγήθηκε σε εκλογές το 2001, με τους Σοσιαλιστές του Ιλίρ Μέτα να κερδίζουν ξανά, με ποσοστό που ξεπερνούσε το 41% και το οποίο μεταφραζόταν σε 73 έδρες έναντι των 46 του Σαλί Μπερίσα²⁶⁷. Ο ΟΑΣΕ θεώρησε²⁶⁸ πως οι εκλογές αυτές «σημείωσαν μια κάποια βελτίωση σε σχέση με τις προηγούμενες». Φυσικά υπήρχαν και οι αντίθετες γνώμες, με προεξέχουσα αυτή του ηγέτη της αντιπολίτευσης Σαλί Μπερίσα ο οποίος έκανε λόγο για βία και νοθεία²⁶⁹. Τελικώς ο Ιλίρ Μέτα ανέλαβε εκ νέου καθήκοντα πρωθυπουργού με το Φάτος Νάνο όμως να ενισχύει την εσωκομματική δυναμική του επικίνδυνα. Οι σχέσεις των δυο ανδρών παρέμεναν δύσκολες, με τον ένα να θέλει να κυριαρχήσει επί του άλλου στο εσωτερικό του κόμματος²⁷⁰.

Τον Ιανουάριο του 2002, ο Νάνο άρχισε να πετυχαίνει τον στόχο του· οδήγησε μεν τον Μέτα σε παραίτηση²⁷¹ αλλά την πρωθυπουργία ανέλαβε ο Παντελί Μάικο υπό τον οποίο προέκυψε η ανάδειξη του Αλφρεντ Μοϊσίου²⁷² ως Προέδρου της Αλβανίας

²⁶⁵ Περίπου 450 χιλιάδες Κοσοβάρροι εισήλθαν σε αλβανικό έδαφος εκ του βορρά μέχρι το 2000 σύμφωνα με την έκθεση του humans right watch :

<https://www.hrw.org/legacy/wr2k1/europe/albania.html>

²⁶⁶ (Ιωάννης Αρμακόλας, 2010) σελ.70

²⁶⁷ Αναλυτικά οι εκλογές του 2001 : http://archive.ipu.org/parline-e/reports/arc/2001_01.htm

²⁶⁸ Χαρακτηριστικά αναφέρει πως «*the 2001 Parliamentary elections in Albania marked progress over past elections*» στην αντίστοιχη έκθεσή του :

<https://www.osce.org/odihr/elections/albania/13560?download=true>

²⁶⁹ Tanea.gr ,2001, Βία και νοθεία στις εκλογές καταγγέλλει ο Μπερίσα, <https://www.tanea.gr/2001/07/31/world/bia-kai-notheia-stis-ekloges-kataggellei-o-mpetisa/>

²⁷⁰ (Ψυλλάκης, 2002) σελ.37

²⁷¹ RadioFreeEuropeRadioLiberty.gr, 2002, Albania: Prime Minister Meta Resigns, <https://www.rferl.org/a/1098630.html>

²⁷² Γεννημένος το 1929, είχε λάβει μέρος στον αντιφασιστικό αγώνα της χώρας, ενώ είχε υπηρετήσει ως υπουργός άμυνας από το 1991 ως το 1992. Αναλυτικά στην επίσημη προεδρική σελίδα της Αλβανίας <http://president.al/en/dr-alfred-moisiu/>

στις 24 Ιουνίου²⁷³. Ο στόχος της επιστροφής του Φάτος Νάνο στο τιμόνι της χώρας εκπληρώθηκε την 1^η Αυγούστου του 2002. Λίγες μέρες πριν, η Γενική Επιτροπή του κόμματος είχε αποφασίσει την καθαίρεση του Μάικο ο οποίος αναλάμβανε το υπουργείο άμυνας και ο Ιλίρ Μέτα το υπουργείο εξωτερικών²⁷⁴. Ο Νάνο είχε επιστρέψει²⁷⁵.

Την επόμενη διετία, αφότου οι Σοσιαλιστές πήραν την εξουσία επιδόθηκαν σε ανεξέλεγκτες πρακτικές αδιαφάνειας και διαφθοράς. Μεταξύ άλλων, είχαν τον έλεγχο του λιμανιού του Δυρραχίου²⁷⁶ ενώ ο Μέτα ήταν πρωτοπόρος στον κατασκευαστικό τομέα και ο Γκραμόζ Ρούτσι²⁷⁷ είχε χαρακτηριστεί ως ο άρχων του νότου²⁷⁸. Παράλληλα, ο Φάτος Νάνο επανεκλέχθηκε Πρόεδρος του Σοσιαλιστικού Κόμματος, νικώντας τον Ιλίρ Μέτα ενώ οι σχέσεις τους παρέμεναν τεταμένες καθώς τον Ιούλιο του ίδιου έτους παραιτήθηκε από υπουργός εξωτερικών κάνοντας λόγο για παρεμβάσεις του Νάνο στο έργο του²⁷⁹ και τον Μεϊντάνι με σχετική άνεση²⁸⁰.

Το 2004, έχοντας πια ο λαός αρχίσει να εκφράζει έντονα τη δυσφορία του για την ασυδοσία της κυβερνήσεως, ο Σαλί Μπερίσα και η αντιπολίτευση οργάνωσαν τη συμμαχία «Νάνο Φύγε», με σκοπό την παραίτησή του πρωθυπουργού και τη διενέργεια νέων εκλογών. Σε διαδηλώσεις κατά της κυβέρνησης το Φεβρουάριο, σημειώθηκαν επεισόδια και συλλήψεις. Η λαϊκή νομιμοποίηση είχε αρχίσει να εξαφανίζεται για τον Νάνο με το σκηνικό να θυμίζει τις εξεγέρσεις του 1991²⁸¹. Οι διαδηλώσεις συνεχίστηκαν όλο το μήνα με βασικό αίτημα την αποπομπή του Νάνο. Μάλιστα, γύρω

---

²⁷³ Γιώργος Δελαστικός, 2003, Η Αλβανία σε αέναη πολιτική κρίση, Η Καθημερινή (Διαδίκτυο), <http://www.kathimerini.gr/164111/article/epikairothta/kosmos/h-alvania-se-aenah-politikh-krish>

²⁷⁴ (Abrahams, 2015) σελ.277

²⁷⁵ Στο μεσοδιάστημα Νάνο και Μπερίσα, είχαν προβεί σε μια ενέργεια που προκάλεσε την έκπληξη όλων. Οι δύο ορκισμένοι εχθροί (Τζίμας, 2010) σελ.242 συναντήθηκαν και συζήτησαν σε θερμό κλίμα. Φαίνεται η ευρωπαϊκή πρόκληση και ατομικές επιδιώξεις των δύο ηγετών συνέβαλλαν καθοριστικά σε αυτή τη συνάντηση. (Abrahams, 2015) σελ.277

²⁷⁶ Το λιμάνι αυτό, είναι μεσαιού μεγέθους, ανταγωνιστικό προς αυτό της Θεσσαλονίκης και ζωτικής σημασίας για το αλβανικό κράτος.

²⁷⁷ Μέλος του ΚΕΑ, πρώην υπουργός εσωτερικών και αρχηγός του σοσιαλιστικού κόμματος από το 2000 ως το 2005. Περισσότερα: TeSheshi.com, 2017, «Një profil ndryshe: kush është në të vërtetë Gramoz Ruci?», <http://tesheshi.com/nje-profil-ndryshe-kush-eshte-ne-te-vertete-gramoz-ruci/>

²⁷⁸ (Abrahams, 2015) σελ.278

²⁷⁹ In.gr, 2003, «Σε παραίτηση Μέτα οδήγησε τελικώς η σφοδρή αντιπαράθεσή του με τον Φ. Νάνο», <https://www.in.gr/2003/07/19/world/se-paraitisi-meta-odigise-telikws-i-sfodri-antiparathesi-toy-me-ton-f-nano/>

²⁸⁰ Tanea.gr, 2003, «Ξανά πρόεδρος των Σοσιαλιστών», <https://www.tanea.gr/2003/12/15/world/ksana-proedros-twn-sosialistwn>

²⁸¹ Ξενάκη Κίττυ, 9/2/2004, «Φάτος Νάνο, φύγε!», Τα Νέα (διαδίκτυο), <https://www.tanea.gr/2004/02/09/world/fatos-nano-fyge/>

από τον υποκινητή Μπερίσα, συνασπίστηκαν και παλιοί του «εχθροί» κάνοντας ακόμα πιο δύσκολο το έργο του Νάνο να αναστρέψει την κατάσταση²⁸².

Στις προγραμματισμένες εκλογές του 2005²⁸³, ήταν η ώρα του «γιατρού»²⁸⁴ να επιστρέψει. Σημαντικό ρόλο στην αναμέτρηση αυτή διαδραμάτισε ο σχηματισμός νέου κόμματος από τον Ιλίρ Μέτα, που οδήγησε σε διάσπαση²⁸⁵ των Σοσιαλιστών, καθώς και η σωστή χρήση του νέου εκλογικού νόμου από τους Δημοκράτες. Κατά την προεκλογική περίοδο ο Νάνο φαινόταν αλαζονικός ενώ ο Μπερίσα έλεγε πως η χώρα χρειάζεται πρωθυπουργό (“prime minister”) και όχι κακοποιό υπουργό (“crime minister”)²⁸⁶. Το κόμμα του Μπερίσα κέρδισε 56 έδρες έναντι 42 του Νάνο²⁸⁷. Υπό αυτές τις συνθήκες το Δημοκρατικό Κόμμα αναγκάστηκε να συγκυβερνήσει με άλλα 6 κόμματα²⁸⁸, δίνοντας εκτός των άλλων κυβερνητική θέση και στον πρώην αρχηγό της μυστικής αστυνομίας της Αλβανίας Gazidede, ο οποίος μέχρι τότε κρυβόταν στο εξωτερικό²⁸⁹.

Τα πρώτα χρόνια της διακυβέρνησης Μπερίσα, φάνηκε να υπάρχει ακόμη υποστήριξη εκ των Η.Π.Α. Από τη μία η συνεργασία με πρώην αξιωματούχους των Η.Π.Α. και από την άλλη η σύναψη συμβολαίων για δημόσια έργα με εταιρίες αμερικανικών συμφερόντων ευνόησαν το θετικό κλίμα μεταξύ των δύο χωρών²⁹⁰. Την ίδια ώρα μάλιστα η Αλβανία ενίσχυε τις εμπορικές της συμφωνίες με την Κίνα έχοντας όλο και περισσότερες εισαγωγές από αυτήν²⁹¹. Στην αντίπερα όχθη αρχηγός των Σοσιαλιστών είχε αναδειχθεί ο πρώην δήμαρχος Τιράνων Έντι Ράμα²⁹², ο οποίος το Δεκέμβρη του 2004 είχε ανακηρυχθεί ως ο καλύτερος δήμαρχος παγκοσμίως²⁹³.

---

²⁸² (Abrahams, 2015) σελ. 280

²⁸³ Αναλυτικά για τις εκλογές του 2005 η έκθεση του ΟΑΣΑ :

<https://www.osce.org/odihr/elections/albania/16856?download=true>

²⁸⁴ Προσωπύμιο του Σαλί Μπερίσα, καθώς ήταν ο καρδιολόγος ,όπως ισχυριζόταν, του Ενβέρ Χότζα.

²⁸⁵ Έγινε τακτική και πάγια πολιτική , όποιον υποστήριζε ο Μέτα να μπορεί να σχηματίσει κυβέρνηση με τον ίδιο να καρπώνεται υπουργικές θέσεις . Luan Rama, 2/10/2015, «Perse Perseri Ilir Meta? », Panorama Online, <http://www.panorama.com.al/perse-perseri-ilir-meta/>

²⁸⁶ (Abrahams, 2015) σελ.282-283

²⁸⁷ Έδρες ανά κόμμα σύμφωνα με τα επίσημα αποτελέσματα http://cec.org.al/Portals/0/Documents/CEC%202013/zgjedhje-per-kuvend/2005/perberja_e_kuvendit_grafiku.pdf

²⁸⁸ (Κούζας, 2013) σελ.65

²⁸⁹ (Abrahams, 2015)σελ.284

²⁹⁰ Ibid. σελ.285

²⁹¹ (Ιωάννης Αρμακόλας, 2010) σελ.79

²⁹² Niko Ago, 28/06/2013, «Ο ξεχωριστός κύριος Edi Rama», Protagon.gr , <https://www.protagon.gr/apopseis/blogs/o-ksexwristos-kyrios-edi-rama-2563300000>

²⁹³ Τίνα Μαυρίκου Αδάμου στο (Σιούσιουρας , 2009) σελ.394

Το 2007 η πολιτική ζωή της χώρας αντιμετώπισε με σύνεση την εκλογή του νέου Προέδρου, παρά τις αρχικές δυσκολίες. Υποψήφιοι ήταν ο Φάτος Νάνο και ο Μπαμίρ Τόπι. Τελικώς στην τρίτη ψηφοφορία εξελέγη²⁹⁴ πρόεδρος ο Τόπι, ενισχύοντας ακόμη περισσότερο το Δημοκρατικό Κόμμα από το οποίο είχε προταθεί²⁹⁵. Η στήριξη μερικών βουλευτών του Σοσιαλιστικού Κόμματος στον Τόπι επέφερε τη δυσαρέσκεια του Έντι Ράμα²⁹⁶.

Η 10^η Ιουνίου του 2007, αποτελεί ημερομηνία σταθμό για το αλβανικό κράτος. Σε συνέχεια της υποστήριξης του Μπερίσα, επισκέφτηκε για πρώτη φορά στην ιστορία Πρόεδρος των Η.Π.Α²⁹⁷ την Αλβανία. Ο Αμερικανός Πρόεδρος έγινε δεκτός εν μέσω φρενίτιδας ενθουσιασμού από τον αλβανικό λαό. Διαδηλώσεις λατρείας έλαβαν χώρα προς το πρόσωπό του ενώ ανεγέρθη και άγαλμα προς τιμήν του²⁹⁸. Ο Μπερίσα δήλωσε πως αυτή η μέρα ήταν ιστορική για όλη την Αλβανία, ενώ ακόμη και ο ηγέτης των Σοσιαλιστών τασσόταν θετικός απέναντι σε αυτήν την επίσκεψη²⁹⁹.

Τον επόμενο χρόνο η Αλβανία συνταράχθηκε από δύο μεγάλα σκάνδαλα. Το ένα αφορούσε το θάνατο 26 ανθρώπων, οι οποίοι εργάζονταν υπό ακατάλληλες συνθήκες σε εργασίες καθαρισμού της περιοχής Gerdec από απαρχαιωμένα πυρομαχικά της περιόδου Χότζα. Το δεύτερο³⁰⁰ σχετιζόταν με την πώληση κινεζικών πυρομαχικών από μια αμερικάνικη εταιρεία στον αφγανικό στρατό μέσω της Αλβανίας, στο οποίο μάλιστα φάνηκε να έχει συμμετοχή και ο γιος του Σαλί Μπερίσα³⁰¹.

Με τις επόμενες κοινοβουλευτικές εκλογές να πλησιάζουν, τον Νοέμβρη του 2008 ψηφίστηκε μετά από συμφωνία των Μπερίσα και Ράμα νέος εκλογικός νόμος³⁰², ο οποίος έφερε αντιδράσεις στον υπόλοιπο πολιτικό κόσμο της χώρας καθώς φάνηκε

---

²⁹⁴ Εάν δεν συνέβαινε αυτό τότε η χώρα θα έπρεπε να πάει εκ νέου σε εκλογές.

²⁹⁵ (Κούζας, 2013)

²⁹⁶ Έκθεση για την Αλβανία του 2008 από Freedom House , <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2008/albania>

²⁹⁷ στην προκειμένη περίπτωση ο Τζορτζ Μπους.

²⁹⁸ BBCnews.co.uk, 2007, «Bush greeted as hero in Albania», <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6738055.stm>

²⁹⁹ (Abrahams, 2015) σελ.286

³⁰⁰ Έγινε μάλιστα στη συνέχεια και ταινία από τον αμερικανικό κινηματογράφο. Daniel Bates, 15/07/2016, DailyMail.com, <https://www.dailymail.co.uk/news/article-3690370/How-two-stoners-played-Miles-Teller-Jonah-Hill-new-film-unlikely-international-arms-dealers-landed-300million-contract-Afghan-National-Army-operating-living-room.html>

³⁰¹ (Abrahams, 2015) σελ.289

³⁰² Τα 140 μέλη της Βουλής προκύπτουν από το σύστημα της περιφερειακής αναλογικής από κομματικές λίστες.

να ευνοεί τα δύο ήδη ισχυρά κόμματα³⁰³. Εκ των ακραίων αντιδράσεων ήταν αυτή του Ιλίρ Μέτα, ο οποίος προέβη σε απεργία πείνας³⁰⁴.

Τελικώς, οι εκλογές πραγματοποιήθηκαν στις 28 Ιουνίου του 2009 και το αποτέλεσμα τους ήταν δραματικό αφού τα δύο μεγάλα κόμματα ήταν πολύ κοντά. Συγκεκριμένα το Δημοκρατικό Κόμμα κέρδισε 68 έδρες έναντι 65 των Σοσιαλιστών του Έντι Ράμα³⁰⁵. Χρειάστηκε η συμμαχία τεσσάρων κομμάτων, ανάμεσα σε αυτά και αυτό του Ιλίρ Μέτα ο οποίος ορίστηκε αναπληρωτής πρωθυπουργός και υπουργός εξωτερικών³⁰⁶, προκειμένου να δημιουργηθεί κυβέρνηση³⁰⁷. Το σοσιαλιστικό κόμμα του Ράμα κάνοντας λόγο για νοθεία στις εκλογές, μποϊκόταρε το κοινοβούλιο και απείχε από τη νέα Βουλή³⁰⁸.

Καθ' όλη τη δεκαετία αυτή, η ενασχόληση με την πολιτική και οι ίδιοι οι πολιτικοί αποδείχθηκαν το μεγαλύτερο δεινό για την Αλβανία και την αλβανική κοινωνία. Έχει υποστηριχθεί πως η καθίζηση των ταυτοτήτων μετά τον κομμουνισμό και η ανικανότητα των πολιτικών κομμάτων να αρθρώσουν θετική πολιτική για τη χώρα, οδήγησε στην ανάδειξη των 'άντι-πολιτικών' πραγματειών. Ο ίδιος ο Μπερίσα, δήλωνε το 2009 πώς δεν είναι πολιτικός αλλά ένας απλός πολίτης, ενώ ο Ράμα έκανε λόγο για νέα πολιτική έναντι των παλαιών τακτικών. Επομένως η «άντι-πολιτική» εκστρατεία στρεφόταν εναντίον των αποτυχιών προηγούμενων ηγεσιών, μη επιλέγοντας, αντίθετα την προσπάθεια ανάδειξης του τί μπορεί να επιτευχθεί μέσα από την πολιτική³⁰⁹.

Μακροχρόνιος στρατηγικός στόχος της Αλβανίας παρέμενε η ένταξη της σε δυτικές δομές και δη, στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στο ΝΑΤΟ³¹⁰. Δύο κατεξοχήν «δυτικούς» οργανισμούς, που η ένταξη σε αυτούς θα σήμαινε τη φιλελευθεροποίηση και τη δημοκρατική πρόοδο της χώρας. Ήδη από το 1992 η Αλβανία, είχε συνάψει δεσμούς με την ΕΟΚ συμμετέχοντας στο πρόγραμμα PHARE, ενώ το 1999 προτάθηκε

³⁰³ (Ιωάννης Αρμακόλας, 2010) σελ. 73-73

³⁰⁴ Exit.al ,2017, «Meta's Revenge», , <https://exit.al/en/2017/04/08/metass-revenge/>

³⁰⁵ Αναλυτικά τα αποτελέσματα : http://archive.ipu.org/parline-e/reports/arc/2001_09.htm

³⁰⁶ (Κούζας, 2013) σελ.66

³⁰⁷ (Abrahams, 2015) σελ.289

³⁰⁸ Οι σοσιαλιστές επέστρεψαν στις εργασίες της αλβανικής Βουλής το Σεπτέμβριο του 2009. In.gr., 2011, «Επιστροφή στο Κοινοβούλιο για τους Αλβανούς Σοσιαλιστές του Έντι Ράμα», <https://www.in.gr/2011/09/05/world/epistrofi-sto-koinoboylio-gia-toys-albanoyss-sosialistes-toy-entirama>

³⁰⁹ Blendi Kajsiiu,2010, Down with Politics! The Crisis of Representation in Post-Communist Albania, East European Politics and Societies Volume 24 Number 2, SAGE Publications, σελ.16-18

³¹⁰ (Κούζας, 2013) σελ.68

για να συμμετάσχει στη Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης³¹¹ η οποία πήρε «σάρκα και οστά» μετά τη σύνοδο της Θεσσαλονίκης το 2003 όπου άρχισαν επίσημες διαπραγματεύσεις. Το 2006 υπογράφηκε τελικά η Ενδιάμεση Συμφωνία³¹² και η Συμφωνία Σύνδεσης και Σταθεροποίησης η οποία τέθηκε σε ισχύ το 2009³¹³. Σχεδόν ολόκληρος ο πολιτικός κόσμος της Αλβανίας τάσσεται διαχρονικά υπέρ της ευρωπαϊκής πορείας της χώρας³¹⁴, κάτι που αποδείχθηκε άλλωστε έμπρακτα και με την εκλογή Προέδρου το 2007. Η επίδραση της Ένωσης στην πολιτική ζωή της χώρας φαίνεται από το γεγονός πως οι εκθέσεις της και οι αξιολογήσεις της αποτελούν σημείο πολιτική αντιπαράθεσης και μέτρο αξιολόγησης της εκάστοτε κυβέρνησης. Η Ένωση συνέβαλε δραματικά στη διαμόρφωση της αλβανικής «ατζέντας»³¹⁵. Το 2009 η Αλβανία κατέθεσε επίσημη αίτηση³¹⁶ ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η συνεχιζόμενη προσπάθεια της χώρας για την ένταξη της στο οργανισμό, επέφερε αλλαγές και στις υπάρχουσες δομές της Αλβανίας. Οι δημοκρατικοί θεσμοί ενδυναμώθηκαν, ο δικαστικός και εκλογικός τομέας εκσυγχρονίστηκε, ενώ η οικονομία της χώρας και το επιχειρηματικό περιβάλλον αυτής βελτιωθήκανε³¹⁷. Η αναλυτική έκθεση³¹⁸ της Επιτροπής το 2010 έφερε στην επιφάνεια τόσο την πραγματική κατάσταση της Αλβανίας και την πρόοδο που αυτή είχε σημειώσει, όσο φυσικά και το πόσα απαιτούνταν ακόμη προκειμένου να προχωρήσει η διαδικασία ένταξης.

Σε ό,τι αφορά τις σχέσεις της χώρας με το NATO³¹⁹, αυτές χρονολογούνται³²⁰ από το 1994 και τη συμμετοχή της Αλβανίας στο πρόγραμμα «Συνεργασία για την Ειρήνη»³²¹. Το 1995 υπογράφηκε Πρόγραμμα Συνεργασίας ανάμεσα στα 2 μέρη, ενώ

---

³¹¹ Η Διαδικασία αυτή αποτελούσε τμήμα της Κοινής Στρατηγικής της Ε.Ε. στα Δυτικά Βαλκάνια όπως αυτή εκφράστηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Κορυφής το Δεκέμβριο του 1998.

³¹² Ολόκληρη η συμφωνία ανάμεσα σε Ε.Ε. και Αλβανία : https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/albania/st08154.06_en.pdf

³¹³ Καθώς έπρεπε να κυρωθεί από όλα τα ευρωπαϊκά κοινοβούλια.

³¹⁴ (Ιωάννης Αρμακόλας, 2010) σελ.86

³¹⁵ Arolda Elbasani, 2004, Albania in Transition: Manipulation or Appropriation of International Norms, European University Institute, Florence, σελ.18

³¹⁶ Χρονολόγιο της σχέσης του οργανισμού με την Αλβανία : <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/enlargement/albania/>

³¹⁷ (Ιωάννης Αρμακόλας, 2010) σελ.87

³¹⁸ https://www.parliament.al/Files/Integrimi/al_analytical_report_2010_en_23390_1.pdf

³¹⁹ Επίσημη ιστοσελίδα: <https://www.nato.int/>

³²⁰ Πλήρες χρονολόγιο από το αλβανικό υπουργείο άμυνας : <http://www.mod.gov.al/eng/index.php/security-policies/relations-with/nato/88-history-of-nato-albania-relations>

³²¹ Διμερές πρόγραμμα με στόχο την ενίσχυση των σχέσεων με το NATO : https://www.nato.int/cps/ra/natohq/topics_50349.htm

ταυτόχρονα το ίδιο έτος η χώρα συμμετείχε σε 12 κοινές ασκήσεις³²². Τα επόμενα χρόνια η Αλβανία συνεισέφερε στρατό στη νατοϊκή δύναμη στη Βοσνία - Ερζεγοβίνη, συμμετείχε στη Διεθνή Δύναμη Βοήθειας για Ασφάλεια στο Αφγανιστάν και στη Διεθνή Δύναμη Σταθεροποίησης στο Ιράκ³²³. Τελικώς, η Αλβανία έλαβε πρόσκληση ένταξης στο NATO το 2008, στη σύνοδο του Βουκουρεστίου³²⁴, ενώ εντάχθηκε και επισήμως στον οργανισμό τον επόμενο χρόνο στη σύνοδο Στρασβούργου και Κελ³²⁵. Το NATO «υποσχόταν» να συμβάλλει στον εκδημοκρατισμό και την εκπαίδευση των ενόπλων δυνάμεων, στην αγορά σύγχρονου πολεμικού υλικού και στην παρουσία της χώρας στην ευρωατλαντική αμυντική πολιτική³²⁶.

Όπως ανέφερε ο Αλβανός Υπουργός εξωτερικών το 2008 *«Κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες, η Αλβανία ακολούθησε το μονοπάτι των αλλαγών προς την ελευθερία, τη δημοκρατία, τον κανόνα του δικαίου και την οικονομία της αγοράς. Βρεθήκαμε αντιμέτωποι με διάφορες προκλήσεις, όμως δύο στόχοι παραμένουν στον πυρήνα της όλης διαδικασίας: πλήρης ένταξη στο NATO και την Ε.Ε.»*³²⁷. Με το τέλος της δεκαετίας ο ένας στόχος είχε επιτευχθεί και η χώρα βρισκόταν στο σωστό δρόμο για την ολοκλήρωση και του δεύτερου. Η επόμενη δεκαετία ξεκινούσε με θετικούς οριζόντιους.

---

³²² Adem Copani, 1996, Partnership for Peace and New Dimensions of Albania's Security Posture, LTC John Sray, U.S. Army, σελ.9

³²³ (Κούζας, 2013) σελ.71

³²⁴ Η Ανακοίνωση, αρ.2 : https://www.nato.int/cps/us/natohq/official_texts_8443.htm

³²⁵ Η Ανακοίνωση, αρ. 2

[:https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_52837.htm?mode=pressrelease](https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_52837.htm?mode=pressrelease)

³²⁶ (Ιωάννης Αρμακόλας, 2010) σελ.94.

³²⁷ (Κούζας, 2013) σελ. 75

2. Η νέα προσέγγιση των δύο χωρών σε «δυτικό» φόντο

Η Ελλάδα αποτελούσε το μοναδικό κράτος μέλος του NATO και της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη Νοτιοανατολική Ευρώπη στις αρχές της χιλιετίας. Αποφάσισε λοιπόν για την εξομάλυνση των διμερών σχέσεων με την Αλβανία, να λειτουργήσει³²⁸ ως μεσολαβητής για τη γείτονα χώρα στον εξευρωπαϊσμό της επιχειρώντας να προωθήσει την ενσωμάτωση της σε θεσμούς και οργανισμούς που συμμετείχε και η ίδια³²⁹.

Ο πόλεμος του Κοσσυφοπεδίου άλλαξε κατά πολύ το ρόλο της Αλβανίας στα Βαλκάνια καθώς αναδείχθηκε σε μείζον θέμα συζήτησης και ενδιαφέροντος του δυτικού κόσμου. Η αλλαγή της εικόνας της χώρας από μια «έρμη» περιοχή σε πρωταγωνιστή των εξελίξεων άλλαξε αυτομάτως και το πολιτικό της βάρος στα Βαλκάνια³³⁰. Ο αναβαθμισμένος αυτός ρόλος της έκανε την ελληνοαλβανική προσέγγιση ακόμη πιο σημαντική.

Η επίσκεψη του Έλληνα πρωθυπουργού, στην Αλβανία το καλοκαίρι του 1999, έστειλε το μήνυμα πως τη νέα χιλιετία οι δύο χώρες θα έρχονταν ακόμη πιο κοντά και η Ελλάδα θα στεκόταν αρωγός στην προσπάθεια ανασύνταξης της Αλβανίας. Στη συζήτηση του Κωνσταντίνου Σημίτη με τον Παντελί Μάικο, τέθηκαν θέματα όπως η προστασία της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία και η εκταμίευση συναφθέντος δανείου ανάμεσα στις δύο πλευρές προς ενίσχυση της Αλβανίας³³¹.

Στην αρχή της νέας χιλιετίας, οι δύο χώρες βρέθηκαν να συμμετέχουν σε ένα διεθνές πολυκρατικό εγχείρημα συνεργασίας στο κάδρο της Αδριατικής και του Ιονίου. Στις 19 και 20 Μαΐου θεσμοθετήθηκε η Πρωτοβουλία Αδριατικής και Ιονίου με τη συμμετοχή 8 χωρών, ανάμεσα τους φυσικά και η Ελλάδα με την Αλβανία. Στόχος της πρωτοβουλίας ήταν η παροχή βοήθειας και η επίλυση κοινών προβλημάτων πάσης φύσεως από την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος μέχρι την προστασία του

---

³²⁸ Η υπογραφή άλλωστε του Συμφώνου Σταθερότητας για την Ν.Α. Ευρώπη με τη συμμετοχή πολλών χωρών, ανάμεσά τους οι Η.Π.Α και η Ρωσία, και Διεθνών Οργανισμών στους οποίους η Ελλάδα ήταν μέλος (βλ. NATO και Ε.Ε.) είχε ως στόχο την σταθεροποίηση και ανάπτυξη της περιοχής. Περισσότερα στο Κόντης Β. Μαντά Ελ. (επίμ.), (2000), Το Κόσοβο και οι Αλβανικοί Πληθυσμοί της Βαλκανικής, Θεσσαλονίκη : Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου σελ.227 - 288

³²⁹ Σ. Σέρμπος στο (Βαληνάκης, 2010) σελ.97-98

³³⁰ Μαρία Τυροπόλη στο Φίλιππος Πιέρρος (επίμ.), (2000), Τα Βαλκάνια μετά τον πόλεμο του Κοσσυφοπεδίου, Αθήνα, Ι. Σιδέρης, σελ. 55

³³¹ Γιώργος Παπαχρήστος, 1999, «Ξαφνικός έρωτας για την Ελλάδα», Tanea.gr, <https://www.tanea.gr/1999/08/25/greece/ksafnikos-erwtas-gia-tin-ellada/>

περιβάλλοντος³³². Λίγους μήνες νωρίτερα την Αλβανία είχε επισκεφθεί ο Έλληνας υπουργός εξωτερικών³³³ στο πλαίσιο επίσημης συνάντησής του με τον Αλβανό και Σκοπιανό ομόλογό του. Κατά τη διάρκεια της παραμονής του στη χώρα επισκέφθηκε από κοινού με τον Αλβανό πρωθυπουργό περιοχές της ελληνικής μειονότητας όπου έγινε δεκτός με θέρμη περνώντας το μήνυμα της βελτίωσης των ελληνοαλβανικών σχέσεων και της προστασίας της μειονότητας³³⁴. Τη θετική αυτή δυναμική που φάνηκε να αναπτύσσεται στις σχέσεις των χωρών ήρθαν να ανακόψουν τόσο η δολοφονία του μειονοτικού Αριστοτέλη Γκούμα μετά από διαπληκτισμό που είχε με Αλβανούς πολίτες στη Χιμάρα³³⁵, όσο και τα γεγονότα που έλαβαν χώρα πάλι στη Χιμάρα το φθινόπωρο του ίδιου χρόνου κατά τη διάρκεια των δημοτικών εκλογών. Εκπρόσωποι της ελληνικής μειονότητας έκαναν λόγο για βία και νοθεία κατά τη διάρκεια της εκλογικής αναμέτρησης, ενώ η ελληνική κυβέρνηση με τη σειρά της δήλωνε πως «παρατηρείται έλλειμα δημοκρατίας στην Αλβανία»³³⁶ και πως ««θα στείλουμε στα Τίρανα το ξεκάθαρο μήνυμα ότι ο δρόμος της Αλβανίας προς την Ευρώπη περνάει από την Αθήνα»³³⁷. Ήταν φανερό πως στόχος της ελληνικής κυβέρνησης ήταν τόσο η προστασία της μειονότητας όσο και η παροχή βοήθειας για την ομαλή ενταξιακή πορεία της χώρας προς την Ευρωπαϊκή Ένωση ενώ παραλλήλως δήλωνε ξεκάθαρα πως παρέμενε πιστή στη σταθερότητα των συνόρων των δύο χωρών³³⁸.

Η Ελλάδα, μένοντας πιστή στην ιδέα που την ήθελε παράγοντα προώθησης σταθερότητας και ασφάλειας στην περιφέρειά της, αναδείχθηκε σε κεντρικό δρώντα ενίσχυσης της Διαδικασίας Συνεργασίας της Νοτιοανατολικής Ευρώπης³³⁹. Ως αποτέλεσμα της Διαδικασίας ήρθε το 2000 η υπογραφή του Χάρτη³⁴⁰ περί Καλής

---

³³² Η πρωτοβουλία αυτή προωθήθηκε ιδιαίτερα από το πρόγραμμα της Ε.Ε. "Stability Pact for South Eastern Europe". Σήμερα συμμετέχουν σε αυτό οι : Ιταλία, Αλβανία, Ελλάδα, Μαυροβούνιο, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Κροατία, Σερβία και Σλοβενία. Η επίσημη ιστοσελίδα : <http://www.aie-ps.org/>

³³³ Ο Γεώργιος Παπανδρέου.

³³⁴ In.gr, 2000, «Επίσκεψη Γ. Παπανδρέου στην ελληνική μειονότητα της Αλβανίας», <https://www.in.gr/2000/03/09/greece/episkepsi-g-papandreoy-stin-elliniki-meionotita-tis-albanias/>

³³⁵ Επ' αυτού του γεγονότος είχαν τοποθετηθεί τόσο κυβερνητικοί αξιωματούχοι της Αλβανίας όσο και το ελληνικό υπουργείο εξωτερικών . Αναλυτικά : <https://www.mfa.gr/epikairota/diloseis-omilies/apantese-tou-ekprosopou-upeks-se-eroteseis-skhetika-me-semerina-demosieumata-albanikou-tupou-gia-dolophonia-aristotele-gkouma.html>

³³⁶ In.gr, 2000, «Εκτεταμένη βία και νοθεία στις αλβανικές εκλογές .Ανησυχεί η Ελλάδα – Επεισόδια στη Χειμάρα» , <https://www.in.gr/2000/10/15/greece/ektetameni-bia-kai-notheia-stis-albanikes-ekloges-br-i-anisuxei-i-ellada-epeisodia-sti-xeimarra-i/>

³³⁷ (Κούζας, 2013) σελ.167

³³⁸ Tanea.gr, 2000, «Γ. Παπανδρέου: Σταθερά τα σύνορα με Αλβανία», <https://www.tanea.gr/2000/11/18/greece/g-papandreoy-stathera-ta-synora-me-albania/>

³³⁹ Η Διαδικασία ξεκίνησε το 1996 με τη Σύνοδο των Υπουργών εξωτερικών των μερών της στη Σόφια.

³⁴⁰ Το Σύμφωνο https://www.rcc.int/files/user/docs/2013.10.03_CHARTER_SEECD.pdf

Γειτονίας, Σταθερότητας, Ασφαλείας και Συνεργασίας Νοτιοανατολικής Ευρώπης³⁴¹. Μέρη αυτού αποτέλεσαν 13 χώρες συμπεριλαμβανομένης της Αλβανίας και της Ελλάδας με στόχο την ενίσχυση της πολιτικής και οικονομικής συνεργασίας και τη συνεργασία των μερών του σε τομείς δημοκρατίας, δικαίου και ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το 2008 η Διαδικασία παρέδωσε τη θέση της στο Περιφερειακό Συμβούλιο Συνεργασίας³⁴² με τη συμμετοχή περισσότερων χωρών καθώς και διεθνών οργανισμών.

Στο πνεύμα, που ήθελε τις δύο χώρες να προσπαθούν να διατηρούν καλές σχέσεις κινούνταν και τα λεγόμενα του ηγέτη των σοσιαλιστών στην Αλβανία, Φάτος Νάνο. Θεωρούσε πως η ελληνική μειονότητα στην Αλβανία και οι Αλβανοί μετανάστες στην Ελλάδα αποτελούν τη «γέφυρα για την περαιτέρω συνεργασία και στρατηγική σύμπραξη στο μέλλον»³⁴³. Σε αυτό το μήκος κύματος υπογράφηκαν το 2001 ανάμεσα στις δύο χώρες, συμφωνία για την ίδρυση μιας μόνιμης Ελληνοαλβανικής Επιτροπής για θέματα διασυνοριακών υδάτων και Μνημόνιο Συνεργασίας στον τομέα της περιβαλλοντικής προστασίας³⁴⁴. Ακόμη μια φορά όμως, τα γεγονότα που λάμβαναν χώρα στην ελληνική μειονότητα, δυσκόλευαν τη διμερή συνεννόηση. Συγκεκριμένα στην εθνική απογραφή που έλαβε χώρα στην Αλβανία το 2001, η μειονότητα αρνήθηκε να πάρει μέρος καθώς σε αυτή δε θα καταγραφόταν ούτε το θρήσκευμα ούτε η καταγωγή³⁴⁵.

Το 2002, στιγματίστηκε από την αυξημένη οικονομική³⁴⁶ αλλά και πολιτική παρουσία της Ελλάδας στην Αλβανία. Στην αρχή του έτους ο Αλβανός υπουργός εξωτερικών επισκέφθηκε την Ελλάδα όπου συναντήθηκε με τον Έλληνα αναπληρωτή Υφυπουργό εξωτερικών και υπέγραψε συμφωνία μεταφοράς τεχνογνωσίας με σκοπό

---

³⁴¹ Χ. Κοντονής στο Κ. Αρβανιτόπουλος, Μ. Κοπά (επίμ.), (2005), 30 Χρόνια Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής, Αθήνα : Λιβάνη , σελ. 35-46

³⁴² Η επίσημη σελίδα του <https://www.rcc.int/home>

³⁴³ Γιώργος Παπαχρήστος , 2001, «ΦΑΤΟΣ ΝΑΝΟ «Δεν υποστηρίζουμε τους εξτρεμιστές»», <https://www.tanea.gr/2001/05/19/world/fatos-nano-den-ypostirizoyme-toys-ekstremistes/>

³⁴⁴ Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας : <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=551>

³⁴⁵ In.gr, 2001, «Σφοδρές αντιδράσεις Ομόνοιας για θρήσκευμα και καταγωγή στην αλβανική απογραφή», <https://www.in.gr/2001/04/12/greece/sfodres-antidraseis-omonoias-gia-thriskeyma-kai-katagwgi-stin-albaniki-apografi/>

³⁴⁶ Χαρακτηριστικοί της εξέλιξης των σχέσεων των δύο χωρών είναι και οι οικονομικοί δείκτες. Συγκεκριμένα το 2001 οι ελληνικές εξαγωγές στην Αλβανία , είχαν φτάσει σε διπλάσιο ύψος από αυτό του 1994. Αντιστοίχως και οι αλβανικές εξαγωγές είχαν αυξηθεί κατά 1,6 φορές. στο Αναστασία Σ.-Κρίστη, Σειρά Ημερίδων 33, Η Αλβανία Σήμερα: Επιδιώξεις εξωτερικής πολιτικής και σχέσεις με την Ελλάδα, Αθήνα, Ίδρυμα Η. Κρίστη, σελ.62

τη σύγκλιση της Αλβανίας με το ευρωπαϊκό κεκτημένο³⁴⁷. Το καλοκαίρι, ο αρχηγός της ελληνικής αξιωματικής αντιπολίτευσης³⁴⁸, επισκέφθηκε την Αλβανία και είχε συναντήσεις με τους Φ. Νάνο, Σ. Μπερίσα και Π. Μάικο. Σε αυτές επιβεβαιώθηκε η προσπάθεια των δύο χωρών για την ανάπτυξη ενός ευνοϊκού κλίματος στις σχέσεις τους. Η θέση αυτή φαινόταν να καλύπτει ολόκληρο σχεδόν τον πολιτικό κόσμο στις δύο χώρες την ίδια ώρα που δηλώνονταν εκ νέου η δέσμευση των Αλβανών για το σεβασμό των δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας³⁴⁹. Η Ελλάδα αντιμετωπιζόταν ως στρατηγικός εταίρος από την Αλβανία, ο οποίος θα βοηθούσε στην ενταξιακή πορεία της χώρας στην Ε.Ε. Άλλωστε εκείνη παρέμενε μία από τις πιο φτωχές χώρες της Ευρώπης και μόνο κέρδη είχε να αποκομίσει από μια τέτοια συνεργασία και προοπτική³⁵⁰. Η λογική αυτή επιβεβαιώθηκε μέσα από το Ελληνικό Πρόγραμμα Ανασυγκρότησης των Βαλκανίων³⁵¹ (Ε.Σ.Ο.Α.Β.)³⁵² και της συμφωνίας με την Αλβανία η οποία προέβλεπε: «α) Εκσυγχρονισμό υποδομών, ιδιαίτερα στους τομείς της ενέργειας και των μεταφορών, β) Προώθηση παραγωγικών επενδύσεων, γ) Εκσυγχρονισμό της Δημόσιας Διοίκησης και αυτοδιοίκησης, δ) Υποστήριξη δημοκρατικών θεσμών και συνεργασία Κοινοβουλίων, ε) Υποστήριξη του κράτους δικαίου και του κράτους πρόνοιας, στ) Αντιμετώπιση οικονομικών ανισοτήτων, ζ) Υποστήριξη της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης του διοικητικού και του επιστημονικού δυναμικού.» Το πρόγραμμα θα διαρκούσε από το 2002 ως το 2006 και η βοήθεια θα άγγιζε τα 50 εκ. ευρώ³⁵³. Οι ελληνικές οικονομικές δραστηριότητες στην

---

³⁴⁷ In.gr, 2002, «Επίσκεψη στην Αθήνα πραγματοποιεί ο Αλβανός υπουργός Εξωτερικών», <https://www.in.gr/2002/01/11/greece/episkepsi-stin-athina-pragmatopoiei-o-albanos-ypourgos-ekswterikwn>

³⁴⁸ Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής.

³⁴⁹ Κωνσταντίνος Ζούλας, 2002, «Επαφές Καραμανλή με ηγεσία Αλβανίας», Kathimerini.gr, <http://www.kathimerini.gr/124510/article/epikairothta/politikh/epafes-karamanlh-me-hgesia-alvanias>

³⁵⁰ Zeriamerikes.com, 2010, «Marrëveshje Shqipëri-Greqi - 2002-01-12», <https://www.zeriamerikes.com/a/a-30-a-2002-01-12-1-1-85631752/425736.html>

³⁵¹ «ένα πενταετές αναπτυξιακό πρόγραμμα, ύψους 550 εκατομμυρίων Ευρώ. Το Ε.Σ.Ο.Α.Β., αποτελεί μέρος των υποχρεώσεων της Ελλάδας, που απορρέουν, από την ιδιότητά της ως κράτους- μέλους της Ε.Ε. και ως μέλους της Επιτροπής Δ.Α.Σ., του Ο.Ο.Σ.Α. Το Ε.Σ.Ο.Α.Β., είναι πρώτη ολοκληρωμένη προσπάθεια της Ελλάδας ως δότριας χώρας, να ενσωματώσει σχεδιασμούς αναπτυξιακής βοήθειας σε ένα ενιαίο μη αποσπασματικών δράσεων σχέδιο και να προωθήσει έτσι μία συγκεκριμένη αναπτυξιακή και οικονομική πολιτική» (Μαλκίδης, <https://dspace.lib.uom.gr>, 2007)

³⁵² Το πρόγραμμα αυτό ήταν στο πλαίσιο της οικονομικής πλευράς του Συμφώνου Σταθερότητας που αναφέρθηκε προηγουμένως.

³⁵³ Θεοφάνης Μαλκίδης, 2007, Η ελληνική αναπτυξιακή βοήθεια και η οικονομική πολιτική στο βαλκανικό χώρο, η περίπτωση του ελληνικού σχεδίου ανασυγκρότησης των Βαλκανίων, https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/16756/1/A020_timitik_ignatiadis_p677.pdf, σελ.691.

Αλβανία ήταν τόσο πολλές και σημαντικές, που οδήγησαν στο χαρακτηρισμό της χώρας ως το «ελληνικό Ελ Ντοράντο»³⁵⁴.

Το επόμενο έτος, ήταν γεμάτο εξελίξεις και «αναταράξεις» στις σχέσεις των δύο χωρών. Πρόοδος σημειώθηκε εξαιτίας κυρίως της σύγκλισης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στη Θεσσαλονίκη υπό την ελληνική προεδρία και την ανάδειξη³⁵⁵ της Αλβανίας ως πιθανής υποψήφιας χώρας προς ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Εκείνη η στιγμή ήταν και επισήμως αυτή που άλλαξε καταλυτικά τις σχέσεις των δύο χωρών καθώς πλέον η Ελλάδα παρακινούταν και από την ίδια την Ε.Ε. να βοηθήσει στην ενταξιακή πορεία της Αλβανίας³⁵⁶. Παρά την εξέλιξη αυτή, η ελληνική κυβέρνηση δεν δίστασε να προχωρήσει σε έντονη διαμαρτυρία³⁵⁷ μέσω του Υπουργού Εξωτερικού στην Ε.Ε. για τα γεγονότα που αμαύρωσαν της δημοτικές εκλογές στη Χιμάρα το 2003. Ακόμη μια φορά, βία και νοθεία έκαναν την εμφάνιση τους σε εκλογική αναμέτρηση στην Αλβανία με θύματα αυτή τη φορά Έλληνες ομογενείς της Χιμάρας³⁵⁸. Η αλβανική διπλωματία προσπάθησε να χαμηλώσει του τόνους βεβαιώνοντας «για άμεση διενέργεια έρευνας και τον επιμερισμό ευθυνών στους πρωταίτιους»³⁵⁹. Η προηγηθείσα αντίδραση της ελληνικής πλευράς έφερε την ομαλοποίηση στις σχέσεις των Αλβανών και των Ελλήνων μειονοτικών της Χιμάρας³⁶⁰. Την ίδια περίοδο η ελληνική κοινή γνώμη διχάστηκε με αφορμή τη μαθητική παρέλαση της 28^{ης} Οκτωβρίου και το γεγονός πως ένας Αλβανός μαθητής προοριζόταν να κρατήσει την ελληνική σημαία. Ήταν η δεύτερη³⁶¹ φορά που συνέβαινε κάτι ανάλογο και από τη μία οι μαθητές του σχολείου του προέβησαν σε κατάληψη προκειμένου να διαμαρτυρηθούν, από την άλλη μεγάλο μέρος της ελληνικής πολιτικής και δημόσιας ζωής τάχθηκε υπέρ της ιδέας

---

³⁵⁴ Θεοδώρα Λιακοπούλου, 2002, «Αλβανία, το ελληνικό... Ελ Ντοράντο», Kathimerini.gr, <http://www.kathimerini.gr/136830/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/alvania-to-ellhniko-el-ntoranto>

³⁵⁵ Το τελικό ανακοινωθέν με τη χαρακτηριστική φράση «*We the Heads of State or Government of the member States of the European Union, the acceding and candidate states, Albania*» : http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-03-163_en.htm

³⁵⁶ (Κούζας, 2013) σελ.172

³⁵⁷ Naftemporiki.gr, 2003, «Αυστηρή αξιολόγηση της αλβανικής συμπεριφοράς ζήτησε από την Ε.Ε. ο Γ. Παπανδρέου», <https://www.naftemporiki.gr/story/48650/austiri-aksiologisi-tis-albanikis-sumperiforas-zitise-apo-tin-ee-o-g-papandreou>

³⁵⁸ In.gr, 2003, «Επεισόδια στη Χιμάρα στις δημοτικές εκλογές της Αλβανίας», <https://www.in.gr/2003/10/13/world/episodesia-sti-xeimara-stis-dimotikes-ekloges-tis-albanias/>

³⁵⁹ Kathimerini.gr, 2003, «Διπλή γλώσσα Αλβανών για νοθεία στη Χειμάρα», <http://www.kathimerini.gr/168225/article/epikairothta/politikh/diplh-glwssa-alvanwn-gia-notheia-sth-xeimarra>

³⁶⁰ Εμμανουήλ Γούναρης, 2015, Το Βορειοηπειρωτικό Ζήτημα στα πλαίσια της Διπλωματικής Ιστορίας και του Διεθνούς Δικαίου, 1912-2015, Αθήνα, Σάκκουλα, σελ.153

³⁶¹ Η πρώτη ήταν όταν ο μαθητής βρισκόταν στην 3η Γυμνασίου.

επιβράβευσης του άριστου³⁶². Μήνες πριν από όλα αυτά όμως, Ελλάδα και Αλβανία, αύξησαν και άλλο το βαθμό διασύνδεσής τους, υπογράφοντας τρία μνημόνια συνεργασίας, ένα για την προστασία του περιβάλλοντος, ένα για την ίδρυση μικτής επιτροπής υδροοικονομίας και ένα εκτελεστικό πρόγραμμα μορφωτικής συμφωνίας³⁶³. Στο ίδιο πνεύμα ακολούθησε, προς το τέλος του χρόνου η συμφωνία των δύο χωρών για την αναβάθμιση της ναυτικής βάσης του Δυρραχίου και την κατασκευής του στρατιωτικού νοσοκομείου Αργυροκάστρου³⁶⁴. Στο μεσοδιάστημα, είχαν συναντηθεί και αποφασίσει την προώθηση της συνεργασίας των χωρών τους, οι υπουργοί Άμυνας Αλβανίας, Ελλάδος και Π.Γ.Δ.Μ. Ο Έλληνας Υπ. Άμυνας δήλωνε μάλιστα πως «*Μια νέα σελίδα στις σχέσεις της Ελλάδας, της Αλβανίας και της ΠΓΔΜ ανοίγει με την ανάπτυξη της τριμερούς συνεργασίας στο στρατιωτικό πεδίο*»³⁶⁵.

Σύμφωνα με τον Ν. Κοτζιά, η Ελλάδα την περίοδο 1994-2004 απέκτησε σημαντικά ερείσματα για τις ελληνικές επιχειρήσεις καθώς και για την οικονομική και πολιτισμική επιρροή της χώρας στα Βαλκάνια. Από το 2004 ως το 2009 όμως η χώρα απώλεσε τα ερείσματα αυτά χάνοντας το όποιο προβάδισμα είχε αποκτήσει στην περιοχή με υπαιτιότητα της «παθητικής» εξωτερικής πολιτικής της ελληνικής κυβερνήσεως³⁶⁶. Σε σχέση με την Αλβανία πάντως, η Ελλάδα εμφανίστηκε δραστήρια προωθώντας σταθερά την υπογραφή συμφωνίας οριοθέτησης θαλασσιών ζωνών ανάμεσα στις δύο χώρες και πετυχαίνοντας την εν τέλει το 2009. Όπως μάλιστα χαρακτηριστικά αναφέρει ο Ι. Αρμακόλας η άποψη πως η διακυβέρνηση Μπερίσα ήταν αρνητική για τις σχέσεις των δύο χωρών εδράζεται σε παρανόηση καθώς κατά την περίοδο όπου το ΔΚ της Αλβανίας είχε τα ηνία υπογράφηκαν όλες οι σημαντικές συμφωνίες ανάμεσα στις δύο χώρες³⁶⁷.

Το 2004, ως αποτέλεσμα των εκατέρωθεν επισκέψεων υψηλών πολιτικών προσώπων στις δύο χώρες παρατηρήθηκε αξιόλογη βελτίωση στις διμερείς σχέσεις

---

³⁶² Tanea.gr, 2003, «Σοκάρει η κατάληψη για τον Τσενάι»,

<https://www.tanea.gr/2003/10/22/greece/sokarei-i-katalipsi-gia-ton-tsenai/>

³⁶³ In.gr, 2003, «Στην υπογραφή τριών συμφωνιών διμερούς συνεργασίας προχώρησαν Ελλάδα – Αλβανία», <https://www.in.gr/2003/04/03/greece/stin-ypografi-triwn-symfwniwn-dimerous-synergasias-proxwrisan-ellada-albania/>

³⁶⁴ Naftemporiki.gr, 2003, «Συμφωνία Ελλάδας - Αλβανίας για την αναβάθμιση της βάσης Δυρραχίου», <https://www.naftemporiki.gr/story/47054/sumfonia-elladas-albanias-gia-tin-anabathmisi-tis-basis-durraxiou>

³⁶⁵ In.gr, 2003, «Ενισχύουν την αμυντική συνεργασία Ελλάδα, Αλβανία και ΠΓΔΜ», <https://www.in.gr/2003/11/10/greece/enisxyoun-tin-amyntiki-synergasia-ellada-albania-kai-pgdm/>

³⁶⁶ (Κοτζιάς, 2010) σελ.232

³⁶⁷ Ι. Αρμακόλας στο (Ντόκος (επίμ.), 2016) σελ.185

Ελλάδος Αλβανίας. Εν πρώτης, την Αλβανία επισκέφθηκε ο Έλληνας υπουργός δημόσιας τάξης, ο οποίος συναντήθηκε τόσο με τον Φ. Νάνο όσο και με τον Αλβανό ομόλογό του, με τους οποίους συζήτησε θέματα ασφαλείας ενόψει και των επερχόμενων Ολυμπιακών Αγώνων³⁶⁸. Στη συνέχεια, ο πρωθυπουργός της Αλβανίας Φάτος Νάνο επισκέφθηκε την Αθήνα το Μάιο και είχε συνάντηση σε θερμό κλίμα με τον Έλληνα πρωθυπουργό Κωνσταντίνο Καραμανλή όπου συμφωνήθηκε η περαιτέρω ανάπτυξη των σχέσεων των δύο χωρών³⁶⁹ καθώς και η ελληνική προσπάθεια για ενσωμάτωση των Αλβανών μεταναστών. Από την άλλη μεριά επαναδιατυπωνόταν η διαβεβαίωση για την προστασία της μειονότητας³⁷⁰. Ο Νάνο επισκέφθηκε ακόμη τον Σύνδεσμο Ελλήνων Βιομηχάνων από όπου δήλωσε πως η Ελλάδα αποτελεί εκ των κορυφαίων επενδυτών στη χώρα του³⁷¹. Λίγους μήνες αργότερα και 8 χρόνια μετά το τελευταίο ταξίδι του εκεί, ο Έλληνας Πρόεδρος της Δημοκρατίας επισκέφθηκε την Αλβανία. Συναντήθηκε με τους πολιτικούς ηγέτες της χώρας, Φ. Νάνο, Σαλί Μπερίσα και Α. Μοϊσίου. Στον πρώτο έκανε ξεκάθαρο πως οι δύο χώρες οφείλουν πλέον να κοιτάζουν στο μέλλον και στον δεύτερο έθεσε το θέμα των δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας στον αλβανικό νότο³⁷². Στον τελευταίο, ανέφερε με παρρησία και σύνεση πως *«Κατά τη διάρκεια του περασμένου αιώνα, Κύριε Πρόεδρε, η ιστορία μας επεφύλαξε δύσκολες στιγμές και δοκιμασίες στις σχέσεις μας. Ας το αναγνωρίσουμε χωρίς φόβο, ας αποβάλουμε τις καχυποψίες που μας βάρυναν άλλοτε και ας εργασθούμε από κοινού για ένα καλλίτερο μέλλον. Μας προσφέρεται ήδη η ευκαιρία μιας νέας πραγματικότητας η οποία αποδεικνύει ότι το συμφέρον μας είναι κοινό και οδηγεί προς το κοινό ευρωπαϊκό μέλλον. Ένα μέλλον που στηρίζεται σε βέβαιες αξίες και σταθερά πρότυπα. Κλείνομε λοιπόν οριστικά το παρελθόν και κοιτάζουμε πλέον μόνο προς τα εμπρός»*³⁷³. Στη

---

³⁶⁸ Δώρα Αντωνίου, 2004, «Ελλάδα - Αλβανία συνεργασία για την ασφάλεια, Kathimerini.gr», <http://www.kathimerini.gr/181307/article/epikairothta/ellada/ellada--alvania-synergasia-gia-thn-asfaleia>

³⁶⁹ In.gr, 2004, «Την περαιτέρω ανάπτυξη των διμερών σχέσεων επιβεβαίωσαν Καραμανλής-Νάνο», <https://www.in.gr/2004/05/05/greece/tin-peraiterw-anaptyksi-twn-dimerwn-sxesewn-epibebaiwsan-karamanlis-nano/>

³⁷⁰ Naftemporiki.gr, 2004, «Δεσμεύσεις για μετανάστες και μειονότητα στην Αλβανία», <https://m.naftemporiki.gr/story/87059/desmeuseis-gia-metanastes-kai-meionotita-stin-albania>

³⁷¹ In.gr, 2004, «Η Ελλάδα από τους σημαντικότερους οικονομικούς εταίρους της Αλβανίας, δήλωσε ο Φ. Νάνο», <https://www.in.gr/2004/05/06/economy/h-ellada-apo-toys-simantikoteroys-oikonomikoys-etairoys-tis-albanias-dilwse-o-f-nano/>

³⁷² In.gr, 2004, «Ελλάδα και Αλβανία πρέπει να κοιτάζουν στο μέλλον, συμφωνούν Στεφανόπουλος – Νάνο», <https://www.in.gr/2004/10/19/greece/ellada-kai-albania-prepei-na-koitaksoyn-sto-mellon-symfwnoyn-stefanopoylos-nano/>

³⁷³ Αντιφώνηση του Προέδρου της Δημοκρατίας κ. Κ. Στεφανόπουλου προς τον Πρόεδρο της Αλβανίας κ. Α. Μοϊσιου κατά το επίσημο δείπνο στα Τίρανα : <http://www.presidency.gr/%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CF%86%CF%8E%CE%BD%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%BF%CF%85->

συνέχεια ο Έλληνας Πρόεδρος επισκέφθηκε τα μειονοτικά ελληνικά χωριά Δερβιτσάνη και Δρόβιανη³⁷⁴, όπου έγινε δεκτός με ιδιαίτερη θέρμη από χιλιάδες ομογενείς που τον ανέμεναν³⁷⁵. Στα ζητήματα που αφορούσαν την ελληνική εθνική μειονότητα η ελληνική κυβέρνηση άφηνε να εννοηθεί το 2004 πως αυτά πλέον θα αντιμετωπισθούν σε ένα συνολικό πλαίσιο σε άμεση συνάρτηση με το κοινοτικό κεκτημένο το οποίο οφείλει να ακολουθήσει η Αλβανία εφόσον επιθυμεί την ένταξή της στην Ε.Ε³⁷⁶. Υπό το πρίσμα αυτό, τέθηκε ερώτηση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή από Έλληνες ευρωβουλευτές σχετικά με πρόσφατα κρούσματα βίας στους Αγ. Σαράντα. Η απάντηση της Επιτροπής ήταν κάθετη. Δεν άφηνε περιθώρια στην ευρωπαϊκή προοπτική της Αλβανίας εφόσον αυτή δε σεβόταν τα δικαιώματα των μειονοτήτων³⁷⁷.

Το φθινόπωρο του 2004, έλαβαν χώρα επεισόδια σε διάφορες πόλεις της ελληνικής επικράτειας μετά τον ποδοσφαιρικό αγώνα Αλβανίας- Ελλάδος τον Σεπτέμβρη και τη νίκη της πρώτης με αποτέλεσμα πολλοί Αλβανοί μετανάστες στην Ελλάδα να βγουν σε κοινούς χώρους να πανηγυρίσουν και Έλληνες πολίτες να αντιδρούν προκαλώντας έτσι βίαια επεισόδια³⁷⁸. Αποτέλεσμα αυτών ήταν ο τραυματισμός δεκάδων και ο θάνατος του Αλβανού μετανάστη Γκράμος Παλούσι στη Ζάκυνθο³⁷⁹, για τον οποίο το αλβανικό κοινοβούλιο προχώρησε σε ψήφιση δήλωσης διαμαρτυρίας. Πανηγυρισμοί σημειώθηκαν και στις μειονοτικές περιοχές της Αλβανίας, με τους ομογενείς εκεί να μην προβαίνουν σε ακραίες αντιδράσεις³⁸⁰.

Η δυναμική που αναπτύχθηκε τα προηγούμενα χρόνια λειτούργησε θεραπευτικά την επόμενη χρονιά όταν προέκυψαν αρκετά θέματα που θα μπορούσαν

[%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%AD%CE%B4%CF%81%CE%BF%CF%85-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%84-38/](#)

³⁷⁴ Αλέξανδρος Μαλλιός, 2016, «Με τον Πρόεδρο Κωστή Στεφανόπουλο στην Αλβανία, Kathimerini.gr», <http://www.kathimerini.gr/885411/opinion/epikairothta/politikh/me-ton-proedro-kwsth-stefanopoylo-sthn-alvania>

³⁷⁵ Himara.gr, 2013, «Επίσκεψη Κωστή Στεφανόπουλου στην Βόρειο Ήπειρο το 2004», <https://www.himara.gr/prosopa/2461-episkepsi-kosti-stefanopoulou-stin-borio-ipiro-2004>

³⁷⁶ (Κούζας, 2013) σελ.173

³⁷⁷ Naftemporiki.gr, 2004, «Κομισιόν: Η Αλβανία θα πρέπει να μάθει να σέβεται τα δικαιώματα των μειονοτήτων», <https://www.naftemporiki.gr/story/73496/komision-i-albania-tha-prepei-na-mathei-na-sebetai-ta-dikaiomata-ton-meionotiton>

³⁷⁸ Nytimes.com,2004, «Chaos After Greeks Lose to Albania», <https://www.nytimes.com/2004/09/06/sports/soccer/chaos-after-greeks-lose-to-albania.html>

³⁷⁹ Tanea.gr, 2004, «Συχνά έμπλεκε σε καβγάδες», <https://www.tanea.gr/2004/09/11/greece/syxna-empleke-se-kabgades/>

³⁸⁰ Παύλος Τουμπέκης, 2017, «Ο Ελληνοαλβανικός «Πόλεμος» τον Σεπτέμβρη του 2004 Δεν Είχε να Κάνει με το Ποδοσφαίρο», vice.com, <https://www.vice.com/gr/article/kzz54v/o-ellhnoalbanikos-polemos-ton-septembrh-toy-2004-den-eixe-na-kanei-me-to-podosfairo>

να βλάψουν τη σχέση των δύο χωρών. Το 2005 μάλιστα, έχει χαρακτηριστεί ως η αρχή ενός «θετικού διαλλείματος» στις σχέσεις αυτών. Η εκλογική νίκη³⁸¹ του Σ. Μπερίσα και η καλή του σχέση με τον Έλληνα Πρωθυπουργό συνέβαλε καθοριστικά στη μείωση της έντασης στις ελληνοαλβανικές σχέσεις³⁸². Συν τις άλλους, το πλαίσιο στο οποίο τοποθετούνταν σταθερά τα τελευταία χρόνια οι σχέσεις των δύο χωρών ήταν αυτό της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επομένως, το ζήτημα των επεισοδίων στους Αγ. Σαράντα και η σύλληψη 30 Ελλήνων ομογενών ευλόγως τέθηκε από Έλληνα ευρωβουλευτή ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής³⁸³. Η αυξανόμενη βελτίωση των σχέσεων των δύο χωρών αποτυπώθηκε και στη συνάντηση του Έλληνα Προέδρου της Δημοκρατίας, Καρόλου Παπούλια, με τον Αλβανό Πρόεδρο Α. Μοϊσίου στα Ιωάννινα. Στις δηλώσεις τους υπογράμμισαν και οι δύο την πολύ θετική ανάπτυξη των σχέσεων των δύο χωρών³⁸⁴ ανανεώνοντας το ραντεβού τους για το φθινόπωρο στην Αλβανία. Η συνάντηση αυτή έμελλε να μην πραγματοποιηθεί ποτέ και ο λόγος ήταν η αιφνίδια συγκέντρωση διαμαρτυρίας ενός συλλόγου³⁸⁵ Αλβανών στο χώρο που αναμενόταν να γίνει η συνάντηση. Ο Έλληνας Πρόεδρος παρέμεινε εντός του προξενείου στο Αργυρόκαστρο και μη βλέποντας να δίνεται λύση στο ζήτημα, αποφάσισε τη ματαίωση της συνάντησης και την επιστροφή του στην Ελλάδα³⁸⁶. Το ελληνικό υπουργείο εξωτερικών αποφάσισε να μην ανεβάσει ιδιαίτερα τους τόνους. Προχώρησε βέβαια σε διάβημα, όμως οι δύο χώρες συνέχιζαν να επιθυμούν τη σταθερή βελτίωση των σχέσεων τους ειδικά μια περίοδο που η Αλβανία φαινόταν να πλησιάζει στους δυτικούς θεσμούς³⁸⁷. Πριν από αυτό το περιστατικό είχε συνέρθει στα Ιωάννινα η 9^η Μικτή Διυπουργική Σύνοδος των δύο χωρών, από την οποία προέκυψε το λεγόμενο «Πρωτόκολλο των Ιωαννίνων», το οποίο προέβλεπε σειρά μέτρων που θα

---

³⁸¹ E-kathimerini.com,2005, «Greece keeps eye on Albania»,

<http://www.ekathimerini.com/32818/article/ekathimerini/news/greece-keeps-eye-on-albania>

³⁸² Σταύρος Λυγερός στο (Μαλλιός, 2017) σελ.58

³⁸³ Naftemporiki.gr, 2005, «Παρέμβαση Χατζηδάκη στην Κομισιόν για ελληνική μειονότητα στην Αλβανία», <https://www.naftemporiki.gr/story/119573/parembasi-xatzidaki-stin-komision-gia-elliniki-meionotita-stin-albania>

³⁸⁴ Δηλώσεις των Προέδρων Ελλάδος και Αλβανίας κ. κ. Κ. Παπούλια και Α. Moisiu μετά τη συνάντησή τους στα Ιωάννινα :

<http://www.presidency.gr/%CE%B4%CE%B7%CE%BB%CF%8E%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%AD%CE%B4%CF%81%CF%89%CE%BD-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%BF%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B1%CE%BB%CE%B2-2/>

³⁸⁵ Επρόκειτο για Τσάμηδες το ζήτημα και τις αξιώσεις των οποίου αναλύουμε παρακάτω.

³⁸⁶ In.gr, 2005, «Αιφνίδια ελληνοαλβανική ένταση ματαίωσε τη συνάντηση Παπούλια-Μοϊσίου», <https://www.in.gr/2005/11/01/greece/aifnidia-ellinoalbaniki-entasi-mataiwse-ti-synantisi-papoulia-moisioy/>

³⁸⁷ (Κούζας, 2013) σελ. 176

εξυπηρετούσαν τις δύο χώρες σε τομείς όπως η ενέργεια, οι τηλεπικοινωνίες και οι υποδομές³⁸⁸. Χαρακτηριστική της πολιτικής που ακολουθούσε η ελληνική πλευρά ήταν η δήλωση του Έλληνα υφυπουργού εξωτερικών πως «αποτελεί επιλογή της εξωτερικής μας πολιτικής η αναπτυξιακή βοήθεια προς την Αλβανία να περνάει μέσα από τα χέρια της ελληνικής μειονότητας»³⁸⁹. Ακόμη ένα παράδειγμα ένταξης των διμερών σχέσεων σε ευρωπαϊκό πλαίσιο, ήταν και η υπογραφή της συνθήκης³⁹⁰ για την ίδρυση της Ενεργειακής Κοινότητας³⁹¹ των χωρών της ΝΑ Ευρώπης στις 25 Οκτωβρίου στην Αθήνα. Αξιοσημείωτο ήταν το γεγονός πως η Ελλάδα ήταν το μόνο μέλος της Ε.Ε. που συμμετείχε στη Συνθήκη επιβεβαιώνοντας τον αναβαθμισμένο ρόλο της χώρας στην περιοχή³⁹². Ήταν πλέον ξεκάθαρο μετά από όλα αυτά ότι σχέσεις των δύο χωρών βελτιώνονταν συνεχώς με αποτέλεσμα της την αύξηση της διασύνδεσης³⁹³ τους σε πλείστους τομείς.

Σε αντίθεση με τον Ν. Κοτζιά, ο Σ. Σέρμπος υποστηρίζει πως η ελληνική εξωτερική πολιτική όλη αυτή τη δεκαετία χαρακτηριζόταν, από μια δυναμική εξωστρέφεια που στόχο είχε την ενσωμάτωση των γειτόνων της σε δυτικούς θεσμούς. Παραμένοντας υπέρ της μη μεταβολής των συνόρων, έννοιες όπως το κράτος δικαίου, η δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα ήταν απαραίτητες να καλλιεργηθούν στις γείτονες χώρες και ο καλύτερος τρόπος για αυτό ήταν οι προσπάθειες ένταξής τους σε ευρωπαϊκούς οργανισμούς³⁹⁴.

Υπό αυτό το πρίσμα, συνεχίστηκαν οι επαφές με την αλβανική ηγεσία το 2007 όπου αξίζει να σημειωθεί η επίσκεψη του Αλβανού Πρωθυπουργού, Σαλί Μπερίσα

---

³⁸⁸ In.gr, 2005, «Με το «Πρωτόκολλο των Ιωαννίνων» έληξε η 9η Διπλωματική Ελλάδα – Αλβανίας», <https://www.in.gr/2005/03/29/greece/me-to-prwtokollo-twn-iwanninwn-elikse-i-9i-diptyrgiki-elladas-albanias/>

³⁸⁹ Naftemporiki.gr, 2005, «9η Μικτή Διπλωματική Επιτροπή Ελλάδας-Αλβανίας - «Πρωτόκολλο Ιωαννίνων», <https://www.naftemporiki.gr/story/117895/9i-mikti-diptyrgiki-epitropi-elladas-albanias-protokollo-ioanninon>

³⁹⁰ Το κείμενο της Συνθήκης : <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2005/EN/1-2005-435-EN-F1-1.Pdf>

³⁹¹ «Ο βασικός στόχος της Ενεργειακής Κοινότητας είναι η δημιουργία ενιαίας αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου μεταξύ των χωρών της ΝΑ Ευρώπης, με απώτερο στόχο όμως να ενσωματωθεί αυτή στην εσωτερική αγορά ενέργειας της Ε.Ε.» (Κούζας, 2013)

³⁹² Χρύσα Λιάγγου, 2005, «Ιστορική η «ενεργειακή ένωση» της Ν.Α. Ευρώπης, Kathimerini.gr», <http://www.kathimerini.gr/231819/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/istorikh-h-energeiakh-enwsh-ths-na-eyrwphs>

³⁹³ Ακόμη μια Συμφωνία που υπογράφηκε με την Αλβανία ήταν αυτή για ίδρυση μόνιμης Ελληνο-Αλβανικής Επιτροπής για θέματα διασυνοριακών γλυκών υδάτων.

³⁹⁴ Σωτήρης Σέρμπος στο, Γιώργος Βαληνάκης, 2010, ελληνική εξωτερική και ευρωπαϊκή πολιτική 1990-2010, Αθήνα, Σιδέρης, σελ.97-99

στην Αθήνα και η συνάντηση με τον Έλληνα ομόλογό του σε ιδιαίτερα θερμό κλίμα³⁹⁵. Ο Αλβανός πρωθυπουργός επισκέφθηκε επίσης την Πρόεδρο της Βουλής, η οποία χαρακτηριστικά υπογράμμισε « τις πολύ καλές σχέσεις των δύο χωρών» και « την ευρωπαϊκή προοπτική της Αλβανίας»³⁹⁶. Σε αποτέλεσμα της επίσκεψης αυτής οι δύο χώρες ενίσχυσαν ακόμη περισσότερο τους δεσμούς τους, προβαίνοντας σε υπογραφή συμφωνίας στον ενεργειακό τομέα³⁹⁷ και αυξάνοντας τα επίπεδα συνεργασίας τους σε εργασιακά και ασφαλιστικά θέματα³⁹⁸. Επαφές του Αλβανού επισκέπτη υπήρξαν ακόμη με την αξιωματική αντιπολίτευση καθώς και με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, Κάρολο Παπούλια, όπου εκτός από την επαναλαμβανόμενη μνεία των καλών σχέσεων, έθεσε στο τραπέζι και πρόταση σιδηροδρομικής σύνδεσης των δύο χωρών, με τον Αλβανό πρωθυπουργό να δηλώνει θετικός³⁹⁹. Οι επαφές αυτές της αλβανικής κυβέρνησης σε ελληνικό έδαφος ήρθαν ως επιστέγασμα της σταθερότητας που έδειχνε να διέπει τις σχέσεις των δύο χωρών. Λίγους μήνες πριν άλλωστε ο ίδιος ο Σ. Μπερίσα δήλωνε πως «...ο σεβασμός όλων των συνόρων στα Βαλκάνια, είναι καθοριστικός παράγοντας για την ειρήνη και την σταθερότητα της περιοχής...»⁴⁰⁰. Θετική εξέλιξη αποτέλεσε ακόμη η ανακοίνωση του Αλβανού υπουργού εξωτερικών για τη δημιουργία νεκροταφείου στις Βουλιαράτες για τους Έλληνες πεσόντες του ελληνοϊταλικού πολέμου⁴⁰¹. Δήλωση που πιθανώς όμως να προκλήθηκε από την προηγηθείσα επίσκεψη του πρέσβη της ευρωπαϊκής επιτροπής στις περιοχές της ελληνικής

---

³⁹⁵ Kathimerini.gr, 2006, «Εγκαρδιότητα στις συνομιλίες Καραμανλή -Μπερίσα»,

<http://www.kathimerini.gr/262275/article/epikairothta/politikh/egkardiothta-stis-synomilies-karamanlh-mperisa>

³⁹⁶ Naftemporiki.gr, 2006, «Συνάντηση της Προέδρου της Βουλής με τον Σάλι Μπερίσα»,

<https://www.naftemporiki.gr/story/131832/sunantisi-tis-proedrou-tis-boulis-me-ton-sali-mperisa>

³⁹⁷ Naftemporiki.gr, 2006, «Ενεργειακή συμφωνία Ελλάδος – Αλβανίας»,

<https://www.naftemporiki.gr/finance/story/131796/energeiaki-sumfonia-ellados-albanias>

³⁹⁸ Naftemporiki.gr, 2006, «Ελληνοαλβανική συνεργασία σε ασφαλιστικά και εργασιακά ζητήματα», <https://www.naftemporiki.gr/finance/story/131795/ellinoalbaniki-sunergasia-se-asfalistika-kai-ergasiaka-zitimata>

³⁹⁹ Ant1news.gr, 2006, «Συνάντηση Παπούλια με Μπερίσα»,

<http://www.ant1news.gr/news/Politics/article/141148/synantisi-papoylia-me-mperisa>

⁴⁰⁰ In.gr, 2006, «Η Αλβανία δεν τάσσεται υπέρ της αλλαγής συνόρων στα Βαλκάνια, λέει ο Μπερίσα», <https://www.in.gr/2006/03/27/world/i-albania-den-tassetai-yper-tis-allagis-synorwn-sta-balkania-leei-o-mperisa/>

⁴⁰¹ Naftemporiki.gr, 2006, «Αλβανία: Δημιουργία νεκροταφείων για τους πεσόντες Έλληνες το '40», <https://www.naftemporiki.gr/story/141615/albania-dimiourgia-nekrotafeion-gia-tous-pesontes-ellines-to-40>

μειονότητας στην Αλβανία και την αναφορά που έκανε στη σημασία που έχει ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για την Ε.Ε.⁴⁰²

Από την αρχή του 2000 ως το 2006 οι δύο χώρες συνεργάστηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης « Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία». Το πρόγραμμα αυτό επανεγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και για τη χρονική περίοδο 2007-2013. Στόχος του προγράμματος ήταν η ενίσχυση της διασυνοριακής οικονομικής ανάπτυξης και η προώθηση και ανάπτυξη του περιβάλλοντος και των φυσικών και πολιτιστικών πηγών. Είναι σημαντικό όμως να τονιστούν οι επιλέξιμες περιοχές δράσης αυτού. Στην αλβανική επικράτεια αφορούσαν τα διαμερίσματα Αργυροκάστρου, Κορυτσάς και Αυλώνας⁴⁰³. Το ύψος μάλιστα της χρηματικής δαπάνης έφτανε το 2007 τα 122 εκ. ευρώ⁴⁰⁴. Ήταν επομένως μια ακόμα ένδειξη της επιλογής της Ελλάδος να φέρει την προστασία και την ευημερία των Ελλήνων ομογενών σε άμεση συνάρτηση με την Ε.Ε.

Υποστηρικτικά σε αυτή την επιλογή της Ελλάδας δρούσε το γεγονός πως οι πρώτοι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που διέμεναν στην Αλβανία ήταν οι Έλληνες μειονοτικοί⁴⁰⁵. Αυτό διότι, ήδη ένα χρόνο πριν, η κυβέρνηση Καραμανλή είχε αποφασίσει την απόδοση ελληνικής ιθαγένειας σε όσους κατείχαν ειδικό δελτίο ομογενούς⁴⁰⁶. Κατά τη διάρκεια του 2007, ο νέος⁴⁰⁷ Πρόεδρος της Αλβανίας, Μπαμίρ Τόπι, επισκέφθηκε την Ελλάδα όπου αρχικώς συναντήθηκε με το Κ. Παπούλια ο οποίος εξέφρασε την ελληνική υποστήριξη στην ενταξιακή πορεία της Αλβανίας στην Ε.Ε. και στη συνέχεια με τον Πρωθυπουργό, Κ. Καραμανλή, ζητώντας την αναβάθμιση της παρεχόμενης εκπαίδευσης της μητρικής γλώσσας στα παιδιά των μεταναστών⁴⁰⁸. Ιδιαίτερα θετική στιγμή για τη συνεργασία στον τομέα της παιδείας των δύο χωρών, ήταν ο εγκαινιασμός του Αρσάκειου Ελληνοαλβανικού Κολλεγίου στα Τίρανα, από

---

⁴⁰² Naftemporiki.gr, 2006, «Αλβανία - Στις περιοχές της ελληνικής μειονότητας ο πρέσβης της Κομισιόν», <https://www.naftemporiki.gr/story/142703/albania-stis-perioxes-tis-ellinikis-meionotitas-o-presbis-tis-komision>

⁴⁰³ Ολόκληρο το πρόγραμμα και περισσότερες πληροφορίες στο : <https://www.interreg.gr/el/>

⁴⁰⁴ ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ 2007 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΕΙΤΝΙΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΑ – ΑΛΒΑΝΙΑ: http://2007-2013.espa.gr/elibrary/etisia_ekthesi_2007_Ellada_Alvania.pdf

⁴⁰⁵ Naftemporiki.gr, 2007, «Οι πρώτοι Ευρωπαίοι πολίτες της Αλβανίας τα μέλη της ελληνικής μειονότητας», <https://www.naftemporiki.gr/story/180687/oi-protoi-europaioi-polites-tis-albanias-ta-meli-tis-ellinikis-meionotitas>

⁴⁰⁶ Bbc.co.uk, 2006, «Greqia u jep shtetësinë minoritarëve», http://www.bbc.co.uk/albanian/news/2006/11/061107_gre_citizenship.shtml

⁴⁰⁷ Ανέλαβε στις 24/4 (Γούναρης, 2015) σελ.153

⁴⁰⁸ Tovima.gr, 2007, «Με Παπούλια και Καραμανλή ο πρόεδρος της Αλβανίας», <https://www.tovima.gr/2008/11/25/archive/me-papoulia-kai-karamanli-o-proedros-tis-albanias/>

τον Έλληνα υπουργό παιδείας στις 12 Οκτωβρίου. Ο πρόεδρος του ελληνικού ιδρύματος πολιτισμού δήλωνε τότε «στήσαμε μια γέφυρα φιλίας, παιδείας και πολιτισμού μεταξύ της Ελλάδας και της Αλβανίας, τονίζοντας αυτά που μας ενώνουν»⁴⁰⁹.

Ήταν ολοφάνερο, πως το ελληνικό υπουργείο εξωτερικών έβλεπε τις σχέσεις των δύο χωρών να βαίνουν βελτιούμενες συνεχώς. Η πληθώρα των επίσημων και ανεπίσημων επισκέψεων που είχαν ανταλλάξει τα δύο κράτη τα τελευταία χρόνια, αποτελούσε άλλωστε την καλύτερη μέθοδο για την επικοινωνία αυτής της θέσης στο εξωτερικό⁴¹⁰.

Ελλάδα και Αλβανία αύξαναν τον βαθμό διασύνδεσής του εξαιτίας και της επίδρασης που είχε η μία χώρα στην οικονομία της άλλης. Από τη μία μεριά, η Ελλάδα η οποία ήταν η δεύτερη χώρα σε εμπορικές συναλλαγές με την Αλβανία⁴¹¹ και ο μεγαλύτερος επενδυτής στην Αλβανία⁴¹² και από την άλλη οι Αλβανοί μετανάστες στην Ελλάδα οι οποίοι παρήγαγαν το 2,6% του συνολικού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος της χώρας⁴¹³ απολαμβάνοντας στην Ελλάδα βιοτικό επίπεδο που δύσκολα ονειρευόντουσαν όταν βρίσκονταν ακόμη υπό το απομονωτικό καθεστώς Χότζα την προηγούμενη εικοσαετία⁴¹⁴. Όπως άλλωστε χαρακτηριστικά σημειώνει ο Λουκάς Τσούκαλης, η ελληνική βαλκανική πολιτική είχε αλλάξει αισθητά από την προηγούμενη δεκαετία εξελισσόμενη σε βασικό επενδυτή και εμπορικό εταίρο των βαλκανικών χωρών και φυσικά της Αλβανίας⁴¹⁵.

Στις αρχές του 2008, η Ελληνίδα υπουργός εξωτερικών, Ντόρα Μπακογιάννη, επισκέφθηκε τα Τίρανα όπου συναντήθηκε με τον Αλβανό ομόλογό της, τον Σαλί Μπερίσα και τον Πρόεδρο της χώρας, Μπαμίρ Τόπι. Τα αποτελέσματα αυτής της επίσκεψης ήταν η συμφωνία για επίτευξη πρόοδο στην οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας

---

⁴⁰⁹ Ελένη Μπιστικά, 2007, «Επίσημα εγκαίνια για το Αρσάκειο Ελληνοαλβανικό Κολέγιο στα Τίρανα», Kathimerini.gr, <http://www.kathimerini.gr/706801/opinion/epikairothta/arxeio-monimes-sthles/epishma-egkainia-gia-to-arsakeio-ellhnoalvaniko-kolegio-sta-tirana>

⁴¹⁰ (Κούζας, 2013) σελ.181

⁴¹¹ Naftemporiki.gr, 2008, «Αλβανία: Ιταλία και Ελλάδα πρώτες στις εμπορικές συναλλαγές», <https://www.naftemporiki.gr/finance/story/213848/albania-italia-kai-ellada-protis-stis-emporikes-sunallages>

⁴¹² Telegrafi.com, 2008, «Greqia, e para për investime në Shqipëri», <https://telegrafi.com/greqia-e-para-per-investime-ne-shqiperi/>

⁴¹³ Ν.Ι. Μέρτζος, «Οι Αλβανοί μετανάστες προσφέρουν στην Ελλάδα», Kathimerini.gr, <http://www.kathimerini.gr/710371/opinion/epikairothta/arxeio-monimes-sthles/oi-alvanoι-metanastes-prosferoy-n-sthn-ellada>

⁴¹⁴ Μαρία Λίλα, 2008, «20.000 Αλβανοί ζουν το ελληνικό όνειρο», TaNea.gr, <https://www.tanea.gr/2008/12/03/greece/20-000-albanoi-zoyn-to-elliniko-oneiro/>

⁴¹⁵ Λουκάς Τσούκαλης στο Χατζηβασιλείου Ε., Τριανταφύλλου Δ., Υφαντής Κ., (2008), Διεθνείς Σχέσεις Σύγχρονη Θεματολογία και Προσεγγίσεις, Αθήνα :Παπαζήση, σελ. 737-740

μεταξύ των δύο χωρών καθώς και η κατασκευή κοιμητηρίων για τους Έλληνες πεσόντες του ελληνοϊταλικού πολέμου του 1940⁴¹⁶. Σε δηλώσεις της η Ελληνίδα υπουργός υπογράμμισε πως παράγοντες ενίσχυσης των καλών σχέσεων των δύο χωρών αποτελούν τόσο η ελληνική μειονότητα στην Αλβανία όσο και η αλβανική κοινότητα στην Ελλάδα⁴¹⁷. Την επίσκεψη αυτή, ακολούθησε τον επόμενο μήνα αυτή του Έλληνα υφυπουργού εξωτερικών, Θ. Κασσίμη, ο οποίος περιόδευσε στα μειονοτικά χωριά στο νότο της Αλβανίας. Υποσχέθηκε την αρωγή της πολιτείας στα ζητήματα που αντιμετωπίζουν και ζήτησε την δημιουργία εκσυγχρονισμένων δομών οργάνωσης της μειονότητας ώστε να αποτελέσουν μια ισχυρή δύναμη⁴¹⁸. Την ίδια ώρα και ενώ η Αλβανία βρισκόταν πολύ κοντά στην υπογραφή Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης⁴¹⁹ με την Ε.Ε. η Ομόνοια ζητούσε από την ελληνική κυβέρνηση, να χρησιμοποιήσει τη συναίνεση/έγκριση της σε αυτή τη συμφωνία ως διαπραγματευτικό χαρτί για τη βελτίωση της κατάστασης των Ελλήνων μειονοτικών στην Αλβανία⁴²⁰.

Λίγο πριν κλείσει η δεκαετία, το 2009 αποτέλεσε έτος σταθμό στις ελληνοαλβανικές σχέσεις καθώς φάνηκαν να εκπληρώνονται με τον καλύτερο τρόπο οι επιδιώξεις και των δύο χωρών. Στις 27 Απριλίου ο Έλληνας πρωθυπουργός, πραγματοποίησε επίσημη επίσκεψη στην Αλβανία⁴²¹ συνοδευόμενος από την υπουργό εξωτερικών, η οποία υπέγραψε ίσως τη σημαντικότερη μέχρι εκείνη την ώρα Συμφωνία των δύο χωρών μετά από αυτή του 1996. Πρόκειται φυσικά, για την Συμφωνία για τον

---

⁴¹⁶ News247.gr, 2018, «Επίσκεψη Ν. Μπακογιάννη στην Αλβανία»,

<https://www.news247.gr/kosmos/episkepsi-n-mpakogianni-stin-alvania.6020243.html>

⁴¹⁷ Dorabak.gr, 2008, Δηλώσεις της Ντόρας Μπακογιάννη και του Αλβανού ομολόγου της Λουλζίμ Μπάσα κατά την κοινή συνέντευξη Τύπου στα Τίρανα.

<http://www.dorabak.gr/2008/03/diloseis-tis-ntoras-mpakogianni-kai-tou-alvanou-omologou-tis-loulzim-mpasa-kata-tin-koini-synentefksi-typou-sta-tirana/>

⁴¹⁸ Naftemporiki.gr, 2008, «Συσπείρωση και ομοψυχία ζήτησε από τους Έλληνες της Αλβανίας ο Θ. Κασσίμης», <https://www.naftemporiki.gr/story/209675/suspeirosi-kai-omopsuxia-zitise-apo-tous-ellines-tis-albanias-o-th-kassimis>

⁴¹⁹ Το πλήρες κείμενο της Συμφωνίας : [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/PDF/?uri=CELEX:22009A0428\(02\)&rid=1](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/PDF/?uri=CELEX:22009A0428(02)&rid=1)

⁴²⁰ Τα αιτήματα της Ομόνοιας ήταν συγκεκριμένα και αφορούσαν: «αναγνώριση της ΕΜ, όπου αυτή υπάρχει. Η αναγνώριση της περιορίζεται μόνον στα συγκεκριμένα 99 χωριά του Νότου. 2. Στέρηση της ελληνικής γλώσσας ως επίσημης γλώσσας στις παραδοσιακά κατοικημένες από Έλληνες περιοχές. 3. Καταπάτηση και υφαρπαγή των περιουσιών των Ελλήνων της ΕΜ. 4. Παντελής αδιαφορία του αλβανικού κράτους για την εκπαίδευση της ΕΜ. 5. Καταπάτηση των πολιτικών δικαιωμάτων των Ελλήνων της ΕΜ και πολιτικές διώξεις των μελών της. 6. Η άσκηση πολιτικής της κυβέρνησης με πρότυπο τον κεντρικό προγραμματισμό του κράτους δεν δίνει καμιά δυνατότητα παρέμβασης της τοπικής αυτοδιοίκησης στις περιοχές που ζουν. Έτσι, η ΕΜ δεν έχει καμιά δυνατότητα να ασκήσει μειονοτική πολιτική μέσω της τοπικής αυτοδιοίκησης» (Κούζας, 2013) σελ.182-183

⁴²¹ In.gr, 2009, «Στην Αλβανία ο πρωθυπουργός Κώστας Καραμανλής για επίσημη επίσκεψη», <https://www.in.gr/2009/04/27/greece/stin-albania-o-prwthypoyrgos-kwstas-karamanlis-gia-episimi-episkepsi>

καθορισμό των θαλασσίων ζωνών και της υφαλοκρηπίδας μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας⁴²². Η Συμφωνία αυτή αποκτούσε ύψιστη σημασία και για έναν ιδιαίτερο λόγο. Με βάση αυτήν η Ελλάδα αναγνώριζε⁴²³ εμμέσως μεν, επισήμως δε τη χάραξη των συνόρων στην ελληνοαλβανική μεθόριο καθώς η οριοθετική γραμμή των θαλασσίων συνόρων ξεκινούσε ακριβώς από το σημείο όπου ολοκληρωνόταν η οριοθετική γραμμή των χερσαίων συνόρων της Αλβανίας⁴²⁴. Ο Κ. Καραμανλής συναντήθηκε με τον Αλβανό Πρωθυπουργό καθώς και με τον Αρχιεπίσκοπο Τιράνων Αναστάσιο. Μετά τη συνάντησή του με τον πρώτο, δήλωσε εκτός των άλλων πως «η *Ελληνική Εθνική Μειονότητα στην Αλβανία αποτελεί έναν ισχυρό δεσμό ζωτικής σημασίας μεταξύ των δύο χωρών μας*»⁴²⁵. Η χρονική στιγμή που επιλέχθηκε να γίνει η επίσκεψη αυτή δεν μπορεί να χαρακτηριστεί τυχαία καθώς την επόμενη μέρα η Αλβανία θα υπέβαλλε επισήμως την αίτησή της για ένταξη στην Ε.Ε⁴²⁶. Ήταν επομένως το καλύτερο μήνυμα ως «δήλωση υποστήριξης» της Ελλάδας προς την αλβανική αίτηση. Λίγους μήνες αργότερα η Αλβανία έγινε μέλος της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας. Φαινόταν λοιπόν, πως ο στόχος της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής να βοηθήσει και να επιτύχει την «δυτικοποίησης» της Αλβανίας είχε αρχίσει να επιτυγχάνεται σταδιακά.

Ταυτόχρονα όμως, η ελληνική μειονότητα συνέχιζε να μην είναι ιδιαίτερα ικανοποιημένη. Αρχικώς η συμφωνία για τα στρατιωτικά νεκροταφεία έδειχνε να μην ικανοποιεί τα αιτήματα της, καθώς εκείνη ζητούσε τη δημιουργία νέων σε Κλεισούρα και Κορυτσά, με τη συμφωνία να περιλαμβάνει αυτό στις Βουλιαράτες που λειτουργούσε ήδη επί Χότζα και ένα νέο μόνο στην Κλεισούρα. Ο πρόεδρος της Ομόνοιας Β. Μπολλάνος δήλωνε το 2009 πως η ελληνική κυβέρνηση «*κάνει αρκετά από αυτά που πρέπει, αλλά πρέπει να αναβαθμίζομαστε συνέχεια, γιατί τα αιτήματα έχουν αναβαθμιστεί*»⁴²⁷. Τη μειονότητα είχε επισκεφθεί τον Ιούνιο ο αρχηγός της

---

⁴²² Dorabak.gr, 2009, «Συμφωνία για την υφαλοκρηπίδα με την Αλβανία», <http://www.dorabak.gr/2009/04/symfonia-gia-tin-yfalokripida-me-tin-alvania/>

⁴²³ Το ζήτημα των ελληνοαλβανικών συνόρων αναλύεται εκτενώς παρακάτω.

⁴²⁴ Βασίλης Πολίτης, 2018, Ελλάς και Θάλασσα Ο ρόλος και η σημασία της θαλάσσιας ισχύος στην ενεργειακή γεωπολιτική της Αν. Μεσογείου, Foreign Affairs The Hellenic Edition T.55, σελ.61

⁴²⁵ Enet.gr, 2009, «Ποιοτικό άλμα στις σχέσεις με την Αλβανία διακρίνει ο Κ. Καραμανλής», <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=38792>

⁴²⁶ Naftemporiki.gr, 2009, «Αλβανία: Αύριο η αίτηση ένταξης στην Ε.Ε.», <https://www.naftemporiki.gr/story/250346/albania-aurio-i-aitisi-entaksis-stin-ee>

⁴²⁷ (Κούζας, 2013) σελ.184

αξιωματικής αντιπολίτευσης και μετέπειτα πρωθυπουργός Γ. Παπανδρέου, ο οποίος δήλωνε πως θα προχωρούσε σε σειρά μέτρων προς υποστήριξη της μειονότητας⁴²⁸.

Την πρώτη δεκαετία της νέας χιλιετίας, η ελληνική εξωτερική πολιτική κινήθηκε με ιδιαίτερη εξωστρέφεια στις διμερείς τις σχέσεις με την Αλβανία. Προώθησε την επίτευξη των εθνικών της στόχων μέσα από την προσπάθεια ένταξης της Αλβανίας σε δυτικοευρωπαϊκούς θεσμούς. Άλλωστε η συμμετοχή της σε αυτούς σήμαινε και μεγαλύτερη δέσμευση για την τήρηση και εφαρμογή των συμφωνηθέντων⁴²⁹.

Προς το τέλος της δεκαετίας αυτής η Ελλάδα ήρθε αντιμέτωπη με μια μεγάλη δημοσιονομική κρίση. Ο προβληματισμός πολλών έγκειτο στο πώς θα μπορούσε η χώρα να διατηρήσει την ηγετική θέση που κατείχε στο παρελθόν στα Βαλκάνια και να ασκήσει αποτελεσματική εξωτερική πολιτική. Η κρίση όμως αυτή δεν ήταν μόνο ελληνική αλλά επηρέαζε σαφώς ολόκληρη την ευρωπαϊκή οικογένεια καθώς και τα υπό ένταξη κράτη. Ο όρος «διευρενσιακή κόπωση» έκανε την εμφάνισή του δηλώνοντας ουσιαστικά την πρόθεση της Ένωσης να μην προχωρήσει άμεσα στην αποδοχή των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων ως κρατών μελών. Παρ' όλα αυτά η Ελληνική εξωτερική πολιτική κινούνταν με αισιοδοξία υιοθετώντας την «Ατζέντα 2014» η οποία περιλάμβανε φιλόδοξους στόχους⁴³⁰ πιστεύοντας πως η πορεία των δυτικών βαλκανικών χωρών δε μπορεί να ανακοπεί εξαιτίας της οικονομικής κρίσης⁴³¹.

---

⁴²⁸ Naftemporiki.gr, 2009, «Δεσμεύσεις Γ. Παπανδρέου για τους Βορειοηπειρώτες» , <https://www.naftemporiki.gr/story/245808/desmeuseis-g-papandreou-gia-tous-boreioipeirotas>

⁴²⁹ Σ. Σέρμπος στο (Βαληνάκης, 2010) σελ.105-106

⁴³⁰ «Πρώτον, να δημιουργηθεί το «Group 2014», το οποίο θα αποτελείται από κ-μ που θα σχηματίσουν «συμμαχίες προετοιμασίας» με τις υποψήφιες. Δεύτερον, να αναπτυχθούν στενοί δεσμοί συνεργασίας μεταξύ των υποψηφίων σε περιφερειακό επίπεδο, αναπτύσσοντας τα υπάρχοντα σχήματα, αλλά δίνοντας πολύ μεγαλύτερη έμφαση στη μεταξύ τους διάδραση. Τρίτον, να συμφωνηθεί συγκεκριμένη ημερομηνία για πλήρη ένταξη των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων, που θα είναι έτοιμες, στην ΕΕ. Αυτός θα είναι ο νέος καταλύτης της αλλαγής και της προόδου. Θα είναι το κίνητρο για μεταρρυθμίσεις και το μέτρο που θα αξιολογεί τις κυβερνήσεις της περιοχής. Θα είναι η ζωντανή δέσμευση της Ευρώπης ότι τα Δυτικά Βαλκάνια είναι μέρος της ευρωπαϊκής οικογένειας» στο https://www.mfa.gr/images/docs/periferiaki_politiki/agenda_2014_gr.pdf

⁴³¹ (Κούζας, 2013) σελ. 196-204

i. Ελληνική Εθνική Μειονότητα Αλβανίας : Η Ιδιαίτερη Περίπτωση της Χιμάρας

Η Χιμάρα αποτελεί ιδιαίτερης σημασίας περιοχή για την ελληνική εθνική μειονότητα της Αλβανίας καθώς και για την εξωτερική πολιτική της Ελλάδας στην Αλβανία. Η ιδιαιτερότητα της πόλης πηγάζει τόσο από το γεγονός πως πρόκειται για μια σχεδόν απομονωμένη περιοχή όσο και από τις διαχρονικές εμπορικές σχέσεις που είχαν αναπτύξει οι κάτοικοί της με ελληνικές πόλεις, όπως η Κέρκυρα, αναπτύσσοντας έτσι σημαντικώς τις σχέσεις τους με την Ελλάδα. Το στοιχείο αυτό έδρασε καταλυτικά στην ανάπτυξη της ελληνικής πολιτικής στην περιοχή, της οποίας, στόχος ήταν να περάσει η περιοχή υπό την επιρροή της, την ίδια ώρα που η Αλβανία προσπαθούσε να αποτρέψει αυτό το ενδεχόμενο⁴³².

Σημαντική παράμετρος στο πλαίσιο της πολιτικής των δύο χωρών στην περιοχή, αποτελεί το γεγονός πως η Χιμάρα, δεν ανήκει στις αναγνωρισμένες περιοχές της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανική επικράτεια. Ο διαχωρισμός αυτός είχε γίνει την περίοδο της διακυβέρνησης του Ενβέρ Χότζα, η οποία αναγνώρισε μόλις 99 χωριά στις περιοχές του Αργυροκάστρου, Δέλβινου και των Αγ. Σαράντα ως μειονοτικά. Αντιθέτως περιοχές με ελληνικό στοιχείο όπως η Χιμάρα, η Πρεμέτη και η Κορυτσά έμειναν εκτός της λεγόμενης «μειονοτικής ζώνης». Ο διαχωρισμός παραμένει μέχρι και σήμερα στην Αλβανία καθώς παρά το δικαίωμα αυτοπροσδιορισμού που δίνει η Σύμβαση Πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των εθνικών μειονοτήτων⁴³³, η Χιμάρα συνεχίζει να μη θεωρείται μειονοτική περιοχή από την Αλβανία⁴³⁴.

Η ιστορία της Χιμάρας χαρακτηρίζεται από πληθώρα ιδιαιτεροτήτων. Αποτελούμενη από 7 ακόμη χωριά, η Χιμάρα έχει υπάρξει ιδιαίτερος θετικά

---

⁴³² (Μπαλτσιώτης, 2009/2010)

⁴³³ Η Σύμβαση μεταφρασμένη στα ελληνικά : <http://www.human-rights-education.com/wp-content/uploads/2017/05/%CE%A3%CF%8D%CE%BC%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B7-%CE%A0%CE%BB%CE%B1%CE%AF%CF%83%CE%B9%CE%BF-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%95%CE%B8%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD-%CE%9C%CE%B5%CE%B9%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CF%84%CE%AE%CF%84%CF%89%CE%BD.pdf> . Σημειώνεται πως η Αλβανία έγινε συμβαλλόμενο μέλος της το 1999 ενώ η Ελλάδα έχει υπογράψει αλλά όχι επικυρώσει τη Σύμβαση αυτή . Αναλυτικά τα συμβαλλόμενα μέρη : <https://www.coe.int/en/web/minorities/etats-partie>

⁴³⁴ Άγγ. Συρίγος στο (Μαλλιός, 2017) σελ. 216

διακείμενη στην ελληνική πλευρά ήδη επι οθωμανικών χρόνων. Κατά τη διάρκεια της βασιλείας του Ζώγου στην Αλβανία διατηρεί σειρά προνομίων ενώ μάλιστα στη συνέχεια συνεχίζει να στέκεται αντίθετη στις πολιτικές Χότζα. Το 1912-1913 αυτοανακηρύχθηκε ανεξάρτητη, το 1914 και 1921/1922 αυτόνομη ενώ εν συνεχεία τάχθηκε υπέρ της βασιλείας Ζώγου. Ιστορικές πηγές ανέφεραν πως ήδη από τον 19^ο αιώνα μερικά από τα χωριά της περιοχής μιλούσαν ελληνικά. Η ενότητα της περιοχής στηριζόταν στο χριστιανισμό και όχι τόσο στην ελληνική γλώσσα -αν και κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου παρατηρήθηκε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το άνοιγμα νέων ελληνικών σχολείων-. Η Χιμάρα χαρακτηρίστηκε από μεγάλη διασπορά κυρίως προς την Ελλάδα ενώ και η μεγάλη μετανάστευση που παρατηρήθηκε από το 1991 και έπειτα προς την Ελλάδα ενίσχυσε τους ήδη ισχυρούς δεσμούς των Χιμαριωτών με τη χώρα⁴³⁵.

Οι διαφορετικές βλέψεις ελληνικής και αλβανικής πλευράς για την περιοχή εξέφρασαν συγκρουσιακές καταστάσεις στις δημοτικές εκλογές του 2000 στην πόλη. Κατά τη διάρκεια του πρώτου γύρου υπήρξε ολοφάνερη βία και νοθεία κατά των Ελλήνων μειονοτικών. Τα πράγματα όμως χειροτέρεψαν στον 2^ο γύρο όπου οι Αλβανοί απέκλεισαν ναυτικούς και χερσαίους δρόμους απαγορεύοντας σε Έλληνες εκτός πόλης να πάνε να ψηφίσουν. Οι έλεγχοι των αστυνομικών ήταν ασφυκτικοί, ενώ μπροστά στα μάτια διεθνών παρατηρητών λάμβανε χώρα νοθεία στις εκλογικές κάλπες. Στόχος της Αλβανίας ήταν να μην εκλεγθεί ως δήμαρχος ο μειονοτικός Βασίλης Μπολλάνος καθώς αυτό θα έδειχνε ολοκάθαρα την ύπαρξη ελληνικού στοιχείου στην περιοχή. Η αντίδραση των χιμαριωτών περιλάμβανε τη συγκέντρωσή τους στην παραλία όπου έψαλλαν τον εθνικό ύμνο μετά την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων⁴³⁶.

Αντίστοιχα περιστατικά βίας, νοθείας και εκφοβισμού της ελληνικής μειονότητας έλαβαν χώρα και στις επόμενες εκλογικές αναμετρήσεις του 2003 και του 2007. Το 2003 Έλληνες μέλη εφορευτικών επιτροπών ξυλοκοπήθηκαν από αγνώστους⁴³⁷, ενώ λίγο καιρό μετά τις εκλογές και την νίκη του Βασίλη Μπολλάνου, πέντε ελληνικής καταγωγής Χιμαριώτες καταδικάστηκαν ερήμην τους για τη στάση

---

⁴³⁵ Λάμπρος Μπαλτσιώτης στο Κωνσταντίνος Τσιτσελίκης και Δημήτρης Χριστόπουλος (επιμ.), 2003, Η Ελληνική Μειονότητα της Αλβανίας, Αθήνα, Κριτική ΑΕ & ΚΕΜΟ, σελ.120-121

⁴³⁶ Μαριέττα Γιαννάκου στο (Μαλλιός, 2017) σελ 46-47

⁴³⁷ In.gr, 2003, «Επεισόδια στη Χειμάρα στις δημοτικές εκλογές της Αλβανίας», <https://www.in.gr/2003/10/13/world/epeisodia-sti-xeimara-stis-dimotikes-ekloges-tis-albanias/>

που τήρησαν στις εκλογές⁴³⁸. Στις δημοτικές εκλογές του 2003 καλούνταν οι Έλληνες ομογενείς να συστρατευθούν με τις υποψηφιότητες του ΚΕΑΔ και να προσέλθουν μαζικώς στις κάλπες⁴³⁹. Η ελληνική κυβέρνηση προσπαθούσε να στέκεται αρωγός στην προσπάθεια βελτίωσης του επιπέδου διαβίωσης των Χιμαριωτών με τον υφυπουργό εξωτερικών να εγκαινιάζει το 2006 έργα υποδομών στην περιοχή⁴⁴⁰ και το 2008 να επισκέπτεται την περιοχή δείχνοντας «κοντά» στην ελληνική μειονότητα⁴⁴¹. Το 2007 παρουσιάστηκαν εκ νέου δυστοκίες στη διεξαγωγή των εκλογών με την ελληνική κυβέρνηση να εκφράζει επισήμως τον προβληματισμό της⁴⁴². Οι δημοτικές εκλογές κύλησαν πιο ομαλά, με μικρής εντάσεως διενέξεις να λαμβάνουν χώρα ανάμεσα σε εκπροσώπους του ΔΚ κόμματος και των Ελλήνων μειονοτικών⁴⁴³. Δήμαρχος σε αυτές τις εκλογές επανεκλέχθηκε ο υποψήφιος της Ομόνοιας κερδίζοντας τον υποστηριζόμενο από το Σοσιαλιστικό Κόμμα Γ. Γκόρο, ο οποίος αποτελούσε μέλος της ελληνικής μειονότητας⁴⁴⁴. Ο Γκόρο κατάφερε να κερδίσει στις εκλογές του 2011 τον Β. Μπολλάνο και να γίνει ο νέος δήμαρχος Χιμάρας. Η νίκη αυτή πανηγυρίστηκε και από την ελληνική μειονότητα θεωρώντας πως εκλέχθηκε ένας «δικός της» άνθρωπος. Οι πιο πρόσφατες δημοτικές εκλογές του 2015, χαρακτηρίστηκαν από την κατάρρευση των ποσοστών του υποψηφίου της Ομόνοιας-ΚΕΑΔ, με τον Γ. Γκόρο να επανεκλέγεται θριαμβευτικά αυτή τη φορά. Ως καταλύτης σε αυτό το αποτέλεσμα έδρασε η διοικητική μεταρρύθμιση που είχε ως αποτέλεσμα την ενοποίηση της Χιμάρας με άλλους δήμους με μουσουλμανική πλειοψηφία κατοίκων⁴⁴⁵.

---

⁴³⁸ In.gr, 2004, «Καταδίκη πέντε στελεχών της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία»,

<https://www.in.gr/2004/11/09/greece/katadiki-pente-stelexwn-tis-ellinikis-meionotitas-stin-albania/>

⁴³⁹ Γιώργος Αθ. Τσοῦτσος, (2007). Θέσεις – Αντιθέσεις στην Ελληνική Εξωτερική Πολιτική, Αθήνα, Μπαρτζουλιάνος.

⁴⁴⁰ Naftemporiki.gr, 2006, «Έργα υποδομής στη Χειμάρρα θα εγκαινιάσει την Κυριακή ο Ε. Στυλιανίδης», <https://www.naftemporiki.gr/story/147964/erga-upodomis-sti-xeimarra-tha-egkainiasei-tin-kuriaki-o-e-stilianidis>

⁴⁴¹ El.sae.gr, 2008, «Περιοδεία του Υφυπουργού Εξωτερικών κ. Θ. Κασσίμη στα μειονοτικά χωριά της Νοτίου Αλβανίας». <http://el.sae.gr/?id=14118>

⁴⁴² Naftemporiki.gr, 2007, «Προβληματισμός στο ΥΠΕΞ για τις εκλογές στην Αλβανία», <https://www.naftemporiki.gr/story/179251/problimatismos-sto-ypeks-gia-tis-ekloges-stin-albania>

⁴⁴³ Protothema.gr, 2011, «Με μικροεπεισόδια έκλεισαν οι κάλπες στη Χειμάρρα», <https://www.protothema.gr/politics/article/120946/me-mikroepisodesia-ekleisan-oi-kalpes-sti-xeimarra>

⁴⁴⁴ Σταύρος Τζίμας, 2011, «Νέος δήμαρχος στη Χειμάρρα, πάλι ομογενής», Kathimerini.gr, <http://www.kathimerini.gr/426110/article/epikairotha/politikh/neos-dhmarxos-sti-xeimarra-pali-omogenhs>

⁴⁴⁵ Protothema.gr, 2015, «Βατερλό» για τη μειονότητα οι δημοτικές εκλογές στην Αλβανία», <https://www.protothema.gr/politics/article/487052/vaterlo-gia-ti-meionotita-oi-dimotikes-ekloges-stin-alvania/>

Όλα τα ανωτέρω δεν αποτελούν παρά αποδείξεις των προσπαθειών ελληνικής και αλβανικής πλευράς⁴⁴⁶ να αυξήσουν την επιρροή τους στην περιοχή. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο πρώην Έλληνας πρέσβης στην Αλβανία «*Ο Δήμος Χειμάρρας δεν είναι το γεωγραφικό όριο της Ελληνικής Εθνικής Μειονότητας στην Αλβανία. Είναι ο βηματοδότης της, η καρδιά της.*» αναδεικνύοντας τη σημασία της πόλης. Συνεχίζει μάλιστα αναφερόμενος στην αλβανική πολιτική λέγοντας πως «*Δυστυχώς η πολιτική των διακρίσεων και των πιέσεων συνεχίστηκε σε συνδυασμό με οξείες δηλώσεις και εκδηλώσεις των κυβερνήσεων και πρωθυπουργών των Τιράνων*». Καταλήγει όμως ατενίζοντας το μέλλον της περιοχής με αισιοδοξία εξαιτίας του ενδιαφέροντος της Ε.Ε. για την περιοχή και τα ανθρώπινα δικαιώματα της ελληνικής μειονότητας. Ένα ενδιαφέρον που η ίδια η Αλβανία προσέλκυσε αφού «*..Αυτό το πέτυχαν κυρίως με τις δικές τους πράξεις και παραλείψεις οι κυβερνήτες των Τιράνων*»⁴⁴⁷.

Τέτοιες πράξεις ή και παραλείψεις της αλβανικής κυβέρνησης συνιστούν η μη απόδοση της γης στις μειονοτικές οικογένειες που τη δικαιούνται⁴⁴⁸, η σύλληψη και καταδίκη του Β. Μπολλάνου, η νέα διοικητική διαίρεση της Αλβανίας με αποτέλεσμα την προσάρτηση της Χιμάρας σε άλλες περιοχές με αλβανικό πληθυσμό⁴⁴⁹ και το σχέδιο ανάπλασης της Χιμάρας του 2015 από την αλβανική κυβέρνηση⁴⁵⁰. Σύμφωνα με το τελευταίο μάλιστα, οι αλβανικές αρχές προέβησαν σε κατεδαφίσεις σπιτιών και κτιρίων Ελλήνων μειονοτικών της περιοχής με τον πρόεδρο της Ομόνοιας να δηλώνει το 2016 πως «*η ανάπλαση στην περιοχή της Χειμάρρας είναι μια πίεση που ασκείται στον ελληνισμό της περιοχής για την υφαρπαγή των περιουσιών τους*»⁴⁵¹. Οι κατεδαφίσεις αυτές συνεχίστηκαν και το 2017 με την παρουσία ισχυρής αστυνομικής δύναμης. Η

---

⁴⁴⁶ Σύμφωνα με τον Πρόεδρο του ΚΕΑΔ, το Σοσιαλιστικό Κόμμα του είχε προτείνει να συνεργαστούν στις δημοτικές εκλογές του 2015 διεκδικώντας τους Δήμους Φοινίκης και Δρόπολης αφήνοντας όμως τη Χιμάρα για τους σοσιαλιστές. Εκείνος όπως δήλωσε αρνήθηκε.

⁴⁴⁷ Αλέξανδρος Μαλλιός, 2017, «Η Χειμάρρα, η Αλβανία και εμείς», Kathimerini.gr, <http://www.kathimerini.gr/932690/opinion/epikairothta/politikh/h-xeimarra-h-alvania-kai-emeis>

⁴⁴⁸ Είναι γνωστό πως στην Αλβανία δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμη η καταγραφή του κτηματολογίου. Ο ισχυρότερος νόμος 7501 του 1991 για περιουσιακά δικαιώματα στην Αλβανία έδινε «μερίδιο» σε όσου πολίτες ήταν εγγεγραμμένοι στις 31 Αυγούστου του 1991 στα ληξιαρχικά βιβλία της χώρας. Η εφαρμογή του όμως έγινε με σειρά παρατυπιών από τις αλβανικές αρχές.

⁴⁴⁹ Σταύρος Λυγερός (Μαλλιός, 2017) σελ.70

⁴⁵⁰ Ειρήνη Αλυκάτη, 2017, «Εδώ Χειμάρρα», Kathimerini.gr, <http://www.kathimerini.gr/932896/gallery/epikairothta/kosmos/edw-xeimarra>

⁴⁵¹ Βάσω Ασμανίδου, 2016, «Τι πραγματικά συμβαίνει στη Χειμάρρα», news247.gr, <https://www.news247.gr/reportaz/ti-pragmatika-symvainei-sti-cheimarra.6469163.html>

ελληνική κυβέρνηση αντέδρασε δηλώνοντας πως «*Η Αθήνα παρακολουθεί στενά και με προσοχή τα όσα συμβαίνουν και αναλαμβάνει τις αναγκαίες πρωτοβουλίες*»⁴⁵².

Μέλη της ελληνικής μειονότητας θεωρούν πως το σχέδιο ανάπτυξης της αντανακλά ένα καλοσυντονισμένο σχέδιο της αλβανικής κυβέρνησης για τον διωγμό των Ελλήνων της περιοχής. Σημειώνουν ακόμη πως παρά τις δικαστικές αποφάσεις που τους δικαιώνουν οι αλβανικές αρχές συνεχίζουν το έργο τους ακάθεκτες⁴⁵³. Στο πλευρό των Ελλήνων μειονοτικών της Χιμάρας φάνηκε να τάσσεται τόσο ο Αμερικανός πρέσβης στα Τίρανα, Ντόναλντ Λού, όσο και άλλοι ευρωπαίοι αξιωματούχοι διαμηνύοντας στον Αλβανό πρωθυπουργό πως η ευρωπαϊκή προοπτική της Αλβανίας περνάει από τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων της μειονότητας⁴⁵⁴.

Στις αρχές Δεκεμβρίου του 2018 διέρρευσε πως το νέο οικιστικό σχέδιο της Χιμάρας, που εκπονήθηκε το 2015 με τίτλο 'Himara e re', δεν θα προχωρήσει σε καμία νέα κατεδάφιση σπιτιού σεβόμενο τις δικαστικές αποφάσεις. Ταυτοχρόνως θα προχωρήσει και η καταγραφή των περιουσιών των πολιτών στο υποθηκοφυλακείο ικανοποιώντας έτσι ένα αίτημα της ελληνικής μειονότητας που διατηρείται από το 1991⁴⁵⁵. Λίγες μέρες αργότερα όμως ο πρωθυπουργός της Αλβανίας Έντι Ράμα υπέγραψε υπουργική απόφαση⁴⁵⁶ βάση της οποίας 46 τεμάχια γης⁴⁵⁷, 41 εκ των οποίων στην παραλιακή περιοχή της Χιμάρας, θα περάσουν στο έλεγχο του αλβανικού υπουργείου Τουρισμού προς τουριστική αξιοποίηση. Ανάμεσά τους βρίσκονται και εκτάσεις γης που ανήκουν σε Έλληνες μειονοτικούς που διαμένουν στη Χιμάρα⁴⁵⁸. Η απάντηση του ελληνικού υπουργείου εξωτερικών ήταν άμεση εκδίδοντας ανακοίνωση στη οποία έκανε λόγο για «*απόφαση αντίθετη στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων*

---

⁴⁵² In.gr, 2017, «Επιμένουν τα Τίρανα στις κατεδαφίσεις σπιτιών ομογενών στη Χειμάρα», <https://www.in.gr/2017/10/31/greece/epimenoy-n-ta-tirana-stis-katedafiseis-spitiwn-omogenwn-sti-xeimarra/>

⁴⁵³ Αλέξανδρος Ξαρχάς, 2018, «Συνέντευξη Φώτη Φράγκου Στη Βόρειο Ήπειρο μπορεί να γκρεμίζονται οι τοίχοι αλλά όχι και οι... ψυχές», Hellenic Nexus τ.136, σελ. 26-32

⁴⁵⁴ Ant1news.gr, 2017, «Χειμάρα: “Χαστούκι” στον Έντι Ράμα, δικαίωση για τους Έλληνες», <http://www.ant1news.gr/news/Politics/article/484068/xeimarra-xastoyki-ston-enti-rama-dikaiosi-gia-toys-ellines>

⁴⁵⁵ Euronews.gr, 2018, «Ακυρώνονται οι κατεδαφίσεις στη Χιμάρα», <https://gr.euronews.com/2018/12/02/akironontai-oi-katedafiseis-sti-ximara>

⁴⁵⁶ Η απόφαση αυτή έλαβε την μορφή νομοσχεδίου το οποίο μάλιστα υπερψηφίστηκε από το αλβανικό κοινοβούλιο.

⁴⁵⁷ Η απόφαση αναφέρει πως αυτά είναι τεμάχια κρατικής περιουσίας.

⁴⁵⁸ Protothema.gr, 2018, «Πρωτοφανές: Ο Ράμα αρπάζει τις περιουσίες των Ελλήνων στην Αλβανία», <https://www.protothema.gr/greece/article/846396/protofanes-o-rama-arpazei-tis-periousies-ton-ellinon-stin-alvania/>

του Ανθρώπου, αλλά και σε αλβανικές δικαστικές αποφάσεις» καλώντας την αλβανική κυβέρνηση να ανακαλέσει την απόφαση αυτή⁴⁵⁹. Τελικώς και η νέα αυτή προσπάθεια του Αλβανού πρωθυπουργού να πάρει στον έλεγχο του, περιουσίες που ανήκουν σε Έλληνες μειονοτικούς φαίνεται να αποβαίνει άκαρπη. Ο Πρόεδρος Ιλίρ Μέτα, με διάταγμα του έκρινε αντισυνταγματικό το προταθέν από την κυβέρνηση νομοσχέδιο κτηματολογίου με την αλβανική κοινοβουλευτική επιτροπή νόμου να συμφωνεί και το αλβανικό κοινοβούλιο να πρέπει να προβεί σε αλλαγές επ' αυτού ώστε να πάρει εν συνεχεία την έγκριση του Προέδρου⁴⁶⁰.

Φυσικά η Χιμάρα έχει συγκεντρώσει πάνω της την προσοχή των δύο κυβερνήσεων εξαιτίας και της μεγάλης τουριστικής ανάπτυξης που γνωρίζει η περιοχή η οποία έχει επιφέρει σημαντικές αυξήσεις στην αξία της γης⁴⁶¹. Η αλβανική κυβέρνηση σε συνεργασία με το δήμαρχο της Χιμάρας, Γ. Γκόρο αναφέρει πως σκοπεύει στην μεταμόρφωση της περιοχής σε αλβανική Ριβιέρα⁴⁶². Εκτός όμως της αξίας που φαίνεται να λαμβάνει η περιοχή, τίθεται και το ζήτημα του γοήτρου της ελληνικής πλευράς σε ενδεχόμενη επικράτηση της αλβανικής επιρροής στην πόλη⁴⁶³. Η ελληνική κυβέρνηση προχώρησε προσφάτως στην αφαίρεση της ελληνική ιθαγένειας⁴⁶⁴ του δημάρχου Χιμάρας και συνεργάτη του Έντι Ράμα, Γ. Γκόρο καθώς εκείνος κατηγορήθηκε για συνεχόμενες ανθελληνικές πρακτικές, όντας πρωτοστάτης στην υλοποίηση των σχεδίων Ράμα για τις κατεδαφίσεις και την «αρπαγή» των περιουσιών⁴⁶⁵.

---

⁴⁵⁹ Ανακοίνωση υπουργείου εξωτερικών <https://www.mfa.gr/epikairotita/diloseis-omilies/anakoinoise-upourgeiou-exoterikon-skhetika-me-apophase-albanikes-kuberneses-na-parakhoresei-temakhia-ges-pou-aneoun-se-mele-tes-ellenikes-ethnikes-meionotetas.html>

⁴⁶⁰ Edison Kurani, 2019, Το κοινοβούλιο στην Αλβανία έκανε αποδεκτή την πρόταση του προέδρου να αναθεωρήσει την πράξη κτηματολογίου, [ibna.gr, https://www.ibna.gr/news/2019/02/128626/](https://www.ibna.gr/news/2019/02/128626/)

⁴⁶¹ (Μπαλτσιώτης, 2009/2010)

⁴⁶² Παναγιώτης Σαββίδης, 2017, «Πώς ο Ράμα κλέβει τη «Ριβιέρα» της Χειμάρρας από τους Έλληνες», Protothema.gr, <https://www.protothema.gr/greece/article/728920/pos-o-rama-klevei-ti-riviera-tis-heimarras-apo-tous-ellines/>

⁴⁶³ (Μπαλτσιώτης, 2009/2010)

⁴⁶⁴ Την είχε αποκτήσει το 2004 από το Α.Τ. Ιωαννίνων δηλώνοντας μόνιμη κατοικία τα Ιωάννινα.

⁴⁶⁵ Παναγιώτης Σαββίδης, 2017, «Η Αθήνα αφαιρεί την ελληνική υπηκοότητα από «ομογενείς» που συνεργάζονται με τα Τίρανα», Protothema.gr, <https://www.protothema.gr/greece/article/704828/i-athina-afairei-tin-elliniki-upikootita-apo-omogeneis-pou-sunergazodai-me-ta-tirana-/>

Εν κατακλείδι, η Αλβανία συνεχίζει να θεωρεί πως στη Χιμάρα δεν υπάρχει ελληνική μειονότητα παρά μόνο δίγλωσσοι Αλβανοί⁴⁶⁶ και πως ουδέποτε υπήρχε σύνδεση της Χιμάρας με Έλληνες μειονοτικούς⁴⁶⁷. Η ελληνική πλευρά όσο μένουν στο προσκήνιο οι κατεδαφίσεις συνεχίζει να τις καταγγέλλει φέρνοντας στη συζήτηση και τις ενταξιακές προοπτικές της Αλβανίας στην Ε.Ε⁴⁶⁸. Η τουριστική ανάπτυξη στην περιοχή αυξάνεται όλο και περισσότερο και μαζί της η σημασία και ο αγώνας των δύο πλευρών για τον έλεγχο της αποκαλούμενης και ως «αλβανικής Μυκόνου»⁴⁶⁹.

---

⁴⁶⁶ Tribune.gr, 2017, «Νέα αλβανική πρόκληση: «Δεν υπάρχουν Έλληνες στη Χειμάρα» – Οι Αλβανοί «ξύνονται στη γκλίτσα», <https://www.tribune.gr/world/news/article/406112/nea-alvaniki-proklisi-den-yparchoun-ellines-sti-chimarra-alvani-xynonte-sti-gklitsa.html>

⁴⁶⁷ Panorama.com, 2014, <http://www.panorama.com.al/xhufi-himara-ne-histori-si-krahine-e-laberise-bollano-e-mesoi-gjuhen-greke-me-kurse-speciale/>

⁴⁶⁸ Kathimerini.gr, 2017, «Το ΥΠΕΞ καταγγέλλει την κατεδάφιση ακινήτων της ελληνικής μειονότητας στη Χειμάρα», <http://www.kathimerini.gr/920129/article/epikairothta/politikh/to-ype3-kataggellei-thn-katedafish-akinhtwn-ths-ellhnikhs-meionohtas-sth-xeimarra>

⁴⁶⁹ Κώστας Κουκουμάκας, 2014, Αλβανική Ριβιέρα, Kathimerini.gr, <http://www.kathimerini.gr/774105/article/epikairothta/kosmos/alvanikh-riviera>

- ii. Η Οριοθέτηση των Θαλασσιών Ζωνών και της Υφαλοκρηπίδας μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας

Η οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών όπου τα κράτη ασκούν εθνική δικαιοδοσία λειτουργεί ως συμπλήρωμα στην προσπάθεια της διεθνούς κοινότητας να αποφύγει σημεία τριβών μεταξύ γειτονικών κρατών. Ιδιαίτερα δε σε περιπτώσεις κρατών που οι ακτές τους βρίσκονται πολύ κοντά και η οριοθέτηση των ζωνών καθίσταται στην ουσία υποχρεωτική. Μια τέτοια περίπτωση συνιστούν η Ελλάδα και η Αλβανία. Κοινή βάση⁴⁷⁰ για την οριοθέτηση αυτή, αποτελεί για τις δύο χώρες η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας⁴⁷¹ του 1982. Υπό τη σκέπη της Σύμβασης μάλιστα η Αλβανία έχει υιοθετήσει ευθείες γραμμές βάσης και αιγιαλίτιδα ζώνη⁴⁷² 12 ναυτικών μιλίων. Η χώρα δεν έχει ακόμη οριοθετήσει υφαλοκρηπίδα με τους γείτονές της πέραν της Ιταλίας⁴⁷³. Η Ελλάδα από την άλλη έχει υιοθετήσει αιγιαλίτιδα ζώνη 6 ν.μ.⁴⁷⁴ ενώ επίσης δεν έχει οριοθετήσει την υφαλοκρηπίδα της με γειτονικά κράτη, εκτός της Ιταλίας⁴⁷⁶ όπου λήφθηκε υπόψιν η μέθοδος της μέσης γραμμής όπως και στην αντίστοιχη αλβανοϊταλική⁴⁷⁷ συμφωνία.

Κατά την περίοδο 2004-2009 η ελληνική κυβέρνηση είχε θέσει ως στόχο την οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών με την Αλβανία, ως μέρος ενός συνολικότερου πλάνου άσκησης εξωτερικής πολιτικής. Δυσκολίες παρουσιάστηκαν εξαιτίας της αλβανικής καχυποψίας και «της ύπαρξης στην περιοχή της Κέρκυρας συστάδων νησιών και βραχονησίδων που έθεταν έτσι σε πρώτο πλάνο το θέμα της αναγνώρισης πλήρων δικαιωμάτων σε αυτά»⁴⁷⁸. Οι διαπραγματεύσεις των δύο μερών ολοκληρώθηκαν τελικά

⁴⁷⁰ Τόσο η Ελλάδα όσο και η Αλβανία αποτελούν συμβαλλόμενα μέλη. Η πρώτη υπέγραψε τη Σύμβαση το 1982 και την κύρωσε το 1995 ενώ η δεύτερη προσχώρησε στη Σύμβαση το 2003. Αναλυτικά : https://treaties.un.org/pages/ViewDetailsIII.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXI-6&chapter=21&Temp=mtdsg3&clang=en

⁴⁷¹ Το πλήρες κείμενο:

http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf

⁴⁷² Απάντηση στο ερώτημα τί είναι αιγιαλίτιδα ζώνη δίνει ο Άγγ. Συρίγος στο , Kathimerini.gr, 29/10/2018, «Αποκλειστικά στην «Κ»: Τρεις αναλύσεις για αιγιαλίτιδα ζώνη και χωρικά ύδατα», <http://www.kathimerini.gr/992336/article/epikairothta/politikh/apokleistika-sthn-k-treis-analyseis-gia-aigialitida-zwnh-kai-xwrika-ydata>

⁴⁷³ Το 1992 συνάφθηκε η Συμφωνία.

⁴⁷⁴ Η από αέρος αστυνόμευση της ζώνης αυτής φτάνει τα 10 ν.μ.

⁴⁷⁵ Από τις ελάχιστες χώρες παγκοσμίως που δεν έχει ασκήσει το δικαίωμα της να αυξήσει τα χωρικά της ύδατα σε 12 ν.μ.

⁴⁷⁶ Το 1977 η Συμφωνία οριοθέτησης.

⁴⁷⁷ Γρηγόρης Ι. Τσάλτας στο Στέλιος Περράκης (επίμ.), 2009, Ματιές στο σύγχρονο τοπίο των δυτικών Βαλκανίων, Αθήνα, Σιδέρης. Σελ.119-142

⁴⁷⁸ Γιώργος Βαληνάκης, 2012, «Το σχέδιο «Ελλάς επί Τέσσερα» Πώς εξελίχθηκαν οι προσπάθειες για τις ΑΟΖ και... σταμάτησαν το 2009», foreignaffairs.gr,

το 2009. Στις 27 Απριλίου οι υπουργοί εξωτερικών των δύο χωρών, Ντόρα Μπακογιάννη και Λουλζίμ Μπάσα υπέγραψαν στα Τίρανα την Συμφωνία⁴⁷⁹.

Η Συμφωνία ήταν ιδιαίτερος σημαντική διότι θα προστάτευε συμφέροντα τελωνειακού, φορολογικού, υγειονομικού, περιβαλλοντικού, αμυντικού και μεταναστευτικού ενδιαφέροντος. Φυσικά ήταν και μεγάλης γεωπολιτικής αξίας καθώς τα οριοθετούμενα ύδατα λειτουργούσαν ως γέφυρα ανάμεσα στην υπόλοιπη Ευρώπη και τη βαλκανική χερσόνησο⁴⁸⁰. Ο μετέπειτα υπουργός εξωτερικών της Ελλάδας, ο οποίος ασκούσε έντονη κριτική στις επιλογές της τότε κυβερνήσεως, είχε χαρακτηρίσει τη Συμφωνία αυτή ως τη μόνη πραγματική επιτυχία της ελληνικής διακυβέρνησης της περιόδου 2004-2009⁴⁸¹.

Τελικώς όμως η Συμφωνία δεν μακροημέρευσε καθώς το 2010 το Συνταγματικό Δικαστήριο⁴⁸² της Αλβανίας αποφάσισε πως είναι αντισυνταγματική οδηγώντας έτσι στην ακύρωσή της επικαλούμενο πέρα από διαδικαστικές και

<http://www.foreignaffairs.gr/articles/68831/giannis-balinakis/to-sxedio-%C2%ABellas-epi-tessera%C2%BB?page=show>

⁴⁷⁹ Dorabak.gr, 2009, «Συμφωνία για την υφαλοκρηπίδα με την Αλβανία»,

<http://www.dorabak.gr/2009/04/symfonia-gia-tin-yfalokripida-me-tin-alvania/>

⁴⁸⁰ Cenaj, K. (2015). Albania - Greece Agreement on Setting Maritime Boundaries, According to International Law. Academic Journal of Interdisciplinary Studies

⁴⁸¹ (Κοτζιάς, 2010) σελ.233

⁴⁸² Ανάμεσα στις αρμοδιότητες του Συνταγματικού Δικαστηρίου το οποίο ιδρύθηκε το 1992 είναι : αποφάσεις σχετικές με την συνταγματικότητα των νόμων, διεθνών συμβάσεων και κανονιστικών πράξεων κ.α. στο Αλμπάν Μεχμέτι, Το αλβανικό Σύνταγμα , Μετάφραση στα Ελληνικά, <http://www.greeklaws.com/pubs/uploads/609.pdf>

παραβάσεις ουσίας⁴⁸³, ζητώντας την επαναδιαπραγματεύσή της⁴⁸⁴⁴⁸⁵. Στο Δικαστήριο κατά της Συμφωνίας είχε προσφύγει ο τότε αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης, Έντι Ράμα, θεωρώντας την ως «ξεπούλημα» στην Ελλάδα⁴⁸⁶. Την εποχή εκείνη στην Ελλάδα θεωρήθηκε πως υπήρχε «τουρκικός δάκτυλος» πίσω από την ακύρωση⁴⁸⁷ της Συμφωνίας, κάτι που φάνηκε να επιβεβαιώνεται μερικά χρόνια αργότερα όταν στην αλβανική βουλή ο Σαλί Μπερίσα κατηγορούσε την κυβέρνηση Ράμα πως έδρασε για λογαριασμό άλλης χώρας⁴⁸⁸. Όταν μάλιστα ο σοσιαλιστής Ράμα ήρθε στην εξουσία, το υπουργείο εξωτερικών της χώρας προσέφυγε κατά των διαπραγματευτών της

---

⁴⁸³ Το Δικαστήριο επικαλέστηκε πως α) υπήρξε έλλειψη πληρεξουσιότητας καθώς απαιτείτο εξουσιοδότηση από τον Πρόεδρο και όχι των Πρωθυπουργό βάσει του Συντάγματος β) υπήρξαν ελλείψεις και ασάφειες σχετικά με τον ακριβή καθορισμό των γραμμών βάσεων γ) δεν εφαρμόστηκε η αρχή της ευθυδικίας δ) δεν συμφώνησε με την αναγνώριση πλήρους επήρειας σε όλα τα ελληνικά νησιά κάνοντας λόγο για «ειδικές περιστάσεις»

⁴⁸⁴ Σημειώνεται πως μέχρι εκείνο το διάστημα αλλά ούτε και αργότερα καμία ελληνική κυβέρνηση δεν είχε φέρει τη Συμφωνία του 2009 για κύρωση από την ελληνική βουλή. Τονίζεται πως η σύναψη μιας συνθήκης δεν σημαίνει και την ταυτόχρονη θέση της σε ισχύ. Η συνηθέστερη πρακτική είναι να τεθεί σε ισχύ με την επικύρωσή της. Η επικύρωση της κάθε συνθήκης είναι διαφορετική για το εσωτερικό δίκαιο κάθε κράτους αν και συνήθως είναι πράξη της νομοθετικής εξουσίας αυτού. (βλ. ελληνική βουλή). Αριστοτέλης Κωνσταντινίδης στο Κ. Αντωνόπουλος & Κ. Μαγκλιβέρας (επιμ.), 2011, Το Δίκαιο της Διεθνούς Κοινωνίας, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη σελ.266-269

Όπως αναφέρει ο Π. Λιάκουρας «η επικύρωση κατά το διεθνές δίκαιο αποτελεί το κομβικό σημείο έναρξης ισχύος των συνθηκών». Ο ίδιος μάλιστα σημειώνει πως η υπογραφή αποτελεί την κορύφωση της διαπραγματεύσεως και πιστοποιεί τη συμφωνία των μερών στο κείμενο που διαπραγματεύτηκαν. Η υπογραφή αποτελεί το ενδιάμεσο βήμα για όσες συμφωνίες προβλέπουν επικύρωση ώστε να αρχίσει η παραγωγή έννομων αποτελεσμάτων από τη φάση της επικύρωσής τους και μετά. Βεβαίως από την υπογραφή της Συνθήκης τα συμβαλλόμενα μέρη οφείλουν να μην δρουν αντίθετα με αυτή με τρόπο που να την αντιβαίνουν ή την ακυρώνουν όπως προβλέπει το άρθρο 18 της Σύμβασης της Βιέννης του 1968 σεβόμενοι την αρχή της καλής πίστης στο Διεθνές Δίκαιο. Στο Β. Γκίκας, Π. Λιάκουρας, 2005, Η Κύρωση των Διεθνών Συνθηκών στο Σύγχρονο Δημοκρατικό Κράτος Η άποψη του Εθνικού και Διεθνούς Δικαίου, Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, σελ.35-66

⁴⁸⁵ In.gr, 2010, «Ακυρώνει η Αλβανία τη συμφωνία με την Ελλάδα για τα χωρικά ύδατα», <https://www.in.gr/2010/01/27/greece/akyrwnai-i-albania-ti-symfwnia-me-tin-ellada-gia-ta-xwrika-udata>

⁴⁸⁶ Naftemporiki.gr, 2010, «Ακυρώθηκε η ελληνοαλβανική συμφωνία για οριοθέτηση των χωρικών υδάτων», <https://www.naftemporiki.gr/story/306017/akurothike-i-ellinoalbaniki-sumfonia-gia-oriothetisi-ton-xorikon-udaton>

⁴⁸⁷ Η Συμφωνία αυτή περιείχε αποτυπωμένες όλες τις ελληνικές θέσεις και για το Αιγαίο. Επομένως η Τουρκία δεν ήθελε να υπάρχει δεδικασμένο αυτών στην Συμφωνία με την Αλβανία. Χαρακτηριστικά ο κ. Γούναρης αναφέρει «Όλοι γνωρίζουν ότι η καταγγελία της συμφωνίας αυτής έγινε μετά από σχετική παρέμβαση της τουρκικής πλευράς αφού με βάση τις αρχές και τους κανόνες με τους οποίους καταρτήθηκε η οριοθετική αυτή συμφωνία, όπως εφαρμογή της “αρχής της απόστασης”, εφαρμογή του “συστήματος κλεισίματος των κόλπων”, “δικαιώματα των νησιών να έχουν τις ίδιες θαλάσσιες ζώνες με τις ηπειρωτικές ακτές πλην των βράχων που δεν διαθέτουν δική τους οικονομική ζώνη” σε περίπτωση εφαρμογής των στο Αιγαίο και στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο θα είχαν ως αποτέλεσμα να λάβει η Τουρκία στο Αιγαίο μόνο 2,5% της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ της περιοχής αυτής έναντι 97,5% της Ελλάδος όπως επίσης να περιέλθει στην Ελλάδα με μεγάλο ποσοστό της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο (Καστελόριζο και μικρονησίδες αυτού). Στην καταγγελία αυτή έβαλε βέβαια το δάκτυλό της και η Ιταλία για δικούς της λόγους, προκειμένου βέβαια να αναλάβει αυτή την εκμετάλλευση των αλβανικών υδρογονανθράκων.» στο Energia.gr, 8/11/2014, Η Ελλάδα, η Αλβανία, η ΑΟΖ και οι Κατηγορίες, <https://www.energia.gr/article/85107/h-ellada-h-alvania-h-aoz-kai-oi-kathories>

⁴⁸⁸ (Μαλλιάς, 2017) σελ 269-270

Συμφωνίας του 2009 κατηγορώντας τους για την υπογραφή διακρατικών συμφωνιών που παραχωρούν εθνικό έδαφος και προκαλούν βλάβη στην ακεραιότητα της χώρας⁴⁸⁹.

Πολύ περισσότερο μάλιστα, είχε διαμορφωθεί στην αλβανική κοινή γνώμη η άποψη πως η συμφωνία αυτή δεν έπρεπε να επικυρωθεί για κανένα λόγο καθώς εθεωρείτο πως το αποτέλεσμα της διαπραγμάτευσης του 2009 θα είχε αρνητικές επιπτώσεις για τη χώρα. Σημαντική δράση στη διαμόρφωση αυτής της πεποίθησης είχαν τα αλβανικά μέσα μαζική ενημέρωσης τα οποία υιοθετούσαν ρητορική του τύπου «πουλήθηκε θάλασσα στην Ελλάδα» και «η Αλβανία παραχώρησε θάλασσα στην Ελλάδα». Το ζήτημα αυτό μάλιστα ανάχθηκε τα επόμενα χρόνια σε μείζον θέμα για το εσωτερικό της Αλβανίας⁴⁹⁰.

Βεβαίως, η απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου της χώρας ήταν νομικώς ατελής για πολλούς λόγους. Θεωρούσε πως η διαπραγματευτική επιτροπή έπρεπε να οριστεί από τον Πρόεδρο και όχι από την κυβέρνηση. Σύμφωνα όμως με την Συνθήκη της Βιέννης του 1969 αυτό δεν αποτελεί λόγο ακυρότητας. Επιπροσθέτως, ο Πρόεδρος δεν είχε προβάλει καμία ένσταση επί του θέματος. Ακόμη, το Δικαστήριο δεν ακύρωσε τη σύσταση της Επιτροπής αλλά το αποτέλεσμα που αυτή έφερε διαπραγματευόμενη 3 χρόνια αργότερα από τη σύσταση της το 2006. Στην απόφαση του το Δικαστήριο θεώρησε αντισυνταγματική τη συμφωνία επειδή δεν ήταν συμφέρουσα για τη χώρα κάνοντας λόγο για μη εφαρμογή της αρχής της ευθυδικίας και αυστηρή εφαρμογή της αρχής της ίσης απόστασης. Αναγνώρισε όμως έτσι πως η Συμφωνία καταρτίστηκε με βάση τη μέση γραμμή που προκύπτει από το Διεθνές Δίκαιο ερχόμενη έτσι σε αντιδιαστολή με τη διεθνή πρακτική. Επιχειρήθηκε ακόμη από το Δικαστήριο να τονίσει πως τα νησιά δεν δικαιούνται πλήρης επήρειας σε αντιδιαστολή με όσα προβλέπει το άρθρο 121(2) της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας. Τέλος, αποδεικνύοντας το αβάσιμο της «ακυρωτικής» απόφασης η εισαγγελία Τιράνων δεν

---

⁴⁸⁹ Τελικώς η υπόθεση πέρασε στο αρχείο από την εισαγγελία Τιράνων. Παν. Μπάρκας, 1/4/2017, Τα κρυφά μονοπάτια στην ακύρωση της ελληνοαλβανικής συμφωνίας για την ΑΟΖ, <https://www.cnn.gr/focus/apopseis/story/74619/ta-kryfa-monopatia-stin-akyrosi-tis-ellinoalvanikis-symfonias-gia-tin-aoz>

⁴⁹⁰ Dorina Ndoj, 2015, «The Albanian-Greek Relations Following the Sea Border Issue», European Journal of Social Sciences Education and Research, Volume 2, Issue 3

εντόπισε κανένα αδίκημα της αλβανικής επιτροπής διαπραγμάτευσης, βάζοντας την υπόθεση στο αρχείο⁴⁹¹.

Τα επόμενα χρόνια η υπόθεση φάνηκε να μένει σε εκκρεμότητα ανάμεσα στις δύο χώρες. Το ζήτημα επανήλθε στο προσκήνιο το 2015 όταν η Αλβανία απέστειλε ρηματική διακοίνωση⁴⁹² στο ελληνικό Υπ. Εξωτερικών αμφισβητώντας την οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών στα σύνορα των 2 χωρών, καθώς και ζητώντας τους χάρτες των χερσαίων ερευνών στην Ήπειρο⁴⁹³, με αφορμή έναν διαγωνισμό που είχε προκηρύξει η ελληνική πλευρά για έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων στο Ιόνιο. Συγκεκριμένα αμφισβητείτο η απόδοση πλήρους επήρειας στο σύμπλεγμα των Οθωνών, της Ερεικούσας και του Μαθρακίου στη χάραξη της ελληνικής υφαλοκρηπίδας⁴⁹⁴. Ένα χρόνο πριν όμως, όταν ο Έλληνας υπουργός περιβάλλοντος και ενέργειας παρουσίαζε⁴⁹⁵ χάρτες με οριοθετημένες τις θαλάσσιες ζώνες στο Ιόνιο ανάμεσα στις 2 χώρες, η Αλβανία δεν είχε αντιδράσει⁴⁹⁶. Η άποψη πως πίσω από την ακύρωση της Συμφωνίας το 2010 «κρύβεται» η Τουρκία ενισχύεται από το γεγονός πως ένα από τα ζητήματα που θέτει η Αλβανία είναι ταυτόσημο με αντίστοιχα της Τουρκίας στο Αιγαίο. Συγκεκριμένα η Αλβανία αμφισβήτησε ότι τα Διαπόντια Νησιά⁴⁹⁷ βορείως της Κέρκυρας δικαιούνται πλήρη επήρεια στην υφαλοκρηπίδα⁴⁹⁸ υιοθετώντας την θέση της Τουρκίας ότι τα νησιά δεν δικαιούνται ίσες ζώνες εθνικής δικαιοδοσίας με τα ηπειρωτικά μέρη των χωρών. Η θέση αυτή έρχεται σε αντίθεση με το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας⁴⁹⁹ καθώς όπως σημειώνει ο καθηγητής Γρ. Τσάλτας αυτό αναγνωρίζει στα νησιά ίδια δικαιώματα με αυτά των ηπειρωτικών εδαφών ενώ και η οριοθέτηση των ζωνών εθνική δικαιοδοσίας των νησιών γίνεται όπως και στην

---

⁴⁹¹ Παν. Μπάρκας, 2017, «Τα κρυφά μονοπάτια στην ακύρωση της ελληνοαλβανικής συμφωνίας για την ΑΟΖ», cnn.gr, <https://www.cnn.gr/focus/apopseis/story/74619/ta-kryfa-monopatia-stin-akyrosi-tis-ellinoalvanikis-symfonias-gia-tin-aoz>

⁴⁹² Σωτήρης Σιδέρης, 2015, Τα Τίρανα αμφισβητούν τα σύνορα, Kathimerini.gr, <http://www.kathimerini.gr/815857/article/epikairothta/politikh/ta-tirana--amfisvhtoy-n-ta-synora>

⁴⁹³ Τα χερσαία οικοπέδα είχαν δημοσιευτεί προ πολλού από τον Γ. Μανιάτη το 2011.

⁴⁹⁴ Μ. Α. Μυριάνθη στο (Ντόκος (επίμ.), 2016) σελ. 317

⁴⁹⁵ <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=766>

⁴⁹⁶ Σοφία Παπαϊωάννου, 2015, «Τι συμβαίνει με την Αλβανία και την ΑΟΖ», huffingtonpost.gr, https://www.huffingtonpost.gr/sofiapapaoannou/-_524_b_7343030.html

⁴⁹⁷ Τα τρία μεγαλύτερα νησιά του συμπλέγματος είναι οι Οθωνοί, η Ερεικούσσα και το Μαθράκι.

⁴⁹⁸ Άγγελος Αλ. Αθανασόπουλος, 2015, «Τα Τίρανα αμφισβητούν περιοχές για έρευνα στο Ιόνιο», Tovima.gr, <https://www.tovima.gr/2015/05/17/politics/ta-tirana-amfisbitoy-n-perioxes-gia-ereyna-sto-ionio/>

⁴⁹⁹ Όπως αυτό αποτυπώθηκε στη Σύμβαση των Η.Ε. για το δίκαιο της Θάλασσας στο 1982 . Το πλήρες κείμενο <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A21998A0623%2801%29>

περίπτωση των ηπειρωτικών εδαφών⁵⁰⁰. Σε απάντηση του αλβανικού διαβήματος η Ελλάδα ολοκλήρωσε το διαγωνισμό το 2015 με το θαλάσσιο τεμάχιο 2 βορειοδυτικά της Κέρκυρας να περνάει στην κοινοπραξία TOTAL - ΕΛΠΕ – EDISON και τα ΕΛΠΕ να υποβάλλουν προσφορές για το τεμάχιο 1 βορείως της Κέρκυρας ώστε να μην αμφισβητηθούν κυριαρχικά δικαιώματα της χώρας⁵⁰¹.

Η αβεβαιότητα για τις κινήσεις της αλβανικής πλευράς στην Ελλάδα και η υποψία πως αυτή μπορεί να παραπέμψει το ζήτημα της οριοθέτησης σε διεθνές δικαιοδοτικό όργανο οδήγησε την Ελλάδα στην κατάθεση επικαιροποιημένης⁵⁰² δήλωσής⁵⁰³ της στο Διεθνές Δικαστήριο των Η.Ε. στη Χάγη η οποία εξαιρούσε από τη δικαιοδοσία του επί της Ελλάδος τρεις κατηγορίες διαφορών⁵⁰⁴.

Τα τελευταία χρόνια, το ζήτημα άρχισε να συζητείται εκ νέου από τις δύο πλευρές και οι χώρες έφτασαν κοντά στην σύναψη μιας νέας συμφωνίας. Οι υπουργοί εξωτερικών των δύο χωρών, έχουν συζητήσει επανειλημμένως το ζήτημα σε επίσημες επαφές τους επικοινωνώντας πως το θέμα βαίνει προς θετική κατάληξη⁵⁰⁵. Το Μάρτιο του 2018 ο Έλληνας ΥΠΕΞ Νίκος Κοτζιάς δήλωσε στο ελληνικό κοινοβούλιο, σχολιάζοντας την υπό διαπραγμάτευση Συμφωνία πως « *Η δική μας γνώμη είναι ότι μια πραγματική συμφωνία είναι χίλιες φορές καλύτερη από μια συμφωνία φάντασμα.* » αναφερόμενος στην παλιά Συμφωνία και πως « *η συμφωνία, για να εξηγούμαστε, αφορά το 9% της θαλάσσιας ζώνης ανάμεσα στην Ελλάδα και στην Αλβανία. Είναι 1.190*

⁵⁰⁰ Γρηγόρης Τσάλτας, Μαριάνθη Κλάδη – Ευσταθοπούλου, 2003, Το Διεθνές Καθεστώς των Θαλασσών και των Ωκεανών, Αθήνα, Σιδέρης, σελ. 304-316

⁵⁰¹ Δημήτρης Κουιάκος, 2018, «Κλειδώσε» η συμφωνία με την Αλβανία για τον καθορισμό της ΑΟΖ - «Απελευθερώνεται» η αξιοποίηση για τα οικοπέδα 1 και 2, energyexpress.gr, <https://energyexpress.gr/news/kleidose-i-symfonia-me-tin-alvania-gia-ton-kathorismo-tis-aoz-apeleytheronetai-i-axiopoisi-gia>

⁵⁰² Η προηγούμενη ήταν το 1994.

⁵⁰³ Το επίσημο κείμενο αυτής από την σελίδα του ΔΔ : <https://www.icj-cij.org/en/declarations/gr>

⁵⁰⁴ «α) οποιαδήποτε διαφορά σχετικά με στρατιωτικές δραστηριότητες και μέτρα που λαμβάνονται από την Ελληνική Δημοκρατία για την προστασία της κυριαρχίας και της εδαφικής ακεραιότητας, για σκοπούς εθνικής άμυνας, καθώς και για την προάσπιση της εθνικής ασφάλειας. β) Οποιαδήποτε διαφορά σχετικά με τα σύνορα της Ελλάδας ή εδαφική κυριαρχία, συμπεριλαμβανομένων των διαφορών για το εύρος και τα όρια της αιγιαλίτιδας ζώνης και του εθνικού εναερίου χώρου. γ) Οποιαδήποτε διαφορά για την οποία ένα άλλο κράτος μπορεί στο μέλλον να αποδεχθεί μονομερώς την υποχρεωτική δικαιοδοσία του Δικαστηρίου με σκοπό να προσφύγει κατά της Ελλάδας σε σχέση με μια συγκεκριμένη διαφορά ή αν το κράτος αυτό αμέσως μετά την δήλωση αποδοχής της υποχρεωτικής δικαιοδοσίας της Χάγης ή σε διάστημα μικρότερο του ενός έτους από την κατάθεση της δήλωσης αυτής, προσφύγει κατά της χώρας μας μονομερώς». Από το Θεόδωρος Καρυώτης, 2018, Η προσφυγή στην Χάγη είναι η μοναδική επιλογή: Στα σχέδια της Τουρκίας και ο πόλεμος..., HellasJournal.com, <https://hellasjournal.com/2018/01/i-prosfigi-stin-chagi-ine-i-monadiki-epilogi-sta-schedia-tis-tourkias-ke-o-polemos/>

⁵⁰⁵ Νικόλας Ζηργάνος, 2018, «Η ΑΟΖ και τα 12 μίλια στην ατζέντα Κοτζιά – Μπουσάτι», <http://www.efsyn.gr/arthro/i-aoz-kai-ta-12-milia-stin-atzenta-kotzia-mpoysati>

τετραγωνικά χιλιόμετρα η ελληνική πλευρά, εφ' όσον έχει 12 μίλια η αιγιαλίτιδα ζώνη, είναι 1.220 τετραγωνικά χιλιόμετρα η αλβανική, η οποία έχει ήδη κηρύξει εδώ και χρόνια τα 12 μίλια ως αιγιαλίτιδα ζώνη, και απομένει ένας ρόμβος που είναι περίπου το 9% της θαλάσσιας ζώνης. Πρέπει μ' αυτό να βρούμε αν υπάρχουν τεχνικά ζητήματα ή όχι.»⁵⁰⁶.

Η αλβανική πλευρά φάνηκε να μένει και αυτή ευχαριστημένη με την εξέλιξη της υπό διαπραγμάτευσης Συμφωνίας. Ο Αλβανός ΥΠΕΞ Ντιμίρ Μπουσάτι δήλωσε χαρακτηριστικά ότι η νέα Συμφωνία θα είναι πιο ευνοϊκή για την αλβανική πλευρά σε σχέση με εκείνη του 2009⁵⁰⁷. Ελληνικά δημοσιεύματα μάλιστα μετέφεραν στις αρχές του 2018 πως «Ασφαλείς πληροφορίες αναφέρουν ότι με τη συμφωνία η ελληνική πλευρά αποδέχεται ότι η παλαιότερη (από το 2009) και μη εφαρμοσθείσα χάραξη της ΑΟΖ είχε γίνει, εν μέρει, με μεθοδολογικά εσφαλμένο τρόπο, άποψη που υποστηρίζει μέχρι σήμερα η Αλβανία. Η τωρινή συμφωνία αποδέχεται δηλαδή ότι οι θαλάσσιοι κόλποι θα πρέπει να θεωρηθούν «κλειστοί», ώστε να ισχύσει η σχετική πρόβλεψη της Σύμβασης της Θάλασσας. Ταυτόχρονα, όμως, με τη συμφωνία οριστικοποιείται ότι η αλβανική πλευρά δεν μπορεί να προβάλλει αιτιάσεις σε σχέση με την υφαλοκρηπίδα των Οθωνών και της Ερεικούσσας, κάτι που έχει ιδιαίτερη σημασία και ευνοεί την ελληνική θέση σε σχέση με την ελληνο-τουρκική διένεξη για το Καστελόριζο.»⁵⁰⁸

Αλβανικές πηγές από την άλλη σημείωναν πως, η Συμφωνία που άρχισε να συζητείται το 2018 διαφέρει από εκείνη του 2009, καθώς πλέον προβλέπεται να αποκτήσουν αιγιαλίτιδα ζώνη 12 ν.μ. μόνο τα νησιά Μαθράκι και Οθωνοί σε αντίθεση με τη Συμφωνία του 2009 που προέβλεπε αιγιαλίτιδα ζώνη 12 ν.μ. και στο βράχο Μπακρέτα (Περιστερές) στα στενά του Εξαμιλίου. Ενώ η Ελλάδα έπαιρνε το 2009 τα ¾ του υπό διαπραγμάτευση θαλάσσιου χώρου, με τη νέα συμφωνία που τροποποιεί⁵⁰⁹

---

⁵⁰⁶ Protothema.gr, 2018, «Κοτζιάς για ΑΟΖ με Αλβανία: Μια πραγματική συμφωνία, χίλιες φορές καλύτερη από μια συμφωνία φάντασμα», <https://www.protothema.gr/politics/article/765988/kotzias-gia-aoz-me-alvania-mia-pragmatiki-sumfonia-hilies-fores-kaluteri-apo-mia-sumfonia-fadasma/>

⁵⁰⁷ Oranews.tv, 2018, «Bushati: Marrëveshja me Greqinë më e favorshme se ajo e 2009», <http://www.oranews.tv/article/bushati-marreveshja-me-greqine-me-e-favorshme-se-ajo-e-2009>

⁵⁰⁸ Δημήτρης Κοιλάκος, 2018, «Κλείδωσε» η συμφωνία με την Αλβανία για τον καθορισμό της ΑΟΖ - «Απελευθερώνεται» η αξιοποίηση για τα οικόπεδα 1 και 2, <https://energyexpress.gr/news/kleidose-i-symfonia-me-tin-alvania-gia-ton-kathorismo-tis-aoz-apeleytheronetai-i-axiopoisi-gia>

⁵⁰⁹ Σύμφωνα πάντα με τις όσες πληροφορίες βλέπουν το φως της δημοσιότητας στα αλβανικά κυρίως μέσα.

και την ΑΟΖ κάθε χώρας, τα θαλάσσια τεμάχια⁵¹⁰ Ιόνιο 1 και Ιόνιο 2 περνούν υπό την αλβανική κυριαρχία⁵¹¹.

Η ελληνική πλευρά φαίνεται να επιθυμεί την εν λόγω Συμφωνία καθώς σκοπεύει να προχωρήσει σε περεταίρω οριοθέτηση ΑΟΖ με το Ισραήλ, την Κύπρο, τη Λιβύη και την Αίγυπτο, χρησιμοποιώντας την ως προηγούμενο. Επίσης, με αυτόν τον τρόπο θα υπάρξει ένα ακόμη ισχυρό νομικό επιχείρημα της Ελλάδας στη διαμάχη⁵¹² της με την Τουρκία για το καθεστώς του Αιγαίου⁵¹³. Σημαντικότερο βέβαια είναι και το γεγονός πως η Ελλάδα θα κηρύξει πλέον αιγιαλίτιδα ζώνη 12 ν.μ. και θα μπορέσει να ασκήσει τα κυριαρχικά της δικαιώματα στην νεοσυσταθίσα Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη⁵¹⁴ της.

Βεβαίως, όλες οι πληροφορίες που δημοσιεύονται ελέγχονται για «παιχνίδια σκοπιμοτήτων», καθώς εάν ισχύουν οι «αλβανικές διαρροές» τα τεμάχια Ιόνιο 1 και 2 περνούν στην Αλβανία και αυτομάτως αυξάνονται κατά πολύ τα κέρδη της αλβανικής πλευράς. Το 2017 πάντως και χωρίς να έχει υπάρξει επίσημη Συμφωνία Ελλάδας Αλβανίας ο Έλληνας υπουργός Ενέργειας και Περιβάλλοντος προχώρησε στην υπογραφή σύμβασης μίσθωσης για την παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και

⁵¹⁰ Φωτογραφία με την απεικόνιση των τεμαχίων ;

<https://rethemnosnews.gr/2017/04/%CE%B1%CE%BD%CE%B5%CE%BA%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%AC%CE%BB%CE%BB%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%BF%CF%82-%CE%BF-%CF%85%CF%80%CF%8C%CE%B3%CE%B5%CE%B9%CE%BF%CF%82-%CF%80%CE%BB%CE%BF%CF%8D%CF%84%CE%BF%CF%82-%CF%84/>

⁵¹¹ Top-channel.tv, 2018, «Zbardhet Pakti me Greqinë, Shqipëria “rifiton” detin që humbi në 2009», <http://top-channel.tv/2018/02/10/zbardhet-pakti-me-greqine-shqiperia-rifiton-detin-qe-humbi-ne-2009/>

⁵¹² Αναλυτικά οι τουρκικές διεκδικήσεις στο Αιγαίο και οι ελληνικές θέσεις στο : Θάνος Ντόκος, 2010 Αλφαβητάρι των Ελληνο-Τουρκικών σχέσεων, ΕΛΙΑΜΕΠ <https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/en/2010/06/%CE%9A%CE%95%CE%99%CE%9C%CE%95%CE%9D%CE%9F-%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%91%CE%A3%CE%99%CE%91%CE%A3-11-2010-%CE%98-%CE%9D%CF%84%CF%8C%CE%BA%CE%BF%CF%82.pdf>

⁵¹³ Ocnal.com, «The Sea pact with Greece, Albania gets the blocks "Joni 1" and "Joni 2"», <http://www.ocnal.com/2018/02/the-sea-pact-with-greece-albania-gets.html>

⁵¹⁴ Η Ελλάδα δεν έχει υιοθετήσει ακόμη ΑΟΖ. Η σύστασή της είναι σημαντική όπως αναφέρει ο Άγγ. Συρίγος «Η θέσπιση ΑΟΖ μας συμφέρει για τέσσερις λόγους. Καταρχήν διασφαλίζει την πολιτική και οικονομική ενότητα του ελλαδικού χώρου, τις ηπειρωτικές περιοχές με τα νησιά. Κατά δεύτερο λόγο, βοηθά στην ορθή προστασία του θαλασσίου περιβάλλοντος, που είναι και ο μόνος πλούτος του Αιγαίου τον οποίο πραγματικά εκμεταλλεγόμαστε μέσω του τουρισμού. Επιπλέον, η περιβαλλοντική διάσταση της ΑΟΖ βοηθά στην αντιμετώπιση του οξύτατου προβλήματος που υπάρχει με τα αλιευτικά πεδία του Αιγαίου, που καταστρέφονται συστηματικά πέραν των 6 μιλίων από τις ακτές μας λόγω υπεραλιεύσεως. Τέλος, προσφέρει δυνατότητες οικονομικής εκμεταλλεύσεως πέραν της αιγιαλίτιδας ζώνης, όπως επί παραδείγματι την παραγωγή ενέργειας από ρεύματα, ύδατα και ανέμους.» στο defencepoint.gr, 9/5/2011, «ΑΟΖ: Δυο εξαιρετικές συνεντεύξεις», <https://www.defence-point.gr/news/%CE%B4%CF%85%CE%BF-%CE%B5%CE%BE%CE%B1%CE%B9%CF%81%CE%B5%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%B5%CE%BD%CF%84%CE%B5%CF%8D%CE%BE%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD>

εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων με την κοινοπραξία TOTAL - ΕΛΠΕ – EDISON για το τεμάχιο 2 και η οποία κυρώθηκε το 2018 από την ελληνική βουλή⁵¹⁵.

Το 2018 και ενώ οι δύο υπουργοί εξωτερικών φαίνονταν να εντείνουν τις διαπραγματεύσεις για την επίτευξη συμφωνίας, ενδιαφέρον προκάλεσε η στάση του Αλβανού Προέδρου Ιλίρ Μέτα καθώς έδειξε να προσπαθεί να καθυστερήσει τη νέα Συμφωνία δηλώνοντάς πως ναι μεν συμφωνεί με την κυβέρνηση Ράμα αλλά για να περάσει η Συμφωνία από το αλβανικό κοινοβούλιο θα πρέπει⁵¹⁶ να ανασυσταθεί το Συνταγματικό Δικαστήριο, το οποίο όμως έχει διαλυθεί εδώ και χρόνια⁵¹⁷. Τελικώς ο Μέτα προχώρησε στην εξουσιοδότηση του Μπουσάτι για να διαπραγματευτεί τη Συμφωνία τον Μάρτιο του 2018 και αφού έλαβε εγγυήσεις πως η διαπραγμάτευση θα είναι σε «σύμπνοια» με την απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου το 2010.

Εν κατακλείδι, έχοντας φτάσει κοντά στην υπογραφή της νέας Συμφωνίας⁵¹⁸, ανοίγει ο δρόμος για την ανάπτυξη ενός κλίματος εμπιστοσύνης όπως πολύ εύστοχα αναφέρει ως απαραίτητο στις διαπραγματεύσεις των δύο πλευρών ο πρέσβης ε.τ. Αλέξανδρος Μαλλιός⁵¹⁹. Είναι ακόμη σημαντικό σε περίπτωση υπογραφής της Συμφωνίας η ελληνική πλευρά να μην προβεί στα ίδια λάθη του παρελθόντος και να φέρει άμεσα τη Συμφωνία για κύρωση στο ελληνικό κοινοβούλιο καθώς και να προωθηθεί αυτή προς ενημέρωση στην αρμόδια Διεύθυνση Ωκεάνιων Υποθέσεων και Δικαίου Θαλάσσης των Ηνωμένων Εθνών.

---

⁵¹⁵ Ολόκληρη η πράξη στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως
<http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=N2HLxKfEh0o%3d&tabid=875&language=el-GR>

⁵¹⁶ Ο λόγος είναι μια επιστολή ενός μέλους της αλβανικής διαπραγματευτικής επιτροπής προς τον Πρόεδρο Μέτα και στην οποία αναφέρεται η πλήρης αντίθεση του με τη Συμφωνία. Την ύπαρξη της επιστολής επιβεβαίωσε και ο Έντι Ράμα λέγοντας πως είναι λογικό σε ομάδες 12-15 ατόμων να υπάρχουν διαφωνίες.

⁵¹⁷ Shqiptarja.com, 3/2018, «Pakti me Greqinë, Meta: Dakordësi me Ramën, por të kalojë kur të ngrihet Kushtetuesja», <http://shqiptarja.com/lajm/deti-me-greqine-meta-dakordesi-me-ramen-por-pakti-te-kaloje-kur-te-ngrihet-kushtetuesja>

⁵¹⁸ Θεωρητικώς τουλάχιστον και με βάση τις δηλώσεις των κυβερνητικών αξιωματούχων των 2 χωρών. Σημειώνεται συνέντευξη του Ν. Κοτζιά όπου δήλωσε πως η Συμφωνία Πακέτο είναι έτοιμη από το 2018 αλλά δεν προχώρησε εξαιτίας της διάλυσης του αλβανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου καθώς και ενός ελληνικού lobby το οποίο υποστηρίζοντας πως δεν αναγνωρίζει τα ελληνοαλβανικά σύνορα και την λήξη του εμπολέμου δεν θα επέτρεπε την προώθηση της Συμφωνίας. Στο <https://www.news247.gr/politiki/o-nikos-kotzias-zontana-sto-stoyntio-toy-news-24-7-stoys-88-6.6681811.html>

⁵¹⁹ (Μαλλιός, 2017) σελ.271

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ' : Οι εξελίξεις στις ελληνοαλβανικές σχέσεις της τελευταίας δεκαετίας

1. Η ανάδειξη ελπιδοφόρων πολιτικών στην Αλβανία με σταθερό στόχο την ευρωπαϊκή πορεία

Η τελευταία δεκαετία, βρίσκει την Αλβανία να στοχεύει στη συνέχεια των ενταξιακών της προσπάθειών και την Ε.Ε να θέτει ως απαραίτητη προϋπόθεση την πάταξη της διαφθοράς και την επίλυση των πολιτικών διαφορών που αναδείχθηκαν εντόνως στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές του 2009. Όπως χαρακτηριστικά αναρωτήθηκε ο Δανός πρέσβης το 2012 «*πως είναι δυνατόν διεφθαρμένοι πολιτικοί να οδηγήσουν τη χώρα εντός της Ένωσης;*»⁵²⁰. Παρ' όλα αυτά, ενθουσιασμό σκόρπισε στην Αλβανία η απόφαση⁵²¹ της ευρωπαϊκής επιτροπής για κατάργηση της άδειας εισόδου των Αλβανών πολιτών στη ζώνη Schengen⁵²² της Ένωσης⁵²³. Ο Αλβανός πρωθυπουργός και ο υπουργός οικονομικών χαιρέτησαν την απόφαση και δεσμεύτηκαν εκ μέρους της κυβέρνησης να αποδείξουν πως η χώρα τους θα φανεί αντάξια της εμπιστοσύνης⁵²⁴.

Στην εσωτερική πολιτική σκηνή της χώρας, ο Σαλί Μπερίσα πήρε τον απόλυτο έλεγχο θέτοντας σε θέσεις κλειδιά δικούς του ανθρώπους. Στην θέση του Προέδρου της χώρας εκλέχθηκε το 2012 ο μέχρι πρότινος υπουργός εσωτερικών της κυβέρνησης Μπουγιάρ Νισάνι παρά τις διαφωνίες της αντιπολίτευσης⁵²⁵. Στη θέση του Γενικού Εισαγγελέα ο Μπερίσα διόρισε έναν επιφανή υποστηρικτή του Δημοκρατικού

---

⁵²⁰ λ (Abrahams, 2015) σελ.291

⁵²¹ Η απόφαση της ευρωπαϊκής επιτροπής :

https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/jha/117555.pdf

⁵²² Η ζώνη αυτή πρόκειται για 26 κράτη μέλη της Ένωσης τα οποία έχουν ουσιαστικά καταργήσει τα εσωτερικά τους σύνορα υιοθετώντας κοινά εξωτερικά. Όπως σημειώνει η ίδια η Ένωση «*οι πολίτες της ΕΕ, πολλοί υπήκοοι χωρών εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, επιχειρηματίες και τουρίστες μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα χωρίς να υποβάλλονται σε συνοριακούς ελέγχους*».

Πληροφορίες για τη Ζώνη από το επίσημο site της Ε.Ε.

<http://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/security/20180216STO98008/sengken-dieurunsi-tis-zonis-eleutheris-kukloforias-tis-ee>

⁵²³ Tanea.gr,2010, «Χωρίς βίζα στη ζώνη Σένγκεν οι Βόσνιοι και οι Αλβανοί»,

<https://www.tanea.gr/2010/11/09/world/xwris-biza-sti-zwni-sengken-oi-bosnioi-kai-oi-albanoi/>

⁵²⁴ Naftemporiki.gr, 2010, «Αλβανία: Παναγυρικό κλίμα μετά την απόφαση για άρση αδειών εισόδου στο Σένγκεν», <https://www.naftemporiki.gr/story/269343/albania-paniguriko-klima-meta-tin-apofasi-gia-arsi-adeion-eisodou-sto-sengken>

⁵²⁵ Protothema.gr,2012, «Νέος πρόεδρος της Αλβανίας ο Μπουγιάρ Νισάνι»,

<https://www.protothema.gr/world/article/203487/neos-proedros-ths-albanias-o-mpoygiar-nisani/>

κόμματος. Αποτέλεσμα όμως των παραπάνω πολιτικών καθώς και των συνεχών κατηγοριών διαφθοράς⁵²⁶ κατά της κυβέρνησης ήταν οι αντικυβερνητικές διαδηλώσεις που ξέσπασαν το 2011. Ξυπνώντας άσχημες μνήμες του παρελθόντος, οι διαμαρτυρίες αυτές έφεραν αναταραχή στη χώρα καθώς συνοδεύτηκαν από το θάνατο τριών διαδηλωτών και τον τραυματισμό δεκάδων έξω από το γραφείο του Σαλί Μπερίσα⁵²⁷. Σε μια προσπάθεια καταλαγιασμού του κλίματος και πρόληψης χειρότερων καταστάσεων, απεσταλμένος της Ε.Ε. έκανε σαφές στους Αλβανούς πολιτικούς ηγέτες πως θα πρέπει να φροντίσουν να επανέλθει η ηρεμία στη χώρα.

Τα οικονομικά δεδομένα της χώρας στην αρχή της δεκαετίας έδειχναν μια Αλβανία της οποίας το Α.Ε.Π. αυξανόταν συνεχώς από το 2010 ως το 2014 με σταθερά όμως μειωμένους ρυθμούς. Από την αύξηση, δηλαδή, της τάξης του 4,6 % το 2010 σε αυτήν του 2,2% το 2014. Την ίδια ώρα η Αλβανία έδειχνε να μειώνει την εξάρτηση της οικονομίας της από τα εμβάσματα που έστελνε πίσω σε αυτήν το εργατικό δυναμικό που είχε εξάγει η χώρα τις προηγούμενες δεκαετίες. Χαρακτηριστικά, τα εμβάσματα αυτά αποτελούσαν το 13,7 % του Α.Ε.Π. το 2007 ενώ το 2011 μόλις το 7,3% αυτού⁵²⁸.

Ο εορτασμός των 100 χρόνων από την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της, βρήκε την Αλβανία σε ένα κρίσιμο σταυροδρόμι. Από τη μία, η απέλιδα προσπάθεια του Σαλί Μπερίσα να διατηρήσει την εξουσία υιοθετώντας ιδιαίτερος εθνικιστικό λόγο⁵²⁹ και από την άλλη οι επερχόμενες βουλευτικές εκλογές του 2013 στις οποίες ολόκληρη η δυτική κοινότητα είχε στραμμένο το βλέμμα της⁵³⁰. Εν τω μεταξύ, το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο εγκαλούσε την αλβανική κυβέρνηση για ζητήματα σεβασμού δικαιωμάτων του ανθρώπου, όπως η αδιαφορία του Μπερίσα για την απεργία πείνας πρώην πολιτικών κρατουμένων του κομμουνιστικού καθεστώτος, οι οποίοι είχαν ως

---

⁵²⁶ Ο αναπληρωτής πρωθυπουργός και υπουργός οικονομικών της Αλβανίας Ιλίρ Μέτα οδηγούταν σε παραίτηση το 2011 έπειτα από καταγγελίες για διαφθορά. Benet Koleka, 2011, «Albanian deputy PM quits amid corruption allegations», Reuters.com, <https://www.reuters.com/article/us-albania-resignation/albanian-deputy-pm-quits-amid-corruption-allegations-idUSTRE70D52E20110114>

⁵²⁷ Aljazeera.com, 2011, «Four people killed and dozens injured in extensive anti-government clashes with police outside PM's office in Tirana.», <https://www.aljazeera.com/news/europe/2011/01/201112119754408514.html>

⁵²⁸ Δημήτρης Κυρκιλής στο (Σαμαρά-Κρίστη, 2016) σελ.61-69

⁵²⁹ Η πρακτική αυτή που εκτός των άλλων περιλάμβανε και την απόδοση υπηκοότητας σε όσους Αλβανούς ζουν εκτός συνόρων δημιουργώντας μια «πλατφόρμα εθνικής ένωσης» έκανε λόγο και για απόδοση εδαφών στη χώρα από γειτονικές χώρες. Φυσικά τέτοιου είδους λογικές βρήκαν καθέτως αντίθετες τόσο την Ε.Ε. όσο επίσης και τη Γερμανία με τις Η.Π.Α.

⁵³⁰ (Abrahams, 2015) σελ.292

αίτημα την καταβολή αποζημιώσεων για την πολυετή κράτησή τους στις δικτατορικές φυλακές της κομμουνιστικής Αλβανίας⁵³¹.

Δύο νέα στοιχεία σημάδεψαν την προεκλογική περίοδο των εκλογών του Ιουνίου του 2013. Το ένα ήταν η στροφή του Ιλίρ Μέτα και η απόφαση του κόμματός του να στηρίξει αυτή τη φορά το Σοσιαλιστικό Κόμμα του Έντι Ράμα και το άλλο, η κάθοδος στις εκλογές ενός νέου άκρως εθνικιστικού κόμματος, της «Μαυροκόκκινης Συμμαχίας» του Κρεσνίκ Σπαχίου, του οποίου βασική θέση είναι η ένωση με τα εδάφη όπου κατοικούν Αλβανοί στο Κόσοβο και στην Π.Γ.Δ.Μ⁵³².

Τελικώς τις εκλογές αυτές κέρδισε με σχετική διαφορά το Σοσιαλιστικό Κόμμα εξασφαλίζοντας 66 έδρες έναντι 50 του Δημοκρατικού. Το κόμμα του Ιλίρ Μέτα κέρδισε 15 έδρες εν αντιθέσει με τις μόλις 4 που είχε κερδίσει το 2009. Το νεοσυσταθέν εθνικιστικό κόμμα δεν κατάφερε να εισέλθει στο αλβανικό κοινοβούλιο των 140 εδρών⁵³³. Γνωρίζοντας πως ο τρόπος διεξαγωγής των εκλογών αυτών ήταν μια δοκιμασία για την ετοιμότητα της χώρας να ενταχθεί στην Ε.Ε. οι αλβανικές αρχές επέδειξαν τη δέουσα προσοχή. Είναι μάλιστα χαρακτηριστική η έκθεση του ΟΑΣΕ όπου εκτός των άλλων κάνει λόγο για σεβασμό των θεμελιωδών ελευθεριών (= “*genuine respect for fundamental freedoms*”) και για ειρηνική ατμόσφαιρα την ημέρα των εκλογών (= “*Election day was generally peaceful*”)⁵³⁴.

Η επόμενη μέρα, βρήκε τον νέο πρωθυπουργό της χώρας να συναντιέται σε θετικό κλίμα με τον πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής επιβεβαιώνοντας για μια ακόμα φορά τον στόχο της ένταξης στην Ε.Ε και τον ευρωπαϊό αξιωματούχο να δηλώνει την επιλογή της Αλβανίας ως μέλους υποψηφίου προς ένταξη⁵³⁵. Ο Έντι Ράμα, εκλέχθηκε υποσχόμενος την πάταξη της διαφθοράς, του οργανωμένου εγκλήματος και ισχυρές παρεμβάσεις στην οικονομία της χώρας. Επιπροσθέτως, ο διαχρονικός στόχος της Αλβανίας να καταστεί υπολογίσιμος στρατηγικός εταίρος στα Βαλκάνια, χρίζει της αξιοποίησης της θέσης της χώρας και των Αλβανών που ζουν σε συνορεύουσες με

---

⁵³¹ Σταύρος Ντάγιος, 2013, «Αλβανία, Ελλάδα και Ε.Ε.», ForeignAffairs.gr, <http://www.foreignaffairs.gr/articles/69162/stayros-g-ntagios/albania-ellada-kai-ee?page=show>

⁵³² Corinne Deloy, 2013, «What kind of majority will emerge after the Albanian general elections?», Fondation Robert Schuman, <https://www.robert-schuman.eu/en/doc/oeo/oeo-1443c-en.pdf>

⁵³³ Επίσημα αποτελέσματα αλβανικών εκλογών : http://archive.ipu.org/parline-e/reports/arc/2001_13.htm

⁵³⁴ Η επίσημη έκθεση του ΟΑΣΕ : <https://www.osce.org/odihr/elections/106963?download=true>

⁵³⁵ Skai.gr, 2013, «Υποψήφια για ένταξη στην Ε.Ε. η Αλβανία», <http://www.skai.gr/news/world/article/244041/upopsifia-gia-edaxi-stin-ee-i-alvania/>

την Αλβανία χώρες. Γνωρίζοντας το, ο Ράμα δήλωνε τα εξής: «*Δέσμευσή μας: Η ευρωπαϊκή Αλβανία ως μοντέλο έμπνευσης στην περιοχή, παράγοντας ειρήνης και δημοκρατικής σταθερότητας, αξιοπρεπής παρουσία και ταύτιση λόγων και έργων, που αντανακλούν τις αξίες των στρατηγικών μας εταίρων, ΗΠΑ και Ευρωπαϊκής Ένωσης*»⁵³⁶. Εμπόδια στις εξαγγελίες του Ράμα θα μπορούσαν να σταθούν οι αδύναμοι θεσμοί της χώρας και το βαθιά ριζωμένο στην πολιτική σκηνή οργανωμένο έγκλημα. Όπως έχει γραφτεί άλλωστε, «...δεν είναι ότι οι Αλβανοί δεν μπορούν να διεξάγουν δίκαιες εκλογές ή να λειτουργήσουν ανεξάρτητα δικαστήρια, είναι το ότι οι φορείς με ισχυρή επιρροή δεν έχουν κανένα ενδιαφέρον να προβούν σε τέτοιες αλλαγές»⁵³⁷.

Το 2014 επετεύχθη για τη χώρα ο μεγαλύτερος, μέχρι τον επόμενο, στόχος ως προς την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Της δόθηκε επισήμως η θέση της υποψήφιας⁵³⁸ προς ένταξη χώρας. Την ίδια στιγμή η Ε.Ε. την καλούσε να συνεχίσει τις μεταρρυθμίσεις και σημείωνε πως μένουν ακόμη αρκετά να γίνουν έως ότου η χώρα ενταχθεί πλήρως στην Ευρωπαϊκή Ένωση⁵³⁹. Προς ενίσχυση της στρατηγικής και οικονομικής αναβάθμισης της χώρας ο πρωθυπουργός είχε συναντήσεις με τον Τούρκο υπουργό Εξωτερικών⁵⁴⁰, Αζέρους πολιτικούς αξιωματούχους⁵⁴¹, τον Πάπα Φραγκίσκο⁵⁴², το Σέρβο πρωθυπουργό⁵⁴³ καθώς και τον Ιταλό ομόλογό του⁵⁴⁴. Συνήψε

---

⁵³⁶ Ελευθερία Κ. Μαντά, 2013, «Η Αλβανία τού Έντι Ράμα Οι προοπτικές μετά τις πρόσφατες εκλογές», ForeignAffairs.gr, <https://www.foreignaffairs.gr/articles/69576/eleytheria-k-manta/i-albania-toy-enti-rama?page=show>

⁵³⁷ (Abrahams, 2015) σελ.295

⁵³⁸ Η έκθεση της επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο όπου χαρακτηριστικά προτείνεται η απόδοση της θέσης του υποψηφίου μέλους προς ένταξη στην Αλβανία «*the Commission confirms its recommendation that the Council should grant Albania candidate status*» https://ec.europa.eu/neighbourhoodenlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2014/al_report_june_2014.pdf

⁵³⁹ Η επίσημη έκθεση προόδου της χώρας : https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2014/20141008-albania-progress-report_en.pdf

⁵⁴⁰ Naftemporiki.gr, 2013, «Επαφές Νταβούτογλου στα Τίρανα», <https://www.naftemporiki.gr/story/711487/epafes-ntaboutoglou-sta-tirana>

⁵⁴¹ Naftemporiki.gr, 2013, «Στο Αζερμπαϊτζάν για τον ΤΑΡ την Τρίτη ο πρωθυπουργός της Αλβανίας», <https://www.naftemporiki.gr/story/743502/sto-azermpaitzan-gia-ton-tar-tin-triti-o-prothupourgou-tis-albanias>

⁵⁴² Naftemporiki.gr, 2014, «Στην Αλβανία σήμερα ο Πάπας Φραγκίσκος», <https://www.naftemporiki.gr/story/858675/stin-albania-simera-o-papas-fragkiskos>

⁵⁴³ Η επίσκεψη αυτή ήταν η πρώτη Αλβανού Πρωθυπουργού στη Σερβία μετά από το 1946. Naftemporiki.gr, 2014, «Ιστορική επίσκεψη του πρωθυπουργού της Αλβανίας στη Σερβία», <https://www.naftemporiki.gr/story/878109/istoriki-episkepsi-tou-prothupourgou-tis-albanias-sti-serbia>

⁵⁴⁴ Naftemporiki.gr, 2014, «Αλβανία: Επίσκεψη του Ιταλού πρωθυπουργού προς εμβάθυνση των διμερών σχέσεων», <https://www.naftemporiki.gr/story/897180/albania-episkepsi-tou-italou-prothupourgou-pros-embathynsi-ton-dimeron-sxesewn>

ακόμη συμφωνίες για δανειοδότηση τόσο από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ύψους 331 εκ. ευρώ⁵⁴⁵ όσο και από την Παγκόσμια Τράπεζα ύψους 220 εκ. δολαρίων⁵⁴⁶.

Το επόμενο έτος περιλάμβανε τις προσπάθειες της χώρας να εκδημοκρατιστεί ερχόμενη σε στενότερη επαφή με τους δυτικούς θεσμούς. Συγκεκριμένα προς το τέλος του έτους ειδική επιτροπή του αλβανικού κοινοβουλίου ετοίμασε ένα προσχέδιο συνταγματικών αλλαγών που στόχευαν στην αναμόρφωση του δικαστικού συστήματος. Η συζήτηση είχε ήδη ξεκινήσει από το 2014 με την παρότρυνση των Η.Π.Α, ο πρέσβης των οποίων χαρακτήρισε τη διαδικασία ως καίριας σημασίας για τη χώρα, και της Ε.Ε. Τελικώς το προσχέδιο στάλθηκε στην Επιτροπή της Βενετίας⁵⁴⁷ για να εκφράσει τη γνώμη της⁵⁴⁸. Το καλοκαίρι του 2015 έλαβαν χώρα οι δημοτικές εκλογές, τις οποίες η επιτροπή εμπειρογνομόνων του ΟΑΣΕ χαρακτήρισε ως «θετικές» σχετικά με τον τρόπο διεξαγωγής τους⁵⁴⁹. Θετικά είδε την πρόοδο της Αλβανίας και η Γερμανίδα Καγκελάρια Άνγκελα Μέρκελ η οποία επισκέφθηκε τη χώρα στις 8 Ιουλίου⁵⁵⁰. Πολύ σημαντική για τις σχέσεις των δύο χωρών ήταν και η πρώτη επίσημη επίσκεψη του Σέρβου πρωθυπουργού Αλεξάντερ Βούτσιτς ο οποίος έκανε λόγο για ειλικρινείς σχέσεις και διάλογο που θα βοηθούσε τις δύο χώρες να χτίσουν ένα καλύτερο μέλλον⁵⁵¹. Ο χρόνος έκλεισε με την υπογραφή Συμφώνου Φιλίας ανάμεσα στην Αλβανία και το Ισραήλ κατά την επίσκεψη του Αλβανού πρωθυπουργού στη χώρα⁵⁵².

---

⁵⁴⁵ Η επίσημη ανακοίνωση του Δ.Ν.Τ. :

<https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/14/01/49/pr1481>

⁵⁴⁶ Naftemporiki.gr, 2014, «Αλβανία: Υπογραφή συμφωνίας για δάνειο 220 εκατ. δολαρίων από την Παγκόσμια Τράπεζα», <https://www.naftemporiki.gr/finance/story/815237/albania-y-pografi-sumfonias-gia-daneio-220-ekat-dolarion-apo-tin-pagkosmia-trapeza>

⁵⁴⁷ Η Επιτροπή της Βενετίας είναι όργανο του Συμβουλίου της Ευρώπης. Μία από της αρμοδιότητές της είναι να παρέχει στα κράτη μέλη γνωμοδοτήσεις σε προτεινόμενες ή εν ισχύ νομοθεσίες αυτών. Περισσότερα για την Επιτροπή στο

https://www.venice.coe.int/WebForms/pages/?p=01_Presentation&lang=EN

⁵⁴⁸ Andi Dobrushki, 2015, «How Albania Is Reforming Its Troubled Justice System», Opensocietyfoundations.org, <https://www.opensocietyfoundations.org/voices/how-albania-reforming-its-troubled-justice-system>

⁵⁴⁹ Η επίσημη έκθεση της επιτροπής του ΟΑΣΕ :

<https://www.osce.org/odihr/elections/albania/180731?download=true>

⁵⁵⁰ DW.com, 2015, «Angela Merkel arrives in Albania amid Greek crisis»,

<https://www.dw.com/en/angela-merkel-arrives-in-albania-amid-greek-crisis/a-18570976>

⁵⁵¹ Euronews.com, 2015, «Aleksandar Vucic becomes first Serbian leader to visit Albania», <https://www.euronews.com/2015/05/27/aleksandar-vucic-becomes-first-serbian-leader-to-visit-albania>

⁵⁵² Mfa.gov.il, 2015, «Albanian Prime Minister Edi Rama in Israel»,

<http://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2015/Pages/Albanian-Prime-Minister-Edi-Rama-in-Israel-21-Dec-2015.aspx>

Στην αρχή του 2016, και εν μέσω μεγάλων προσφυγικών ροών από τη Συρία, η Αλβανίδα υπουργός άμυνας δήλωνε πως η Αλβανία διατίθεται να δεχτεί πρόσφυγες αλλά μόνο εφόσον αυτοί δεν παραμείνουν εντός των συνόρων της. Να λειτουργήσει δηλαδή μόνο ως χώρα διέλευσης⁵⁵³. Ο Αλβανός πρωθυπουργός την ίδια ώρα, δήλωνε πως «Παραμένουμε πιστοί στις αξίες και τις αρχές της Ευρώπης, αλλά εμείς δεν θα ανοίξουμε τα σύνορα, αλλά ούτε θα χτίσουμε τείχη»⁵⁵⁴. Το 2016 συνεχίστηκε η προσπάθεια που άρχισε το προηγούμενο έτος για δικαστικές μεταρρυθμίσεις με την Αλβανική βουλή να ψηφίζει ομοφώνως τις προταθείσες αλλαγές. Η Ε.Ε. χαιρέτησε αυτή την εξέλιξη επαίνεσε την Αλβανία καθώς είχε καταστήσει σαφές πως οι δικαστικές μεταρρυθμίσεις αποτελούσαν προτεραιότητα στο δρόμο της χώρας για την ένταξη στην Ένωση⁵⁵⁵.

Οι μεταρρυθμίσεις αυτές συντελέστηκαν με σκοπό την πάταξη της διαφθοράς στο αλβανικό Δημόσιο. Ο πρωθυπουργός Έντι Ράμα είχε τονίσει πως η διαφθορά, την οποία ο ίδιος αντιλαμβάνεται κατά βάση ως χρηματισμό, εδράζεται κυρίως στο δημόσιο με τις ιδιωτικές εταιρίες και τους πολίτες να αποτελούν τα θύματα αυτής. Ο Ράμα συνδυάζει την ύπαρξη της διαφθοράς με την δυσκολία εκμοντερνισμού της χώρας εξαιτίας της ύπαρξης δυσλειτουργικών και αρχαϊκής μορφής θεσμών. Εντοπίζει επίσης την έλλειψη ανταγωνιστικής αγοράς ως αιτία της διαφθοράς. Με βάση αυτό το σκεπτικό η κυβέρνηση του κατήρτισε την εθνική στρατηγική κατά της διαφθοράς το 2015, μέρος τη οποίας ήταν και οι δικαστικές μεταρρυθμίσεις⁵⁵⁶.

Το 2017, ήταν έτος βουλευτικών εκλογών για τη χώρα. Το Φλεβάρη, το Δημοκρατικό Κόμμα αποχώρησε από τη βουλή ζητώντας την παραίτηση του Έντι Ράμα ώστε να οδηγηθεί η χώρα στις εκλογές με εγγυήτρια μια τεχνοκρατική κυβέρνηση. Ταυτόχρονα ξεκίνησαν διαδηλώσεις χιλιάδων υποστηρικτών του ΔΚ⁵⁵⁷. Οι εκλογές είχαν οριστεί για τις 25 Ιουνίου και στο μεσοδιάστημα Πρόεδρος της

---

⁵⁵³ Nafteporiki.gr, 2016, «Ετοιμη να δεχθεί πρόσφυγες, αλλά μόνον ως χώρα - τράνζιτ η Αλβανία», <https://www.nafteporiki.gr/story/1070099/etoimi-na-dexthei-prosfuges-alla-monon-os-xora-tranzit-i-albania>

⁵⁵⁴ Nafteporiki.gr, 2016, «Έντι Ράμα: Δεν θα ανοίξουμε τα σύνορα, αλλά ούτε θα χτίσουμε τείχη», <https://www.nafteporiki.gr/story/1075339/enti-rama-den-tha-anoiksoume-ta-sunora-alla-oute-tha-xtisoume-teixi>

⁵⁵⁵ DW.com, 2016, «Albania passes key judicial reform for EU membership», <https://www.dw.com/en/albania-passes-key-judicial-reform-for-eu-membership/a-19420808>

⁵⁵⁶ Kajsiu, B. (2018). The Ideological Malleability of Corruption. A Comparative Analysis of Official Corruption Discourses in Albania and Colombia, 2010-2017. *Südosteuropa*, 66(3), 299–324.,

⁵⁵⁷ Nafteporiki.gr, 2017, «Αλβανία: Δεύτερη ημέρα διαδηλώσεων της αντιπολίτευσης στα Τίρανα», <https://www.nafteporiki.gr/story/1206462/albania-deuteri-imera-diadiloseon-tis-antipoliteusis-sta-tirana>

Αλβανίας εκλέχθηκε από την βουλή ο Ιλίρ Μέτα, με το ΔΚ να απουσιάζει από τη διαδικασία⁵⁵⁸. Στις εκλογές, μεγάλος νικητής αναδείχθηκε εκ νέου το Σοσιαλιστικό Κόμμα του Έντι Ράμα καθώς κατάφερε να εξασφαλίσει τις 74 από τις 140 έδρες του Κοινοβουλίου με το Δημοκρατικό Κόμμα να χάνει αρκετή από τη δύναμη του μένοντας στις 43 έδρες. Σημειώνεται πως για την ομαλή διεξαγωγή των εκλογών συνεισέφεραν τόσο οι Η.Π.Α όσο και η Ε.Ε. με τη διαμεσολάβησή τους⁵⁵⁹.

Το τρέχον έτος αναμενόταν να είναι ιστορικό καθώς ο Αλβανός υπουργός εξωτερικών περίμενε την απόφαση της Ε.Ε για την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων ανάμεσα στις δύο πλευρές⁵⁶⁰. Τελικώς οι προσδοκίες του δεν ευοδώθηκαν καθώς ένα μέρος⁵⁶¹ της Ένωσης εξέφρασε την αντίρρησή του σε αυτό το ενδεχόμενο⁵⁶². Συμφωνήθηκε επομένως ανάμεσα στα μέλη της Ένωσης να ξεκινήσουν οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις μετά τον Ιουνίου του 2019 και εφόσον η Αλβανία έχει προχωρήσει σε σειρά μεταρρυθμίσεων στην πάταξη της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος⁵⁶³. Η απόφαση⁵⁶⁴ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου καλούσε την Αλβανία να σεβαστεί εκτός των άλλων τα ανθρώπινα δικαιώματα μεταχειριζόμενη με ισονομία όλες τις μειονότητες και να αποδώσει περιουσιακά δικαιώματα στους πολίτες της⁵⁶⁵.

Εν κατακλείδι, παρά τις όποιες αδυναμίες, οι αλβανικές κυβερνήσεις μετά το 1997 έβαλαν τις βάσεις για να επέλθουν μεγάλες αλλαγές στη χώρα και να μετατραπεί αυτή από ένα αυταρχικό καθεστώς σε ένα υποψήφιο προς ένταξη στην Ε.Ε. μέλος. Η

---

⁵⁵⁸ Liberal.gr, 2017, «Αλβανία: Ο Ilir Meta εξελέγη Πρόεδρος της Δημοκρατίας με 87 ψήφους», <https://www.liberal.gr/arthro/133964/epikairota/2017/albania-o-ilir-meta-exelegi-proedros-tis-dimokratias-me-87-psifous.html>

⁵⁵⁹ Έκθεση του National Democratic Institute for International Relations : <https://www.ndi.org/sites/default/files/NDI%20Albania%202017%20Election%20Analysis%20Final.pdf>

⁵⁶⁰ Vuk Velebit , 2018, 2018 as a crucial year for Albania on its European path, europeanwesternbalkans.com, <https://europeanwesternbalkans.com/2018/01/12/2018-crucial-year-albania-european-path/>

⁵⁶¹ Συγκεκριμένα η Γαλλία, η Δανία και η Ολλανδία.

⁵⁶² Νίκος Μπέλλος, 2018, «Παγώνουν» οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις ΠΓΔΜ – Αλβανίας, Naftemporiki.gr, <https://www.naftemporiki.gr/story/1364781/pagonoun-oi-entaksiakes-diapragmateuseis-pgdm-albanias>

⁵⁶³ Jacobo Barigazzi, 2018, EU ministers postpone Albania and Macedonia accession decision, Politico.com, <https://www.politico.eu/article/eu-european-union-ministers-general-affairs-council-postpone-albania-and-macedonia-accession-decision/>

⁵⁶⁴ Είναι ξεκάθαρο πως το περιεχόμενο αυτής της απόφασης επηρεάζει και την ελληνική εθνική μειονότητα καθώς τα δικά της δικαιώματα είναι αυτά που πολλές φορές θίγονται ενώ πολλά μέλη της στερούνται περιουσιακών δικαιωμάτων ως κατάλοιπο της κομμουνιστικής περιόδου.

⁵⁶⁵ Συμπεράσματα Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με τη διαδικασία διεύρυνσης . Οι παράγραφοι 45 -54 αφορούν στην Αλβανία. <https://www.consilium.europa.eu/media/35863/st10555-en18.pdf>

προσπάθεια δυτικοποίησης της χώρας ήταν το πλαίσιο στο οποίο εντάχθηκε σχεδόν κάθε μεταρρύθμιση σε αυτή ενώ παράλληλα η ένταξη της Αλβανίας σε θεσμούς όπως το ΝΑΤΟ και η Ε.Ε έβρισκε πάντα σύμφωνο όχι μόνο το μεγαλύτερο μέρος της κοινής γνώμη αλλά και σχεδόν ολόκληρο το πολιτικό φάσμα της χώρας⁵⁶⁶. Έχοντας επιτύχει τον ένα στόχο, μένει να φανεί πόσο χρόνο θα χρειαστεί η χώρα να πετύχει και τον δεύτερο.

---

⁵⁶⁶ Islam Jusufi, 2017, Albania's Transformation since 1997: Successes and Failures

2. Η διάψευση των ελπίδων για τις ελληνοαλβανικές σχέσεις μετά το 2010

Τις προηγούμενες δεκαετίες η ελληνική εξωτερική πολιτική αποφάσισε την προώθηση των εθνικών της στόχων μέσα από μια διαδικασία εξευρωπαϊσμού της Αλβανίας. Μια στάση άλλωστε που θα έθετε εμπόδια στην ευρωπαϊκή προοπτική της Αλβανίας αλλά και την ένταξή της στο NATO θα ήταν πιθανό να δυσαρεστήσει εταίρους και συμμάχους της Ελλάδος⁵⁶⁷. Με την έναρξη της νέας δεκαετίας η Ελλάδα έδειξε να παραμερίζει την εσωστρέφεια και την αναποτελεσματικότητα που επέδειξε η βαλκανική της πολιτική τη διετία 2009-2011, προωθώντας στην ευρύτερη περιοχή τα ελληνικά συμφέροντα. Η ιστορική επίσκεψη του υπουργού εξωτερικών του Κοσόβου⁵⁶⁸ στην Ελλάδα σηματοδότησε την αλλαγή στάσης στην εξωτερική πολιτική, υιοθετώντας μια πιο ενεργητική πρακτική⁵⁶⁹.

Η αρχή της δεκαετίας βρήκε τις σχέσεις των δύο χωρών να δοκιμάζονται εντόνως. Η ακύρωση⁵⁷⁰ της υπογραφείσας συνθήκης του 2009 ανάμεσα στις δύο χώρες από το Συνταγματικό Δικαστήριο της Αλβανίας και η δολοφονία του Έλληνα μειονοτικού στη Χιμάρα⁵⁷¹ δυσχέραναν τις σχέσεις των δύο κρατών με αποτέλεσμα η Ελλάδα να αποφασίσει την υποβάθμιση των διπλωματικών της σχέσεων με την Αλβανία στο βαθμό του υπηρεσιακού Γενικού Γραμματέα. Η απόφαση αυτή ήρθε κυρίως ως αντίδραση στην υπαναχώρηση της Αλβανίας από την υπογεγραμμένη Συμφωνία του προηγούμενου έτους⁵⁷². Εντύπωση και κριτική προκάλεσε επίσης η

---

⁵⁶⁷ (Βαληνάκης, 2010) σελ.105

⁵⁶⁸ Ο κ. Hoxhaj συναντήθηκε με τον Έλληνα ομόλογο του κ. Αβραμόπουλο. Σημειώνεται πως η Ελλάδα δεν έχει αναγνωρίσει το Κόσοβο ως αυτόνομο κράτος. Ακολουθούν οι δηλώσεις των δυο αξιωματούχων : <https://avramopoulos.gr/el/content/synantisi-ypex-d-avramopoyloy-me-e-hoxhaj-ypex-toy-kosovoy-opoio-den-ehei-anagroristei-apo-ti-hora-mas>

⁵⁶⁹ Οι σχέσεις Αθήνας – Πρίστινας εξάλλου μπορούν να βελτιώσουν και τις σχέσεις Ελλάδος - Αλβανίας υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις όπως αναφέρεται στο : Αλέξανδρος Μαλλιάς, 2017, Οράματα και Χιμαίρες Διαδρομές ενός Διπλωμάτη, Αθήνα, Ι. Σιδέρης, σελ.249-251.

⁵⁷⁰ Η πρώην υπ. Εξωτερικών της Ελλάδα κ. Ντόρα Μπακογιάννη άσκησε μάλιστα κριτική στην νέα κυβέρνηση κατά τη διάρκεια της θητείας της οποίας ακυρώθηκε η Συμφωνία. Βασικό επιχείρημά της ήταν ο μη ερχομός της Συμφωνίας στην ελληνική Βουλή για κύρωση. Ανέφερε χαρακτηριστικά : «Αυτό που γνωρίζω, όμως, είναι ότι, ενώ ο κ. Ράμα ανακοίνωσε τις προθέσεις του στα μέσα Οκτωβρίου, ουδεμία σπουδή επέδειξε η ελληνική κυβέρνηση να φέρει τη Συμφωνία προς κύρωση στη Βουλή, που άνοιξε λίγες μέρες μετά, ώστε να δημιουργήσει μια θετική δυναμική, για τη διαφύλαξή της, όπως και για τη διαφύλαξη του υψηλού επιπέδου στο οποίο πετύχαμε να φέρουμε τις ελληνοαλβανικές σχέσεις». Στο <https://www.naftemporiki.gr/story/305833/kritiki-mpakogianni-gia-tin-ellinoalbaniki-sumfonia-gia-ta-xorika-udata>

⁵⁷¹ Λόγος γίνεται για τη δολοφονία του Α. Γκούμα μετά από λογομαχία με Αλβανούς πολίτες οποίοι του ζήτησαν να μην μιλάει ελληνικά.

⁵⁷² Αλέξανδρος Μαλλιάς, «Η Ελλάδα και οι Αλβανοί γείτονές της», alexandrosmallias.com, <https://www.alexandrosmallias.com/%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1->

πρόσκληση του Έντι Ράμα⁵⁷³, στην Ελλάδα και το «Συμπόσιο της Σύμης», από την ελληνική κυβέρνηση καθώς εκείνος ήταν ο πρωτεργάτης της έναρξης της διαδικασίας ακύρωσης της Συμφωνίας⁵⁷⁴ του 2009. Μια θετική στιγμή για τις διμερείς σχέσεις των χωρών ήταν η υπογραφή συμφωνίας για την ανέγερση δύο νεκροταφείων στην Αλβανία για τους Έλληνες πεσόντες του ελληνοϊταλικού πολέμου του 1940 από τους δύο πρωθυπουργούς. Η συμφωνία επικυρώθηκε την ίδια χρονιά μάλιστα και από το αλβανικό κοινοβούλιο⁵⁷⁵.

Την επόμενη χρονιά ο αρχηγός της ελληνικής αξιωματικής αντιπολίτευσης και αρχηγός του κόμματος της Νέας Δημοκρατίας Αντώνης Σαμαράς επισκέφθηκε την ελληνική μειονότητα στην Αλβανία την οποία χαρακτήρισε ως «γέφυρα φιλίας» μεταξύ των δύο χωρών και έμεινε πιστός στην ελληνική θέση πως η ευρωπαϊκή προοπτική της Αλβανίας είναι άμεσα συνυφασμένη με την μεταχείριση της μειονότητας⁵⁷⁶. Σχεδόν ταυτόσημη ήταν και η θέση του Έλληνα υπουργού εξωτερικών ο οποίος με αφορμή της αμφισβήτηση⁵⁷⁷ της αξιοπιστίας της απογραφής του πληθυσμού⁵⁷⁸ που έλαβε χώρα το 2011 στην Αλβανία σημείωνε πως «ο σεβασμός των ανθρωπίνων και μειονοτικών δικαιωμάτων αποτελεί κατά την ΕΕ ουσιαστικό κριτήριο για την πρόοδο της ενταξιακής διαδικασίας της Αλβανίας»⁵⁷⁹. Η απογραφή του 2011 δεν αναγνωρίστηκε ούτε από την Ορθόδοξη Εκκλησία της Αλβανίας καθώς το ποσοστό που δήλωνε ως θρήσκευμα το χριστιανισμό (συμπεριλαμβανομένων καθολικών και

[%CE%B1%CE%BB%CE%B2%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CE%AF-%CE%B3%CE%B5%CE%AF%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%AD%CF%82](#)

⁵⁷³ Αρχηγού τότε της αλβανικής αντιπολίτευσης και του Σοσιαλιστικού Κόμματος Αλβανίας

⁵⁷⁴ Enet.gr, 2010, «Στον Πόρο το «Συμπόσιο της Σύμης»,

<http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=181657>

⁵⁷⁵ Σταύρος Τζίμας, 2010, «Ο δεύτερος «θάνατος» των ηρώων της Αλβανίας», Kathimerini.gr,

<http://www.kathimerini.gr/503398/article/epikairothta/ellada/o-deyteros-8anatos-twn-hrwwn-ths-alvanias>

⁵⁷⁶ Naftemporiki.gr, 2011, «Συνάντηση Αντ. Σαμαρά με εκπροσώπους της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία», <https://www.naftemporiki.gr/story/319564/sunantisi-ant-samara-me-ekprosopous-tis-ellinikis-meionotitas-stin-albania>

⁵⁷⁷ Δημοσιεύματα φιλοξενούσαν αργότερα, τη μαρτυρία απογραφών πως πράγματι συντελέστηκαν παρατυπίες στη διάρκεια της απογραφής. Χαρακτηριστικά ένας ανέφερε «Για πολλά από τα ερωτήματα του ερωτηματολογίου δεν κάναμε καθόλου ερωτήσεις, τα συμπλήρωνα εγώ ο ίδιος» στο <http://www.epikaira.gr/article/alvania-epivevaionontai-atasthalies-stin-apografi-toy-2011>

⁵⁷⁸ Τα επίσημα στοιχεία της απογραφής από την Αλβανική στατιστική υπηρεσία : http://www.instat.gov.al/media/3058/main_results_population_and_housing_census_2011.pdf

⁵⁷⁹ Naftemporiki.gr, 2011, «Μήνυμα ΥΠΕΞ στα Τίρανα με αφορμή την απογραφή πληθυσμού», <https://www.naftemporiki.gr/story/310392/minuma-ypeks-sta-tirana-me-aformi-tin-apografi-plithusmou>

ορθόδοξων) φαινόταν να είναι 17,06% εν αντιθέσει με την θέση της εκκλησίας η οποία αποφαινόταν πως μόνο οι ορθόδοξοι χριστιανοί αγγίζουν το 24% του πληθυσμού⁵⁸⁰.

Στις αρχές του 2012 ο Έλληνας ευρωβουλευτής Γιώργος Κουμουτσάκος έθεσε ερώτηση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή για το κατά πόσον η Αλβανία ικανοποιεί τα κριτήρια της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την προστασία των δικαιωμάτων των μειονοτήτων⁵⁸¹. Αφορμή αποτέλεσε το περιστατικό χρήσης βίας της αλβανικής αστυνομίας κατά του Ναούμ Ντίσο⁵⁸² θέτοντας τις διώξεις κατά της μειονότητας σε 'ευρωπαϊκό κάδρο'.

Ο καθηγητής Άγγελος Συρίγος αναφέρει πως από το 2012 και έπειτα, η ελληνική πλευρά προσπάθησε να θέσει επί τάπητος όλα τα ζητήματα στις ελληνοαλβανικές σχέσεις⁵⁸³. Πράγματι η ελληνική πλευρά το 2012 δήλωνε πως αποφάσισε να ανοίξει ένα νέο κεφάλαιο στις σχέσεις της με την Αλβανία, η οποία και αυτή με τη σειρά της υποστήριξε επισήμως πως επιθυμεί την ενίσχυση των μελλοντικών σχέσεων των δύο κρατών προς όφελος κοινών συμφερόντων⁵⁸⁴.

Στην αναθέρμανση των σχέσεων των δύο χωρών ως καταλύτης έδρασε η κατασκευή του αγωγού Trans Adriatic Pipeline, ο οποίος θα μεταφέρει φυσικό αέριο από την περιοχή τη Κασπίας στην Ευρώπη⁵⁸⁵. Το Σεπτέμβριο του 2012 υπογράφηκε Μνημόνιο Κατανόησης ανάμεσα σε Ελλάδα, Αλβανία και Ιταλία για την κατασκευή του αγωγού ενώ αναμενόταν και η υπογραφή σχετικής συμφωνίας ανάμεσα στις 3 χώρες⁵⁸⁶. Η σημασία του έργου είναι αναμφισβήτητη για τις δύο χώρες όμως δεν μπορεί να λειτουργήσει ο αγωγός ως μοχλός διευθέτησης των ελληνοαλβανικών

---

⁵⁸⁰ (Καλεντερίδης, 2016) σελ.144

⁵⁸¹ Naftemporiki.gr, 2012, «Στην Κομισιόν οι προκλήσεις σε βάρος της μειονότητας στην Αλβανία», <https://www.naftemporiki.gr/story/395211/stin-komision-oi-prokliseis-se-baros-tis-meionotitas-stin-albania>

⁵⁸² Προέδρος της μειονοτικής οργάνωσης "Ομόνοιας", της Περιφέρειας Κορυτσάς και αντιπρόεδρος του Κόμματος «Εθνική Ελληνική Μειονότητα για το Μέλλον (MEGA).

⁵⁸³ Άγγ. Συρίγος στο (Μαλλιός, Ελλάδα και Αλβανία, Φυγή στο Μέλλον ή Επιστροφή στο Παρελθόν, 2017) σελ.224

⁵⁸⁴ Πράγματι ο Έλληνας υπουργός εξωτερικών κ. Αβραμόπουλος μετά τη συνάντησή τους με τον Αλβανό ομόλογό του κ. Παναρίτι σημείωνε πως «...Δείχνει την πολιτική μας βούληση να εγκαινιάσουμε ένα καινούργιο κεφάλαιο και να αξιοποιήσουμε το δυναμικό των ελληνοαλβανικών σχέσεων...». Αναλυτικά οι δηλώσεις στο : <https://www.mfa.gr/epikairota/proto-thema/deloseis-ton-uepeks-elladas-kai-albanias-abramopoulou-kai-panariti-meta-te-sunantese-tous.html>

⁵⁸⁵ Όλες οι πληροφορίες σχετικά με την εξέλιξη και τη φύση του έργου στο <https://www.tap-ag.gr/>

⁵⁸⁶ Capital.gr, 2012, «Υπογραφή MoU Ελλάδας-Ιταλίας-Αλβανίας για τον αγωγό TAP», <http://www.capital.gr/oikonomia/1626643/upografi-mou-elladas-italias-albanias-gia-ton-agogo-tar>

σχέσεων και να επιλύσει όλες τις μεταξύ των δυο χωρών εκκρεμότητες⁵⁸⁷. Αυτό, διότι ο αγωγός δεν αποτελεί ιδιοκτησία καμίας εκ των δύο χωρών με αποτέλεσμα καμία να μην μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μοχλός πίεσης έναντι της άλλης⁵⁸⁸.

Το πόσο ευάλωτες παρέμεναν οι σχέσεις των δύο χωρών ήρθαν να αναδείξουν δύο περιστατικά τους επόμενους μήνες. Αρχικώς τα επεισόδια στο δρόμο προς τη Κλεισούρα και το στρατιωτικό νεκροταφείο των Ελλήνων πεσόντων του πολέμου του 1940, κατά τη διάρκεια του εορτασμού της ελληνικής εθνικής επετείου του ΟΧΙ στις 28 Οκτωβρίου⁵⁸⁹ και εν συνεχεία οι δηλώσεις του Σαλί Μπερίσα⁵⁹⁰ με αφορμή την επέτειο 100 χρόνων από την ανεξαρτησία της Αλβανίας κατά τις οποίες ανέφερε πως αλβανικά εδάφη βρίσκονται ως την Πρέβεζα. Οι δηλώσεις αυτές ματαίωσαν μάλιστα την επικείμενη επίσημη επίσκεψη του Έλληνα υπουργού εξωτερικών στη χώρα επικοινωνώντας μάλιστα τη δυσαρέσκεια της ελληνικής πλευράς⁵⁹¹ και μέσω επίσημης ανακοίνωσης του υπουργείου εξωτερικών⁵⁹².

Η επόμενη χρονιά άρχισε με την υπογραφή τριμερούς Συμφωνίας Ελλάδος, Ιταλίας και Αλβανίας για τον αγωγό ΤΑΡ στις 13 Φεβρουαρίου. Λίγο αργότερα η Συμφωνία κυρώθηκε τόσο από το ελληνικό κοινοβούλιο όσο και από το αλβανικό⁵⁹³. Το καλοκαίρι του 2013 αναδείχθηκε για πρώτη φορά πρωθυπουργός της Αλβανίας ο Έντι Ράμα. Στην Ελλάδα διαδόθηκε η πίστη πως η εκλογή του Ράμα θα οδηγούσε σε

---

⁵⁸⁷ Αλ. Μαλλιός στο (Μαλλιός, Ελλάδα και Αλβανία, Φυγή στο Μέλλον ή Επιστροφή στο Παρελθόν, 2017) σελ.259

⁵⁸⁸ Ι. Αρμακόλας στο (Ντόκος (επίμ.), 2016) σελ.189

⁵⁸⁹ Παναγιώτης Μπάρκας, 2012, «Εορταστικές εκδηλώσεις με διαφορετικά επεισόδια στην Αλβανία», skai.gr, <http://www.skai.gr/news/world/article/215933/eortastikes-ekdiloseis-me-diaforetika-epeisodia-stin-alvania/>

⁵⁹⁰ Τον αντίκτυπο των δηλώσεων αυτών προσπάθησε να μετριάσει η αλβανική πλευρά η οποία προχώρησε σε διευκρινήσεις λέγοντας πως «η δήλωση του κ. Μπερίσα αναφέρεται στο ιστορικό πλαίσιο 100 χρόνων πριν και δεν εκφράζει καμία εδαφική διεκδίκηση σε βάρος των γειτόνων μας του Νότου, του Βορρά ή της Ανατολής» <https://www.naftemporiki.gr/story/356135/tirana-kamia-edafiki-diekdikisi-stis-diloseis-mperisa>

⁵⁹¹ Η ένταση στις σχέσεις των δύο χωρών με αφορμή τις δηλώσεις αυτές συνεχίστηκε και το επόμενο διάστημα με αξιωματούχους των δυο χωρών να προβαίνουν σε σειρά δηλώσεων : η αλβανική αντίδραση στην ματαίωση της επίσκεψης του κ. Αβραμόπουλου «*Νομίζω πως είναι αφέλεια, διότι κανείς δεν πιστεύει ότι η Αλβανία έχει εδαφικές διεκδικήσεις... Οι ισχυρισμοί αυτοί είναι πέρα από κάθε κανονική λογική*» <https://www.naftemporiki.gr/story/355416/afelis-i-antidrasi-abramopoulou-leei-o-albanos-omologos-tou> , και η ελληνική απάντηση «*Έχει δίκιο ο κ. Παναρίτι να λέει ότι είναι εκτός λογικής και αφέλεις να μιλάει κανείς για εδαφικές διεκδικήσεις της Αλβανίας έναντι της Ελλάδας . Όπερ μεθερμηνευόμενον σημαίνει ότι ο Αλβανός ΥΠΕΞ κάνει δημόσια συστάσεις στον πρωθυπουργό του*» <https://www.naftemporiki.gr/story/355380/ypeks-oi-sustaseis-panariti-aforoun-ton-prothypourgo-tou>

⁵⁹² Η ανακοίνωση του Υπουργείου : <https://www.mfa.gr/epikairoτητα/eidiseis-anakoinoiseis/mataiose-episkepsis-upeks-abramopoulou-sten-albania.html>

⁵⁹³ Σύμφωνα με έκθεση του ελληνικού υπουργείου εξωτερικών το έργο αυτό αναμένεται να ωφελήσει τη χώρα γεωστρατηγικώς και οικονομικώς : <http://www.idis.gr/wp-content/uploads/TAP.pdf>

αλλαγή πορείας την αλβανική εξωτερική πολιτική⁵⁹⁴. Σε αυτή την πεποίτηση συνέβαλλαν οι επισκέψεις του Ράμα στην Ελλάδα τόσο πριν τις αλβανικές εκλογές όσο και λίγους μήνες μετά, έχοντας ιδιωτική συνάντηση με τον Έλληνα ομόλογό του Αντώνη Σαμαρά⁵⁹⁵ καθώς και οι ίδιες οι δηλώσεις του Έντι Ράμα όπου ανέφερε χαρακτηριστικά πως «Σήμερα, η Αλβανία στηρίζει την εξωτερική πολιτική της στην αρχή: μηδενικά προβλήματα με τους γείτονες και η κυβέρνησή μου θα στηριχτεί σε αυτήν ακριβώς την αρχή.» και ότι «Η κυβέρνησή μας θεωρεί την Ελλάδα μια φίλη χώρα και στρατηγικό εταίρο, όπου ζει και εργάζεται ένας μεγάλος αριθμός Αλβανών που έφυγαν μετά το '90»⁵⁹⁶.

Τον επόμενο μήνα, ακολούθησε η επίσκεψη στην Αλβανία του Έλληνα υπουργού εξωτερικών Ευάγγελου Βενιζέλου στην Αλβανία όπου και συναντήθηκε με τον Αλβανό πρωθυπουργό και τον ομόλογό του Ντιμιτρί Μπουσάτι. Ο Έλληνας υπουργός τόνισε επανειλημμένως την προθυμία της ελληνικής πλευράς να σταθεί αρωγός στην ευρωπαϊκή ενταξιακή πορεία της Αλβανίας. Την ίδια ώρα ο Μπουσάτι ζητούσε «η Ελλάδα να καταργήσει το νόμο του εμπόλεμου και να αναγνωρίσει το δικαίωμα της ιδιοκτησίας» με τον Βενιζέλο να απαντάει πως «την ειρηνική κατάσταση μεταξύ των δύο χωρών την έχει επισήμως διακηρύξει το ελληνικό υπουργικό συμβούλιο το 1987. Από το 1986, δε, οποιοσδήποτε έχει κάτι να προστατεύσει στην ελληνική επικράτεια και στην ελληνική έννομη τάξη, έχει το δικαίωμα ατομικής προσφυγής στο Διεθνές Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στο Στρασβούργο. Άρα, έχουμε ένα ασφαλές πλαίσιο συνεργασίας που διέπεται από διμερείς και πολυμερείς συμβάσεις» βάζοντας ευγενικώς «φρένο» στις δηλώσεις του ομολόγου του⁵⁹⁷. Η αισιοδοξία με την οποία αντιμετώπιζε η Ελλάδα τις ελληνοαλβανικές σχέσεις αποτυπώθηκε επισήμως από τον Βενιζέλο ο οποίος κατά τη διάρκεια συνέντευξης τύπου σημείωνε σε ερώτηση για πιθανό χρονοδιάγραμμα διευθέτησης του ζητήματος των θαλασσιών ζωνών πως «ενόψει και της επίσκεψης που έχει προγραμματίσει ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας στα

---

⁵⁹⁴ (Μαλλιός, Ελλάδα και Αλβανία, Φυγή στο Μέλλον ή Επιστροφή στο Παρελθόν, 2017) σελ. 259

⁵⁹⁵ Kathimerini.gr, 2013, «Ιδιωτική συνάντηση Α. Σαμαρά με τον Αλβανό ομόλογό του, Έντι Ράμα», <http://www.kathimerini.gr/49131/article/epikairothta/politikh/idiwtikh-synanthsh-a-samara-me-ton-alvano-omologo-toy-enti-rama>

⁵⁹⁶ Kathimerini.gr, 2013, «Έντι Ράμα: «Στρατηγικός εταίρος» η Ελλάδα για την πορεία της Αλβανίας προς ΕΕ», <http://www.kathimerini.gr/54325/article/epikairothta/kosmos/enti-rama-strathgikos-etairios-h-ellada-gia-thn-poreia-ths-alvanias-pros-ee>

⁵⁹⁷ Tovima.gr, 2013, «Βενιζέλος: Υπέρ της προσπάθειας ένταξης της Αλβανίας στην ΕΕ», <https://www.tovima.gr/2013/10/14/politics/benizelos-yper-tis-prospatheias-entaksis-tis-alvanias-stin-ee/>

Τίρανα, θέλουμε να υπάρξει συνέχεια στα όσα συμφωνήσαμε με τον κ. Ράμα και τον ομόλόγό μου στη δική μου επίσκεψη, το ταχύτερο δυνατό, και ελπίζω ότι θα υπάρξουν τέτοιες εξελίξεις το ταχύτερο δυνατό.»⁵⁹⁸.

Στην επίσκεψη του Έλληνα Προέδρου της Δημοκρατίας Κάρολου Παπούλια τέθηκε εκ νέου από τον Αλβανό ομόλόγο του Μπουγιάρ Νισάνι το ζήτημα της άρσης του εμπολέμου ανάμεσα στις δύο χώρες. Ο Έλληνας Πρόεδρος εξέφρασε την ελληνική στήριξη στην ευρωπαϊκή προοπτική της Αλβανίας ενώ στη συνέχεια συναντήθηκε τόσο με τον Έντι Ράμα όσο και με τον Πρόεδρο του αλβανικού κοινοβουλίου Ιλίρ Μέτα με το οποίο δήλωσαν από κοινού πως έχει αρχίσει μια νέα εποχή συνεργασίας για τις δύο χώρες υπογραμμίζοντας παράλληλα τη σημασία της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία⁵⁹⁹. Αυτήν μάλιστα επισκέφθηκε ο Έλληνας Πρόεδρος την επόμενη μέρα της παραμονής του στην Αλβανία καθώς βρέθηκε στο Αργυρόκαστρο όπου ανακηρύχθηκε επίτιμος δημότης και κατέθεσε στεφάνι στο νεκροταφείο των πεσόντων Ελλήνων στρατιωτών στην Κλεισούρα. Στις δηλώσεις του ανέφερε πως *«Η μητέρα πατρίδα είναι πάντα στο πλευρό σας, νοιάζεται για τα προβλήματά σας και προσπαθεί με κάθε τρόπο και μέσο, παρά τις ασφυκτικές δημοσιονομικές συνθήκες, να βελτιώσει και να επιλύσει τα προβλήματα της καθημερινότητας που σας απασχολούν είτε στην Αλβανία είτε στην Ελλάδα»*⁶⁰⁰.

Η επίσκεψη αυτή του Παπούλια ήταν ιδιαίτερος σημαντική για την ελληνική μειονότητα καθώς λίγους μήνες πριν έλαβαν χώρα επεισόδια στην πόλη της Πρεμετής ανάμεσα σε υπαλλήλους του δήμου και ορθοδόξους πιστούς και ιερείς καθώς και επίθεση κατά του ελληνικού προξενείου Αργυροκάστρου⁶⁰¹. Το ελληνικό υπουργείο εξωτερικών είχε προβεί στην καταδίκη του συμβάντος και στην απόδοση διαβήματος στην Αλβανίδα πρέσβη στην Αθήνα με το αντίστοιχο αλβανικό να απαντάει πως

---

⁵⁹⁸ Η συνέντευξη τύπου του υπουργού στις 22/10/2013 : <https://www.mfa.gr/epikairoti/prototHEMA/sunenteuxe-tupou-antiproedrou-tes-kuberneses-kai-upourgou-exoterikon-eu-benizelou-22102013.html>

⁵⁹⁹ Tanea.gr, 2013, «Ζήτημα άρσης του εμπολέμου έθεσε στον Κάρολο Παπούλια ο Πρόεδρος της Αλβανίας», <https://www.tanea.gr/2013/11/04/politics/zitima-arsis-toy-empolemoy-ethese-ston-karolo-papoylia-o-proedros-tis-albanias/>

⁶⁰⁰ Kathimerini.gr, 2013, «Παπούλιας: Η Ελλάδα θα υποστηρίξει το οδοιπορικό της Αλβανίας στην ΕΕ», <http://www.kathimerini.gr/58731/article/epikairothta/politikh/papoylias-h-ellada-8a-yposthri3ei-to-odoiporiko-ths-alvanias-sthn-ee>

⁶⁰¹ Tanea.gr, 2013, «Βίαια επεισόδια κατά κληρικών και πιστών στην Πρεμετή της Αλβανίας», <https://www.tanea.gr/2013/08/16/world/biaia-epeisodia-kata-klirikwn-kai-pistwn-stin-premeti-tis-albanias/>

υπάρχει «ανάγκη να εξεταστούν τα γεγονότα «με ψυχραιμία, αυτοσυγκράτηση και στο πλαίσιο που αυτά εξελίσσονται»⁶⁰².

Η σχετική ετοιμότητα του Ράμα να ωθήσει θετικώς τις ελληνοαλβανικές σχέσεις είχε αρχίσει να αμφισβητείται νωρίς νωρίς. Όπως σημειώνει ο Αλ. Μαλλιός η πολιτική της Αλβανίας δεν εξαρτάται από πολιτικές ή κομματικές ταυτότητες παρά έχει συνέχεια. Οι δηλώσεις περί νέου κεφαλαίου στις ελληνοαλβανικές σχέσεις δεν έκαναν τίποτα άλλο από το να αντανakλούν τις ελληνικές ψευδαισθήσεις⁶⁰³.

Τον Ιανουάριο του 2014, την Ελλάδα επισκέφθηκε η Αλβανίδα υπουργός άμυνας Μιμή Κοδέλι η οποία συναντήθηκε με τον Έλληνα ομόλογό της Δ. Αβραμόπουλο σε πολύ φιλικό κλίμα και με τον Έλληνα Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Ακόμη μια φορά αποτυπώθηκε η εντύπωση του ανοίγματος «νέας σελίδας» στις σχέσεις των δύο χωρών⁶⁰⁴.

Τελικώς, τον Ιούνιο η Αλβανία φάνηκε να γυρίζει η ίδια σελίδα στην ιστορία της καθώς της αποδόθηκε το καθεστώς υποψηφίου προς ένταξη χώρας στην Ε.Ε. Η απόδοση έγινε υπό ελληνική προεδρία. Η κίνηση της Ελλάδος να συμφωνήσει στην απόδοση του καθεστώτος αυτού στην Αλβανία χωρίς να θέσει ένα πλαίσιο προϋποθέσεων θεωρήθηκε από την αλβανική πλευρά μια ελληνική κίνηση η οποία στοχεύει στην πλήρη εξομάλυνση των σχέσεων των δύο χωρών, την οποία μάλιστα η Ελλάδα της κρίσης χρειαζόταν περισσότερο από ότι η ίδια η Αλβανία. Το γεγονός πως η Ελλάδα δεν κινήθηκε με τη λογική του «δούναι και λαβείν» εκλήφθηκε από την αλβανική πλευρά ως ένδειξη αδυναμίας. Εν τούτοις η Ελλάδα έχασε μια καλή ευκαιρία να ζητήσει την εκκίνηση διαπραγματεύσεων για ζητήματα που την ενδιαφέρουν σε ένα κοινοτικό πλαίσιο ενώ παράλληλα επικοινωνήσε και ένα μήνυμα ασθενούς θέσης έναντι της Αλβανίας την ώρα που η ίδια προέβαινε σε μια «κίνηση καλής θελήσεως»⁶⁰⁵. Από τον Ιούνιο του 2014 και έπειτα οι ελληνοαλβανικές σχέσεις συνεχίζουν να βαδίζουν σε λάθος πορεία⁶⁰⁶.

---

⁶⁰² Naftemporiki.gr, 2013, «Τι απαντά το αλβανικό ΥΠΕΞ για τα επεισόδια στην Πρεμετή», <https://www.naftemporiki.gr/story/688314/ti-apanta-to-albaniko-ypeks-gia-ta-epeisodia-stin-premeti>

⁶⁰³ (Μαλλιός, Ελλάδα και Αλβανία, Φυγή στο Μέλλον ή Επιστροφή στο Παρελθόν, 2017) σελ.260

⁶⁰⁴ Naftemporiki.gr, 2014, «Κ. Παπούλιας: Νέα ώθηση στις σχέσεις Ελλάδας και Αλβανίας», <https://www.naftemporiki.gr/story/753252/k-papoulias-nea-othisi-stis-sxeseis-elladas-kai-albanias>

⁶⁰⁵ (Μαλλιός, Ελλάδα και Αλβανία, Φυγή στο Μέλλον ή Επιστροφή στο Παρελθόν, 2017) σελ.262

⁶⁰⁶ Αλ. Μαλλιός στο (Σαμαρά-Κρίση, 2016) σελ.95

Ο Ν. Κοτζιάς θεωρούσε αδιανόητο η Ελλάδα να συναινέσει την ένταξη της Αλβανίας στην Ε.Ε. χωρίς να λάβει ανταλλάγματα. Έψεγε μάλιστα και τις προηγούμενες κυβερνήσεις για την άνευ όρων είσοδο της Αλβανίας στο ΝΑΤΟ. «*Η εξωτερική πολιτική μιας χώρας δεν μπορεί να είναι φιλανθρωπία*» έγραφε χαρακτηριστικά. Λίγο καιρό αργότερα θα είχε την ευκαιρία να εφαρμόσει τις ιδέες του κατέχοντας τη θέση του Έλληνα υπουργού εξωτερικών⁶⁰⁷.

Στην αντίπερα όχθη ο αντίλογος σε όσους⁶⁰⁸ υποστηρίζουν πως η ευρωπαϊκή προοπτική της Αλβανίας περνάει μέσα από την επίλυση των διμερών ζητημάτων της με την Ελλάδα ο καθηγητής Blerim Leka σημειώνει ότι ένα ενδεχόμενο ελληνικό veto⁶⁰⁹ το οποίο θα αρνείτο τη συμμετοχή της Αλβανίας στην Ε.Ε. θα δημιουργούσε ένταση στις διμερείς σχέσεις και θα απειλούσε την περιφερειακή ασφάλεια. Επιπροσθέτως θα άφηνε την Αλβανία εκτός της Δυτικοευρωπαϊκής οικονομικής σφαίρας δημιουργώντας ένα γεωπολιτικό κενό το οποίο θα μπορούσε να καλυφθεί από μια μη ευρωπαϊκοατλαντική χώρα⁶¹⁰.

Λίγους μήνες αργότερα, τον Οκτώβριο μετά από έναν έντονο ποδοσφαιρικό αγώνα Αλβανίας – Σερβίας, σημειώθηκαν επεισόδια στο χωριό της Δερβιτσάνης όπου Αλβανοί κινήθηκαν και έδρασαν βιαιώς έναντι των Ελλήνων μειονοτικών του χωριού. Ο Έλληνας πρέσβης στα Τίρανα προχώρησε σε διάβημα διαμαρτυρίας στο αλβανικό υπουργείο εξωτερικών ζητώντας την καταδίκη τέτοιων συμπεριφορών⁶¹¹.

Οι οικονομικές σχέσεις των δυο χωρών αν και επιδεινωμένες παρέμεναν ιδιαίτερος σημαντικές. Το 2014 η Ελλάδα ήταν ο δεύτερος⁶¹² πιο σημαντικός εταίρος της Αλβανίας στις εισαγωγές καθώς αυτές κάλυπταν το 9% των συνολικών. Το ποσοστό ήταν σαφώς μειωμένο από το εξωπραγματικό 28% του 1998 αλλά διατηρούσε

---

⁶⁰⁷ (Κοτζιάς, 2010) σελ.234

⁶⁰⁸ Ενδεικτικά όπως αναφέρεται στο άρθρο του κ. Έλλης «*Από την πλευρά της, η Αθήνα οφείλει να διαμηνύσει ευθέως στα Τίρανα ότι σε μείζονα ζητήματα, όπως είναι η οριοθέτηση της ΑΟΖ και η διαδικασία ένταξης στην Ε.Ε., η μεταξύ μας σχέση δεν μπορεί παρά να είναι αμφίδρομη.*» στο Αθανάσιος Έλλης, 2014, «*Η ένταξη της Αλβανίας στην Ε.Ε. και η ΑΟΖ*», Kathimerini.gr, <http://www.kathimerini.gr/780075/opinion/epikairothta/politikh/h-enta3h-ths-alvancias-sthn-ee-kai-h-aoz>

⁶⁰⁹ Άσκηση δικαιώματος αρνησικυρίας.

⁶¹⁰ Blerim Leka, 2014, «Greece slams the EU door to Albania in maritime dispute», united-europe.eu, <https://www.united-europe.eu/2014/09/greece-slams-the-eu-door-to-albania-in-maritime-dispute/>

⁶¹¹ Iefimerida.gr, 2014, «Ελληνικό διάβημα στην Αλβανία για τα επεισόδια κατά της ελληνικής μειονότητας», <https://www.iefimerida.gr/news/174420/CE%BD%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1%CF%82>

⁶¹² Πίσω μόνο από την Ιταλία.

την οικονομική συνεργασία των δύο κρατών σε υψηλά επίπεδα. Επιπροσθέτως ως απόρροια της ελληνικής οικονομικής κρίσης είχαν μειωθεί και τα εμβάσματα που έστελναν στη χώρα τους οι Αλβανοί μετανάστες στην Ελλάδα⁶¹³. Την ίδια χρονιά εγκρίθηκε ένα νέο διασυνοριακό πρόγραμμα, το «Interreg IPA» για τα έτη 2014-2020, από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με σκοπό την «βελτίωση της ποιότητας ζωής στις παραμεθόριες περιφέρειες Ελλάδας- Αλβανίας μέσω της προώθησης της βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης», καθώς και την ενίσχυση της συνεργασίας των δύο χωρών⁶¹⁴.

Το έτος του 2015 η Αλβανία όξυνε τις σχέσεις της με την Ελλάδα ιδίως μέσα από δηλώσεις⁶¹⁵ των πολιτικών της ηγετών με αποτέλεσμα την ακύρωση μετάβασης στη χώρα Ελλήνων υπουργών για συμμετοχή σε συσκέψεις και συνέδρια⁶¹⁶. Οι δηλώσεις αυτές έρχονται ως συνέπεια μιας αίσθησης που επικρατεί στην Αλβανία πως η Ελλάδα εξαιτίας της οικονομικής κρίσης που την ταλαιπώρησε έχει χάσει μεγάλο μέρος της ισχύος της. Κύριος εκφραστής της άποψης αυτής είναι ο Έντι Ράμα ο οποίος θεωρώντας πως ηγείται μια περιφερειακής δύναμης αναφερόταν συχνά στους Έλληνες συνομιλητές του για την ‘κρίση’ που βίωσε η ελληνική οικονομία⁶¹⁷. Τα απτά αποτελέσματα του κλίματος αυτού στην αλβανική πολιτική ηγεσία εντοπίζονται πιθανώς και στην παράδοση ρηματικής διακοίνωσης του αλβανικού υπουργείου εξωτερικών στον Έλληνα πρέσβη στα Τίρανα, όπου του μεταφερόταν να τροποποιήσει η Ελλάδα το πρόγραμμα ερευνών της στο Ιόνιο καθώς παραβίαζε την αλβανική υφαλοκρηπίδα⁶¹⁸. Ο Έλληνας υπουργός εξωτερικών Νίκος Κοτζιάς, θέλοντας να δείξει τη δυσαρέσκειά του αποφάσισε να μην συμμετάσχει ο ίδιος στην Σύνοδο Κορυφής της

---

⁶¹³ Pere, E., & Bartlett, W. (2018). On the Way to Europe: Economic and Social Developments in Albania. *Western Balkan Economies in Transition*, 73–87

⁶¹⁴ Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με πρόγραμμα στην επίσημη ιστοσελίδα <https://greece-albania.eu/>

⁶¹⁵ Τέτοιες δηλώσεις έκανε ο Έντι Ράμα με αφορμή τις βουλευτικές εκλογές στην Ελλάδα «*Η πολιτική τάξη πληρώνει τώρα τον λογαριασμό όσων καλλιέργησε όλα αυτά τα χρόνια μπουζουκιού*» και την κατεδάφιση του Ναού του Αγ. Αθανασίου στις Δρυμάδες «*Είναι για γέλια και για κλάματα που ένα οικοδόμημα σαν γκαράζ το ονομάζουν εκκλησία και διαμαρτύρονται γιατί επαναφέρουμε στη ζωή την κληρονομιά μας!*» στο <https://www.naftemporiki.gr/story/995098/nd-o-albanos-prothupourgos-kseperase-kathe-orio-ametroepeias> και <https://www.protothema.gr/politics/article/446276/edi-rama-ta-paradosiaka-ellinika-kommata-pliersan-ta-hronia-tou-bouzoukiou/>

⁶¹⁶ Δ. Σκαρβέλης στο (Καλεντερίδης, 2016) σελ.162

⁶¹⁷ (Μαλλιός, Ελλάδα και Αλβανία, Φυγή στο Μέλλον ή Επιστροφή στο Παρελθόν, 2017) σελ.263

⁶¹⁸ Σωτήρης Σιδέρης, 2018, «Σύννεφα στις σχέσεις με Αλβανία μετά τη διακοίνωση Τιράνων», Kathimerini.gr, <http://www.kathimerini.gr/814575/article/epikairothta/politikh/synnefa-stis-sxeseis-me-alvania-meta-th-diakoinwsh-tiranwn>

Διαδικασίας Διαβαλκανικής Συνεργασίας⁶¹⁹ αλλά ο αναπληρωτής υπουργός του⁶²⁰. Σε μια προσπάθεια αποκλιμάκωσης της έντασης, ο Νίκος Κοτζιάς επισκέφθηκε τον Ιούλιο τα Τίρανα όπου είχε σειρά επαφών με την πολιτική και πολιτειακή ηγεσία της Αλβανίας⁶²¹. Στις κοινές δηλώσεις των δύο υπουργών εξωτερικών των δύο χωρών ο Μπουσάτι αναφέρθηκε στην προσπάθεια επίλυσης των διμερών ζητημάτων με την Ελλάδα και στην αναθεώρηση του υπάρχοντος Συμφώνου Φιλίας των δύο χωρών. Κάλεσε την Ελλάδα να προχωρήσει στην αναγνώριση του Κοσόβου ενώ δεν παρέλειψε να αναφερθεί και στην «οικονομική κρίση που αντιμετωπίζει η γειτονική μας χώρα». Ο Κοτζιάς από τη μεριά του επέλεξε να τονίσει τη σημασία των Αλβανών μεταναστών για την Ελλάδα ενώ στήριξε τις ευρωπαϊκές βλέψεις της Αλβανίας. Εξήγησε μάλιστα με σαφήνεια πως η Ελλάδα δεν θεωρεί ότι βρίσκεται σε εμπόλεμη κατάσταση με την Αλβανία και υποσχέθηκε να βρεθεί ένα κοινός τρόπος ώστε να επιβεβαιωθεί αυτό και από την Αλβανία⁶²². Σε ό,τι αφορά το ζήτημα της οριοθέτησης των θαλασσιών ζωνών με την Ελλάδα ο Ντιμίρ Μπουσάτι διέψευσε όσους ανέμεναν μια γρήγορη διευθέτηση του ζητήματος αναφέροντας πως εφόσον οι εμπειρογνώμονες των δύο χωρών δεν καταφέρουν να βρουν μια κοινή λύση τότε το διεθνές δίκαιο παρέχει μηχανισμούς και όργανα που μπορούν να προσφέρουν τη λύση αυτή⁶²³.

Το θεωρητικώς καλό κλίμα που επικράτησε στις ελληνοαλβανικές σχέσεις μετά την άνοδο του Ράμα στην εξουσία δεν μεταφράστηκε απαραιτήτως σε μεταβολή των θέσεων των δύο χωρών από τις πάγιες απόψεις τους σε ορισμένα ζητήματα. Σε συνέχεια των προηγούμενων χρόνων οι δύο χώρες φαίνονταν να έχουν διαφορετικές αντιλήψεις για τις μεταξύ τους διαφορές ή και πολύ περισσότερο για το ποιες είναι αυτές⁶²⁴.

---

⁶¹⁹ Η Σύνοδος αυτή θεσμοθετήθηκε το 1996 και σκοπός της είναι η ενίσχυση των σχέσεων των κρατών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης με στόχο την ένταξη των μελών της στους Δυτικούς Θεσμούς. Περισσότερες πληροφορίες στο <https://www.rcc.int/pages/111/south-east-european-cooperation-process--seecp>

⁶²⁰ Capital.gr, 2018, «Ο Ν. Χουντής στην Σύνοδο Κορυφής της Διαδικασίας Διαβαλκανικής Συνεργασίας», <http://www.capital.gr/epikairota/3016689/o-n-xountis-stin-sunodo-korufis-tis-diadikasias-diabalkanikis-sunergasias>

⁶²¹ Επίσημη ανακοίνωση υπουργείου εξωτερικών : <https://www.mfa.gr/epikairota/eidiseis-anakoynoseis/episkepse-upourgou-exoterikon-kotzia-sten-albania-14-16072015.html>

⁶²² Οι επίσημες δηλώσεις των δύο υπουργών <https://www.mfa.gr/epikairota/prototHEMA/koines-deloseis-upeks-kotzia-kai-upeks-albanias-nt-mpousati-kata-te-diarkeia-tes-sunenteuxes-tupou-tirana-1572015.html>

⁶²³ Besar Likmeta, 2015, «No Quick Fix to Albania-Greece Maritime Dispute, Minister», Balkaninsight.com, <http://www.balkaninsight.com/en/article/no-deal-on-albania-greece-maritime-shelf-border-dispute>

⁶²⁴ Ι. Αρμακόλας στο (Ντόκος (επίμ.), 2016) σελ.185-186

Το Σεπτέμβριο του 2015, στο περιθώριο της Συνόδου της Ε.Ε. για τα Δυτικά Βαλκάνια ο Έλληνας πρωθυπουργός Αλέξης Τσίπρας συναντήθηκε με τον Αλβανό ομόλογό του Έντι Ράμα. Το κλίμα της συνάντησης των δύο ηγετών φαινόταν να είναι θετικό με τον Ράμα να καλεί τον Τσίπρα να επισκεφθεί την Αλβανία. Στη συνάντηση συζητήθηκαν τα διμερή ζητήματα των χωρών με τον Αλ. Τσίπρα να εκφράζει την υποστήριξη της Ελλάδος για την πλήρη ένταξη της Αλβανίας στην Ε.Ε. ζητώντας όμως τον σεβασμό και την προστασία της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία⁶²⁵.

Η αναφορά στο σεβασμό της ελληνικής μειονότητας δεν έγινε τυχαία καθώς μόλις ένα μήνα πριν σημειώθηκε η κατεδάφιση του Ναού του Αγ. Αθανασίου στη Χειμάρρα από μηχανήματα της πολεοδομικής αστυνομίας της Αλβανίας⁶²⁶. Η αντίδραση της ελληνικής πλευράς ήταν έντονη με το υπουργείο εξωτερικών να προβαίνει σε ανακοίνωση⁶²⁷, επίδοση έντονου διαβήματος στον Αλβανό πρέσβη στην Αθήνα και επιστολές διαμαρτυρίας σε ευρωπαίους αξιωματούχους⁶²⁸. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε απάντηση ερωτήματος της Ελληνίδας ευρωβουλευτή Όλγας Κεφαλογιάννη, καταδίκασε την κατεδάφιση του Ναού⁶²⁹. Ακόμη μια πρόκληση κατά της ελληνικής μειονότητας έλαβε χώρα το Νοέμβριο, όταν άγνωστοι έκαψαν την ελληνική σημαία μπροστά από τα γραφεία της οργάνωσης της Ομόνοιας στους Αγίους Σαράντα⁶³⁰.

Το επόμενο έτος βρήκε τις δύο χώρες να συζητάνε τη συνεργασία τους σε προσφυγικά ζητήματα από κοινού με την Ιταλία εντός του ελληνικού υπουργείου εξωτερικών⁶³¹. Οι επαφές όμως των δύο χωρών ήταν ακόμη πιο στενές και άμεσες στην

---

⁶²⁵ Η ανακοίνωση του Γραφείου του ΠΘ <https://primeminister.gr/2015/09/29/14083>

⁶²⁶ ΤαNea.gr, 2015, «Αλβανία: Κατεδαφίστηκε ο ναός του Αγίου Αθανασίου στη Χειμάρρα», <https://www.tanea.gr/2015/08/26/greece/albania-katedafistike-o-naos-toy-agiou-athanasioy-sti-xeimarra/>

⁶²⁷ Η ανακοίνωση εκτός των άλλων ανέφερε «η καταστροφή ιερών τόπων και αντικειμένων λατρείας ελάμβανε χώρα, μέχρι πρότινος τουλάχιστον, στον ευρύτερο χώρο της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής από τους τζιχαντιστές. Σήμερα, είδαμε αυτό να γίνεται πράξη και στη γειτονική χώρα, την Αλβανία»

⁶²⁸ Στην ύπατη εκπρόσωπο για την Εξωτερική Πολιτική Φεντερίκα Μογκερίνι, τον επίτροπο για τη Διεύρυνση Γιοχάνες Χαν, τον ΟΑΣΕ, το Συμβούλιο της Ευρώπης, τη Γερμανία και τις ΗΠΑ. Kathimerini.gr, 2015, «Έντονοτατη αντίδραση Αθήνας για την κατεδάφιση του ναού στη Χειμάρρα» <http://www.kathimerini.gr/828452/article/epikairothta/kosmos/entonotath-antidrash-a8hnas-gia-thn-katedafish-toy-naoy-sth-xeimarra>

⁶²⁹ Naftemporiki.gr, 2015, «Η Κομισιόν καταδικάζει την κατεδάφιση του Αγίου Αθανασίου στη Χειμάρρα», <https://www.naftemporiki.gr/story/1022556/katadikase-i-komision-tin-katedafisi-tou-agiou-athanasiou-sti-xeimarra>

⁶³⁰ Στέλιος Μπαμιατζής, 2015, «Έκαψαν την ελληνική σημαία στα γραφεία της «Ομόνοιας» στην Αλβανία», cnn.gr, <https://www.cnn.gr/news/ellada/story/5493/ekapsan-tin-elliniki-simaia-sta-grafeia-tis-omonoias-stin-alvania>

⁶³¹ Naftemporiki.gr, 2016, «Συνεργασία Ελλάδας - Ιταλίας - Αλβανίας για το προσφυγικό στο ΥΠΕΞ», <https://www.naftemporiki.gr/story/1093812/sunergasia-elladas-italias-albanias-gia-to-prosfugiko-sto-ypek>

Τετραμερή Συνάντηση της Θεσσαλονίκης⁶³² για το προσφυγικό, στο περιθώριο της οποίας οι δύο υπουργοί εξωτερικών είχαν την ευκαιρία να συναντηθούν και κατ' ιδίαν. Κατά τη διάρκεια της επαφής τους οι δύο υπουργοί συζήτησαν διμερή θέματα, ενώ στις δηλώσεις τους επανέλαβαν τις πάγιες θέσεις των χωρών τους αφήνοντας να εννοηθεί πως προωθείτο η ιδέα μια λύσης όλων των ζητημάτων μέσα από ένα μηχανισμό που επρόκειτο να οριστικοποιηθεί⁶³³.

Ήδη από το 2016 το ΕΛΙΑΜΕΠ, παρατηρούσε πως υπήρχε η ευκαιρία για την Ελλάδα να ανακτήσει την περιφερειακή της επιρροή και το ρόλο της στα Βαλκάνια υιοθετώντας μια πιο ενεργή εξωτερική πολιτική⁶³⁴. Υποστήριζε μάλιστα την επιδίωξη μιας συμφωνίας όπου θα περιέχει όσο το δυνατόν περισσότερα από τα ανοιχτά ζητήματα των δύο χωρών ανεξάρτητα από τη σημασία τους καθώς με αυτό τον τρόπο θα γινόταν με μεγαλύτερη ευκολία αποδεκτή και από τις δύο πλευρές⁶³⁵. Σε αυτό το πλαίσιο φάνηκε πως αποφάσισε να κινηθεί και ο Έλληνας υπουργός εξωτερικών επιδιώκοντας την επίλυση χρόνιων ζητημάτων ανάμεσα στην Ελλάδα και την Αλβανία μέσα από συνεχείς και εντατικές επαφές του με τον Αλβανό ομόλογό του.

Ο Νίκος Κοτζιάς προσανατολίστηκε στο να προτείνει στην Αλβανία μια συμφωνία-πακέτο προς επίλυση όλων των διμερών θεμάτων των χωρών. Αφορμή αποτέλεσε η συμπλήρωση 20 ετών από τη Συμφωνία του 1996. Η οριοθέτηση της ΑΟΖ ανάμεσα σε Ελλάδα και Αλβανία, η διευθέτηση των περιουσιακών ζητημάτων που υπάρχουν και στις δύο πλευρές, η επισυλλογή των οστών περίπου 11.000 Ελλήνων στρατιωτών οι οποίοι σκοτώθηκαν κατά τον Ελληνοϊταλικό πόλεμο και παραμένουν θαμμένοι σε πολλές διαφορετικές τοποθεσίες καθώς και ο σεβασμός των δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας ήταν τα κυριότερα θέματα προς επίλυση⁶³⁶. Ο Έλληνας υπουργός εξωτερικών επισκέφθηκε την Αλβανία στις 6 Ιουνίου, όμως πριν εισέλθει στο αλβανικό υπουργείο για να συναντηθεί με τον ομόλογο του ήρθε αντιμέτωπος με

---

⁶³² Η συνάντηση αυτή οργανώθηκε με πρωτοβουλία του κ. Κοτζιά και κλήθηκαν οι υπουργοί εξωτερικών της Αλβανίας, της Π.Γ.Δ.Μ. , της Βουλγαρίας ενώ υπήρχε και η παρουσία της ολλανδικής Προεδρίας του Συμβουλίου της Ε.Ε. όπως και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Huffingtonpost.gr, 2016, «Τετραμερής συνάντηση στη Θεσσαλονίκη για το προσφυγικό με πρωτοβουλία Κοτζιά», https://www.huffingtonpost.gr/2016/04/21/politiki-y-poyrgoi-exoterikon_n_9746454.html

⁶³³ Thepressproject.gr, 2016, «Πλούσια ατζέντα στη συνάντηση Κοτζιά με τον υπ. Εξωτ. της Αλβανίας», Ντιμίτρι Μπουσάτι, <https://www.thepressproject.gr/details.php?id=93613>

⁶³⁴ (Ντόκος (επίμ.), 2016) σελ.107

⁶³⁵ Ι. Αρμακόλας στο ibid. σελ 186

⁶³⁶ Βασίλης Νέδος, 2016, «Πρόταση-πακέτο προς τα Τίρανα», Kathimerini.gr, <http://www.kathimerini.gr/860770/article/epikairothta/politikh/protash-paketo-pros-ta-tirana>

μια ομάδα δεκάδων διαδηλωτών οι οποίοι φώναζαν συνθήματα σχετικά με το «Τσάμικο ζήτημα»⁶³⁷. Τελικώς οι δύο υπουργοί συναντήθηκαν σε καλό κλίμα και συμφώνησαν στη δημιουργία ενός κοινού μηχανισμού⁶³⁸ στη βάση μιας κοινής ατζέντας και κοινών δεσμεύσεων προς επίλυση όλων των διαφορών. Οι υπουργοί δεσμεύτηκαν οι μεταξύ τους συναντήσεις να είναι πιο συχνές μέχρι να βρεθεί λύση σε όλα τα ζητήματα⁶³⁹. Βασική ελληνική επιθυμία ήταν να λυθούν όλα τα ζητήματα πριν ξεκινήσουν οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις της Αλβανίας με την Ε.Ε. ώστε να μην τεθεί ο κίνδυνος να μείνουν εκκρεμή κάποια ζητήματα όταν και εφόσον η Αλβανία ενταχθεί στην Ένωση. Ο Αλβανός υπουργός εξωτερικών εντόπιζε τρία κύρια θέματα στις ελληνοαλβανικές σχέσεις. Την άρση του εμπολέμου ανάμεσα στις δύο χώρες, την μεταχείριση της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία και της αλβανικής κοινότητας στην Ελλάδα και τρίτον τη Συμφωνία για την οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών ανάμεσα στις δύο χώρες⁶⁴⁰. Αρωγός στην προσπάθεια αυτή των δύο υπουργών δήλωσε πως θα στεκόταν και ο πρωθυπουργός της Αλβανίας, Έντι Ράμα⁶⁴¹ ενώ και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή φάνηκε να στηρίζει την προσπάθεια των δυο χωρών⁶⁴².

Λίγους μήνες αργότερα, το φθινόπωρο, σχεδιάστηκαν και συντελέστηκαν 19 κατεδαφίσεις σπιτιών όπου διέμεναν οικογένειες που ανήκαν στην ελληνική εθνική μειονότητα. Το ελληνικό υπουργείο εξωτερικών καλούσε την Αλβανία να ακυρώσει τις κατεδαφίσεις ενώ εκείνη απαντούσε πως ήταν αδύνατο να κάνει διακρίσεις⁶⁴³. Ο

---

⁶³⁷ Cnn.gr, 2016, «Επεισοδιακή υποδοχή Κοτζιά στην Αλβανία από Τσάμηδες», <https://www.cnn.gr/news/politiki/story/34827/epeisodiaki-ypodoxi-ston-kotzia-stin-alvania-apo-tsamides>

⁶³⁸ Όπως έχει αναφέρει ο ίδιος ο κ. Κοτζιάς ο μηχανισμός αυτός περιλαμβάνει «(3) Μικτές Επιτροπές: α) για τα Στρατιωτικά Κοιμητήρια, β) τα Σχολικά Εγχειρίδια και γ) Προξενικά Θέματα. Οι δύο πρώτες επιτροπές προβλέπονταν ήδη στο πλαίσιο των αντίστοιχων διακρατικών συμφωνιών του 2009 για την αναζήτηση, εκταφή, ταυτοποίηση και επαναταφή των πεσόντων του Β'ΠΠ στο αλβανικό μέτωπο και για τη Μορφωτική & Πολιτιστική Συμφωνία του 1998, αλλά υπολειπορούσαν» στο <https://www.mfa.gr/koinovouleutikos-eleghos/balkania-skheseis-me-albania/apantese-stis-up-arith-6957-erotesse-kai-up-arithm-346-aiteese-katatheses-eggraphon-apo-2062018-tou-bouleute-georgiou-koumoutsakou.html>

⁶³⁹ Επίσημες Δηλώσεις των δύο υπουργών: <https://www.mfa.gr/epikairotita/prototHEMA/koine-sunenteuxe-tupou-upourgou-exoterikon-kotzia-kai-upourgou-exoterikon-albanias-bushati-tirana-06062016.html>

⁶⁴⁰ Telegrafi.com, 2016, «Tri çështjet që kushtëzojnë marrëdhëniet Shqipëri-Greqi», <https://telegrafi.com/tri-ceshtjet-qe-kushtezojne-marredheniet-shqiperi-greqi/>

⁶⁴¹ HellasJournal.com, 2016, «Σε καλό κλίμα η συνάντηση με τον Έντι Ράμα στα Τίρανα, δηλώνει ο Νίκος Κοτζιάς», <https://hellasjournal.com/2016/06/se-kalo-klima-i-sinantisi-me-ton-entirama-sta-tirana-diloni-o-nikos-kotzias/>

⁶⁴² Naftemporiki.gr, 2016, «Κομισιόν: Ενθαρρύνουμε τον διάλογο Ελλάδας - Αλβανίας για εκκρεμή ζητήματα», <https://www.naftemporiki.gr/story/1153480/komision-entharrunoume-ton-dialogo-elladas-albanias-gia-ekkremiti-zitimata>

⁶⁴³ Naftemporiki.gr, 2016, «Η Αλβανία δεν κάνει διακρίσεις» απαντά το αλβανικό ΥΠΕΞ για τις κατεδαφίσεις σπιτιών ομογενών στη Χειμάρρα», <https://www.naftemporiki.gr/story/1165772/i->

Αλβανός πρωθυπουργός συγκεκριμένα δήλωσε σε συνέντευξη στην ελληνική τηλεόραση πως για όλα τα κτίρια στη Χιμάρα τηρείται η ίδια νομοθεσία ανεξαρτήτως της φύσης κάθε οικοδομήματος. Στην ίδια συζήτηση, έθεσε το ζήτημα των Αλβανών Τσάμηδων οι οποίοι δεν μπορούν να επισκεφθούν τις κατοικίες των προγόνων τους, ήταν κάθετος πως δεν υπήρξε τουρκικός δάκτυλος στην ακύρωση της Συμφωνίας του 2009 ενώ τόνιζε πως δεν φοβάται ενδεχόμενο ελληνικό veto ως προς την ένταξη της Αλβανίας στην Ε.Ε. καθώς η προοπτική αυτή αποτελεί στόχο και είναι προς όφελος της ελληνικής πολιτικής⁶⁴⁴.

Την ίδια περίοδο συντάχθηκε η Έκθεση της Επιτροπής⁶⁴⁵ της Ε.Ε. για την πρόοδο της Αλβανίας η οποία έτυχε διττής ανάγνωσης από την Αθήνα. Από τη μία η ελληνική κυβέρνηση κατηγορήθηκε για την αποτυχία συμπερίληψης αναφοράς στην Ελληνική Εθνική Μειονότητα και στις αλβανικές θέσεις οι οποίες θεωρούνταν ανθελληνικές⁶⁴⁶. Ο Έλληνας υπουργός εξωτερικών από την άλλη σημείωνε πως από όταν ανέλαβε ο ίδιος «*άρχισαν τα κείμενα της ΕΕ να είναι σαφή και με συγκεκριμένες αναφορές και συγκεκριμένες διεκδικήσεις όσον αφορά στα δικαιώματα της γηγενούς ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία*»⁶⁴⁷. Ο Έλληνας υπουργός θεωρούσε μεγάλη επιτυχία την συμπερίληψη πέντε ζητημάτων⁶⁴⁸, μεταξύ αυτών η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των μειονοτήτων σε όλη την αλβανική επικράτεια, στην έκθεση της Επιτροπής⁶⁴⁹.

Η νέα εντατική προσπάθεια των δύο χωρών να λύσουν τα διμερή τους ζητήματα αποτυπώθηκε στις τακτικές συνομιλίες των υπουργών εξωτερικών των δύο χωρών. Κάθε χώρα είχε διαμορφώσει τις δικές της προτεραιότητες στοχεύοντας όμως και οι

[albania-den-kanei-diakriseis-apanta-to-albaniko-ypeks-gia-tis-katedafiseis-spition-omogenon-sti-xeimarra](#)

⁶⁴⁴ Συνέντευξη του κ. Ράμα στην εκπομπή Ιστορίες του Αλ. Παπαγελά στον ΣΚΑΙ.

⁶⁴⁵ [Το κείμενο της Έκθεσης](#)

https://ec.europa.eu/neighbourhoodenlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2016/20161109_report_albania.pdf

⁶⁴⁶ Liberal.gr, 2016, «Ψυχρολουσία για την Αθήνα η Έκθεση της Κομισιόν για Αλβανία», <https://www.liberal.gr/arthro/92276/amyna--diplomatia/2016/psuchrolousia-gia-tin-athina-i-ekthesi-tis-komision-gia-albania.html>

⁶⁴⁷ Kathimerini.gr, 2016, «Κοτζιάς προς Μπακογιάννη για Αλβανία: «Η αξιωματική αντιπολίτευση οφείλει να μελετά με προσοχή τα κείμενα», <http://www.kathimerini.gr/883579/article/epikairothta/politikh/kotzias-pros-mpakogiannh-gia-alvania-h-a3iwmatikh-antipoliteysh-ofeilei-na-meleta-me-prosoxh-ta-keimena>

⁶⁴⁸ Τα άλλα 4 ήταν : η δημιουργία ανεξάρτητης και αποτελεσματικής Δημόσιας Διοίκησης, η δικαστική μεταρρύθμιση, η καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος

⁶⁴⁹ Γ. Δουδούμης et.al. , 2016, Βαλκάνια Εύθραυστες Ισορροπίες, Αθήνα, Ηρόδοτος, σελ.92-

δύο σε μια συνολική λύση. Απαραίτητες προϋποθέσεις για την επίτευξη του στόχου ήταν για την Αλβανία να αποδείξει πως έχει την αναγκαία βούληση και για την Ελλάδα να αποκτήσει πολιτική συνοχή και συναίνεση στα «μεγάλα θέματα» της χώρας⁶⁵⁰.

Ο Έλληνας υπουργός άμυνας, κ. Καμμένος, δήλωνε τον Ιανουάριο του 2017 πως υπάρχει «ευρύτερο σχέδιο αναβίωσης του αλβανικού εθνικισμού, που εκφράστηκε πρόσφατα και με τις δηλώσεις του πρωθυπουργού της Αλβανίας, Έντι Ράμα, για τους Τσάμηδες». Εν μέσω προεκλογικού κλίματος στην Αλβανία ο Έντι Ράμα είχε δηλώσει πως «Σε αυτό το κομμάτι του πληθυσμού (τους Τσάμηδες) πρέπει να αναγνωριστεί το δικαίωμα να κινείται ελεύθερα στην Ελλάδα. Δικαίως αισθάνεται ότι έχει υποστεί διακρίσεις αυτό το κομμάτι του πληθυσμού, καθώς υπήρξε αδράνεια στην επίλυση του ζητήματος, η οποία κατά την άποψή μας πρέπει να τερματιστεί»⁶⁵¹. Τον Ιούνιο του 2017, το ελληνικό υπουργείο εξωτερικών εξέδωσε ανακοίνωση η οποία εγκάλυψε την αλβανική κυβέρνηση να μείνει προσηλωμένη στις αρχές του κράτους δικαίου και της Ε.Ε. με αφορμή τις κατεδαφίσεις ελληνικών μειονοτικών κτιρίων στη Χιμάρα⁶⁵².

Η επανεκλογή της κυβέρνησης Ράμα στις βουλευτικές εκλογές του 2017, διατηρούσε τον Αλβανό υπουργό εξωτερικών στο χαρτοφυλάκιο του και τη δυναμική που είχε αναπτυχθεί στη συνεννόησή του με τον κ. Κοτζιά ακέραη. Ο ίδιος ο Έντι Ράμα άλλωστε δήλωνε πως η Ελλάδα παραμένει στρατηγικός εταίρος της Αλβανίας και πως επιθυμεί την επίλυση όλων των ζητημάτων με αυτή⁶⁵³. Πριν όμως ακόμα από τις εκλογές, οι Κοτζιάς και Μπουσάτι συναντήθηκαν στα Τίρανα⁶⁵⁴. Η συνάντησή τους αφορούσε τη συζήτηση των δύο μερών για τα επόμενα βήματα που πρέπει να ακολουθηθούν σχετικά με την συνολική λύση που φαινόταν να προκρίνεται για τα διμερή θέματα των χωρών⁶⁵⁵. Ιδιαίτερη σημασία αποδόθηκε στην κατάρτιση του

---

⁶⁵⁰ (Μαλλιός, Οράματα και Χίμαιρες Διαδρομές ενός Διπλωμάτη, 2017) σελ.267-268

⁶⁵¹ Naftemporiki.gr, 2016, «Ζήτημα «Τσαμουριάς» θέτει εκ νέου ο Έντι Ράμα», <https://www.naftemporiki.gr/story/1177166/zitima-tsamourias-thetei-ek-neou-o-enti-rama>

⁶⁵² Naftemporiki.gr, 2017, «Αυστηρό μήνυμα ΥΠΕΞ σε Αλβανία για τις κατεδαφίσεις ακινήτων που ανήκουν στη μειονότητα», <https://www.naftemporiki.gr/story/1261959/austiro-minuma-ypeks-se-albania-gia-tis-katedafiseis-akiniton-pou-anikoun-sti-meionotita>

⁶⁵³ Συνέντευξη στο κανάλι της ελληνικής δημόσιας τηλεόρασης ΕΡΤ-3 στις 23/6/2017.

⁶⁵⁴ Επίσημη Ανακοίνωση υπουργείου εξωτερικών <https://www.mfa.gr/epikairoita/eidiseis-anakoynoseis/sunantese-upeks-kotzia-me-upourgo-exoterikon-tes-albanias-bushati-upeks-02032017.html>

⁶⁵⁵ Reader.gr, 2017, «Συμφωνήσαν για τα επόμενα βήματα Κοτζιάς – Μπουσάτι από τα Τίρανα», <https://www.reader.gr/news/politiki/symfonisan-gia-ta-epomena-vimata-kotzias-mpoysati-apo-ta-tirana>

Εγγράφου Στρατηγικής Συνεργασίας με σκοπό την ενίσχυση των ελληνοαλβανικών σχέσεων σε ευρωπαϊκό πλαίσιο⁶⁵⁶.

Η επόμενη συνάντηση των δύο υπουργών, έλαβε χώρα μετά από πρωτοβουλία του Έλληνα υπουργού στην Κρήτη. Εκεί, αναμενόταν να λάβουν χώρα εντατικές πολήμερες συνομιλίες των δύο μερών ως ότου σημειωθεί πρόοδος στις συζητήσεις. Στο τραπέζι των συνομιλιών τέθηκαν από ελληνικής πλευράς το ζήτημα της οριοθέτησης ΑΟΖ ανάμεσα στις δυο χώρες και η μη εφαρμογή των συμφωνηθέντων για τον εντοπισμό και την ταφή των οστών των Ελλήνων στρατιωτών που σκοτώθηκαν στον Ελληνοϊταλικό πόλεμο. Η αλβανική πλευρά ενδιαφερόταν ακόμη για την άρση του εμπολέμου και την κατάργηση της προξενικής διατίμησης των εγγράφων του ελληνικού Δημοσίου⁶⁵⁷. Το κοινό ανακοινωθέν των δύο υπουργείων έκανε λόγο για εποικοδομητική συζήτηση και νέα επικείμενη συνάντηση στο κοντινό μέλλον⁶⁵⁸.

Η αλβανική κυβέρνηση κάνοντας ένα θετικό βήμα⁶⁵⁹ προς την επίλυση των διμερών ζητημάτων αποφάσισε τον Δεκέμβριο του 2017 την εφαρμογή της Διμερούς Διακρατικής Συμφωνίας για την αναζήτηση και ταφή των Ελλήνων πεσόντων του 1940⁶⁶⁰. Η απόφαση αυτή σε συνδυασμό με την απόδοση της αλβανικής υπηκοότητας στον Αρχιεπίσκοπο Αναστάσιο δημιουργούσε ένα ευοίωνο κλίμα για την επόμενη συνάντηση των δύο υπουργών τον Ιανουάριο στην Κορυτσά. Εκεί, όπως ανακοινώθηκε επισήμως σημειώθηκε «ουσιαστική πρόοδος» και επαναδιατυπώθηκε η δέσμευση των δύο πλευρών να συνεχίσουν τις συνομιλίες τους⁶⁶¹. Λίγες μέρες αργότερα, συναντήθηκαν και οι πρωθυπουργοί των δύο χωρών στο περιθώριο του World

---

⁶⁵⁶ Ert.gr,2017, «Ν. Κοτζιάς στα Τίρανα: Έμφαση στην ολοκλήρωση του Εγγράφου Στρατηγικής Συνεργασίας», <http://www.ert.gr/eidiseis/ellada/politiki/n-kotzias-sta-tirana-emfasi-stin-oloklirosi-toy-eggrafoy-stratigikis-synergasias/>

⁶⁵⁷ Ήταν σημαντικό για τα Τίρανα καθώς στην Ελλάδα ζουν και εργάζονται χιλιάδες Αλβανοί μετανάστες. Στο Βασίλης Νέδος, 2017, «Επί τάπητος οι διμερείς διαφορές με τα Τίρανα», Kathimerini.gr, <http://www.kathimerini.gr/934222/article/epikairothta/politikh/epi-taphtos-oi-dimereis-diafores-me-ta-tirana>

⁶⁵⁸ Το κοινό ανακοινωθέν : <https://www.mfa.gr/epikairota/diloseis-omilies/koino-anakoinothen-upourgeion-exoterikon-elladas-kai-albanias-krete-12-noembriou-2017.html>

⁶⁵⁹ Naftemporiki.gr, 2017, «Αλβανία: Πρώτο βήμα για εφαρμογή της συμφωνίας για τα νεκροταφεία για τους Έλληνες στρατιώτες», <https://www.naftemporiki.gr/story/1304955/albania-protobima-gia-efarmogi-tis-sumfonias-gia-ta-nekrotafeia-gia-tous-ellines-stratiotes>

⁶⁶⁰ Η συμφωνία αυτή υπεγράφη το 2009 και τέθηκε σε ισχύ την 6.5.2010 . Παρέμενε, ωστόσο, ανενεργή έως τον Ιανουάριο του 2018.

⁶⁶¹ Επίσημο κοινό ανακοινωθέν <https://www.mfa.gr/epikairota/diloseis-omilies/koino-anakoinothen-ton-upourgeion-exoterikon-elladas-kai-albanias-korutsa-21012018.html>

Economic Forum στο Νταβός, με δημοσιεύματα⁶⁶² να κάνουν λόγο για τη στρατηγική συμφωνία η οποία βρισκόταν προ των πυλών.

Τον Μάρτιο του 2018 οι υπουργοί εξωτερικών των δύο χωρών συναντήθηκαν εκ νέου, αυτή τη φορά στα Τίρανα. Ιδιαίτερη σημασία δόθηκε στην ολοκλήρωση του Εγγράφου Στρατηγικής Σημασίας που φέρονται να κατήρτιζαν οι δύο πλευρές⁶⁶³. Τον επόμενο μήνα ξεκίνησαν⁶⁶⁴ και επισήμως οι συζητήσεις⁶⁶⁵ των δύο μερών για την μεταξύ τους οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών⁶⁶⁶. Τον Ιούλιο οι πρωθυπουργοί των δύο χωρών, μετά από συνάντησή τους, διέρρεαν μέσω διπλωματικών πηγών ένα θετικό κλίμα που θα οδηγούσε σε ευτυχή κατάληξη τις συζητήσεις των δύο μερών⁶⁶⁷.

Τη θετική αυτή δυναμική που φάνηκε να αναπτύσσεται την τελευταία τριετία ανάμεσα στις δύο χώρες και ιδίως μέσα από τις κοινές πρωτοβουλίες των υπουργών εξωτερικών των δύο χωρών ήρθαν να ανακόψουν δύο άσχετα μεταξύ τους περιστατικά. Η παραίτηση⁶⁶⁸ του Έλληνα υπουργού εξωτερικών έδρασε επιβραδυντικά ως προς τις εξελίξεις στις συζητήσεις των δυο χωρών. Επίσης, το γεγονός ότι η Αλβανική αστυνομία τραυμάτισε θανάσιμα Έλληνα ομογενή ανήμερα της ελληνικής εθνικής εορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου στους Βουλιάρατες της Αλβανίας δημιούργησε ένταση και δυσχέρανε τη σχέση των δυο χωρών⁶⁶⁹. Το ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών αντέδρασε άμεσα, ζητώντας την διαλεύκανση της υπόθεσης και των συνθηκών που οδήγησαν στον θάνατο του 35χρονου, κάνοντας λόγο για «απαράδεκτο» γεγονός⁶⁷⁰.

---

⁶⁶² Κώστας Παλακίδας 2018, «Συνάντηση Τσίπρα - Ράμα στο Νταβός: «Ανοίγει ο δρόμος για πλήρη ομαλοποίηση των διμερών σχέσεων», https://www.huffingtonpost.gr/entry/senantesse-tsipra-r_ama-sto-perithorio-toe-paykosmioe-oikonomikoe-foroem-sto-ntavos_gr_5a69c627e4b002283009a039

⁶⁶³ Ανακοίνωση υπουργείου εξωτερικών <https://www.mfa.gr/epikairota/diloseis-omilies/sunantesse-ton-upourgon-exoterikon-ellados-kai-albanias-tirana-29032018.html>

⁶⁶⁴ Σημαντικό ρόλο σε αυτό το εγχείρημα διαδραμάτισε η εξουσιοδότηση που έδωσε μετά από καιρό ο Αλβανός Πρόεδρος Ι. Μέτα στο υπουργό εξωτερικών να διαπραγματευθεί αυτό το ζήτημα.

⁶⁶⁵ Για την ώρα έχουν πραγματοποιηθεί τρεις κύκλοι συζητήσεων εντός του 2018.

⁶⁶⁶ Ανακοίνωση ΥΠΕΞ <https://www.mfa.gr/epikairota/diloseis-omilies/protos-guros-sunomilion-gia-ten-oriothetese-ton-thalassion-zonon-ellados-kai-albanias-tirana-30042018.html>

⁶⁶⁷ Kathimerini.gr, 2018, «Συνάντηση Τσίπρα - Ράμα στο Λονδίνο: Θετικές εξελίξεις διαβλέπουν διπλωματικές πηγές», <http://www.kathimerini.gr/974231/article/epikairothta/politikh/synanthsh-tsipra---rama-sto-londino-8etikes-e3eli3eis-diaflepoyn-diplwmatikes-phges>

⁶⁶⁸ Σταύρος Παπαντωνίου, 2018, Τι λέει ο κ. Κοτζιάς στην 9σέλιδη επιστολή παραίτησης, Kathimerini.gr, <http://www.kathimerini.gr/990995/article/epikairothta/politikh/ti-leei-o-k-kotzias-sthn-9selidh-epistolh-paraitshs>

⁶⁶⁹ Ντέιβις Τσάκα, 2018, Ο θάνατος Ομογενούς και η Ελληνική Μειονότητα στην Αλβανία, Άμυνα και Διπλωματία Τ. Δεκεμβρίου

⁶⁷⁰ Ανακοίνωση Υπ. Εξωτερικών, 28/10/2018, <https://www.mfa.gr/epikairota/diloseis-omilies/anakoioise-upourgeiou-exoterikon-gia-to-thanato-ellena-polite-kata-antallage-purobolismontous-bouliarates-albanias.html>

Την επόμενη μέρα μάλιστα, κλήθηκε η Αλβανίδα πρέσβης, στην οποία επιδόθηκε έντονο διάβημα από το Υπουργείο Εξωτερικών. Η επιλογή του Αλβανού πρωθυπουργού να σπεύσει να χαρακτηρίσει⁶⁷¹ ως εξτρεμιστή και «τρελό» τον νεαρό ομογενή καθώς και η κωλυσιεργία της αλβανικής γραφειοκρατίας στην παράδοση της σωρού του θύματος στην οικογένεια του αποτέλεσαν δυσάρεστες εξελίξεις για τις ελληνοαλβανικές σχέσεις.

Είναι ενδιαφέρον να παρατηρηθεί πως στις 27 Οκτωβρίου, ο Έλληνας αναπληρωτής υπουργός εξωτερικών δήλωνε χαρακτηριστικά για τη συμφωνία με την Αλβανία πως «*Η διαπραγμάτευση έχει προχωρήσει πράγματι σημαντικά, απομένουν όμως ακόμη πτυχές που απαιτούν και άλλη δουλειά...*»⁶⁷². Λίγους μήνες μετά, το ζήτημα αυτό φαίνεται να έχει «παγώσει» και τους κυβερνητικούς αξιωματούχους που συμμετείχαν στην 4^η Τετραμερή Συνάντηση της Θεσσαλονίκης να αποφεύγουν να τοποθετηθούν επί του ζητήματος.

Τον Δεκέμβρη του 2018 και ενώ αρχικώς οι Έλληνες μειονοτικοί στην περιοχή της Χιμάρας εμφανίστηκαν να δικαιώνονται και να διατηρούν άθικτες τις περιουσίες τους ο Αλβανός πρωθυπουργός αντιλαμβανόμενος πως η προώθηση των επιδιώξεών του μέσω του σχεδίου ανάπλασης της Χιμάρας δεν μπορούσε να επιτευχθεί βρήκε έναν νέο τρόπο επίτευξης των στόχων του⁶⁷³. Αυτή τη φορά με πρόσχημα την τουριστική αξιοποίηση φαίνεται το υπουργείο τουρισμού της Αλβανίας να προχωράει στην απαλλοτρίωση 41 τεμαχίων γης τα οποία ανήκουν σε Έλληνες μειονοτικούς. Επιβεβαιώνοντας τη λογική του ότι ο ευρωπαϊκός δρόμος της Αλβανίας «περνάει» μέσα από την Ελλάδα το υπουργείο εξωτερικών με επιστολές του σε ευρωπαίους αξιωματούχους κατήγγειλε τις αλβανικές πρακτικές ζητώντας τη λήψη μέτρων από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Όντας ξεκάθαρο πως οι σχέσεις των δύο χωρών βρίσκονται σε κρίση ο Αλβανός υπουργός εξωτερικών παραδέχτηκε την επιβράδυνση του διαλόγου

---

⁶⁷¹ Kathimerini.gr, 2018, Έντι Ράμα: Μην χαρακτηρίζουμε απαράδεκτη την απώλεια ενός τρελού, <http://www.kathimerini.gr/992261/article/epikairothta/politikh/enti-rama-mhn-xarakthrizoyme-aporadekth-thn-apwleia-enos-treloy>

⁶⁷² Συνέντευξη κ. Κατρούγκαλου <https://www.mfa.gr/epikairothta/diloseis-omilies/sunenteuxe-an-upourgou-exoterikon-katrougkalou-sten-eph-real-news-kai-ton-dpho-ph-klaudiano-27102018.html>

⁶⁷³ Σχετικά με την υπόθεση των περιουσιών των Ελλήνων μειονοτικών και τις επιδιώξεις Ελλάδος Αλβανίας βλ. το υποκεφάλαιο 'ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ : Η ΙΔΙΑΙΤΕΡΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΧΙΜΑΡΑΣ' παραπάνω.

με την Ελλάδα κατηγορώντας την πως υιοθετεί αμετάκλητες θέσεις που δεν ευνοούν το διάλογο⁶⁷⁴.

Εκτός αυτού όμως μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει η θέση του αλβανικού υπουργείου εξωτερικών το οποίο με δήλωσή⁶⁷⁵ του καλούσε όσους πολίτες έχουν περιουσιακές αξιώσεις να προσφύγουν στο ΕΔΔΑ επισημαίνοντας πως η Αλβανία δεσμεύεται για την προστασία των δικαιωμάτων των μειονοτήτων. Αυτή η δήλωση φαίνεται να είναι ταυτόσημη με τη θέση που επικοινωνούσε ο Έλληνας υπουργός εξωτερικών το 2013 για τις αξιώσεις που έχουν Αλβανοί πολίτες σχετικά με περιουσιακά ζητήματα στην Ελλάδα. Γενικά πάντως παρατηρείται προσπάθεια της Αλβανίας για εξομοίωση των περιουσιακών αξιώσεων Αλβανών πολιτών στην Ελλάδα με αυτές της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία. Είναι δεδομένο πως τέτοιου είδους πολιτικές και ρητορική μόνο επιβραδυντικά μπορούν να δράσουν στην εξέλιξη των ελληνοαλβανικών σχέσεων. Σε συνέντευξη του ο Αλ. Μαλλιός υπογράμμισε πως για να στηριχθεί⁶⁷⁶ η ελληνική εθνική μειονότητα χρειάζεται η αρωγή της εκάστοτε ελληνικής κυβέρνησης στην Ομόνοια και στο ΚΕΑΔ ιδιαιτέρως μια περίοδο όπου είναι προγραμματισμένες δημοτικές εκλογές εντός του 2019⁶⁷⁷.

Εν κατακλείδι, η αλβανική κυβέρνηση ήδη από το καλοκαίρι του 2016, έδειχνε πως δεν ήταν έτοιμη και πως δεν είχε την πολιτική βούληση να αρθούν οποιαδήποτε αίτια καχυποψίας και εντάσεων ανάμεσα στις δύο χώρες. Προτίμησε να συντηρήσει τον λαϊκισμό και προωθήσει την πολιτική των ψευδαισθήσεων, όπως σημειώνει ήδη από το 2017 ο Μαλλιός⁶⁷⁸. Ο ίδιος μάλιστα πρέσβης ε.τ. παρατηρούσε με αφορμή το περιστατικό στους Βουλιάρατες πως *«Εκείνο που λείπει στην Ελλάδα διαχρονικά σε σχέση με την γειτονική Αλβανία είναι η σταθερότητα πολιτικής, η αποφασιστικότητα και η συνέπεια...»* και ότι *«Υπάρχει ένα ανησυχητικό τρίπτυχο το οποίο θα ήθελα να αναδείξω: α) Η Ελλάδα έδειξε πάλι ότι στερείται μηχανισμού έγκαιρης και έγκυρης*

---

⁶⁷⁴ Νεφέλη Λυγερού, 2019, Επιτέλους η Αθήνα αρχίζει να πρεσάρει τα Τίρανα, slpress.gr, <https://slpress.gr/ethnika/epiteloyis-i-athina-archizei-na-presarei-ta-tirana/>

⁶⁷⁵ Η δήλωση <http://punetejashme.gov.al/en/press-statement-of-the-ministry-for-europe-and-foreign-affairs/>

⁶⁷⁶ Σε αυτή τη λογική φαίνεται να εντάσσεται η συνάντηση του Έλληνα αναπληρωτή υπουργού εξωτερικών με τον νέο Πρόεδρο της Ομόνοιας Φώτη Μπελέρη στο ελληνικό Υπουργείο εξωτερικών στις 17/12/2018 συζητώντας τα δρώμενα στην ελληνική εθνική μειονότητα στην Αλβανία. Στο Himara.gr, 2018, Συνάντηση Μπελέρη με Κατρούγκαλο, <https://www.himara.gr/epikairota/8164-synantisi-mpeleri-me-katrougalo>

⁶⁷⁷ Συνέντευξη του κ. Αλέξανδρου Μαλλιός στη ραδιοφωνική συχνότητα 98.4 στις 13/12/2018.

⁶⁷⁸ (Μαλλιός, Ελλάδα και Αλβανία, Φυγή στο Μέλλον ή Επιστροφή στο Παρελθόν, 2017) σελ.274.

πληροφόρησης ακόμη και σε ευαίσθητες εκτός συνόρων μας περιοχές. Β) Στερείται θεσμικού μηχανισμού διαχείρισης κρίσεων αλλά και της προς τούτο βούλησης. Γ) Η συμπεριφορά μας έχει τα αντίστροφα του επιδιωκόμενου αποτελέσματα ειδικά στις σχέσεις μας με την γειτονική Αλβανία. Αυτό θα φανεί πάλι σε πρώτη ευκαιρία.»⁶⁷⁹.

---

⁶⁷⁹ Αλέξανδρος Μαλλιός, 2018, Βούλιαξε το ελληνικό κύρος στους Βουλιάρτες, alexandrosmallias.com, <https://www.alexandrosmallias.com/vouliakse-to-elliniko-kyros-stous-vouliarates>

- i. Ο αλβανικός εθνικισμός και η επιρροή του στις σχέσεις με την Ελλάδα

Η 'Μεγάλη Αλβανία'

Ο Arnold Sherman υποστηρίζει πως ο εθνικισμός τροφοδοτείται από τη συνύπαρξη κοινών ομιλιών, κοινής γλώσσας και ιστορίας. Η Αλβανία αναζητώντας μια αληθοφανή ταυτότητα στα Βαλκάνια τροφοδοτούσε τον εθνικισμό ο οποίος θα προσέφερε ενότητα σε μία διαιρεμένη χώρα στο εσωτερικό της αλλά και θα «νομιμοποιούσε» τις επεκτατικές βλέψεις των Αλβανών⁶⁸⁰.

Ο αλβανικός εθνικισμός άργησε να εμφανιστεί συγκριτικά με άλλα κράτη των Βαλκανίων. Ο λόγος ήταν πως εξαιτίας του ορεινού αλβανικού τοπίου η χώρα βρισκόταν ιδιαίτερος απομονωμένη και πολλοί αλβανόφωνοι είχαν μεταναστεύσει σε γειτονικές χώρες. Μεγάλο ήταν και το ποσοστό του αναλφαβητισμού, καθώς τα πρώτα αλβανικά σχολεία εμφανίστηκαν τον 19^ο αιώνα. Το γεγονός πως στην πλειονότητά τους οι Αλβανοί ήταν μουσουλμάνοι, τους επέτρεπε εφόσον είχαν τα προσόντα να μετέχουν στα κοινά της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Τέλος η διαίρεση της χώρας σε Γκέγκηδες και Τόσκηδες έδρασε και αυτή επιβραδυντικά στην ανάδειξη ενός κοινού εθνικού αλβανικού αισθήματος⁶⁸¹.

Η πρώτη έκφραση του αλβανικού εθνικισμού έλαβε χώρα στη συνέλευση Αλβανών εθνικιστών ηγετών στην Πρισρένη του Κοσσυφοπεδίου στις 10 Ιουνίου 1878⁶⁸². Στόχος του Συνδέσμου της Πρισρένης ήταν η πολιτική και στρατιωτική οργάνωση των Αλβανών ώστε να αντισταθούν στον διαμελισμό των αλβανικών εδαφών αλλά και να αποκτήσουν αυτονομία εντός της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας⁶⁸³. Η προσπάθεια αυτή έφτασε στο τέλος όταν οι ηγέτες του Συνδέσμου εξοντώθηκαν τρία χρόνια αργότερα. Το 1908 ο Σουλτάνος ανατράπηκε και στην εξουσία ήρθαν οι Νεότουρκοι. Οι σχέσεις των Αλβανών με το νέο κίνημα ήταν ιδιαίτερος θετικές αποτυπωμένες κιόλας στο κοινοβούλιο των Νεότουρκων όπου συμμετείχαν 26 Αλβανοί βουλευτές. Οι Νεότουρκοι εμφανίστηκαν ως προστάτες της ιδέας της

---

⁶⁸⁰ (Sherman, 2000) σελ.263

⁶⁸¹ (Ηρακλείδης, 2018) σελ 229-230

⁶⁸² Η συνέλευση αυτή ήρθε ως αντίδραση των Αλβανών στη συνθήκη του Αγ. Στεφάνου όπου παραχωρούνταν πολλά αλβανικά εδάφη στα σλαβικά κράτη.

⁶⁸³ Η φύση της Οθ. Αυτοκρατορίας η οποία δεν αναγνώριζε πως οι Αλβανοί δεν ήταν Τούρκοι οδήγησε στο να είναι η Αλβανία η τελευταία βαλκανική χώρα που ανεξαρτητοποιήθηκε από τους Οθωμανούς και στη καθυστερημένη ανάπτυξη αλβανικής εθνικής ιδεολογίας.

αλβανικής ολοκλήρωσης με αποτέλεσμα οι Αλβανοί να έρθουν πολύ κοντά τους. Δόθηκε λοιπόν νέα ώθηση στην εθνικιστική ιδεολογία των Αλβανών ιδίως μέσα από την ίδρυση σχολείων και συλλόγων. Πολύ γρήγορα όμως ήρθαν σε ένοπλη αντιπαράθεση καθώς οι Νεότουρκοι άρχιζαν να μειώνουν παραπάνω τα δικαιώματα των υπόδουλων λαών⁶⁸⁴. Τελικώς, η Αλβανία αναγνωρίστηκε ως ανεξάρτητο κράτος το 1913 από τη Συνθήκη του Λονδίνου. Είχαν μεσολαβήσει φυσικά οι βαλκανικοί πόλεμοι και η ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της από τον Ισμαήλ Κεμάλ το 1912 στην Αυλώνα όπου ως στόχο είχε την αναγνώριση αυτής από τις Μεγάλες Δυνάμεις και το καθορισμό των συνόρων της. Τα σύνορα της χώρας καθορίστηκαν από τη Συνθήκη της Φλωρεντίας του 1913 μην αφήνοντας ικανοποιημένους ούτε τους Αλβανούς⁶⁸⁵ ούτε τους γείτονές⁶⁸⁶ τους. Ενώ λοιπόν το αλβανικό κράτος αρχίζει να υφίσταται από το 1913 , διακατέχεται από ένα αίσθημα αδικίας για τις αποφάσεις των Μεγάλων Δυνάμεων. Το αίσθημα αυτό εκτρέφει τον αλβανικό αλυτρωτισμό από εκείνη τη στιγμή και έπειτα⁶⁸⁷.

Το 1939⁶⁸⁸ και με σκοπό ο Μουσολίνι να πάρει με το μέρος του τον αλβανικό λαό, υποσχόταν τη συνένωση του Αλβανικού έθνους. Το 1941 υπογράφηκε ιταλογερμανικό σύμφωνο στη Βιέννη όπου προέβλεπε το σχεδιασμό της «Μεγάλης Αλβανίας» με εδάφη κατοικούμενα από Αλβανούς σε περιοχές της Γιουγκοσλαβίας και της Ελλάδος⁶⁸⁹. Το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου έβρισκε τον Ενβέρ Χότζα πρωθυπουργό, τους Τσάμηδες που συνεργάστηκαν με τους Γερμανούς να εγκαταλείπουν την Ελλάδα και να οδεύουν προς την Αλβανία, το Κοσσυφοπέδιο να περνάει στον έλεγχο της Γιουγκοσλαβίας⁶⁹⁰ και την Αλβανία να εισέρχεται σε μια

---

⁶⁸⁴ (Σιούσιουρας (επίμ.), 2009) σελ. 596

⁶⁸⁵ Η πρόταση της Αλβανικής αντιπροσωπίας στην Πρεσβευτική Διάσκεψη του 1913 περιλάμβανε για τον καθορισμό των συνόρων τις πόλεις Πετς, Μιτρόβιτσα, Πρίστινα, Σκόπια και Μοναστήρι. Στα νότια σύνορα της κατά τη Συνδιάσκεψη της Φλωρεντίας το Δεκέμβρη του 1913 οι πόλεις Πετς, Πρισρένη, Γιάκοβα και Δίβρα πέρασαν στην Σερβία ενώ η Αλβανία «κέρδισε» την απομάκρυνση του ελληνικού στρατού από την Νότια Αλβανία.

⁶⁸⁶ Η Σερβία δεν απέκτησε λιμάνι στην Αλβανία, η Σκόδρα δεν πέρασε στο Μαυροβούνιο και η Ελλάδα παραιτήθηκε από τη Βόρεια Ήπειρο.

⁶⁸⁷ Πολύ περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το ζήτημα ίδρυσης της Αλβανίας και τον καθορισμό των συνόρων της στο : (Vickers, 1995) σελ.117 -124 και (Σαμαρά-Κρίσπη, 2016) σελ. 19-22

⁶⁸⁸ Από το 1939 λειτουργούσε το Φασιστικό Κόμμα Αλβανίας το οποίο ελεγχόταν από την Ιταλία.

⁶⁸⁹ Πράγματι στην Αλβανία δόθηκαν τελικώς το Κοσσυφοπέδιο και περιοχές της Π.Γ.Δ.Μ. και του Μαυροβουνίου. Κανένα ελληνικό κομμάτι δεν προσαρτήθηκε από την Αλβανία καθώς υπήρξε η αντίδραση των Γερμανών βλέποντας πως δεν υπήρχε το αλβανικό στοιχείο στην περιοχή της Ηπείρου.

⁶⁹⁰ Λεπτομερώς οι εξελίξεις πριν μετά αλλά και κατά τη διάρκεια του Β' ΠΠ στο (Vickers, 1995) σελ 200-258

μακρά περίοδο κομμουνιστικής διακυβέρνησης αφήνοντας στην άκρη ιδέες και θεωρίες όπως ο «αλβανικός αναθεωρητισμός» ή «αλβανική διεκδικητική ρητορική»⁶⁹¹.

Με την κατάρρευση του κομμουνισμού στην Αλβανία, από το 1991 και έπειτα αναδύεται στο εσωτερικό της χώρας η ιδεολογία του αλβανικού εθνικισμού⁶⁹² και η ανάγκη επίλυσης του «αλβανικού ζητήματος» στα Βαλκάνια. Το ίδιο έτος μάλιστα η βουλή του Κοσσυφοπεδίου διενεργεί προεδρικές εκλογές καθώς ανακηρύσσεται «κυρίαρχο και ανεξάρτητο κράτος» κατόπιν δημοψηφίσματος⁶⁹³. Τον αλβανικό «μεγαλοϊδεατισμό» καλλιεργεί ακόμη περισσότερο το 1998 η Αλβανική Ακαδημία Επιστημών και Τεχνών η οποία προβάλλει ως λύση του «αλβανικού εθνικού ζητήματος» την ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου, την αυτονομία βορειοδυτικών επαρχιών της Π.Γ.Δ.Μ. όπου πλειοψηφούν Αλβανοί, την απονομή ειδικού καθεστώτος στους Αλβανούς του Μαυροβουνίου και σε αυτούς της Νότιας Σερβίας καθώς και την αναγνώριση αλβανικής μειονότητας στην Ελλάδα και περιουσιακών δικαιωμάτων στους Τσάμηδες σε συνάρτηση με σειρά εδαφικών διεκδικήσεων⁶⁹⁴. Εν συνεχεία, η κατάληξη του πολέμου του Κοσσυφοπεδίου και η απομάκρυνση των σερβικών υπηρεσιών ασφαλείας από την περιοχή είχε σημαντική επίδραση στον ευρύτερο αλβανικό πληθυσμό βλέποντας ιδίως τις Η.Π.Α. αλλά και την Γερμανία, να στέκονται αρωγοί στις αλβανικές επιδιώξεις. Οι Pettifer και Vickers⁶⁹⁵ αναφέρουν πως οι μεγάλοι χαμένοι των εξελίξεων στο Κόσοβο ήταν οι Έλληνες και οι Αλβανοί που σχεδίαζαν τη «Μεγάλη Αλβανία». Οι δεύτεροι διότι η αλβανική κοινή γνώμη τασσόταν υπέρ της «Εθνικής Αλβανίας» ως μια περιοχή όπου κυριαρχεί η αλβανική κουλτούρα και γλώσσα αποφεύγοντας την αλλαγή συνόρων και οι Έλληνες διότι απέτυχαν να επιτύχουν τον πρωταρχικό στόχο της πολιτικής τους στην περιοχή που ήταν να μην βομβαρδιστεί η Γιουγκοσλαβία⁶⁹⁶ ενώ ακόμη αναδείχθηκε στη συνέχεια πολύ πιο έντονα το Τσαμικό ζήτημα. Το 2001 η Συμφωνία της Οχρίδας μπορεί να μην αποτέλεσε

---

⁶⁹¹ (Σαμαρά-Κρίσπη, 2016) σελ.26

⁶⁹² Την άποψη πως το κενό που άφησε η κατάρρευση του κομμουνισμού εκμεταλλεύτηκε ο εθνικισμός εκφράζει και ο κ. Tzifakis στο Tzifakis N., (2003), *The Question Security in Southern Europe: A Systemic Approach*, Athens: I. Sideris, σελ 61-65

⁶⁹³ Το οποίο κρίθηκε παράνομο από το Βελιγράδι αλλά αναγνωρίστηκε από την Αλβανία η οποία ήθελε να παρακινήσει και άλλα κράτη προς αυτή την κατεύθυνση.

⁶⁹⁴ Β. Καρακωστανόγλου στο (Περράκης, 2009) σελ.200-201

⁶⁹⁵ Στο James Pettifer, Miranda Vickers, 2009, *The Albanian Question Reshaping the Balkans*, New York, I.B.Tauris.

⁶⁹⁶ Αναφέρεται ακόμη πως η Ελλάδα προσπάθησε να αποσταθεροποιήσει την κυβέρνηση Μάικο θέλοντας να επανέλθει στην εξουσία ο πιο «διαχειρίσιμος» Φάτος Νάνο.

απόλυτη επιτυχία για τους Αλβανούς της Π.Γ.Δ.Μ ήταν όμως τεράστια στρατηγικής και πολιτικής σημασίας πρόοδος για τους αλβανικούς πληθυσμούς της χώρας.

Η συζήτηση η οποία αφορούσε την επαναχάραξη συνόρων στα Βαλκάνια και την ένωση της Αλβανίας με το δυτικό μέρος της Π.Γ.Δ.Μ και το Κόσοβο γινόταν ήδη από το 2001 και μάλιστα σε διεθνές επίπεδο⁶⁹⁷. Αρκετά χρόνια όμως μετά τα μέρη αυτά παραμένουν ξεχωριστά με σημαντικότερη μεταβολή την κήρυξη της ανεξαρτησίας του Κοσόβου το 2008.

Η σταδιακή κοινωνικοοικονομική ένταξη της Αλβανίας σε δυτικούς θεσμούς οδηγεί τη διαχείριση των αλβανικών πληθυσμών στα Βαλκάνια εκτός ελέγχου της αλβανικής κυβέρνησης ή της διεθνούς κοινότητας. Η ελεύθερη αγορά, η ευκολία επικοινωνίας, τα δημοκρατικά δικαιώματα και το τέλος των ατομικών περιορισμών αυτών κάνει τη διαχείριση του ζητήματος πολύπλευρη. Οι Αλβανοί ηγέτες, από τον Μείντάνι μέχρι τον Ράμα υποστηρίζουν, επισήμως τουλάχιστον, πως δεν υφίσταται σχέδιο ή έστω ιδέα της «Μεγάλης Αλβανίας». Αντιθέτως ο φόβος αυτός εδράζεται στη σερβική και ελληνική αντίληψη⁶⁹⁸. Από την άλλη μεριά όμως δηλώσεις όπως αυτές του προέδρου του Κοσόβου πως «*όλοι οι Αλβανοί της περιοχής θα ζήσουν σε μία ενωμένη χώρα*» εάν η ΕΕ κλείσει τις πόρτες της ή συμβολικές κινήσεις όπως η τοποθέτηση πετρών στην κεντρική πλατεία των Τιράνων από περιοχές αλβανικών εδαφών, συμπεριλαμβανομένης της Θεσπρωτίας είναι φυσικό να διατηρούν σε επαγρύπνηση τους άμεσα ενδιαφερόμενους⁶⁹⁹.

Την τελευταία δεκαετία η ευρωπαϊκή προοπτική της Αλβανίας παραμένει ο κυρίαρχος στόχος αυτής ενώ το Κόσοβο έχει αναγνωριστεί ως ανεξάρτητο κράτος από περισσότερες από 100 χώρες. Επιπροσθέτως Σερβία, Αλβανία και Κόσοβο όπως αναφέρει ο κ. Μαλλιός «*προσβλέπουν σε μια βαρύνουσα σημασίας συμφωνία περί ανταλλαγής εδαφών και αλλαγής των διεθνών συνόρων*» με τη μεθοριακή γραμμή Αλβανίας Κοσόβου να οδεύει προς την εξάλειψή της⁷⁰⁰ την ίδια ώρα που στην Αλβανία ενεργό ρόλο στην πολιτική σκηνή της χώρας έχει το κόμμα PDIU που ιδρύθηκε έχοντας ως βασική θέση το ζήτημα των Τσάμηδων και τις διεκδικήσεις τους.

---

⁶⁹⁷ (Μήτσιοι, 2002) σελ.125-126

⁶⁹⁸ (James Pettifer, 2009) σελ.227- 266

⁶⁹⁹ Σταύρος Λυγερός, 2018, «Σημαιοφόρος της «Μεγάλης Αλβανίας» ο Ράμα», slpress.gr, <https://slpress.gr/ethnika/simaioforos-tis-megalis-albanias-o-nikitis-ton-eklogon-rama/>

⁷⁰⁰ Αλ. Μαλλιός, 2018, 12 Θέσεις για τις σχέσεις Ελλάδας Αλβανίας, Άμυνα και Διπλωματία , Τεύχος Δεκεμβρίου

Το 2010 ο κίνδυνος της «Μεγάλης Αλβανίας» λογιζόταν ως ένας μύθος καθώς ακόμη και στα μάτια των Αλβανών ο «αλβανικός χώρος» αναφερόταν ως η περιοχή όπου κυριαρχούν η αλβανική γλώσσα και ο αλβανικός πολιτισμός στο πλαίσιο πάντα μιας ενωμένης Ευρώπης. Η ρήση άλλωστε του πρώην Αλβανού Προέδρου Ρετζέπ Μείντάνι πως «το έργο των Αλβανών στα Βαλκάνια δεν είναι να αλλάξουν τα σύνορα, αλλά να τα ανοίξουν» επιβεβαίωσε την παραπάνω λογική⁷⁰¹. Μερικά χρόνια αργότερα η άνοδος του αλβανικού εθνικισμού χαρακτηριζόταν ως «ήπιας ανησυχίας» τόσο για την Ε.Ε όσο και για τις συνορεύουσες χώρες με την Αλβανία από το Ελληνικό Ίδρυμα Ελληνικής και Εξωτερικής Πολιτικής⁷⁰².

Εν ολίγοις το θεώρημα της «Μεγάλης Αλβανίας» δεν αποτελεί επίσημη πολιτική θέση κανενός κυβερνώντος κόμματος από την μετακομμουνιστική εποχή. Ο Αλβανός πρέσβης στην Ελλάδα δήλωνε πως «θα θέλαμε τελικά να δούμε μια περιοχή χωρίς συγκεκριμένα σύνορα... όπου όλοι οι βαλκανικοί λαοί θα μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα όπως στην Ε.Ε.» αποκλείοντας κάθε ιδέα περί ‘Μεγάλης Αλβανίας’⁷⁰³. Υπάρχει όμως πλήθος Αλβανών που έλκονται από αυτή την ιδέα εντός⁷⁰⁴ και εκτός Αλβανίας⁷⁰⁵. Άλλες φορές μάλιστα Αλβανοί πολιτικοί ηγέτες «φλερτάρουν» με αυτή τη ρητορική ιδίως σε προεκλογικές περιόδους. Από την άλλη η Ελλάδα εφόσον επιθυμεί να αποκαταστήσει τη θέση της στα Βαλκάνια πρέπει να αντιμετωπίσει τον Αλβανικό παράγοντα συνολικά. Είναι στις δυνατότητές της να περιορίσει των αλβανικό μεγαλοϊδεατισμό και να οδηγήσει σε υποχώρηση του ανθελληνικού κλίματος στις αλβανικές κοινωνίες μέσα από επιθέσεις φιλίας απέναντι στο Αλβανικό στοιχείο⁷⁰⁶. Μια τυχόν αναγνώριση του Κοσόβου οφείλει να γίνει όχι πυροτεχνηματικά αλλά επί τη βάση μια διαδικασίας που θα οδηγήσει σε ένα «αμοιβαίως επωφελές καταληκτικό κείμενο» το οποίο θα διασφαλίζει τα ελληνικά συμφέροντα στα Βαλκάνια⁷⁰⁷. Η Ελλάδα πρέπει να αναπτύξει καλύτερες υποδομές στη

---

⁷⁰¹ Χ. Κοντονής στο (Ιωάννης Αρμακόλας, 2010) σελ.99

⁷⁰² (Ντόκος (επίμ.), 2016) σελ.31

⁷⁰³ (Sherman, 2000) σελ.258

⁷⁰⁴ Ο Έντι Ράμα συχνά πυκνά αναφέρεται σε ενδεχόμενη ένωση Αλβανίας Κοσόβου προκαλώντας εκνευρισμό στις Η.Π.Α αλλά μέχρι εκεί. Στο (Μαλλιός, Ελλάδα και Αλβανία, Φυγή στο Μέλλον ή Επιστροφή στο Παρελθόν, 2017) σελ.278

⁷⁰⁵ Χαρακτηριστικό παράδειγμα ο Vasej Sinistaj Πρόεδρος ενός μικρού Αλβανικού κόμματος στο Μαυροβούνιο, όπου έκανε λόγο για υπογραφή ψηφίσματος υπέρ της ‘εθνικής Αλβανίας’ όπως αυτή αναφερόταν από τον εμπνευστή της ιδέας ιστορικό Koco Danaž το 2010. Περισσότερα στο BalkanInsight.com, 2013, Greater Albania Petition Ruffles Feathers in Montenegro, <http://www.balkaninsight.com/en/article/tensions-high-in-montenegro-over-greater-albania-petition>

⁷⁰⁶ (Κοτζίνας, 2010) σελ.230-231

⁷⁰⁷ (Μαλλιός, Οράματα και Χίμαιρες Διαδρομές ενός Διπλωμάτη, 2017) σελ.258

βαλκανική χερσόνησο. Να αποκτήσει διάλους επικοινωνίας με τους Αλβανούς της Π.Γ.Δ.Μ. αλλά και να προσπαθήσει να λειτουργήσει μεσολαβητικά ανάμεσα σε Σέρβους και Αλβανούς⁷⁰⁸.

---

⁷⁰⁸ (Κοτζιάς, 2010) σελ.231

Το «Τσάμικο Ζήτημα»

Το ζήτημα αυτό υπόκειται σε διττή ανάγνωση για κάθε μια από τις δύο χώρες. Από τη μία η Αλβανία και οι πολιτικοί της θέτουν το ζήτημα σχεδόν σε κάθε επαφή τους με Έλληνες αξιωματούχους από το 1991 και έπειτα ενώ από την άλλη πλευρά η Ελλάδα θεωρεί το Τσάμικο ζήτημα ανύπαρκτο.

Η ιστορία των Τσάμηδων στα ελληνικά εδάφη είναι πολύ παλιά. Η ελληνική βιβλιογραφία αναφέρει πως οι Τσάμηδες υπήρξαν Έλληνες της Θεσπρωτίας οι οποίοι εξισλαμίσθηκαν βιαίως ή και προθύμως τον 17^ο αιώνα ενώ έμαθαν την αλβανική γλώσσα εξαιτίας των επαφών τους με Αλβανούς μπέηδες των παραλίων. Ο αριθμός τους δεν έφτανε ούτε το 1/3 των Ελλήνων χριστιανών κατοίκων της Θεσπρωτίας. Το 1913 απέκτησαν την ελληνική υπηκοότητά⁷⁰⁹ ως μουσουλμάνοι κάτοικοι περιοχών που θα περνούσαν σε ελληνική κυριαρχία. Δέκα χρόνια μετά υποχρεούνταν σε υποχρεωτική ανταλλαγή τουρκικών και ελληνικών πληθυσμών με βάση τη Συνθήκη της Λωζάνης. Η πλειοψηφία αυτών όμως εξαιρέθηκε με τη σύμφωνη γνώμη της ελληνικής κυβέρνησης και έπειτα από πιέσεις της Αλβανίας προκειμένου να έχει η ίδια ένα αντιστάθμισμα της ελληνικής μειονότητας. Το 1940 ο αριθμός των μουσουλμάνων Τσάμηδων ήταν κοντά στις 19 χιλιάδες οι οποίοι κατά τη διάρκεια του ελληνοϊταλικού πολέμου του 1940 συνεργάστηκαν στενά με τους Ιταλούς επιδιδόμενοι σε εγκλήματα κατά του ελληνικού πληθυσμού στη Θεσπρωτία. Έπειτα, εντασσόμενοι στις φασιστικές ομάδες της Αλβανίας υπό τις γερμανικές δυνάμεις συνέχισαν τις θηριωδίες. Προς το τέλος του πολέμου, οι εθνικές αντάρτικες ομάδες υπό τον στρατηγό Ζέρβα τους πρότειναν την παράδοση των όπλων δεσμευόμενοι για τη ζωή τους. Η άρνηση των Τσάμηδων οδήγησε σε ήττα και φυγή τους στην Αλβανία από όπου μέρος αυτών επέστρεψε λίγο αργότερα ώστε να συνδράμει τον αγώνα των Ελλήνων κομμουνιστών. Εν τέλει, η νέα ήττα τους οδήγησε στην οριστική επιστροφή τους στην Αλβανία. Το Ειδικό Δικαστήριο Ιωαννίνων είχε ως το 1948 καταδικάσει 1700 Τσάμηδες για τα εγκλήματα τους και τη συνεργασία τους με τον εχθρό. Οι περιουσίες των Τσάμηδων πέρασαν στην κυριότητα του ελληνικού δημοσίου ενώ αφαιρέθηκε η ιθαγένεια από μεγάλο αριθμό Τσάμηδων με την αιτιολογία πως αποχώρησαν οικειοθελώς και χωρίς πρόθεση να επιστρέψουν⁷¹⁰. Εν συνεχεία εντός της αλβανικής επικράτειας και με

⁷⁰⁹ Με βάση τη συνθήκη των Αθηνών ανάμεσα σε Ελλάδα και Οθωμανική Αυτοκρατορία.

⁷¹⁰ (Αντωνόπουλος, 1995) σελ. 139-142 και (Γούναρης, 2015) σελ.193-199

εμφανή την πρόθεση του Χότζα να κλείσει το ζήτημα δόθηκε, στους Τσάμηδες το 1953 η αλβανική υπηκοότητα⁷¹¹.

Από το 1991 και έπειτα η αλβανική κυβέρνηση αρχίζει να θέτει το θέμα επιστροφής των Τσάμηδων στα εδάφη και στις περιουσίες τους. Το 1994 μάλιστα το Αλβανικό κοινοβούλιο όρισε την 27^η Ιουλίου ως ημέρα γενοκτονίας των Τσάμηδων από τους Έλληνες. Δέκα χρόνια αργότερα ιδρύεται και το Κόμμα για τη Δικαιοσύνη και την Ενσωμάτωση ως βασικός πολιτικός φορέας προάσπισης του Τσαμικού Ζητήματος⁷¹².

Τα αιτήματα των Τσάμηδων από το 1991 ως το 2002 συνοψίζονται από τον Ι. Κούζα⁷¹³. Στην πιο πρόσφατη εξέλιξη το πολιτικό πρόγραμμα του κόμματος σημειώνει το 2015 « την αναγνώριση της γενοκτονίας των Αλβανών Τσάμηδων και συγγνώμη της Ελλάδος, να εθνικοποιηθεί το Τσάμικο ζήτημα ως ένα αλβανικό ζήτημα και ζήτημα δικαιωμάτων του ανθρώπου, να αναγνωριστούν τα περιουσιακά δικαιώματα των Τσάμηδων, να αναγνωριστεί η δυνατότητα απόδοσης της ελληνικής ιθαγένειας εκ νέου στους Τσάμηδες, να αναγνωριστεί το δικαίωμα επιστροφής των Τσάμηδων στα δικά τους εδάφη, να αποζημιωθούν οι Τσάμηδες για την σε βάρος τους γενοκτονία και να αναγνωριστούν μειονοτικά δικαιώματα στους Τσάμηδες ορθοδόξους που διαμένουν στην Ελλάδα τώρα»⁷¹⁴. Το 2016 οργανώσεις Τσάμηδων προσέφυγαν στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο⁷¹⁵ με σειρά αιτημάτων⁷¹⁶ κατά της Ελλάδος. Η προσφυγή όμως αυτή κρίθηκε απαράδεκτη καθώς σύμφωνα με το καταστατικό⁷¹⁷ του το ΔΠΔ δεν μπορεί να δικάσει οποιαδήποτε πράξη έλαβε χώρα πριν την 1η Ιουλίου 2002⁷¹⁸.

Στη διεθνή βιβλιογραφία, οι Pettifer και Vickers, αναφέρουν το ζήτημα των Τσάμηδων ως ναί μεν ένα αναδυόμενο θέμα από το 1991 και έπειτα αλλά μόνο από

---

⁷¹¹ Ελ. Μαντά στο (Σαμαρά-Κρίστη, 2016) σελ.40

⁷¹² Ibid σελ.40-42

⁷¹³ (Κούζας, 2013) σελ. 136

⁷¹⁴ Το πολιτικό πρόγραμμα του κόμματος το 2015 <http://pdiu.al/faqa/programi/programi-zgjedhor/>

⁷¹⁵ Η σελίδα του <https://www.icc-cpi.int/Pages/Main.aspx>

⁷¹⁶ Αναλυτικά : α) να διερευνηθεί η διάπραξη εγκλημάτων κατά της Ανθρωπότητας, που έλαβαν χώρα από τις ελληνικές κυβερνήσεις την περίοδο 1913-1945, β) να αναγνωρισθεί ότι συντελέστηκε Γενοκτονία κατά των Τσάμηδων, βάσει των διατάξεων της Σύμβασης της Γενοκτονίας του 1948, γ) να τους επιστραφεί όλη η ακίνητη περιουσία τους και δ) να αναγνωρισθεί το δικαίωμα του επαναπατρισμού για όποιους εκδιώχθηκαν ή εκτοπίστηκαν.

⁷¹⁷ Το καταστατικό του στα ελληνικά <http://www.ministryofjustice.gr/site/LinkClick.aspx?fileticket=44807ojhqGY%3D&tabid=132>

⁷¹⁸ Πέτρος Ι. Μηλιαράκης, 2016, Οι Τσάμηδες και το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο: Εμμέσως διεκδικούν εδάφη της Ηπείρου, HellasJournal.com, <https://hellasjournal.com/2018/02/i-tsamides-ke-to-diethnes-piniko-dikastirio-emmesos-diekdikoun-edafi-tis-ipirou/>

νομικής άποψης ως προς τις περιουσίες και το θέμα αποζημίωσης αυτών⁷¹⁹. Η ίδια η Vickers μάλιστα καλούσε τις κυβερνήσεις των δύο χωρών το 2004 να δώσουν λύση στις νομικές αιτιάσεις ('legitimate grievances' όπως έγραφε) των Τσάμηδων πριν αυτές γίνουν αντικείμενο εκμετάλλευσης από ακραίους εθνικιστές και εν τέλει χαθούν στο βωμό επιδίωξης άλλων εθνικών στόχων⁷²⁰.

Η Θέση της Ελλάδας

Νομικό ζήτημα, όπως ξεκαθαρίζει η ελληνική θέση, τίθεται μόνο σε ότι αφορά τις περιουσίες των Αλβανών⁷²¹ που απέκτησαν την ελληνική υπηκοότητα τη δεκαετία 1912-1923. Τα κτήματα και οι περιουσίες αυτών⁷²² τέθηκαν υπό μεσεγγύηση με τον Α.Ν. 2636 της 10 Νοεμβρίου του 1940 και το βασιλικό διάταγμα της ίδιας μέρας. Επιδίωξή τους ήταν η αδυναμία χρησιμοποίησης των περιουσιών στην Ελλάδα που ανήκαν σε φυσικά πρόσωπα των εχθρικών κρατών, Ιταλίας και Αλβανίας⁷²³. Το γεγονός πως δεν προκύπτει de jure⁷²⁴ άρση του εμπολέμου των δύο κρατών σήμερα οδηγεί στο συμπέρασμα πως από πλευράς εσωτερικού δικαίου η Ελλάδα διατηρεί υπο μεσεγγύηση τις περιουσίες αυτές, συντηρώντας το ζήτημα ως σημείο τριβής ανάμεσα στις δύο χώρες⁷²⁵.

Οποιαδήποτε αιτίαση των Τσάμηδων δεν συζητείται από ελληνικής πλευράς θεωρώντας το ζήτημα ανύπαρκτο. Χαρακτηριστικά ο Αλ. Μαλλιάρης σημειώνει πως «οι

---

⁷¹⁹ (James Pettifer, 2009) σελ.238-239

⁷²⁰ Miranda Vickers, 2004, Albania: Pan Albanianism: Myth or Threat to Balkan Stability?, <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/balkans/albania/albania-pan-albanianism-myth-or-threat-balkan-stability>

⁷²¹ Δημοσίευμα του ελληνικού τύπου αναφέρει «...το ζήτημα των περιουσιών των Τσάμηδων δεν πρέπει να συγχέεται με το υπαρκτό ζήτημα των περιουσιών των Αλβανών υπηκόων που με την κήρυξη του πολέμου το 1940 χαρακτηρίστηκαν «εχθρικές». Αυτό αφορά περίπου 200 ακίνητα, αξίας όχι ιδιαίτερα μεγάλης, τα οποία τέθηκαν από το 1940 υπό την μεσεγγύηση του ελληνικού κράτους» <https://www.in.gr/2018/06/23/politics/diplomatia/epanafora-thematos-tsamidon-enantia-sti-symfonia-elladas-kai-alvanias/>

⁷²² Δεν είναι ξεκάθαρο πως ο νόμος της μεσεγγύησης αφορά τις περιουσίες των Τσάμηδων. Τίθεται στην ελληνική βιβλιογραφία η θέση πως οι περιουσίες των Τσάμηδων είχαν ήδη απαλλοτριωθεί από το ελληνικό δημόσιο με σειρά νόμων από το 1923 και έπειτα. (βλ. Γ. Κτιστάκης, 2006, Περιουσίες Τσάμηδων και Αλβανών στην Ελλάδα (Άρση του εμπολέμου και διεθνής προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου), Περιοδικό Δίκη, σελ.11-13)

⁷²³ Γ. Κτιστάκης, 2006, Περιουσίες Τσάμηδων και Αλβανών στην Ελλάδα (Άρση του εμπολέμου και διεθνής προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου), Περιοδικό Δίκη, <http://www.kostasbeys.gr/articles.php?s=4&mid=1479&mnu=3&id=23328>

⁷²⁴ Αναλύεται παρακάτω το ζήτημα άρσης του εμπολέμου των δύο χωρών.

⁷²⁵ (Γούναρης, 2015) σελ.166

περιουσίες αυτές δεν ανήκουν ούτε αφορούν τους Τσάμηδες»⁷²⁶, αναφερόμενος στις περιουσίες που τέθηκαν υπό μεσεγγύηση το 1940 ενώ αντιθέτως ο κ. Κτιστάκις διατηρεί μια επιφύλαξη λέγοντας πως « μέρος τουλάχιστον των περιουσιών αυτών⁷²⁷ εμφανίζεται να έχει απαλλοτριωθεί πριν από το 1940... Δεν είναι ξεκάθαρο αν τα ανωτέρω απαλλοτριωθέντα κτήματα ή μέρος αυτών τέθηκαν υπό μεσεγγύηση μετά την 28^η Οκτωβρίου 1940». Σε ότι αφορά τις περιουσίες των Τσάμηδων που διέφυγαν στην Αλβανία μετά το 1950 το ελληνικό δημόσιο φέρεται να απέκτησε την κυριότητά τους με βάση δικαστικές αποφάσεις δήμευσης περιουσιών όσων συνεργάστηκαν με του εχθρούς και σειρά νομοθετικών διαταγμάτων που τα κήρυξε εγκαταλελειμμένα και τα μοίραζε σε αγρότες και κτηνοτρόφους⁷²⁸.

Η ελληνική βιβλιογραφία του 1985 όμως αναφέρεται και σε διεκδικήσεις επί περιουσιών και της Ελλάδας σε βάρος της Αλβανίας. Συγκεκριμένα όταν το κομμουνιστικό καθεστώς Χότζα κρατικοποίησε όλα τα περιουσιακά στοιχεία των πολιτών οι Βορειοηπειρώτες απώλεσαν και αυτοί τις περιουσίες τους. Η Ελλάδα διεκδικεί αποζημιώσεις για τις περιουσίες των Ελλήνων που εκδιώχθηκαν ή απελάθηκαν στο παρελθόν, τις περιουσίες οι οποίες κατά τη χάραξη των συνόρων πέρασαν στην αλβανική επικράτεια και αποζημιώσεις για τους Έλληνες που υπέστησαν ζημία κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο⁷²⁹.

Το φως της δημοσιότητας έχει δει ακόμη η άποψη πως ενώ η Αλβανία και οι άμεσα ενδιαφερόμενοι μπορούν να κινηθούν νομικά κατά της Ελλάδος για το θέμα των υπό μεσεγγύηση περιουσιών έχοντας συντριπτικές πιθανότητες δικαίωσης δεν επιλέγουν αυτό το δρόμο για δύο λόγους. Αρχικώς, η πιθανή δικαίωση των Αλβανών θα σημαίνει πως δεν υφίσταται πλέον το κώλυμα του 'εμπολέμου' μεταξύ των δύο χωρών και δεύτερον θα χαθεί η ευκαιρία για την Αλβανία να αρθεί τυπικώς το εμπόλεμο με τέτοιο τρόπο ώστε να μπορέσει να θέσει σειρά τσάμικων διεκδικήσεων στην Ελλάδα⁷³⁰.

---

⁷²⁶ Αλ. Μαλλιός, 2018, 12 Θέσεις για τις σχέσεις Ελλάδας Αλβανίας, Άμυνα και Διπλωματία, Τεύχος Δεκεμβρίου

⁷²⁷ Που πέρασαν στην κατοχή Αλβανών την περίοδο 1913-23.

⁷²⁸ Ι. Κτιστάκις 2006 σελ. 15-17

⁷²⁹ Κατερίνα Μανωλοπούλου- Βαρβιτσιώτη, Το Βορειοηπειρωτικό και οι Ελληνοαλβανικές σχέσεις, Τετράδια: πολιτικού διαλόγου έρευνας και κριτικής (11), 35-48. (1985)

⁷³⁰ Liberal.gr, 2016, "Η Αθήνα εγκλωβίζεται στην «Αλβανική παγίδα», <https://www.liberal.gr/arthro/53755/amyna--diplomatia/2016/i-athina-egklobizetai-stin-isonalbaniki-pagidasin.html>

Το 2010 ο μετέπειτα υπουργός εξωτερικών της Ελλάδος κ. Κοτζιάς θεωρούσε το Τσάμικο ένα από τα «πολλά ανοικτά μέτωπα» της χώρας, όπου όσο δίκιο και αν έχει η ελληνική πλευρά δημιουργούν αρνητική εντύπωση για την Ελλάδα στη διεθνή τάξη. Αντιλαμβανόταν πως οι τρίτες χώρες δεν μπαίνουν στη διαδικασία αξιολόγησης των επιχειρημάτων κάθε πλευράς παρά σχηματίζουν την εικόνα μιας Ελλάδας με πολλά ανοικτά ζητήματα που στερείται ικανότητας επίλυσης ζητημάτων και ιεράρχησης στόχων⁷³¹.

Εν κατακλείδι, οι Έλληνες αξιωματούχοι σε κάθε ευκαιρία δηλώνουν πως το Τσάμικο ζήτημα είναι ανύπαρκτο και προσφέρεται μόνο για εσωτερική κατανάλωση στην Αλβανία. Το 2013 ο Έλληνας υπουργός εξωτερικών δήλωνε πως «από το 1986 οποιοσδήποτε έχει οτιδήποτε να προστατέψει στην ελληνική επικράτεια και την ελληνική έννομη τάξη έχει το δικαίωμα ατομικής προσφυγής φθάνοντας μέχρι και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στο Στρασβούργο»⁷³² ενώ στις επαφές των δύο χωρών τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα συνεχίζει να θεωρεί πως δεν υπάρχει θέμα προς συζήτηση και διαπραγμάτευση⁷³³.

---

⁷³¹ (Κοτζιάς, 2010) σελ.208

⁷³² Γ. Δουδούμης et.al., 2018, ΒΑΛΚΑΝΙΑ Εύθραυστες Ισορροπίες, Αθήνα, Ηρόδοτος, σελ.95

⁷³³ Kathimerini.gr, 2018, Εμπόλεμο με Τσάμηδες συνδέουν τα Τίρανα, <http://www.kathimerini.gr/942707/article/epikairothta/politikh/empolemo-me-tsamhdes-syndeoyv-ta-tirana>

- ii. Το «Βορειοηπειρωτικό Ζήτημα» και η διατήρηση (;) του εμπολέμου με την Αλβανία

Το «Βορειοηπειρωτικό Ζήτημα»

Το Βορειοηπειρωτικό έχει υπάρξει ως ένα από τα μεγάλα ελληνικά εθνικά θέματα ήδη από το 1912⁷³⁴. Εμφανίστηκε ως ‘το ζήτημα της Βορείου Ηπείρου’⁷³⁵ ανάμεσα στην Ελλάδα και την Αλβανία την εποχή της πτώσης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Κατά τη διεξαγωγή των Βαλκανικών πολέμων ανακύπτει το ζήτημα αυτό το οποίο αποτέλεσε μείζον θέμα των ελληνοαλβανικών σχέσεων ως τις αρχές του μεσοπολέμου , ενώ παραμένει σήμερα ‘ζωντανό’ υπό τελείως διαφορετική μορφή. Είναι σημαντικό να διευκρινιστεί πως ο όρος «Βόρειος Ήπειρος» δεν υποδηλώνει συγκεκριμένη και ακριβή γεωγραφική⁷³⁶ περιοχή παρά χρησιμοποιείται κυρίως διπλωματικά και υπό περιστάσεις πολιτικά⁷³⁷.

Ανατρέχοντας στην ιστορία της περιοχής είναι εύκολο να διαπιστωθεί πως ήταν αρκετές φορές όπου η Βόρεια Ήπειρος πέρασε υπό ελληνική κυριαρχία ή έστω αυτονομήθηκε εποφθαμιώντας σε επικείμενη ένωση με την Ελλάδα. Πρώτη φορά, την 1^η Δεκεμβρίου του 1912 ελληνικά στρατεύματα κατέλαβαν τη Χιμάρα και μερικές μέρες μετά την Αυλώνα. Ενώ όμως ετοιμάζονταν να καταλάβουν και τους Αγ. Σαράντα, το διάβημα⁷³⁸ της Ιταλίας και της Αυστροουγγαρίας⁷³⁹ στην ελληνική κυβέρνηση οδήγησε τον Ελ. Βενιζέλο στο να αποφασίσει να ανακοπεί η προέλαση των στρατευμάτων. Το τέλος των βαλκανικών πολέμων σηματοδότησε η Συνθήκη Ειρήνης του Λονδίνου το 1913. Η Ελλάδα είχε προτείνει τότε να οριστούν τα ελληνοαλβανικά σύνορα στη γραμμή Χιμάρας- Λίμνης Οχρίδας. Η επίμονη άρνηση Ιταλών και Αυστροούγγρων οδήγησε τις Μεγάλες Δυνάμεις στην απόφαση να οριστούν αυτά αλλά

---

⁷³⁴ (Ηρακλείδης, 2018) σελ.26

⁷³⁵ Οι πληροφορίες που παρατίθενται σχετικά με το ζήτημα έχουν αντληθεί από τα (Γούναρης, 2015) σελ.1-176 , (Μαλλιός, 2017) σελ.171-173 και (Τούντα-Φεργάδη, 2005) σελ.49-78.

⁷³⁶ Θεωρητικώς ο χώρος αυτός μπορεί να οριστεί στις περιοχές όπου διαβιούσε και διαβιεί κατά βάση η ελληνική μειονότητα στην Αλβανία, βορείως της Ηπείρου. Περιοχές όπως οι Αγ. Σαράντα, η Αυλώνα, το Αργυρόκαστρο και η Κορυτσά.

⁷³⁷ Συχνά όταν ανακύπτουν προβλήματα στις ελληνοαλβανικές σχέσεις , Αρετή Τούντα-Φεργάδη,2005,Θέματα Ελληνικής Διπλωματικής Ιστορίας 1912-1941, Αθήνα, Σιδέρης. Σελ. 54.

⁷³⁸ που θεωρούσε ως casus belli (= αιτία πολέμου) την κατάληψη της Αυλώνας

⁷³⁹ Οι δύο αυτές χώρες θεωρούσαν πως η Αλβανία προοριζόταν να «μοιραστεί» ανάμεσα σε αυτές τις δύο. Επομένως προσπαθούσαν είτε να περάσει υπό την κυριαρχία τους είτε να επεκταθεί εδαφικά όσο περισσότερο γίνεται ώστε όταν έρθει η ώρα της «μοιρασιάς» να υπάρξει επιπλέον κέρδος. Άλλωστε και τα δυο κράτη αυτά είχαν στρατηγικά συμφέροντα στην Αδριατική.

και η τύχη της Αλβανίας γενικότερα από Διεθνή Επιτροπή⁷⁴⁰. Στις 17 Δεκεμβρίου του 1913 η Επιτροπή κατέληξε στο « Πρωτόκολλό της Φλωρεντίας»⁷⁴¹ βάση του οποίου όλη η Β. Ήπειρος περνούσε στην Αλβανία έχοντας και τη συγκατάθεση της ελληνική κυβέρνησης⁷⁴². Λίγο αργότερα ,στις 2 Μαρτίου του 1914, οι Βορειοηπειρώτες ανακηρύσσουν την περιοχή αυτόνομη ως «Αυτόνομη Πολιτεία της Βορείου Ηπείρου»⁷⁴³. Οι εκπρόσωποι της συναντήθηκαν και διαπραγματεύτηκαν με τη Διεθνή Επιτροπή καταλήγοντας στο «Πρωτόκολλο της Κέρκυρας»⁷⁴⁴ στις 17 Μαρτίου. Τελικώς η εφαρμογή του δεν έλαβε χώρα ποτέ εξαιτίας της έκρηξης του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Κατά τη διάρκεια⁷⁴⁵ αυτού ο ελληνικός στρατός κατέλαβε το 1914 το Αργυρόκαστρο, την Κορυτσά και την Πρεμέτη. Η κυβέρνηση της Β. Ηπείρου παραιτήθηκε παραδίδοντας την περιοχή στην ελληνική κυβέρνηση. Προς το τέλος του έτους όμως και κατά τη διάρκεια του 1916 η Ιταλία κατέλαβε ολόκληρη την περιοχή με σκοπό ,όπως δήλωνε, να προστατέψει την εφαρμογή της Συνθήκης του Λονδίνου. Το 1917 μάλιστα κήρυξε τη χώρα ανεξάρτητη αλλά υπό την προστασία της. Το τέλος του πολέμου σηματοδότησε η Συνδιάσκεψη των Παρισίων το 1919. Σε αυτήν ο Ελ. Βενιζέλος διεκδίκησε⁷⁴⁶ την Β. Ήπειρο στεκόμενος στην εθνογραφία της περιοχής. Η Ιταλία παρέμενε όμως ανένδοτη⁷⁴⁷. Τον Μάιο του 1920 ο ελληνικός στρατός κατευθυνόταν προς ανακατάληψη⁷⁴⁸ της Κορυτσάς του Αργυροκάστρου και της Χιμάρας. Με εντολή όμως του Ελ. Βενιζέλου η προέλαση σταμάτησε στέλλοντας

---

⁷⁴⁰ Πριν όμως ακόμη ενεργήσει η Διεθνής Επιτροπή , οι Μ. Δυνάμεις είχαν μεταφέρει στην Ελλάδα πως οι περιοχές Χιμάρα, Δέλβινο, Αργυρόκαστρο, Σάσων, Πρεμέτη, Λεσκοβίκι και Έρσεκα παραχωρούνταν στην Αλβανία.

⁷⁴¹ Αυτό κοινοποιήθηκε στην Ελλάδα με διακοίνωση η οποία ανέφερε πως τα νησιά του Αιγαίου που είχαν υποσχεθεί να παραχωρήσουν οι Μ. Δυνάμεις στην Ελλάδα δεν θα περνούσαν στην ελληνική κυριαρχία εάν δεν αποχωρούσαν τα ελληνικά στρατεύματα από τη Β. Ήπειρο.

⁷⁴² Η αρχική αντίδραση της Ελλάδος ήταν να καταγγείλει το Πρωτόκολλο θεωρώντας άδικη την χάραξη των συνόρων.

⁷⁴³ Σημειώνεται πως η Χιμάρα δεν συμμετείχε στην Αυτόνομη Πολιτεία της Β. Ηπείρου ως ένδειξη διαμαρτυρίας για τη μη προώθηση της πλήρους αυτονομίας της Β. Ηπείρου, κατά τη διάρκεια πανηπειρωτικού συνεδρίου στο Αργυρόκαστρο.

⁷⁴⁴ Το Πρωτόκολλο όριζε της σχέσεις της αυτόνομης πολιτείας με τη Β. Ήπειρο. Οι Μ. Δυνάμεις κοινοποιώντας την επικύρωση του Πρωτοκόλλου από τις κυβερνήσεις τους αναγνώριζαν εμμέσως το «ιδιαιτέρο δικαίωμα» της Ελλάδος στην περιοχή.

⁷⁴⁵ Το καλοκαίρι του 1914 η Χιμάρα είχε ανακηρύξει την αυτονομία της υπό τον βασιλιά της Ελλάδος.

⁷⁴⁶ Συγκεκριμένα πρότεινε να πάρει η Ελλάδα τις περιοχές Χιμάρα, Μοσχόπολη, Κορυτσά, Αργυρόκαστρο, Κλεισούρα, Λεσκοβίκ και Πρεμέτη.

⁷⁴⁷ Εσωτερικά πολιτικά προβλήματα που αντιμετώπιζε εκείνη την διετία η Ελλάδα έκαναν πιο εύκολο το έργο της Ιταλίας να χειριστεί το ζήτημα προς συμφέρον της. Είτε καταγγέλλοντας τη συμφωνία Βενιζέλου- Τιτόνι , είτε διατηρώντας εμμονική στάση στις συζητήσεις με τις άλλες Δυνάμεις.

⁷⁴⁸ Είχε προηγηθεί η αποχώρηση των Ιταλικών και Γαλλικών στρατευμάτων από τις περιοχές.

Έλληνες εκπροσώπους στην Καπέστιτσα οι οποία διαπραγματεύτηκαν με Αλβανούς υπογράφοντας τελικά τη Συνθήκη της Καπέστιτσας⁷⁴⁹. Είχε προηγηθεί η γνωστή συμφωνία Βενιζέλου-Τιτόνι με βάση την οποία η Ιταλία αναγνώριζε ελληνικές διεκδικήσεις στη Β. Ήπειρο και η Ελλάδα το ότι η υπόλοιπη Αλβανία θα τελούσε υπό ιταλική εντολή⁷⁵⁰. Τελικώς τα ελληνοαλβανικά σύνορα καθορίστηκαν ,μερικώς, από το Συμβούλιο των Πρεσβευτών των Μεγάλων Δυνάμεων⁷⁵¹ στις 9 Νοεμβρίου του 1921 όπου επέστρεφαν την οριοθέτηση στο Πρωτόκολλο της Φλωρεντίας⁷⁵². Η οριοθέτηση δεν ήταν ακριβής και για αυτό το λόγο ορίστηκε η επιτροπή με Ιταλό επικεφαλής τον στρατηγό Τελίνι⁷⁵³ που θα καθόριζε επακριβώς την συνοριογραμμή. Ορίστηκαν τελικώς, πλήρως με το νέο «Πρωτόκολλο της Φλωρεντίας» του 1925 και τη τελική πράξη του Παρισίου το 1926⁷⁵⁴.

Τόσο όμως το Πρωτόκολλο του 1925⁷⁵⁵ όσο και η τελική πράξη του 1926 δεν έχουν φαίνονται να έχουν κυρωθεί ή προσχωρήσει στην ελληνική έννομη τάξη με κανένα τρόπο. Ο Αλ. Μαλλιός σημειώνει πως *«Κατά μια ερμηνεία που εξυπηρετεί πάντως πολιτική σκοπιμότητα τα χερσαία σύνορα της Ελλάδος με την Αλβανία δεν έχουν οριστικοποιηθεί και αναγνωρισθεί de jure από την Ελλάδα. Πράγμα που θα επέτρεπε στην Αθήνα -αν υποθέσουμε ότι το επιδιώκει και το επιθυμεί- να παραμείνει στην πάγια θέση της περί της μη αναγνώρισης του Πρωτοκόλλου της Φλωρεντίας του 1925. Η ρητή του αναγνώριση είναι διακαής πόθος της Αλβανίας.»*⁷⁵⁶. Επιπροσθέτως, δεν έγινε καταγραφή αυτών, όπως προβλέπεται από τα ίδια τα κείμενα, στην Γραμματεία της τότε Κοινωνίας των Εθνών⁷⁵⁷. Βεβαίως η τελική πράξη του Ελσίνκι της οποίας είναι μέλη οι δυο χώρες αναφέρεται ρητώς σε «απαραβίαστο των συνόρων», ενώ μετά ακολούθησε σειρά επαφών και συμφωνιών των δύο χωρών που δεν αμφισβητούσαν

---

⁷⁴⁹ Συμφωνούσαν να σταματήσει η προέλαση του ελληνικού στρατού και η Αλβανία να προστατεύσει τους Έλληνες Βορειοηπειρώτες στην υπό κατάληψη περιοχή σεβόμενη τα δικαιώματά τους.

⁷⁵⁰ Κατερίνα Μανωλοπούλου- Βαρβιτσιώτη, Το Βορειοηπειρωτικό και οι Ελληνοαλβανικές σχέσεις, Τετράδια/11.

⁷⁵¹ αντιπρόσωποι Μεγάλης Βρετανίας, Γαλλίας, Ιταλίας και Ιαπωνίας

⁷⁵² Χωρίς όμως να καθορίζονται με ακρίβεια τα σύνορα.

⁷⁵³ Στις 27/8/1923 και κατά τη διάρκεια εργασιών της επιτροπής ο Τελίνι δολοφονήθηκε σε ελληνικό έδαφος προκαλώντας την μεγάλη ελλοιταλική κρίση του 1923 που έφτασε ως την κατάληψη της Κέρκυρας.

⁷⁵⁴ Υπάρχει το κείμενο αυτής αυτούσιο στο (Γούναρης, 2015) ως παράρτημα.

⁷⁵⁵ Στο οποίο η Ελλάδα δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος και το οποίο ουσιαστικώς της επιβλήθηκε.

⁷⁵⁶ Αλ. Μαλλιός, 2016, Οι σχέσεις της Ελλάδος με την Αλβανία και τον αλβανικό παράγοντα, alexandrosmallias.com, <https://www.alexandrosmallias.com/oi-sxeseis-ths-elladas-me-thn-alvania-kai-ton-alvaniko-paragonta>

⁷⁵⁷ (Γούναρης, 2015) σελ.80-81

την οριοθέτηση. Προσφάτως μάλιστα ο πρώην Αλβανός υπουργός Εξωτερικών ανέφερε πως «...η Αλβανία αποδέχεται τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το Πρωτόκολλο της Φλωρεντίας το 1925...»⁷⁵⁸. Από την άλλη μεριά ο πρώην Έλληνας υπουργός Εξωτερικών Ν. Κοτζιάς «έδειχνε τον ελληνικό στρατό» ως υπαίτιο της απουσίας de jure αναγνώρισης των ελληνοαλβανικών συνόρων λέγοντας πως «Ο στρατός αρνείται να αναγνωρίσει τα σύνορα Ελλάδας-Αλβανίας. Ο στρατός πρέπει να κάνει κάποιες ενέργειες για να εκφραστεί η αναγνώριση των συνόρων και δεν τις κάνει. Υπάρχουν δυνάμεις στην Ελλάδα που δεν αναγνωρίζουν τα πρωτόκολλα της Φλωρεντίας και των Παρισίων, της συμφωνίας του Ελσίνκι. Το πρωτόκολλο της Κέρκυρας προέβλεπε την αυτονομία της βορείου Ηπείρου, σε αυτό παραπέμπουν κάποιες δηλώσεις.»⁷⁵⁹

Η απουσία κατοχύρωσης της συνοριακής γραμμής της ελληνοαλβανικής μεθορίου στην ελληνική έννομη τάξη των έχει χαρακτηρησθεί ως συνέπεια του άλυτου βορειοηπειρωτικού ζητήματος. Το βορειοηπειρωτικό ζήτημα από το 1921 και έπειτα ενδιαφέρει την Ελλάδα μόνο από μειονοτική άποψης πλέον. Το 1940 όμως και κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, οι ελληνοϊταλικές μάχες στα αλβανικά βουνά οδήγησαν εν τέλει στην τρίτη⁷⁶⁰ απελευθέρωση της περιοχής από ελληνικές δυνάμεις. Η κάθοδος των γερμανικών στρατευμάτων ως την Αθήνα όμως το 1941 σήμαινε και την παράδοση της Β. Ηπείρου στην Αλβανία. Στη Διάσκεψη του Παρισιού το 1946 , με το τέλος του πολέμου, το ζήτημα δεν απασχόλησε καθόλου τις Μ. Δυνάμεις παρά τις ελληνικές προσπάθειες να εξεταστεί η τύχη της περιοχής. Είναι χαρακτηριστικό πως ενώ το ζήτημα είχε εγγραφεί στην ημερήσια διάταξη της Διάσκεψης αυτό δεν συζητήθηκε ποτέ και μετατέθηκε για το Συμβούλιο των Υπουργών Εξωτερικών των 4 νικητριών Μεγάλων Δυνάμεων. Ούτε όμως αυτό το όργανο έμελλε να συζητήσει την τύχη της Β. Ηπείρου αφήνοντας το ζήτημα αυτό έωλο⁷⁶¹.

Ο Η. Δημητρακόπουλος αναφέρει το 1991 πως η Ελλάδα είχε διατυπώσει επιφυλάξεις επικυρώνοντας τη Συνθήκη Ειρήνης του Παρισιού στις 10 Φεβρουαρίου του 1947 σχετικά με τα ελληνοαλβανικά σύνορα. Επιπροσθέτως δεν υπογράφηκε ποτέ

---

⁷⁵⁸ Συνέντευξη Ντιμίρ Μπουσάτι στην εκπομπή «Πρόσωπο με Πρόσωπο» του δημοσιογράφου Λιουτφί Ντερβίσι της Κρατικής Αλβανικής Ραδιοτηλεόρασης

⁷⁵⁹ Iefimerida.gr, 2018, Κοτζιάς: Ο Ελληνικός στρατός δεν αναγνωρίζει τα σύνορα με την Αλβανία -Μέτα: Ελπίζω ότι είναι fake news, <https://www.iefimerida.gr/news/459131/kotzias-o-ellinikos-stratos-den-anagnorizei-ta-synora-me-tin-alvania-meta-elpizo-oti>

⁷⁶⁰ Τις τελευταίες 3 δεκαετίες.

⁷⁶¹ Κατερίνα Μανωλοπούλου- Βαρβιτσιώτη, Το Βορειοηπειρωτικό και οι Ελληνοαλβανικές σχέσεις, Τετράδια/11

μεθοριακή συμφωνία ανάμεσα στα 2 κράτη όπως προέβλεπε το αρ.8 του Πρ. Φλωρεντίας ενώ περιγράφει ως «εκκρεμές» το ζήτημα της ελληνοαλβανικής μεθορίου⁷⁶². Ως «εκκρεμές» και ως ένα εκ των εθνικών θεμάτων περιγράφεται επίσης από το ελληνικό Γενικό Επιτελείο Στρατού το 1997⁷⁶³. Η πρακτική των δύο κρατών όμως έχει δείξει πως αυτά ακολουθούν την οριοθέτηση που επιβάλλει το Πρωτόκολλο της Φλωρεντίας το 1925 επισκευάζοντας μάλιστα και αρκετές φορές τα συννοριακά προσκόμματα⁷⁶⁴.

Η Συνθήκη Ειρήνης Ελλάδος Ιταλίας το 1947 άφησε σε εκκρεμότητα το ζήτημα της απόδοσης της Β. Ηπείρου. Τις επόμενες δεκαετίες, Έλληνες αξιωματούχοι συνέχισαν να αναφέρονται⁷⁶⁵ στο ζήτημα και στις ελληνικές επιδιώξεις στην περιοχή. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 και έπειτα όμως η Ελλάδα αρχίζει να αντιμετωπίζει το ζήτημα ως καθαρά μειονοτικό και θέτει σε προτεραιότητα την προστασία όσων Βορειοηπειρωτών διαμένουν στην Αλβανία. Άλλωστε από τις 6 Μαΐου του 1971 όταν και αποκαταστάθηκαν οι διπλωματικές σχέσεις των δύο χωρών όπως υποστηρίζει ο Σπ. Σφέτας «*Η Αλβανία δεν απαίτησε από την Ελλάδα την κατηγορηματική γραπτή αναγνώριση του υφιστάμενου καθεστώτος στη Βόρειο Ήπειρο ως οριστικού, ενώ η Ελλάδα άφησε ανοικτό το ζήτημα της de jure άρσης της εμπόλεμης κατάστασης με την Αλβανία, περισσότερο για λόγους εσωτερικής κατανάλωσης στην Ελλάδα, αλλά και ως μελλοντικό διαπραγματευτικό χαρτί.*» με τον τότε υφυπουργό εξωτερικών να κάνει σαφές πως το Βορειοηπειρωτικό ήταν πλέον μειονοτικό ζήτημα⁷⁶⁶.

Εν κατακλείδι, έχει θεωρηθεί πως η ταύτιση του βορειοηπειρωτικού ζητήματος με το μειονοτικό ζήτημα στην εξέλιξη του από την Ελλάδα ήταν αυτή η οποία οδήγησε την Αλβανία σε μια πολιτική καταπιέσεων και διώξεων της ελληνικής μειονότητας. Ο

---

⁷⁶² Ηλίας Π. Δημητρακόπουλος, (1991) , Τα χερσαία σύνορα της Ελλάδας, Θεσσαλονίκη, ΙΜΧΑ, σελ.78, 83-84

⁷⁶³ Γενικό Επιτελείο Στρατού, (1997), Ο Βορειοηπειρωτικός Αγώνας, Αθήνα, Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού, σελ.452

⁷⁶⁴ Skai.gr,2018, Ποιες είναι οι πυραμίδες που ανέφερε ο Αλέξης Τσίπρας στα σύνορα με Αλβανία, <http://www.skai.gr/news/politics/article/378550/poies-einai-oi-puramides-pou-anefero-o-alexis-tsipras-sta-sunora-me-alvania/>

⁷⁶⁵ Το 1960 ο Σ. Βενιζέλος το έθεσε στον Ν. Χρουτσώφ ζητώντας έστω ένα καθεστώς αυτονομίας την Β. Ηπείρου. Ibid.

⁷⁶⁶ Σπυρίδων Σφέτας, 2018, «Οι σχέσεις Ελλάδας – Αλβανίας», Kathimerini.gr, <http://www.kathimerini.gr/1000402/gallery/epikairothta/ellada/oi-sxeseis-elladas---alvanias>

αλβανικός εθνικισμός φαίνεται πως βρήκε πρόσφορο έδαφος να εκφραστεί όσο η ελληνική πολιτική δεν διέκρινε τα δύο ζητήματα⁷⁶⁷.

---

⁷⁶⁷ Αλ. Παπαδόπουλος στο (Μαλλιός, 2017) σελ.173

Η Αλβανία είχε κηρυχθεί, μαζί με την Ιταλία, ως εχθρικό κράτος της Ελλάδας με το Βασιλικό Διάταγμα της 10^{ης} Νοεμβρίου του 1940⁷⁶⁸. Η Ιταλία όμως έπαψε να θεωρείται εχθρικό κράτος με την υπογραφή Συνθήκης Ειρήνης με την Ελλάδα το 1947. Σε σχέση με την Αλβανία η Ελλάδα υποστηρίζει πως έχει επίσης αρθεί η εμπόλεμη κατάσταση από το 1987, ενώ από την άλλη η Αλβανία συνεχίζει να μη δέχεται ακόμη και σήμερα αυτόν τον ισχυρισμό⁷⁶⁹. Η ίδια επιπροσθέτως υποστηρίζει πως ουδέποτε η ανακήρυξε την Ελλάδα ως εχθρικό κράτος.

Στις 7 Ιουλίου του 1940 η Αλβανία υιοθέτησε με Βασιλικό Διάταγμα το Νόμο 319 ο οποίος στο 1^ο άρθρο του αναφέρει πως «*Το αλβανικόν βασίλειον αναγνωρίζει ότι ευρίσκεται εις πόλεμο με εκείνα τα κράτη με τα οποία το βασίλειον την Ιταλίας θα ευρεθεί εις πόλεμον*»⁷⁷⁰ βρισκόμενη επομένως σε πόλεμο και με την Ελλάδα. Η αλβανική θέση υποστηρίζει πως από τη στιγμή που η χώρα τελούσε υπό κατοχή ιταλική έπαψε να υφίσταται ως υποκείμενο διεθνούς δικαίου. Ο ελληνικός αντίλογος αναφέρει πως η ένωση με την Ιταλία αποφασίστηκε από νόμιμη εθνοσυνέλευση της χώρας. Οι ένοπλες δυνάμεις της Αλβανίας ακόμη συμμετείχαν ενεργά στο πλευρό των Ιταλικών κατά της Ελλάδος⁷⁷¹. Επομένως θεωρείται⁷⁷² πως οι αλβανικές νομοθετικές πράξεις αυτές δηλώνουν τη νομική συνείδηση αυτής και άπτονται των διεθνών της σχέσεων δεσμεύοντας διεθνώς το κράτος.

Οι δύο χώρες, Ελλάδα και Αλβανία συνήψαν διπλωματικές σχέσεις⁷⁷³ στις 6 Μαΐου του 1971. Η πράξη αυτή όμως δεν σημαίνει την *de jure*⁷⁷⁴ άρση του εμπόλεμου των δύο χωρών καθώς έγινε υπό την προϋπόθεση να μη θιγούν θέματα που θα

---

⁷⁶⁸ Το Διάταγμα αυτό ήρθε σε εκτέλεση του Α.Ν. 2636 περί δικαιοπραξιών εχθρών και μεσεγγυήσεως των εχθρικών περιουσιών. Ο νόμος αυτό επανήλθε σε ισχύ με τον Ν.13 του 1994. (Τούντα-Φεργάδη, 2005) σελ.75

⁷⁶⁹ Ο πρωθυπουργός της Αλβανίας έθεσε το ζήτημα αυτό εκ νέου στην συνέντευξή του στον Έλληνα δημοσιογράφο Αλ. Παπαχελά το 2017.

⁷⁷⁰ (Αντωνόπουλος, 1995) σελ.27

⁷⁷¹ Από μερική δημοσίευση του Ιωάννης Σ. Παπαφλωράτος, «Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΑΓΝΩΣΤΑ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ», εκδόσεις ΠΕΛΑΣΓΟΣ, 2018. Στο <https://www.protothema.gr/stories/article/799338/i-voreia-ipeiros-kai-o-v-pagosmios-polemos/>

⁷⁷² Εκτενέστερη παρουσίαση της θέσης αυτής στο (Γούναρης, 2015) σελ.162-164

⁷⁷³ Ήδη από την περίοδο 1969-1970 η ελληνική χούντα είχε ξεκινήσει μάλιστα να συνάπτει οικονομικές σχέσεις με την Αλβανία όπως σημειώνει ο Σπ. Σφέτας στο Σβολόπουλος Κ., Μπότσιου Ε. Κ., Χατζηβασιλείου Ευ (επίμ.), 2008, Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής στο Εικοστό Αιώνα, Αθήνα: Ίδρυμα Κωνσταντίνος Γ. Καραμανλής

⁷⁷⁴ Αυτοδικαίως, εκ του νόμου.

παρακόλυαν την ανάπτυξη των διμερών σχέσεων και την προετοιμασία σύναψης συνθήκης ειρήνης. Ο τότε Έλληνας υπουργός εξωτερικών δήλωνε άλλωστε πως «η υφιστάμενη κατάσταση κατ' ουδέν μετεβλήθη...»⁷⁷⁵.

Τελικώς, στις 28 Αυγούστου του 1987 το ελληνικό υπουργικό συμβούλιο προέβη σε μονομερή πράξη εσωτερικού δικαίου (κυβερνητική απόφαση) όπου αποχαρακτήριζε την Αλβανία ως εχθρικό κράτος και θεωρούσε πως η εμπόλεμη κατάσταση των δύο χωρών έφτανε στο τέλος της. Η δήλωση αυτή όμως φαίνεται να στερείται νομικής αξίας καθώς συγκρούεται με την νομοθεσία περί εχθρικών περιουσιών βάση του Ν.Δ. 1138/1949 η οποία προβλέπει για τον αποχαρακτηρισμό ενός κράτους ως εχθρικού την έκδοση νομοθετικού διατάγματος ή νόμου⁷⁷⁶.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η θέση που εκφράζεται από τον Π. Οικονομίδη. Αναλύοντας την υπουργική απόφαση του 1987 συμπεραίνει πως δεν υπάρχει πια εμπόλεμη κατάσταση, πως λόγω αυτής υπάρχουν ακόμη εκκρεμή ζητήματα ανάμεσα στις δυο χώρες και πως δίνεται η ευχή για βελτίωση των ελληνοαλβανικών σχέσεων. Σε ότι αφορά τη λήξη του εμπολέμου ο κ. Οικονομίδης εξετάζει τρεις θέσεις. Η πρώτη σχετίζεται με τη λήξη του εμπολέμου το 1947 και την επικύρωση της Συνθήκης Ειρήνης από την Ελλάδα με την Ιταλία στην οποία προσχώρησε η Αλβανία θεωρούμενη ως «Συνησπισμένη Δύναμη». Οι ελληνικές τότε επιφυλάξεις σχετικά με το «Βορειοηπειρωτικό Ζήτημα»⁷⁷⁷ δεν καταχωρήθηκαν σαν τέτοιες με την έννοια και τα αποτελέσματα που αυτές παράγουν στο Διεθνές Δίκαιο. Η δεύτερη θέση αναφέρει την σύναψη των διπλωματικών σχέσεων των δυο χωρών το 1971 ως ημερομηνία άρσης του εμπολέμου. Η επικρατούσα άποψη του Διεθνούς Δικαίου αναφέρει πως οι διπλωματικές σχέσεις δεν μπορούν να υφίστανται παράλληλα με εμπόλεμη κατάσταση επομένως αυτή παραμερίζεται και καταργείται. Η Τρίτη θέση σημειώνει την άρση του εμπολέμου ως αποτέλεσμα της υπουργικής απόφασης του 1987. Ο λόγος αυτός πηγάζει από το χώρο εσωτερικού δικαίου της Ελλάδας παράγοντας όμως αποτελέσματα και στο διεθνές πεδίο. Από την άποψη του εσωτερικού δικαίου όμως η άρση του εμπολέμου με υπουργική απόφαση δεν είναι σύμφωνη με την ελληνική νομοθεσία καθώς αυτή ορίζει με τους Α.Ν. 2326/194 και

---

⁷⁷⁵ (Γούναρης, 2015) σελ.165

⁷⁷⁶ Ibid. σελ.166

⁷⁷⁷ Η Ελλάδα είχε δηλώσει πως «...το ελληνικό αίτημα παραμένει εκκρεμές, και μετά την υπογραφή Συνθήκης Ειρήνης με την Ιταλία, ενόπιων του Συμβουλίου των Τεσσάρων υπουργών εξωτερικών...» σελ.72 (Τούντα-Φεργάδη, 2005)

Ν.Δ. 1138/1949 πως απαιτείται κοινή απόφαση του ΠτΔ και των υπουργών εξωτερικών, Οικονομικών και δικαιοσύνης ακολουθούμενη από τη δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Όσον αφορά τις υπό μεσεγγύηση περιουσίες ο κ. Οικονομίδης αναγνωρίζει το ζήτημα και προτείνει την ψήφιση νόμου από τη Βουλή ο οποίος θα παρατείνει τη συνέχιση του καθεστώτος της μεσεγγύησης ως ότου διευθετηθούν τα διμερή οικονομικά ζητήματα των χωρών. Εν κατακλείδι, εντοπίζεται η άποψη πως οι δύο πρώτες θέσεις αίρουν την εμπόλεμη κατάσταση με την Αλβανία ενώ η τρίτη έχει δηλωτικό χαρακτήρα άρσης αυτής⁷⁷⁸.

Το γεγονός πως η Απόφαση του 1987 δεν έλαβε την μορφή νόμου, διατηρεί στην Αλβανία την υποψία πως η Ελλάδα μπορεί να έχει «κρυφά» σχέδια. Προς άρση της ασάφειας περί του εμπολέμου ανάμεσα στις δύο χώρες δίδεται η ευκαιρία με τις συζητήσεις περί ενός νέου αναθεωρημένου Συμφώνου Φιλίας ανάμεσα στις δύο χώρες να διευθετηθεί το ζήτημα, ειδικά από τη στιγμή που η Ελλάδα υποστηρίζει καθέτως πως δεν υφίσταται ‘εμπόλεμο’ ήδη από το 1987. Η αποκρυστάλλωση βέβαια τους ζητήματος κήρυξης ή μη και άρσης του εμπολέμου της Αλβανίας έναντι της Ελλάδος θεωρείται ουσιώδης ως προς την πλήρη διευθέτηση του συνολικού ζητήματος της εμπόλεμης κατάστασης μεταξύ των δύο χωρών⁷⁷⁹.

---

⁷⁷⁸ Οικονομίδης Π. Κ., (1998), Θέματα διεθνούς Δικαίου & Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής, Αθήνα – Κομοτηνή : ΑΝΤ. Ν. Σάκκουλα. σελ.211-221

⁷⁷⁹ (Μαλλιός, 2017) σελ. 266

Αντί Επιλόγου

Το 1991 ήταν το έτος που άλλαξε τη σύγχρονη ιστορία της Αλβανίας. Το τέλος του κομμουνιστικού καθεστώτος και η εγκαθίδρυση ενός δημοκρατικού πολυκομματικού συστήματος σηματοδότησε το πέρασμα της Αλβανίας στη σύγχρονη εποχή. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, οι σχέσεις Ελλάδας Αλβανίας έχουν δοκιμαστεί πολλάκις και αρκετές φορές η ένταση μεταξύ τους έχει αγγίξει υψηλά επίπεδα. Τα πρώτα μετακομμουνιστικά χρόνια για την Αλβανία συνοδεύτηκαν από την σχεδόν εχθρική της σχέση με την Ελλάδα. Ο υφέρπων αλυτρωτικός λόγος στην ελληνική πολιτική σκηνή από τη μία και η ανάγκη του νέου Αλβανού ηγέτη Σαλί Μπερίσα να δικαιώσει όσους τον πίστεψαν από την άλλη, έφεραν τριγμούς στις σχέσεις των δύο χωρών. Στο προσκήνιο ήταν πάντα τα όσα συνέβαιναν στην ελληνική εθνική μειονότητα της Αλβανίας και ο τρόπος μεταχείρισης των Αλβανών μεταναστών από τις ελληνικές αρχές. Η αλλαγή στις κυβερνητικές εξουσίες των δύο χωρών και ο αμερικανικός παράγοντας έφεραν τις σοσιαλιστικές κυβερνήσεις των δύο χωρών πιο κοντά φτάνοντας ως την υπογραφή Συμφώνου φιλίας το 1996. Η γενικευμένη κρίση στην Αλβανία το 1997 σε συνδυασμό με τον πόλεμο του Κοσσυφοπεδίου τα επόμενα χρόνια έδρασαν επιβραδυντικά στην περαιτέρω ανάπτυξη των σχέσεων των δύο χωρών. Η επάνοδος του ηγέτη του δημοκρατικού κόμματος Σαλί Μπερίσα έγινε υπό διαφορετικές συνθήκες αυτή τη φορά. Ήταν πλέον ξεκάθαρο για αυτόν πως ο μόνος τρόπος να διατηρήσει την εξουσία και να βαδίσει η Αλβανία σε ένα ειρηνικό μονοπάτι ήταν η ένταξή της σε δυτικούς θεσμούς. Αρωγός σε αυτή την προσπάθεια εμφανίστηκε η Ελλάδα η οποία θέλοντας να αποτελέσει πυλώνα περιφερειακής σταθερότητας επέλεξε να σταθεί δίπλα στην αλβανική προσπάθεια εκδημοκρατισμού και δυτικοποίησης. Μια Αλβανία εντός ΝΑΤΟ και Ευρωπαϊκής Ένωσης φάνταζε εξάλλου προτιμότερος γείτονας από μια Αλβανία μηχανή παραγωγής αποσταθεροποιητικών κρίσεων. Υπό το πρίσμα αυτό οι σχέσεις των δύο χωρών παρέμειναν σχετικά καλές τη δεκαετία του 2000 με αποκορύφωμα την υπογραφή της Συμφωνίας του 2009 για την οριοθέτηση θαλασσίων ζωνών και υφαλοκρηπίδας. Η Συμφωνία αυτή όμως δεν μακροημέρευσε καθώς με παρέμβαση του τότε αρχηγού της αξιωματικής αντιπολίτευσης Έντι Ράμα το Συνταγματικό δικαστήριο της Αλβανίας ακύρωσε τη Συμφωνία. Η κίνηση αυτή σηματοδότησε και τις μελλοντικές ελληνοαλβανικές σχέσεις με τον Έντι Ράμα να γίνεται πρωθυπουργός της Αλβανίας και να υιοθετεί πρακτικές και πολιτικές που αρκετές φορές ανεβάζουν τους τόνους στις σχέσεις με την Ελλάδα.

Η Ελλάδα ευρισκόμενη σε δεινή οικονομική θέση , επικοινωνήσε στην Αλβανία την ιδέα της αδύναμης διαπραγματευτικά χώρας. Τα τελευταία χρόνια, εξαιτίας και του δόγματος της «ενεργητικής διπλωματίας» του οποίου ήταν οπαδός ο Έλληνας υπουργός Εξωτερικών Νίκος Κοτζιάς οι δύο χώρες αναθέρμαναν τις σχέσεις τους. Ξεκίνησαν μάλιστα διαπραγματεύσεις για μια συμφωνία που θα περιέχει τα περισσότερα, αν όχι όλα «ανοικτά» διμερή ζητήματα. Η θετική δυναμική που φάνηκε να αναπτύσσεται ανακόπηκε από την παραίτηση του Έλληνα υπουργού και τον θάνατο Έλληνα ομογενούς στους Βουλιράτες από πυρά της αλβανική αστυνομία. Οι τελευταίες εξελίξεις θέλουν το ζήτημα των διαπραγματεύσεων να έχει «παγώσει» και τις σχέσεις τω δύο χωρών να επιδεινώνονται εκ νέου.

Ποια ήταν τα ζητήματα που τέθηκαν στο τραπέζι της τελευταίας διαπραγματεύσεως δεν είναι δυνατό να τα γνωρίζουμε. Το μόνο βέβαιο ήταν η επαναδιαπραγμάτευση της Συμφωνίας του 2009. Ανάμεσα στις δύο χώρες όμως τίθενται και άλλα ζητήματα, με τα κυριότερα εξ 'αυτών να είναι ο σεβασμός των δικαιωμάτων της ελληνικής εθνικής μειονότητας στην Αλβανία, η μεταχείριση των Αλβανών πολιτών στην Ελλάδα και το ζήτημα του «εμπολέμου» ανάμεσα στις δύο χώρες. Ανά καιρούς βέβαια αναφορές γίνονται στο «Τσάμικο ζήτημα» από επίσημα «χείλη» των Τιράνων και στο «Βορειοηπειρωτικό ζήτημα» από ανεπίσημα κατά κύριο λόγο «χείλη» των Αθηνών.

Ανεπίσημες πληροφορίες των αλβανικών μέσων ενημέρωσης έκαναν λόγο για απόδοση των τεμαχίων «Ιόνιο 1 και 2» στην Αλβανία στις διαπραγματεύσεις για μια νέα συμφωνία οριοθέτησης θαλασσιών ζωνών και υφαλοκρηπίδας ανάμεσα στα δύο κράτη. Χωρίς να είναι γνωστό το περιεχόμενο των διαπραγματεύσεων επικοινωνούταν στα μέσα μαζικής ενημέρωσης πως η συμφωνία ήτα κοντά. Στο «τιμόνι» της αλβανικής αντιπολίτευσης βρίσκεται ο Λουλζίμ Μπάσα. Ο άνθρωπος που ως υπουργός εξωτερικών υπέγραψε τη Συμφωνία του 2009 με την Ελληνίδα ομόλογό του. Οι επόμενες αλβανικές εκλογές είναι προγραμματισμένες για το 2021 και οι αντίστοιχες ελληνικές για το 2019. Η ελληνική εξωτερική πολιτική αρέσκεται στο να μην κάνει βιαστικές κινήσεις ενώ και οι σχέσεις Δημοκρατικού Κόμματος και Νέας Δημοκρατίας ήταν συνήθως ιδιαίτερος φιλικές.

Η πολιτική του Ράμα έναντι της ελληνικής εθνικής μειονότητας δείχνει τα τελευταία χρόνια να είναι ιδιαίτερος εχθρική ειδικά στην περιοχή της Χιμάρας, μιας

περιοχής που δεν αναγνωρίζεται ως μειονοτική. Οι επόμενες δημοτικές εκλογές είναι προγραμματισμένες για το 2019, ενώ η αλβανική στατιστική υπηρεσία ανακοίνωσε πως η επόμενη απογραφή πληθυσμού θα γίνει το 2020. Με την Αλβανία να επιθυμεί διακαώς την ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση η ελληνική εξωτερική πολιτική έχει μια ευκαιρία να στηρίξει εμπράκτως τους μειονοτικούς υποψηφίους το 2019, ώστε να δημιουργηθεί το κατάλληλο πλαίσιο για μια αξιόπιστη και ευρέως αποδεκτή απογραφή της ελληνικής εθνικής μειονότητας το 2020.

Το αλβανικό κόμμα που υποστηρίζει τις αξιώσεις των Τσάμηδων έχασε μέρος της πολιτικής του δύναμης στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές. Ο Ράμα όμως έχει αναφερθεί αρκετές φορές στις αξιώσεις αυτές δημοσίως. Η Ελλάδα διαχρονικά υποστηρίζει πως δεν υφίσταται και δεν τίθεται κανένα ζήτημα τσάμικων αξιώσεων. Όποιος πολίτης τρίτης χώρας επιθυμεί μπορεί να προσφύγει στα ελληνικά δικαστήρια ή ακόμα στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το οποίο όμως δεν μπορεί βάση καταστατικού να εκδικάσει υποθέσεις προ του 1950. Το ζήτημα αυτό, όντας μεγάλης βαρύτητας για την Αλβανία οφείλει να αντιμετωπιστεί με τη δέουσα προσοχή από την Ελλάδα. Οποιαδήποτε παρέκκλιση από την στάση της μη αναγνώρισης «Τσάμικου» ζητήματος είναι ικανή να δράσει καταλυτικά υπέρ των αλβανικών διεκδικήσεων.

Το ζήτημα του εμπόλεμου των δύο χωρών παραμένει ακόμη ενεργό καθώς δεν υπάρχει de jure άρση αυτού από την ελληνική έννομη τάξη. Πιθανώς να συνδέεται με τις υπό μεσεγγύηση περιουσίες Αλβανών από το ελληνικό κράτος. Σε κάθε περίπτωση εκτιμήσεις για την αξία τους κάνουν λόγο για περίπου 13 εκατομμύρια ευρώ που πιθανώς να χρειαστεί να καταβάλλει η Ελλάδα. Η ελληνική πλευρά διατείνεται πως το εμπόλεμο έχει αρθεί από το 1987. Τυπικώς όμως ισχύει. Είναι μάλιστα παράδοξο μια ευρωπαϊκή χώρα να βρίσκεται, έστω τυπικώς, σε εμπόλεμη κατάσταση με την γείτονά της. Επιπροσθέτως η τήρησή του συμβάλλει και στη διατήρηση της καχυποψίας στην Αλβανία για τυχόν διεκδικήσεις της «Βορείου Ηπείρου» αλλά και στην επιχειρηματολογία όσων εντός της Ελλάδος έχουν τέτοιες επιδιώξεις. Ιδιαίτερος δε από τη στιγμή που δεν φαίνεται να έχει ενσωματωθεί στην ελληνική έννομη τάξη η αποδοχή των πράξεων του 1925 και 1926 όπου καθοριζόταν η ελληνοαλβανική μεθόριος. Η πρόταση Οικονομίδα περί άρσης του εμπόλεμου, τυπικώς και νομικώς, σε συνάρτηση με τη διατήρηση του καθεστώτος της μεσεγγύησης ως ότου οι δύο χώρες διευθετήσουν από κοινού το ζήτημα πιθανώς να αποτελεί τη «σολομώντεια λύση».

Η Ελλάδα οφείλει να προσεγγίσει τον αλβανικό παράγοντα στο σύνολό του στα Βαλκάνια. Με το αφήγημα της «Μεγάλης Αλβανίας» να αιωρείται η ελληνική πλευρά πρέπει να διευθετήσει τις σχέσεις της με ολόκληρο το αλβανικός στοιχείο στην περιοχή ώστε να ατενίσει με αισιοδοξία την ελληνοαλβανική συνεννόηση. Η αναγνώριση του Κοσόβου μπορεί να αξιοποιηθεί ώστε η Ελλάδα να μη χαθεί αυτή η ευκαιρία όπως οι υπόλοιπες κινήσεις καλής θέλησης της Ελλάδας προς την Αλβανία.

Σε ένα γενικό πλαίσιο, η ελληνική πλευρά χρειάζεται να λάβει υπόψιν της τις κινήσεις που την ανέδειξαν στον ισχυρό αλλά και γενναιόδωρο συνομιλητή των περασμένων δεκαετιών έναντι της Αλβανίας, ειδικά σε μια περίοδο που φαίνεται να βρίσκει ξανά την χαμένη αίγλη των τελευταίων ετών. Απαραίτητη όμως προϋπόθεση για μια ουσιαστική συνεννόηση είναι η σύμπνοια των πολιτικών δυνάμεων στο εσωτερικό της χώρας, τουλάχιστον, στα μεγάλα εθνικά ζητήματα της Ελλάδος.

Η Αλβανία παραμένοντας μια από τις φτωχότερες χώρες της Ευρώπης, έχει ως πρωταρχικό στόχο την είσοδό της στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο στόχος αυτός όμως περνούσε και περνάει από την Ελλάδα. Είναι προς το συμφέρον της Αλβανίας να έχει στενές και θετικές σχέσεις με μια γείτονα χώρα η οποία επιθυμεί την δυτικοποίηση αυτής και την έχει σταθερά στηρίζει τις τελευταίες δεκαετίες σε αυτήν την προσπάθεια παρά με μία «μακρινή» χώρα, απομακρυσμένη από τους δυτικούς θεσμούς και τα δυτικά πρότυπα η οποία επιδιώκει στην εργαλιοποίηση της Αλβανίας για δικούς της σκοπούς. Άλλωστε η Αλβανία πάντα με την Ελλάδα θα συνορεύει. Πρέπει όμως να έχουμε υπόψιν μας πως η Ε.Ε. δεν λειτουργεί σαν «καθαρτήριο». Επομένως, όσα περισσότερα διμερή ζητήματα λυθούν πριν την αλβανική ένταξη τόσο πιο εύκολη θα είναι η συνύπαρξη των δύο εντός της Ε.Ε.

Εν κατακλείδι, Αλβανία και Ελλάδα έχουν περισσότερα κοινά παρά διαφορές. Ο ανθρώπινος παράγοντας είναι αυτός που συνδέει τις δύο χώρες περισσότερο από οτιδήποτε άλλο. Η ελληνική εθνική μειονότητα στην Αλβανία και η αλβανική κοινότητα μεταναστών στην Ελλάδα αποτελούν τη γέφυρα φιλίας, συνεννόησης και σύμπραξης των δύο χωρών. Κάθε γέφυρα όμως έχει δύο άκρες και για να συναντηθούν οι δύο χώρες χρειάζονται προοδευτικά «βήματα» και από τις δύο πλευρές.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενόγλωσση

1. Abrahams, F. C. (2015). *Modern Albania, From Dictatorship to Democracy in Europe*. New York and London: New York University Press.
2. Coudoufakis, V., Psomiades, H., & Gerolymatos (edit.), A. (1999). *Greece and the New Balkans Challenges and Opportunities*. New York: Pella.
3. Heywood A., (2013), *Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτική στην Παγκόσμια Εποχή*, (επίμ. μτφρ. Φραγκονικολόπουλος & Προέδρου), 2013 : Κριτική. (Το πρωτότυπο εκδόθηκε το 2011)
4. Pettifer, J. (2001). *The Greek Minority in Albania in the Aftermath of Communism*. Royal Military Academy, England: The Conflict Studies Research Center.
5. Pettifer, J., & Vickers, M. (2009). *The Albanian Question Reshaping the Balkans*. New York: I.B. Tauris.
6. Schwander-Sievers St., Fischer B. J. (επίμ.), (2012). *Αλβανικές Ταυτότητες Μύθος και Ιστορία*.(μτφρ. Παπαγεωργίου Στ.) Αθήνα: Παπαζήση
7. Sherman, A. (2000). *Ο Τσακισμένος Αετός των Βαλκανίων*. (μτφρ. Μαλεβίτη Αθ.) Αθήνα: Ινδίκτος.
8. The Institute of Marxist Leninist Studies (1982). *History of the Party of Labour of Albania*. Tirana: 8 Nentori διαθέσιμο στο http://www.enverhoxha.ru/Archive_of_books/History_PLA/history_of_the_party_of_labour_of_albania_second_edition_eng.pdf (τελευταία επίσκεψη 17/12/2018)
9. Tzifakis N., (2003), *The Question Security in Southern Europe: A Systemic Approach*, Athens: I. Sideris
10. Vickers, M. (1995). *The Albanians a Modern History*. LONDON: I.B. Tauris & Co Ltd.
11. Vickers, M., & Pettifer, J. (1997). *Albania: From Anarchy to a Balkan Identity*. New York: New York University Press.

Ελληνική

1. Αντωνόπουλος Κ. Μ. Κ., (2011). *Το Δίκαιο της Διεθνούς Κοινωνίας*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
2. Αντωνόπουλος Η. Α., (1995). *Αλβανία και Ελληνοαλβανικές Σχέσεις 1912-1994*. Αθήνα: Ωκεανίδα.
3. Αρμακόλας Ι. Ν. Θ., (2010). *από τα Βαλκάνια στη Νοτιοανατολική Ευρώπη: Προκλήσεις και Προοπτικές στον 21ο Αιώνα*. Αθήνα: Ι. Σιδέρης.
4. Βαληνάκης Γ., (2010). *ελληνική εξωτερική και ευρωπαϊκή πολιτική 1990 2010*. Αθήνα: Σιδέρης.
5. Δουδούμης Γ. Χ. Κ., (2018). *Βαλκάνια Εύθραυστες Ισορροπίες* . Αθήνα: Ηρόδοτος.
6. Γ.Ε.Σ.,(1997). *Ο Βορειοηπειρωτικός Αγώνας*. Αθήνα: Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού.
7. Γούναρης Ε., (2015). *Το Βορειοηπειρωτικό Ζήτημα στα πλαίσια της Διπλωματικής Ιστορίας και του Διεθνούς Δικαίου,1912-2015*. Αθήνα: Σάκκουλα.
8. Γκίκας Β., Λιάκουρας Π., (2005). *Η Κύρωση των Διεθνών Συνθηκών στο Σύγχρονο Δημοκρατικό Κράτος Η άποψη του Εθνικού και Διεθνούς Δικαίου*, Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλα
9. Δημητρακόπουλος Η., (1991). *Τα χερσαία σύνορα της Ελλάδας*. Θεσσαλονίκη: ΙΜΧΑ.
10. Δημητρόπουλος Κ., (2008). *Επιτροπή για την Βόρεια Ήπειρο*. Αθήνα: Γόρδιος.
11. Καϊρίδης Δ., (2015), *Εθνικισμός Εθνοτικές Συγκρούσεις & Διεθνείς Σχέσεις θεωρία και πράξη στα Βαλκάνια*, Αθήνα : Ι. Σιδέρης
12. Καλεντερίδης Σ., (2016). *Τα Βαλκάνια Μεταξύ Δύσης και Ρωσίας*. Αθήνα: Ινφογνώμων.
13. Κόντης Β., Μαντά Ελ. (επίμ.), (2000), *Το Κόσοβο και οι Αλβανικοί Πληθυσμοί της Βαλκανικής*, Θεσσαλονίκη : Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου
14. Κοπά Μ., (1997), *Οι Μειονότητες στα Μετακομμουνιστικά Βαλκάνια Πολιτικές του Κέντρου και Μειονοτικές Απαντήσεις*. Αθήνα : Λιβάνη
15. Κοτζιάς Ν., (2010). *Η εξωτερική πολιτική της Ελλάδος στο 21ο αιώνα*. Αθήνα: Καστανιώτη.
16. Κρανιδιώτης Γ., (1999), *Η Ελληνική Εξωτερική Πολιτική Σκέψεις και Προβληματισμοί στο κατώφλι του 21ου αιώνα*, Ι. Σιδέρης

17. Λίποβατς Θ., Δεμερτζής Ν., Γεωργιάδου Β.(επίμ.), (2002), *Θρησκείες και Πολιτική στην Νεωτερικότητα*, Αθήνα : Κριτική
18. Μαλκίδης Θ., (2007). *Η Εθνική Ελληνική Μειονότητα στην Αλβανία*. Πανηπειρωτική Ομοσπονδία Αμερικής.
19. Μαλλιός Α., (2017). *Ελλάδα και Αλβανία, Φυγή στο Μέλλον ή Επιστροφή στο Παρελθόν*. Αθήνα: Σιδέρης.
20. Μαλλιός Α., (2017). *Οράματα και Χίμαιρες Διαδρομές ενός Διπλωμάτη*. Αθήνα: Ι. Σιδέρης.
21. Μαχαιρίδης Δ. Ι. (επίμ.), (2000). *Παρατηρητήριο Βαλκανίων Αλβανία*. Αθήνα: ΙΣΤΑΜΕ.
22. Μήτσιος Γ., (2002). *Ελληνικοί και Διεθνείς Προβληματισμοί στην Εποχή της Παγκοσμιοποίησης*. Αθήνα: Ατροπός.
23. Μπαλτσιώτης Λ. Κ., (2009/2010). *Η Ελληνική Μειονότητα της Αλβανίας Εκπαίδευση και Δημογραφική Κινητικότητα Στην Ελλάδα και την Αλβανία*. Αθήνα: Ίδρυμα Λάτση.
24. Ντόκος Θ. Π. (επίμ.), (2016). *Λευκή Βίβλος για την Ελληνική Εξωτερική Πολιτική Άμυνα και Ασφάλεια*. Αθήνα: Ι. Σιδέρης.
25. Οικονομίδης Π. Κ. , (1998), *Θέματα διεθνούς Δικαίου & Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής*, Αθήνα – Κομοτηνή : ANT. Ν. Σάκκουλα.
26. Παπασωτηρίου Χ., (1994), *Τα Βαλκάνια μετά το Τέλος του Ψυχρού Πολέμου*, Αθήνα :Βιβλιοθήκη Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων
27. Παπασωτηρίου Χ., (2009), *Η διεθνής πολιτική στον 21ο αιώνα*, Αθήνα :Ποιότητα.
28. Περράκης Σ., Μαρούδα Μ. Ντ., (2014). *Διεθνής Δικαιοσύνη, Θεσμοί, Διαδικασίες, Εφαρμογές Διεθνούς Δικαίου*. Αθήνα - Θεσσαλονίκης: Σάκκουλα.
29. Περράκης Σ., (2009). *Ματιές στο σύγχρονο τοπίο των δυτικών Βαλκανίων*. Αθήνα: Σιδέρης.
30. Πιέρρος Φ. (επίμ.),(2000). *Τα Βαλκάνια μετά τον πόλεμο του Κοσσυφοπεδίου*. Αθήνα: Ι. Σιδέρης.
31. Σαμαρά-Κρίστη Α., (2016). *Η Αλβανία Σήμερα: Επιδιώξεις εξωτερικής πολιτικής και σχέσεις με την Ελλάδα*. Αθήνα: Ίδρυμα Η. Κρίστη.
32. Σβολόπουλος Κ., Μπότσιου Ε. Κ., Χατζηβασιλείου Ευ. (επίμ.), (2008). *Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής στο Εικοστό Αιώνα*, Αθήνα: Ίδρυμα Κωνσταντίνος Γ. Καραμανλής

33. Σιούσιουρας Π. Π. (επίμ.),(2009). *Τα Νέα Βαλκάνια η Γεωπολιτική της Διεθνούς Ασφάλειας και η Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση*. Αθήνα: Ηρόδοτος.
34. Στρατή Α., (2012). *Ελληνικές Θαλάσσιες Ζώνες και Οριοθέτηση με Γειτονικά Κράτη*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
35. Τζίμας Σ., (2010). *Στον αστερισμό του εθνικισμού , Αλβανία και Ελλάδα στη μετά Χότζα εποχή*. Θεσσαλονίκη : Επίκεντρο.
36. Τούντα-Φεργάδη Α., (2005). *Θέματα Ελληνικής Διπλωματικής Ιστορίας*. Αθήνα: Ι. Σιδέρης.
37. Τσάλτας Γ., & Ευσταθοπούλου Κ.Μ.. (2003). *Το Διεθνές Καθεστώς των Θαλασσών και των Ωκεανών*. Αθήνα: Σιδέρης.
38. Τσούτσος Γ., (2007). *Θέσεις- Αντιθέσεις στην Ελληνική Εξωτερική Πολιτική*. Αθήνα: Μπαρτζουλιάνος.
39. Χατζηβασιλείου Ε., Τριανταφύλλου Δ., Υφαντής Κ., (2008), *Διεθνείς Σχέσεις Σύγχρονη Θεματολογία και Προσεγγίσεις*, Αθήνα: Παπαζήση
40. Χριστόπουλος Δ., & Τσιτσελίκης Κ., (2003). *Η Ελληνική Μειονότητα της Αλβανίας*. Αθήνα: Κριτική ΑΕ & ΚΕΜΟ.
41. Ψυλλάκης Α., (2002). *Θέματα Πολιτικής και Οικονομίας: Αλβανία και Αλβανικές Μειονότητες Ζητήματα Ασφάλειας*. Αθήνα: Ινστιτούτο Αμυντικών Αναλύσεων

Διδακτορική Διατριβή

1. Κούζας, Ι. (2013). Ελληνοαλβανικές σχέσεις (1990-2010) Οι διμερείς σχέσεις υπό το πρίσμα της Ελληνικής Μειονότητας στην Αλβανία και του Ζητήματος των Τσάμηδων . www.didaktorika.gr. Ανάκτηση από <https://www.didaktorika.gr/eadd/bitstream/10442/33128/1/33128.pdf>. (τελευταία επίσκεψη 17/12/2018)

Ξενόγλωσσα Άρθρα - Αναλύσεις

1. Ricardo, M. (2000). 'Operation Alba' A European Approach to Peace Support Operations in Balkans. Strategy Research Project. U.S. Army War College. Διαθέσιμο στο <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a378201.pdf> (τελευταία επίσκεψη 17/12/2018)
2. Aydin A. F., Arjada Progonati, (2011), Albanian Foreign Policy In The Post-Communist Era, UNISCI Discussion Papers, N° 26, Διαθέσιμο στο <https://revistas.ucm.es/index.php/UNIS/article/viewFile/37824/36601> (τελευταία επίσκεψη 17/12/2018)
3. Kajsiu Bl., (2010), Down with Politics! The Crisis of Representation in Post-Communist Albania, East European Politics and Societies Volume 24 Number 2, SAGE Publications, σελ.16-18
4. Copani Ad., (1996), Partnership for Peace and New Dimensions of Albania's Security Posture, LTC John Sray, U.S. Army
5. Cenaj, K. (2015). Albania - Greece Agreement on Setting Maritime Boundaries, According to International Law. Academic Journal of Interdisciplinary Studies
6. Deloy C., (2013), «What kind of majority will emerge after the Albanian general elections? » Fondation Robert Schuman, διαθέσιμο στο <https://www.robert-schuman.eu/en/doc/oee/oee-1443c-en.pdf> (τελευταία επίσκεψη 17/12/2018)
7. Kajsiu, B. (2018). The Ideological Malleability of Corruption. A Comparative Analysis of Official Corruption Discourses in Albania and Colombia, 2010-2017. Südosteuropa, 66(3), 299–324

8. Ndoj D., (2015), «The Albanian-Greek Relations Following the Sea Border Issue», European Journal of Social Sciences Education and Research, Volume 2, Issue 3
9. Jusufi I., (2017), Albania's Transformation since 1997: Successes and Failures, διαθέσιμο στο https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=262691 (τελευταία επίσκεψη 17/12/2018)
10. Pere, E., & Bartlett, W. (2018). On the Way to Europe: Economic and Social Developments in Albania. Western Balkan Economies in Transition, 73–87
11. Jarvis C., (1999), The rise and the fall of the Pyramid Schemes, IMF Staff Papers Vol. 47, 2000 International Monetary Fund
12. Vickers M., (2004), Albania: Pan Albanianism: Myth or Threat to Balkan Stability?, <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/balkans/albania/albania-pan-albanianism-myth-or-threat-balkan-stability>

Ελληνικά Άρθρα - Αναλύσεις

1. Κοπά, Μ. (2017). Πολιτική εξουσία και μειονότητες στα Βαλκάνια στη μετακομμουνιστική εποχή. Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης, 4(2), 58-98. doi:<http://dx.doi.org/10.12681/hpsa.15296>
2. Μαλκίδης, Θ. (2007). Η Ελληνική Αναπτυξιακή Βοήθεια και η Οικονομική Πολιτική στον Βαλκανικό Χώρο. Η Περίπτωση του Ελληνικού Σχεδίου Οικονομικής Ανασυγκρότησης των Βαλκανίων. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών. Διαθέσιμο στο [dspace.lib.uom.gr](https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/16756/1/A020_timitik_ignatiadis_p677.pdf): https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/16756/1/A020_timitik_ignatiadis_p677.pdf (τελευταία επίσκεψη 17/12/2018)
3. Μαλκίδης Θ., 2007, Η ελληνική αναπτυξιακή βοήθεια και η οικονομική πολιτική στο βαλκανικό χώρο, η περίπτωση του ελληνικού σχεδίου ανασυγκρότησης των Βαλκανίων, https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/16756/1/A020_timitik_ignatiadis_p677.pdf (τελευταία επίσκεψη 17/12/2018)
4. Μεχμέτι Α., Το αλβανικό Σύνταγμα, Μετάφραση στα Ελληνικά, <http://www.greeklaws.com/pubs/uploads/609.pdf>

5. Παύλου, Μ. (2001). Οι Έλληνες της Αλβανίας στην Ελλάδα, Διαθέσιμο στο <https://www.kemo.gr/doc.php?fld=doc&doc=49.pdf> (τελευταία επίσκεψη 17/12/2018)
6. Πολίτης Β. , (2018), Ελλάς και Θάλασσα Ο ρόλος και η σημασία της θαλάσσιας ισχύος στην ενεργειακή γεωπολιτική της Αν. Μεσογείου, Foreign Affairs The Hellenic Edition T.55
7. Ξαρχάς Αλ., (2018), «Συνέντευξη Φώτη Φράγκου, Στη Βόρειο Ήπειρο μπορεί να γκρεμίζονται οι τοίχοι αλλά όχι και οι... ψυχές», Hellenic Nexus τ.136, σελ. 26-32
8. Ντόκος Θ.,(2010).Αλφαβητάρι των Ελληνο-Τουρκικών σχέσεων,ΕΛΙΑΜΕΠ, Διαθέσιμο στο <https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/en/pdf> (τελευταία επίσκεψη 17/12/2018)
9. Κτιστάκης Γ., (2006), Περιουσίες Τσάμηδων και Αλβανών στην Ελλάδα (Άρση του εμπολέμου και διεθνής προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου), Περιοδικό Δίκη, Διαθέσιμο στο <http://www.kostasbeys.gr/articles.php?s=4&mid=1479&mnu=3&id=233> (τελευταία επίσκεψη 17/12/2018)
10. Μαλλιός Αλ., (2018), 12 Θέσεις για τις σχέσεις Ελλάδας Αλβανίας, Άμυνα και Διπλωματία , Τεύχος Δεκεμβρίου
11. Μανωλοπούλου- Βαρβιτσιώτη Κ.,(1985), Το Βορειοηπειρωτικό και οι Ελληνοαλβανικές σχέσεις, Τετράδια: πολιτικού διαλόγου έρευνας και κριτικής (11), 35-48.
12. μερική δημοσίευση του Ιωάννης Σ. Παπαφλωράτος, «Ο Ελληνισμός της Βορείου Ηπείρου μέσα από άγνωστα Ντοκουμέντα», εκδόσεις Πελασγός, 2018. Διαθέσιμο στο <https://www.protothema.gr/stories/article/799338/i-voreia-ipeiros-kai-o-v-pagosmios-polemos/> (τελευταία επίσκεψη 17/12/2018)

Ελληνικά άρθρα δημοσιευμένα στο διαδίκτυο (όλα έχουν ως τελευταία ημερομηνία επίσκεψής τους την 17/12/2018)

1. mixanitouxronou.gr, «Ενβέρ Χότζα. Ο Αλβανός «Στάλιν» των Βαλκανίων. Δίδαξε σε λύκειο της Κορυτσάς, πολέμησε τους Ιταλούς, «αυτοκτόνησε» τους αντιπάλους του, έκανε τους ναούς και τα τζαμιά στάβλους» <http://www.mixanitouxronou.gr/enver-chotza-o-alvanos-stalin-ton-valkanion-didaxe-se-likio-tis-koritsas-polemise-tous-italous-aftoktonise-tous-antipalous-tou-ekane-tous-naous-ke-ta-tzamia-stavlous/>
2. Σπυρίδων Σφέτας, 2018, «Οι σχέσεις Ελλάδας – Αλβανίας», Kathimerini.gr, <http://www.kathimerini.gr/1000402/gallery/epikairothta/ellada/oi-sxeseis-elladas---alvanias>
3. Edison Kurani, 2019, Το κοινοβούλιο στην Αλβανία έκανε αποδεκτή την πρόταση του προέδρου να αναθεωρήσει την πράξη κτηματολογίου, ibna.gr, <https://www.ibna.gr/news/2019/02/128626/>
4. Δημήτρης Κοιλάκος, 2018, «Κλείδωσε» η συμφωνία με την Αλβανία για τον καθορισμό της ΑΟΖ - «Απελευθερώνεται» η αξιοποίηση για τα οικόπεδα 1 και 2, energypress.gr, <https://energypress.gr/news/kleidose-i-symfonia-me-tin-alvania-gia-ton-kathorismo-tis-aoz--apeleytheronetai-i-axiopoisi-gia>
5. Σωτήρης Σιδέρης, 2015, Τα Τίρανα αμφισβητούν τα σύνορα, Kathimerini.gr, <http://www.kathimerini.gr/815857/article/epikairothta/politikh/ta-tirana--amfisvhtoun-ta-synora>
6. Τηλέμαχος Κωτσίας, 2010, «Η κατεδάφιση του αγάλματος του Εμβέρ Χότζα», Tanea.gr <http://www.tanea.gr/2010/08/11/lifearts/culture/i-katedafisi-toy-agal-atos-toy-e-ber-xotza/>
7. News247,2010, «Οι πυραμίδες του χρέους» <https://www.news247.gr/oikonomia/oi-pyramides-toy-chreouys.6065502.html>
8. Πέτρος Ι. Μηλιαράκης, 2016, Οι Τσάμηδες και το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο: Εμμέσως διεκδικούν εδάφη της Ηπείρου, HellasJournal.com, <https://hellasjournal.com/2018/02/i-tsamides-ke-to-diethnes-piniko-dikastirio-emmaesos-diekdikoun-edafi-tis-ipirou/>

9. Θαλής Μυλωνάς, 2018, Το Πρωτόκολλο της Κερκύρας στη Σύγχρονη πραγματικότητα, Hellenicnews.com, <https://hellenicnews.com/%CF%84%CE%BF>
10. Tanea.gr, 1997, «Σε συναγερμό η ελληνική δύναμη στην Αλβανία» <https://www.tanea.gr/1997/06/21/world/se-synagermo-i-elliniki-dynami-stin-albania/>
11. Στ. Τζίμα. 2009. «Εύκρατες» οι σχέσεις με Αλβανία . Καθημερινή <http://www.kathimerini.gr/356320/article/epikairothta/politikh/eykrates-oi-sxeseis-me-alvania>
12. rizospastis.gr, 1996, «Η αντιστροφή της αλήθεια» και «Απαλλάσσονται όλοι για την επίθεση στην Επισκοπή», <https://www.rizospastis.gr/story.do?id=3669845>
13. Kathimerini.gr, 2009, «Σοβιετικοί στην Αυλώνα και πόλεμος κατασκόπων» <http://www.kathimerini.gr/357654/article/epikairothta/kosmos/sovietikoi-sthn-aylwna-kai-polemos-kataskopwn>
14. Στέφανος Κρίκκης, 1997, Μύρισε Ελλάδα στα Τίρανα, Τα Νέα (διαδίκτυο) <https://www.tanea.gr/1997/04/29/greece/myrise-ellada-sta-tirana/>
15. Θανάσης Τσιγγανάς, «Μνήμες από προηγούμενες (αιματηρές) λεωφορειοπειρατείες», Η Καθημερινή (διαδίκτυο), <http://www.kathimerini.gr/203655/article/epikairothta/ellada/mnhmes-apo-prohgoymenes-aimathres-lewforeiopeirateies>
16. Κάτια Τσιμπλάκη, 2016, «Ο Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας Αναστάσιος στο CNN Greece: Υπό διωγμόν ακόμη η Ορθόδοξη Εκκλησία», 02/02/2016, CNN Greece : <https://www.cnn.gr/focus/story/20238/o-arxiepiskopos-alvanias-anastasios-sto-cnn-greece-ypo-diogmon-akomi-i-orthodoxi-ekklisia>
17. Μυρένα Σερβιτζόγλου, 2017, «Το Αργυρούν Ιωβηλαίο του Αρχιεπισκόπου Αναστάσιου, 06/8/2017», Καθημερινή (Διαδίκτυο) : <http://www.kathimerini.gr/921762/article/epikairothta/ellada/to-argyroyn-iwvhlaiou-toy-arxiepiskopoy-anastasioy>
18. «Υποψήφιοι για το Νόμπελ Ειρήνης Μίκης Θεοδωράκης και Αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος», 2000, In.gr <https://www.in.gr/2000/09/02/culture/ypopsifioi-gia-to-nompel-eirinis-mikis-theodwrakis-kai-arxiepiskopos-anastasios/>

19. Naftemporiki.gr,2018, «Η υπουργός Εξωτερικών συνεχάρη τον Αρχιεπίσκοπο Αλβανίας Αναστάσιο», <https://www.naftemporiki.gr/story/147716/i-upourgous-eksoterikon-sunexari-ton-arxiepiskopo-albanias-anastasio>
20. Naftemporiki.gr,2005, «Επίτιμος δημότης Τιράνων ο Αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος», <https://www.naftemporiki.gr/story/96936/epitimos-dimotis-tiranon-o-arxiepiskopos-anastasios>
21. In.gr,2018, «Εγκάρδια συνάντηση του Κ.Καραμανλή με τον αρχιεπίσκοπο Αναστάσιο στα Τίρανα», <https://www.in.gr/2002/07/17/greece/egkardia-synantisi-toy-k-karamanli-me-ton-arxiepiskopo-anastasio-sta-tirana/>
22. CnnGreece.gr ,2017 « Κοτζιάς: Μέτρο ενίσχυσης της εμπιστοσύνης η αλβανική υπηκοότητα στον αρχιεπίσκοπο Αναστάσιο», <https://www.cnn.gr/news/politiki/story/110967/kotzias-metro-enisxysis-tis-empistosynis-i-alvaniki-ypikootita-ston-arxiepiskopo-anastasio>
23. Kathimerini.gr, 2018, «Αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος: Συμπαράσταση στη θλίψη θυμάτων της πυρκαγιάς στην Ανατ. Αττική», <http://www.kathimerini.gr/976792/article/epikairothta/ellada/arxiepiskopos-anastasios-symparastash-sth-8liyh-8ymatwn-ths-pyrkagias-sthn-anat-attikh>
24. Tanea.gr ,2001, Βία και νοθεία στις εκλογές καταγγέλλει ο Μπερίσα., <https://www.tanea.gr/2001/07/31/world/bia-kai-notheia-stis-ekloges-kataggellei-o-mperisa/>
25. Γιώργος Δελαστικός, 2003, Η Αλβανία σε αέναη πολιτική κρίση, Kathimerini.gr <http://www.kathimerini.gr/164111/article/epikairothta/kosmos/h-alvania-se-aenah-politikh-krish>
26. In.gr, 2003, «Σε παραίτηση Μέτα οδήγησε τελικώς η σφοδρή αντιπαράθεσή του με τον Φ. Νάνο», <https://www.in.gr/2003/07/19/world/se-paraitisi-meta-odigise-telikws-i-sfodri-antiparatesi-toy-me-ton-f-nano/>
27. Tanea.gr ,2003, «Ξανά πρόεδρος των Σοσιαλιστών», <https://www.tanea.gr/2003/12/15/world/ksana-proedros-twn-sosialistwn>
28. Ξενάκη Κίττο , 9/2/2004, «Φάτος Νάνο, φύγε!», Τα Νέα (διαδίκτυο), <https://www.tanea.gr/2004/02/09/world/fatos-nano-fyge/>

29. Niko Ago, 2013, «Ο ξεχωριστός κύριος Edi Rama», Protagon.gr ,
<https://www.protagon.gr/apopseis/blogs/o-ksexwristos-kyrios-edi-rama-25633000000>
30. In.gr., 2011, «Επιστροφή στο Κοινοβούλιο για τους Αλβανούς Σοσιαλιστές του Έντι Ράμα», <https://www.in.gr/2011/09/05/world/epistrofi-sto-koinoboylio-gia-toys-albanoys-sosialistes-toy-enti-rama>
31. Γιώργος Παπαχρήστος, 1999, «Ξαφνικός έρωτας για την Ελλάδα», Tanea.gr,
<https://www.tanea.gr/1999/08/25/greece/ksafnikos-erwtas-gia-tin-ellada/>
32. In.gr, 2000, «Επίσκεψη Γ. Παπανδρέου στην ελληνική μειονότητα της Αλβανίας»,
<https://www.in.gr/2000/03/09/greece/episkepsi-g-papandreoy-stin-elliniki-meionotita-tis-albanias/>
33. In.gr, 2000, «Εκτεταμένη βία και νοθεία στις αλβανικές εκλογές .Ανησυχεί η Ελλάδα – Επεισόδια στη Χειμάρρα» , <https://www.in.gr/2000/10/15/greece/ektetameni-bia-kai-notheia-stis-albanikes-ekloges-br-i-anisyxei-i-ellada-epeisodia-sti-xeimarra-i/>
34. Tanea.gr, 2000, «Γ. Παπανδρέου: Σταθερά τα σύνορα με Αλβανία»,
<https://www.tanea.gr/2000/11/18/greece/g-papandreoy-stathera-ta-synora-me-albania/>
35. Γιώργος Παπαχρήστος , 2001, «ΦΑΤΟΣ ΝΑΝΟ «Δεν υποστηρίζουμε τους εξτρεμιστές»», <https://www.tanea.gr/2001/05/19/world/fatos-nano-den-ypostirizoyme-toys-ekstremistes/>
36. In.gr, 2001, «Σφοδρές αντιδράσεις Ομόνοιας για θρήσκευμα και καταγωγή στην αλβανική απογραφή», <https://www.in.gr/2001/04/12/greece/sfodres-antidraseis-omonoias-gia-thriskeyma-kai-katagwgi-stin-albaniki-apografi/>
37. In.gr, 2002, «Επίσκεψη στην Αθήνα πραγματοποιεί ο Αλβανός υπουργός Εξωτερικών», <https://www.in.gr/2002/01/11/greece/episkepsi-stin-athina-pragmatopoiiei-o-albanos-yπουργος-ekswterikwn>
38. Κωνσταντίνος Ζούλας, 2002, «Επαφές Καραμανλή με ηγεσία Αλβανίας», Kathimerini.gr, <http://www.kathimerini.gr/124510/article/epikairothta/politikh/epafes-karamanlh-me-hgesia-alvanias>
39. Θεοδώρα Λιακοπούλου, 2002 , «Αλβανία, το ελληνικό... Ελ Ντοράντο», Kathimerini.gr, <http://www.kathimerini.gr/136830/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/alvania-to-ellhniko-el-ntoranto>

40. Naftemporiki.gr, 2003, «Αυστηρή αξιολόγηση της αλβανικής συμπεριφοράς ζήτησε από την Ε.Ε. ο Γ. Παπανδρέου», <https://www.naftemporiki.gr/story/48650/austiri-aksiologisi-tis-albanikis-sumperiforas-zitise-apo-tin-ee-o-g-papandreou>
41. In.gr, 2003, «Επεισόδια στη Χιμάρα στις δημοτικές εκλογές της Αλβανίας», <https://www.in.gr/2003/10/13/world/epeisodia-sti-xeimara-stis-dimotikes-ekloges-tis-albanias/>
42. Kathimerini.gr, 2003, «Διπλή γλώσσα Αλβανών για νοθεία στη Χειμάρα», <http://www.kathimerini.gr/168225/article/epikairothta/politikh/diplh-glwssa-alvanwn-gia-notheia-sth-xeimarra>
43. Tanea.gr, 2003, «Σοκάρει η κατάληψη για τον Τσενάι», <https://www.tanea.gr/2003/10/22/greece/sokarei-i-katalipsi-gia-ton-tsenai/>
44. In.gr, 2003, «Στην υπογραφή τριών συμφωνιών διμερούς συνεργασίας προχώρησαν Ελλάδα – Αλβανία», <https://www.in.gr/2003/04/03/greece/stin-ypografi-triwn-symfwniwn-dimeroy-synergasias-proxwrisan-ellada-albania/>
45. Naftemporiki.gr, 2003, «Συμφωνία Ελλάδας - Αλβανίας για την αναβάθμιση της βάσης Δυρραχίου», <https://www.naftemporiki.gr/story/47054/sumfonia-elladas-albanias-gia-tin-anabathmisi-tis-basis-durraxiou>
46. In.gr, 2003, «Ενισχύουν την αμυντική συνεργασία Ελλάδα, Αλβανία και ΠΓΔΜ», <https://www.in.gr/2003/11/10/greece/enisxyoyn-tin-amyntiki-synergasia-ellada-albania-kai-pgdm/>
47. Δώρα Αντωνίου, 2004, «Ελλάδα - Αλβανία συνεργασία για την ασφάλεια, Kathimerini.gr», <http://www.kathimerini.gr/181307/article/epikairothta/ellada/ellada--alvania-synergasia-gia-thn-asfaleia>
48. In.gr, 2004, «Την περαιτέρω ανάπτυξη των διμερών σχέσεων επιβεβαίωσαν Καραμανλής-Νάνο», <https://www.in.gr/2004/05/05/greece/tin-peraiterw-anaptyksi-twn-dimerwn-sxesewn-epibebaiwsan-karamanlis-nano/>
49. Naftemporiki.gr, 2004, «Δεσμεύσεις για μετανάστες και μειονότητα στην Αλβανία», <https://m.naftemporiki.gr/story/87059/desmeuseis-gia-metanastes-kai-meionotita-stin-albania>

50. In.gr, 2004, «Η Ελλάδα από τους σημαντικότερους οικονομικούς εταίρους της Αλβανίας, δήλωσε ο Φ. Νάνο», <https://www.in.gr/2004/05/06/economy/h-ellada-apo-toys-simantikoteroys-oikonomikoys-etairoys-tis-albanias-dilwse-o-f-nano/>
51. In.gr,2004, «Ελλάδα και Αλβανία πρέπει να κοιτάξουν στο μέλλον, συμφωνούν Στεφανόπουλος – Νάνο», <https://www.in.gr/2004/10/19/greece/ellada-kai-albania-prepei-na-koitaksoyn-sto-mellon-symfwnoyn-stefanopoylos-nano/>
52. Αλέξανδρος Μαλλιός, 2016, «Με τον Πρόεδρο Κωστή Στεφανόπουλο στην Αλβανία», Kathimerini.gr, <http://www.kathimerini.gr/885411/opinion/epikairothta/politikh/me-ton-proedro-kwsth-stefanopoylo-sthn-alvania>
53. Himara.gr, 2013, «Επίσκεψη Κωστή Στεφανόπουλου στην Βόρειο Ήπειρο το 2004», <https://www.himara.gr/prosopa/2461-episkepsi-kosti-stefanopoulou-stin-borio-ipiro-2004>
54. Naftemporiki.gr, 2004, «Κομισιόν: Η Αλβανία θα πρέπει να μάθει να σέβεται τα δικαιώματα των μειονοτήτων», <https://www.naftemporiki.gr/story/73496/komision-i-albania-tha-prepei-na-mathei-na-sebetai-ta-dikaiomata-ton-meionotiton>
55. Tanea.gr, 2004, «Συχνά έμπλεκε σε καβγάδες», <https://www.tanea.gr/2004/09/11/greece/syxna-empleke-se-kabgades/>
56. Παύλος Τουμπέκης, 2017, «Ο Ελληνοαλβανικός «Πόλεμος» τον Σεπτέμβρη του 2004 Δεν Είχε να Κάνει με το Πόδοσφαιρο», vice.com, <https://www.vice.com/gr/article/kzz54v/o-ellhnoalbanikos-polemos-ton-septembrh-toy-2004-den-eixe-na-kanei-me-to-podosfairo>
57. E-kathimerini.com,2005, «Greece keeps eye on Albania», <http://www.ekathimerini.com/32818/article/ekathimerini/news/greece-keeps-eye-on-albania>
58. Naftemporiki.gr, 2005, «Παρέμβαση Χατζηδάκη στην Κομισιόν για ελληνική μειονότητα στην Αλβανία», <https://www.naftemporiki.gr/story/119573/parembasi-xatzidaki-stin-komision-gia-elliniki-meionotita-stin-albania>

59. In.gr, 2005, «Αιφνίδια ελληνοαλβανική ένταση ματαίωσε τη συνάντηση Παπούλια-Μοϊσίου», <https://www.in.gr/2005/11/01/greece/aifnidia-ellinoalbaniki-entasi-mataiwse-ti-synantisi-papoulia-moisioy/>
60. In.gr, 2005, «Με το «Πρωτόκολλο των Ιωαννίνων» έληξε η 9η Διπλωματική Ελλάδας – Αλβανίας», <https://www.in.gr/2005/03/29/greece/me-to-prwtokollo-twn-iwanninwn-elikse-i-9i-diypourgiki-elladas-albanias/>
61. Naftemporiki.gr, 2005, «9η Μικτή Διπλωματική Επιτροπή Ελλάδας-Αλβανίας - «Πρωτόκολλο Ιωαννίνων», <https://www.naftemporiki.gr/story/117895/9i-mikti-diypourgiki-epitropi-elladas-albanias-protokollo-ioanninon>
62. Χρύσα Λιάγγου, 2005, «Ιστορική η «ενεργειακή ένωση» της Ν.Α. Ευρώπης, Kathimerini.gr», <http://www.kathimerini.gr/231819/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/istorikh-h-energeiakh-enwsh-ths-na-eyrwphs>
63. Kathimerini.gr, 2006, «Εγκαρδιότητα στις συνομιλίες Καραμανλή -Μπερίσα», <http://www.kathimerini.gr/262275/article/epikairothta/politikh/egkardiothta-stis-synomilies-karamanlh--mperisa>
64. Naftemporiki.gr, 2006, «Συνάντηση της Προέδρου της Βουλής με τον Σάλι Μπερίσα», <https://www.naftemporiki.gr/story/131832/sunantisi-tis-proedrou-tis-boulis-me-ton-sali-mperisa>
65. Naftemporiki.gr, 2006, «Ενεργειακή συμφωνία Ελλάδος – Αλβανίας», <https://www.naftemporiki.gr/finance/story/131796/energeiaki-sumfonia-ellados-albanias>
66. Naftemporiki.gr, 2006, «Ελληνοαλβανική συνεργασία σε ασφαλιστικά και εργασιακά ζητήματα», <https://www.naftemporiki.gr/finance/story/131795/ellinoalbaniki-sunergasia-se-asfalistika-kai-ergasiaka-zitimata>
67. Ant1news.gr, 2006, «Συνάντηση Παπούλια με Μπερίσα», <http://www.ant1news.gr/news/Politics/article/141148/synantisi-papoulia-me-mperisa>
68. In.gr, 2006, «Η Αλβανία δεν τάσσεται υπέρ της αλλαγής συνόρων στα Βαλκάνια, λέει ο Μπερίσα», <https://www.in.gr/2006/03/27/world/i-albania-den-tassetai-yper-tis-allagis-synorwn-sta-balkania-leei-o-mperisa/>

69. Naftemporiki.gr, 2006, «Αλβανία: Δημιουργία νεκροταφείων για τους πεσόντες Έλληνες το '40», <https://www.naftemporiki.gr/story/141615/albania-dimiourgia-nekrotafeion-gia-tous-pesontes-ellines-to-40>
70. Naftemporiki.gr, 2006, «Αλβανία - Στις περιοχές της ελληνικής μειονότητας ο πρέσβης της Κομισιόν», <https://www.naftemporiki.gr/story/142703/albania-stis-perioxes-tis-ellinikis-meionotitas-o-presbis-tis-komision>
71. Naftemporiki.gr, 2007, «Οι πρώτοι Ευρωπαίοι πολίτες της Αλβανίας τα μέλη της ελληνικής μειονότητας», <https://www.naftemporiki.gr/story/180687/oi-prottoi-europaioi-polites-tis-albanias-ta-meli-tis-ellinikis-meionotitas>
72. Tovima.gr, 2007, «Με Παπούλια και Καραμανλή ο πρόεδρος της Αλβανίας», <https://www.tovima.gr/2008/11/25/archive/me-papoulia-kai-karamanli-o-proedros-tis-albanias/>
73. Ελένη Μπιστικά, 2007, «Επίσημα εγκαίνια για το Αρσάκειο Ελληνοαλβανικό Κολέγιο στα Τίρανα», Kathimerini.gr, <http://www.kathimerini.gr/706801/opinion/epikairothta/arxeio-monimes-sthles/epishma-egkainia-gia-to-arsakeio-ellhnoalvaniko-kolegio-sta-tirana>
74. Naftemporiki.gr, 2008, «Αλβανία: Ιταλία και Ελλάδα πρώτες στις εμπορικές συναλλαγές», <https://www.naftemporiki.gr/finance/story/213848/albania-italia-kai-ellada-protis-stis-emporikes-sunallages>
75. Ν.Ι. Μέρτζος, «Οι Αλβανοί μετανάστες προσφέρουν στην Ελλάδα», Kathimerini.gr, <http://www.kathimerini.gr/710371/opinion/epikairothta/arxeio-monimes-sthles/oi-alvanoι-metanastes-prosferoyn-sthn-ellada>
76. Μαρία Λίλα, 2008, «20.000 Αλβανοί ζουν το ελληνικό όνειρο», TaNea.gr, <https://www.tanea.gr/2008/12/03/greece/20-000-albanoi-zoyn-to-elliniko-oneiro/>
77. News247.gr, 2018, «Επίσκεψη Ν. Μπακογιάννη στην Αλβανία», <https://www.news247.gr/kosmos/episkepsi-n-mpakogianni-stin-alvania.6020243.html>
78. Naftemporiki.gr, 2008, «Συσπείρωση και ομοψυχία ζήτησε από τους Έλληνες της Αλβανίας ο Θ. Κασσίμης», <https://www.naftemporiki.gr/story/209675/suspeirosi-kai-omopsuxia-zitise-apo-tous-ellines-tis-albanias-o-th-kassimis>

79. In.gr, 2009, «Στην Αλβανία ο πρωθυπουργός Κώστας Καραμανλής για επίσημη επίσκεψη», <https://www.in.gr/2009/04/27/greece/stin-albania-o-prwthypoyrgos-kwstas-karamanlis-gia-episimi-episkepsi>
80. Dorabak.gr, 2009, «Συμφωνία για την υφαλοκρηπίδα με την Αλβανία», <http://www.dorabak.gr/2009/04/symfonia-gia-tin-yfalokripida-me-tin-alvania/>
81. Enet.gr, 2009, «Ποιοτικό άλμα στις σχέσεις με την Αλβανία διακρίνει ο Κ. Καραμανλής», <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=38792>
82. Naftemporiki.gr, 2009, «Αλβανία: Αύριο η αίτηση ένταξης στην Ε.Ε.», <https://www.naftemporiki.gr/story/250346/albania-aurio-i-aitisi-entaksis-stin-ee>
83. Naftemporiki.gr, 2009, «Δεσμεύσεις Γ. Παπανδρέου για τους Βορειοηπειρώτες», <https://www.naftemporiki.gr/story/245808/desmeuseis-g-papandreou-gia-tous-boreioipeirotas>
84. In.gr, 2003, «Επεισόδια στη Χειμάρρα στις δημοτικές εκλογές της Αλβανίας», <https://www.in.gr/2003/10/13/world/episodesia-sti-xeimarra-stis-dimotikes-ekloges-tis-albanias/>
85. In.gr, 2004, «Καταδίκη πέντε στελεχών της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία», <https://www.in.gr/2004/11/09/greece/katadiki-pente-stelexwn-tis-ellinikis-meionotitas-stin-albania/>
86. Naftemporiki.gr, 2006, «Έργα υποδομής στη Χειμάρρα θα εγκαινιάσει την Κυριακή ο Ε. Στυλιανίδης», <https://www.naftemporiki.gr/story/147964/erga-upodomis-sti-xeimarra-tha-egkainiasei-tin-kuriaki-o-e-stilianidis>
87. El.sae.gr, 2008, «Περιοδεία του Υφυπουργού Εξωτερικών κ. Θ. Κασσίμη στα μειονοτικά χωριά της Νοτίου Αλβανίας». <http://el.sae.gr/?id=14118>
88. Naftemporiki.gr, 2007, «Προβληματισμός στο ΥΠΕΞ για τις εκλογές στην Αλβανία», <https://www.naftemporiki.gr/story/179251/problimatismos-sto-ypek-gia-tis-ekloges-stin-albania>
89. Protothema.gr, 2011, «Με μικροεπεισόδια έκλεισαν οι κάλπες στη Χειμάρρα», <https://www.protothema.gr/politics/article/120946/me-mikroepisodesia-ekleisan-oi-kalpes-sti-xeimarra/>

90. Σταύρος Τζίμας, 2011, «Νέος δήμαρχος στη Χειμάρρα, πάλι ομογενής», Kathimerini.gr, <http://www.kathimerini.gr/426110/article/epikairothta/politikh/neos-dhmarxos-sth-xeimarra-pali-omogenhs>
91. Protothema.gr, 2015, «Βατερλό» για τη μειονότητα οι δημοτικές εκλογές στην Αλβανία», <https://www.protothema.gr/politics/article/487052/vaterlo-gia-ti-meionotita-oi-dimotikes-ekloges-stin-alvania/>
92. Αλέξανδρος Μαλλιός, 2017, «Η Χειμάρρα, η Αλβανία και εμείς», Kathimerini.gr, <http://www.kathimerini.gr/932690/opinion/epikairothta/politikh/h-xeimarra-h-alvania-kai-emeis>
93. Ειρήνη Αλυκάτη, 2017, «Εδώ Χειμάρρα», Kathimerini.gr, <http://www.kathimerini.gr/932896/gallery/epikairothta/kosmos/edw-xeimarra>
94. Βάσω Ασμανίδου, 2016, «Τι πραγματικά συμβαίνει στη Χειμάρρα», news247.gr, <https://www.news247.gr/reportaz/ti-pragmatika-symvainei-sti-cheimarra.6469163.html>
95. In.gr, 2017, «Επιμένουν τα Τίρανα στις κατεδαφίσεις σπιτιών ομογενών στη Χειμάρρα», <https://www.in.gr/2017/10/31/greece/epimenoy-n-ta-tirana-stis-katedafiseis-spitiwn-omogenwn-sti-xeimarra/>
96. Ant1news.gr, 2017, «Χειμάρρα: “Χαστούκι” στον Έντι Ράμα, δικαίωση για τους Έλληνες», <http://www.ant1news.gr/news/Politics/article/484068/xeimarra-xastoyki-ston-enti-rama-dikaiosi-gia-toys-ellines>
97. Euronews.gr, 2018, «Ακυρώνονται οι κατεδαφίσεις στη Χιμάρα», <https://gr.euronews.com/2018/12/02/akironontai-oi-katedafiseis-sti-ximara>
98. Παναγιώτης Σαββίδης, 2017, «Πώς ο Ράμα κλέβει τη «Ριβιέρα» της Χειμάρρας από τους Έλληνες», Protothema.gr, <https://www.protothema.gr/greece/article/728920/pos-o-rama-klevei-ti-riviera-tis-heimarras-apo-tous-ellines/>
99. Παναγιώτης Σαββίδης, 2017, «Η Αθήνα αφαιρεί την ελληνική υπηκοότητα από «ομογενείς» που συνεργάζονται με τα Τίρανα», Protothema.gr, <https://www.protothema.gr/greece/article/704828/i-athina-afairei-tin-elliniki-upikootita-apo-omogeneis-pou-sunergazodai-me-ta-tirana-/>

100. Tribune.gr, 2017, «Νέα αλβανική πρόκληση: «Δεν υπάρχουν Έλληνες στη Χειμάρα» – Οι Αλβανοί «ξύνονται στη γκλίτσα»,
<https://www.tribune.gr/world/news/article/406112/nea-alvaniki-proklisi-den-yparchoun-ellines-sti-chimarra-alvani-xynonte-sti-gklitsa.html>
101. Kathimerini.gr, 2017, «Το ΥΠΕΞ καταγγέλλει την κατεδάφιση ακινήτων της ελληνικής μειονότητας στη Χειμάρα»,
<http://www.kathimerini.gr/920129/article/epikairothta/politikh/to-ype3-kataggellei-thn-katedafish-akinhtwn-ths-ellhnikhs-meionothtas-sth-xeimarra>
102. Κώστας Κουκουμάκας, 2014, Αλβανική Ριβιέρα, Kathimerini.gr,
<http://www.kathimerini.gr/774105/article/epikairothta/kosmos/alvanikh-riviera>
103. Άγγ. Συρίγος .Kathimerini.gr, 29/10/2018, «Αποκλειστικά στην «Κ»: Τρεις αναλύσεις για αιγιαλίτιδα ζώνη και χωρικά ύδατα»,
<http://www.kathimerini.gr/992336/article/epikairothta/politikh/apokleistika-sthn-k-treis-analyseis-gia-aigialitida-zwnh-kai-xwrika-ydata>
104. Γιώργος Βαληνάκης, 2012, «Το σχέδιο «Ελλάς επί Τέσσερα» Πώς εξελίχθηκαν οι προσπάθειες για τις ΑΟΖ και... σταμάτησαν το 2009»,foreignaffairs.gr, <http://www.foreignaffairs.gr/articles/68831/giannis-balinakis/to-sxedio-%C2%ABellas-epi-tessera%C2%BB?page=show>
105. Dorabak.gr, 2009, «Συμφωνία για την υφαλοκρηπίδα με την Αλβανία»,
<http://www.dorabak.gr/2009/04/symfonia-gia-tin-yfalokripida-me-tin-alvania/>
106. In.gr, 27/1/2010, «Ακυρώνει η Αλβανία τη συμφωνία με την Ελλάδα για τα χωρικά ύδατα», <https://www.in.gr/2010/01/27/greece/akyrwnei-i-albania-ti-symfwnia-me-tin-ellada-gia-ta-xwrika-ydata>
107. Naftemporiki.gr, 27/1/2010, «Ακυρώθηκε η ελληνοαλβανική συμφωνία για οριοθέτηση των χωρικών υδάτων»,
<https://www.naftemporiki.gr/story/306017/akurothike-i-ellinoalbaniki-sumfonia-gia-oriothetisi-ton-xorikon-udaton>
108. Energia.gr,8/11/2014, Η Ελλάδα, η Αλβανία, η ΑΟΖ και οι Κατηγορίες,
<https://www.energia.gr/article/85107/h-ellada-h-alvania-h-aoz-kai-oi-kathories>

109. Παν. Μπάρκας, 1/4/2017, Τα κρυφά μονοπάτια στην ακύρωση της ελληνοαλβανικής συμφωνίας για την ΑΟΖ, cnn.gr, <https://www.cnn.gr/focus/apopseis/story/74619/ta-kryfa-monopatia-stin-akyrosi-tis-ellinoalvanikis-symfonias-gia-tin-aoz>
110. Σοφία Παπαϊωάννου, 20/5/2015, «Τι συμβαίνει με την Αλβανία και την ΑΟΖ», huffingtonpost.gr, https://www.huffingtonpost.gr/sofiapapaioannou/_524_b_7343030.html
111. Άγγελος Αλ. Αθανασόπουλος, 2015, «Τα Τίρανα αμφισβητούν περιοχές για έρευνα στο Ιόνιο», Tovima.gr, <https://www.tovima.gr/2015/05/17/politics/ta-tirana-amfisbitoun-perioxes-gia-ereyna-sto-ionio/>
112. Θεόδωρος Καρυώτης, 2018, Η προσφυγή στην Χάγη είναι η μοναδική επιλογή: Στα σχέδια της Τουρκίας και ο πόλεμος..., HellasJournal.com, <https://hellasjournal.com/2018/01/i-prosfigi-stin-chagi-ine-i-monadiki-epilogi-sta-schedia-tis-tourkias-ke-o-polemos/>
113. Νικόλαος Ζηργάνος, 29/3/2018, «Η ΑΟΖ και τα 12 μίλια στην ατζέντα Κοτζιά – Μπουσάτι», efsyn.gr, <http://www.efsyn.gr/arthro/i-aoz-kai-ta-12-milia-stin-atzenta-kotzia-mpoysati>
114. Protothema.gr, 1/03/2018, «Κοτζιάς για ΑΟΖ με Αλβανία: Μια πραγματική συμφωνία, χίλιες φορές καλύτερη από μια συμφωνία φάντασμα», <https://www.protothema.gr/politics/article/765988/kotzias-gia-aoz-me-alvania-mia-pragmatiki-sumfonia-hilies-fores-kaluteri-apo-mia-sumfonia-fadasma/>
115. defencepoint.gr, 2011, «ΑΟΖ: Δυο εξαιρετικές συνεντεύξεις», <https://www.defence-point.gr/news/>
116. Χρ. Λιάγγου, 2016, «Και η Total διεκδικεί κοιτάσματα στο Ιόνιο», <https://energypress.gr/news/hr-liaggoy-kai-i-total-diekdikiei-koitasmata-sto-ionio>
117. Protothema.gr, 2018, «Πρωτοφανές: Ο Ράμα αρπάζει τις περιουσίες των Ελλήνων στην Αλβανία», <https://www.protothema.gr/greece/article/846396/protofanes-o-rama-arpazei-tis-periousies-ton-ellinon-stin-alvania/>

118. Tanea.gr,2010, «Χωρίς βίζα στη ζώνη Σένγκεν οι Βόσνιοι και οι Αλβανοί»,
<https://www.tanea.gr/2010/11/09/world/xwris-biza-sti-zwni-sengken-oi-bosnioi-kai-oi-albanoi/>
119. Naftemporiki.gr, 2010, «Αλβανία: Πανηγυρικό κλίμα μετά την απόφαση για άρση αδειών εισόδου στο Σένγκεν»,
<https://www.naftemporiki.gr/story/269343/albania-paniguriko-klima-meta-tin-apofasi-gia-arsi-adeion-eisodou-sto-sengken>
120. Protothema.gr,2012, «Νέος πρόεδρος της Αλβανίας ο Μπουγιάρ Νισάνι»,
<https://www.protothema.gr/world/article/203487/neos-proedros-ths-albanias-o-mpoygiar-nisani/>
121. Σταύρος Ντάγιος, 2013, «Αλβανία, Ελλάδα και Ε.Ε.», ForeignAffairs.gr,
<http://www.foreignaffairs.gr/articles/69162/stayros-g-ntagios/albania-ellada-kai-ee?page=show>
122. Skai.gr, 2013, «Υποψήφια για ένταξη στην Ε.Ε. η Αλβανία»,
<http://www.skai.gr/news/world/article/244041/upopsifia-gia-edaxi-stin-ee-i-alvania/>
123. Ελευθερία Κ. Μαντά, 2013, «Η Αλβανία τού Έντι Ράμα Οι προοπτικές μετά τις πρόσφατες εκλογές», ForeignAffairs.gr,
<https://www.foreignaffairs.gr/articles/69576/eleytheria-k-manta/i-albania-toy-enti-rama?page=show>
124. Naftemporiki.gr, 2013, «Επαφές Νταβούτογλου στα Τίρανα»,
<https://www.naftemporiki.gr/story/711487/epafes-ntaboutoglou-sta-tirana>
125. Naftemporiki.gr,2013, «Στο Αζερμπαϊτζάν για τον ΤΑΡ την Τρίτη ο πρωθυπουργός της Αλβανίας» , <https://www.naftemporiki.gr/story/743502/sto-azermpaitzan-gia-ton-tar-tin-triti-o-prothupourgos-tis-albanias>
126. Naftemporiki.gr, 2014, «Στην Αλβανία σήμερα ο Πάπας Φραγκίσκος»,
<https://www.naftemporiki.gr/story/858675/stin-albania-simera-o-papas-fragkiskos>
127. Naftemporiki.gr,2014, «Ιστορική επίσκεψη του πρωθυπουργού της Αλβανίας στη Σερβία». <https://www.naftemporiki.gr/story/878109/istoriki-episkepsi-tou-prothupourgou-tis-albanias-sti-serbia>

128. Naftemporiki.gr, 2014, «Αλβανία: Επίσκεψη του Ιταλού πρωθυπουργού προς εμπάθυνση των διμερών σχέσεων»,
<https://www.naftemporiki.gr/story/897180/albania-episkepsi-tou-italou-prothypourgou-pros-embathunsi-ton-dimeron-sxeseon>
129. Naftemporiki.gr, 2014, «Αλβανία: Υπογραφή συμφωνίας για δάνειο 220 εκατ. δολαρίων από την Παγκόσμια Τράπεζα»,
<https://www.naftemporiki.gr/finance/story/815237/albania-ypografi-sumfonias-gia-daneio-220-ekat-dolarion-apo-tin-pagkosmia-trapeza>
130. Naftemporiki.gr, 2016, «Ετοιμη να δεχθεί πρόσφυγες, αλλά μόνον ως χώρα - τράνζιτ η Αλβανία», <https://www.naftemporiki.gr/story/1070099/etoimi-na-dexthi-prosfuges-alla-monon-os-xora-tranzit-i-albania>
131. Naftemporiki.gr, 2016, «Έντι Ράμα: Δεν θα ανοίξουμε τα σύνορα, αλλά ούτε θα χτίσουμε τείχη», <https://www.naftemporiki.gr/story/1075339/enti-rama-den-tha-anoiksoume-ta-sunora-alla-oute-tha-xtisoume-teixi>
132. Naftemporiki.gr, 2017, «Αλβανία: Δεύτερη ημέρα διαδηλώσεων της αντιπολίτευσης στα Τίρανα», <https://www.naftemporiki.gr/story/1206462/albania-deuteri-imera-diadiloseon-tis-antipoliteusis-sta-tirana>
133. Liberal.gr, 2017, «Αλβανία: Ο Ilir Meta εξελέγη Πρόεδρος της Δημοκρατίας με 87 ψήφους», <https://www.liberal.gr/arthro/133964/epikairotita/2017/albania-o-Iilir-Meta-exelegi-proedros-tis-dimokratias-me-87-psifous.html>
134. Νίκος Μπέλλος, 2018, «Παγώνουν» οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις ΠΓΔΜ – Αλβανίας, Naftemporiki.gr,
<https://www.naftemporiki.gr/story/1364781/pagonoun-oi-entaksiakes-diapragmateuseis-pgdm-albanias>
135. Αλέξανδρος Μαλλιάς, «Η Ελλάδα και οι Αλβανοί γείτονές της», alexandrosmallias.com,
<https://www.alexandrosmallias.com/%CE%B5%CE%BB%CE%BB%>
136. Enet.gr, 2010, «Στον Πόρο το «Συμπόσιο της Σύμης»,
<http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=181657>

137. Σταύρος Τζίμας, 2010, «Ο δεύτερος «θάνατος» των ηρώων της Αλβανίας», Kathimerini.gr, <http://www.kathimerini.gr/503398/article/epikairothta/ellada/o-deyteros-8anatos-twn-hrwwn-ths-alvanias>
138. Naftemporiki.gr, 2011, «Συνάντηση Αντ. Σαμαρά με εκπροσώπους της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία», <https://www.naftemporiki.gr/story/319564/sunantisi-ant-samara-me-ekprosopous-tis-ellinikis-meionotitas-stin-albania>
139. Naftemporiki.gr, 2011, «Μήνυμα ΥΠΕΞ στα Τίρανα με αφορμή την απογραφή πληθυσμού», <https://www.naftemporiki.gr/story/310392/minuma-ypeks-sta-tirana-me-aformi-tin-apografi-plithusmou>
140. Naftemporiki.gr, 2012, «Στην Κομισιόν οι προκλήσεις σε βάρος της μειονότητας στην Αλβανία», <https://www.naftemporiki.gr/story/395211/stin-komision-oi-prokliseis-se-baros-tis-meionotitas-stin-albania>
141. Capital.gr, 2012, «Υπογραφή MoU Ελλάδας-Ιταλίας-Αλβανίας για τον αγωγό TAP», <http://www.capital.gr/oikonomia/1626643/upografi-mou-elladas-italias-albanias-gia-ton-agogo-tar>
142. Παναγιώτης Μπάρκας, 2012, «Εορταστικές εκδηλώσεις με διαφορετικά επεισόδια στην Αλβανία», skai.gr, [http://www.skai.gr/news/world/article/215933/eortastikes-ekdiloseis-me-diaforetika-epeisodia-stin-alvania/](http://www.skai.gr/news/world/article/215933/eortastikes-ekdiloseis-me-diaforetika-diaforetika-epeisodia-stin-alvania/)
143. Kathimerini.gr, 2013, «Ιδιωτική συνάντηση Α. Σαμαρά με τον Αλβανό ομόλογό του, Έντι Ράμα», <http://www.kathimerini.gr/49131/article/epikairothta/politikh/idiwtikh-synanthsh-a-samara-me-ton-alvano-omologo-toy-enti-rama>
144. Kathimerini.gr, 2013, «Έντι Ράμα: «Στρατηγικός εταίρος» η Ελλάδα για την πορεία της Αλβανίας προς ΕΕ», <http://www.kathimerini.gr/54325/article/epikairothta/kosmos/enti-rama-strathgikos-etairros-h-ellada-gia-thn-poreia-ths-alvanias-pros-ee>

145. Tovima.gr, 2013, «Βενιζέλος: Υπέρ της προσπάθειας ένταξης της Αλβανίας στην ΕΕ», <https://www.tovima.gr/2013/10/14/politics/benizelos-yper-tis-prospatheias-entaksis-tis-albanias-stin-ee/>
146. Tanea.gr, 2013, «Ζήτημα άρσης του εμπολέμου έθεσε στον Κάρολο Παπούλια ο Πρόεδρος της Αλβανίας», <https://www.tanea.gr/2013/11/04/politics/zitima-arsis-toy-empolemoy-ethese-ston-karolo-papoulia-o-proedros-tis-albanias/>
147. Kathimerini.gr, 2013, «Παπούλιας: Η Ελλάδα θα υποστηρίξει το οδοιπορικό της Αλβανίας στην ΕΕ», <http://www.kathimerini.gr/58731/article/epikairothta/politikh/papoulias-h-ellada-8a-yposthri3ei-to-odoiporiko-ths-alvanias-sthn-ee>
148. Tanea.gr, 2013, «Βίαια επεισόδια κατά κληρικών και πιστών στην Πρεμετή της Αλβανίας», <https://www.tanea.gr/2013/08/16/world/biaia-epeisodia-kata-klirikwn-kai-pistwn-stin-premeti-tis-albanias/>
149. Naftemporiki.gr, 2013, «Τι απαντά το αλβανικό ΥΠΕΞ για τα επεισόδια στην Πρεμετή», <https://www.naftemporiki.gr/story/688314/ti-apanta-to-albaniko-ypeks-gia-ta-epeisodia-stin-premeti>
150. Naftemporiki.gr, 2014, «Κ. Παπούλιας: Νέα ώθηση στις σχέσεις Ελλάδας και Αλβανίας», <https://www.naftemporiki.gr/story/753252/k-papoulias-nea-othisi-stis-sxeseis-elladas-kai-albanias>
151. Αθανάσιος Έλλης, 2014, «Η ένταξη της Αλβανίας στην Ε.Ε. και η ΑΟΖ», Kathimerini.gr, <http://www.kathimerini.gr/780075/opinion/epikairothta/politikh/h-enta3h-ths-alvanias-sthn-ee-kai-h-aoz>
152. Iefimerida.gr, 2014, «Ελληνικό διάβημα στην Αλβανία για τα επεισόδια κατά της ελληνικής μειονότητας», <https://www.iefimerida.gr/news/174420/CE%BD%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1%CF%82>
153. Σωτήρης Σιδέρης, 2018, «Σύννεφα στις σχέσεις με Αλβανία μετά τη διακοίνωση Τιράνων», Kathimerini.gr, <http://www.kathimerini.gr/814575/article/epikairothta/politikh/synnefa-stis-sxeseis-me-alvania-meta-th-diakoinwsh-tiranwn>

154. Capital.gr, 2018, «Ο Ν. Χουντής στην Σύνοδο Κορυφής της Διαδικασίας Διαβαλκανικής Συνεργασίας», <http://www.capital.gr/epikairoτητα/3016689/o-n-xountis-stin-sunodo-korufis-tis-diadikasias-diabalkanikis-sunergasias>
155. TaNea.gr, 2015, «Αλβανία: Κατεδαφίστηκε ο ναός του Αγίου Αθανασίου στη Χειμάρρα», <https://www.tanea.gr/2015/08/26/greece/albania-katedafistike-o-naos-toy-agioy-athanasioy-sti-xeimarra/>
156. Kathimerini.gr, 2015, «Εντονότατη αντίδραση Αθήνας για την κατεδάφιση του ναού στη Χειμάρρα»
<http://www.kathimerini.gr/828452/article/epikairothta/kosmos/entonotath-antidrash-a8hnas-gia-thn-katedafish-toy-naoy-sth-xeimarra>
157. Naftemporiki.gr, 2015, «Η Κομισιόν καταδικάζει την κατεδάφιση του Αγίου Αθανασίου στη Χειμάρρα»,
<https://www.naftemporiki.gr/story/1022556/katadikase-i-komision-tin-katedafisi-tou-agiou-athanasiou-sti-xeimarra>
158. Στέλιος Μπαμιατζής, 2015, «Έκασαν την ελληνική σημαία στα γραφεία της «Ομόνοιας» στην Αλβανία», cnn.gr,
<https://www.cnn.gr/news/ellada/story/5493/ekapsan-tin-elliniki-simaia-sta-grafeia-tis-omonoias-stin-alvania>
159. Naftemporiki.gr, 2016, «Συνεργασία Ελλάδας - Ιταλίας - Αλβανίας για το προσφυγικό στο ΥΠΕΞ», <https://www.naftemporiki.gr/story/1093812/sunergasia-elladas-italias-albanias-gia-to-prosfugiko-sto-ypek>
160. Huffingtonpost.gr, 2016, «Τετραμερής συνάντηση στη Θεσσαλονίκη για το προσφυγικό με πρωτοβουλία Κοτζιά»,
https://www.huffingtonpost.gr/2016/04/21/politiki-ypourgoi-exoterikon_n_9746454.html
161. Thepressproject.gr, 2016, «Πλούσια ατζέντα στη συνάντηση Κοτζιά με τον υπ. Εξωτ. της Αλβανίας», Ντμίτρι Μπουσάτι,
<https://www.thepressproject.gr/details.php?id=93613>

162. Βασίλης Νέδος, 2016, «Πρόταση-πακέτο προς τα Τίρανα», Kathimerini.gr, <http://www.kathimerini.gr/860770/article/epikairothta/politikh/protash-paketo-pros-ta-tirana>
163. Cnn.gr, 2016, «Επεισοδιακή υποδοχή Κοτζιά στην Αλβανία από Τσάμηδες», <https://www.cnn.gr/news/politiki/story/34827/epeisodiaki-ypodoxi-ston-kotzia-stin-alvania-apo-tsamides>
164. HellasJournal.com, 2016, «Σε καλό κλίμα η συνάντηση με τον Έντι Ράμα στα Τίρανα, δηλώνει ο Νίκος Κοτζιάς», <https://hellasjournal.com/2016/06/se-kalo-klima-i-sinantisi-me-ton-enti-rama-sta-tirana-diloni-o-nikos-kotzias/>
165. Naftemporiki.gr, 2016, «Κομισιόν: Ενθαρρύνουμε τον διάλογο Ελλάδας - Αλβανίας για εκκρεμή ζητήματα», <https://www.naftemporiki.gr/story/1153480/komision-entharrunoume-ton-dialogo-elladas-albanias-gia-ekkremiti-zitimata>
166. Naftemporiki.gr, 2016, «Η Αλβανία δεν κάνει διακρίσεις» απαντά το αλβανικό ΥΠΕΞ για τις κατεδαφίσεις σπιτιών ομογενών στη Χειμάρρα», <https://www.naftemporiki.gr/story/1165772/i-albania-den-kanei-diakriseis-apanta-to-albaniko-ypeks-gia-tis-katedafiseis-spition-omogenon-sti-xeimarra>
167. Liberal.gr, 2016, «Ψυχρολουσία για την Αθήνα η Έκθεση της Κομισιόν για Αλβανία», <https://www.liberal.gr/arthro/92276/amyna--diplomatia/2016/psuchrolousia-gia-tin-athina-i-ekthesi-tis-komision-gia-albania.html>
168. Kathimerini.gr, 2016, «Κοτζιάς προς Μπακογιάννη για Αλβανία: «Η αξιωματική αντιπολίτευση οφείλει να μελετά με προσοχή τα κείμενα», <http://www.kathimerini.gr/883579/article/epikairothta/politikh/kotzias-pros-mpakogiannh-gia-alvania-h-a3iwmatikh-antipoliteysh-ofeilei-na-meleta-me-prosoxh-ta-keimena>
169. Naftemporiki.gr, 2016, «Ζήτημα «Τσαμουριάς» θέτει εκ νέου ο Έντι Ράμα», <https://www.naftemporiki.gr/story/1177166/zitima-tsamourias-thetei-ek-neou-o-enti-rama>

170. Naftemporiki.gr, 2017, «Αυστηρό μήνυμα ΥΠΕΞ σε Αλβανία για τις κατεδαφίσεις ακινήτων που ανήκουν στη μειονότητα», <https://www.naftemporiki.gr/story/1261959/austiro-minuma-ypeks-se-albania-gia-tis-katedafiseis-akinton-pou-anikoun-sti-meionotita>
171. Reader.gr, 2017, «Συμφωνήσαν για τα επόμενα βήματα Κοτζιάς – Μπουσάτι από τα Τίρανα», <https://www.reader.gr/news/politiki/symfonisan-gia-ta-epomena-vimata-kotzias-mpoysati-apo-ta-tirana>
172. Ert.gr, 2017, «N. Κοτζιάς στα Τίρανα: Έμφαση στην ολοκλήρωση του Εγγράφου Στρατηγικής Συνεργασίας», <http://www.ert.gr/eidiseis/ellada/politiki/n-kotzias-sta-tirana-emfasi-stin-oloklirosi-toy-eggrafoy-stratigikis-synergias/>
173. Βασίλης Νέδος, 2017, «Επί τάπητος οι διμερείς διαφορές με τα Τίρανα», Kathimerini.gr, <http://www.kathimerini.gr/934222/article/epikairothta/politikh/epi-taphtos-oi-dimereis-diafores-me-ta-tirana>
174. Naftemporiki.gr, 2017, «Αλβανία: Πρώτο βήμα για εφαρμογή της συμφωνίας για τα νεκροταφεία για τους Έλληνες στρατιώτες», <https://www.naftemporiki.gr/story/1304955/albania-protobima-gia-efarmogi-tis-sumfonias-gia-ta-nekrotafeia-gia-tous-ellines-stratiotes>
175. Κώστας Παλακίδας 2018, «Συνάντηση Τσίπρα - Ράμα στο Νταβός: «Ανοίγει ο δρόμος για πλήρη ομαλοποίηση των διμερών σχέσεων», Huffingtonpost.gr https://www.huffingtonpost.gr/entry/senantese-tsipra-r-ama-sto-perithorio-toe-paykosmioe-oikonomikoe-foroem-sto-ntavos_gr_5a69c627e4b002283009a039
176. Kathimerini.gr, 2018, «Συνάντηση Τσίπρα - Ράμα στο Λονδίνο: Θετικές εξελίξεις διαβλέπουν διπλωματικές πηγές», <http://www.kathimerini.gr/974231/article/epikairothta/politikh/synanthsh-tsipra---rama-sto-londino-8etikes-e3eli3eis-diavlepoyndiplwmatikes-phges>
177. Σταύρος Παπαντωνίου, 2018, Τι λέει ο κ. Κοτζιάς στην 9σέλιδη επιστολή παραίτησης, Kathimerini.gr, <http://www.kathimerini.gr/990995/article/epikairothta/politikh/ti-leei-o-k-kotzias-sthn-9selidh-epistolh-paraitshs>

178. Kathimerini.gr, 2018, Έντι Ράμα: Μην χαρακτηρίζουμε απαράδεκτη την απώλεια ενός τρελού,
<http://www.kathimerini.gr/992261/article/epikairothta/politikh/enti-rama-mhn-xarakthrizoyme-aparadekth-thn-apwleia-enos-treloy>
179. Αλέξανδρος Μαλλιός, 2018, Βούλιαξε το ελληνικό κύρος στους Βουλιάρτες, alexandrosmallias.com, <https://www.alexandrosmallias.com/vouliakse-to-elliniko-kyros-stous-vouliarates>
180. Σταύρος Λυγερός, 2018, «Σημαιοφόρος της «Μεγάλης Αλβανίας» ο Ράμα», slpress.gr, <https://slpress.gr/ethnika/simaioforos-tis-megalis-albanias-o-nikitis-ton-eklogon-rama/>
181. Liberal.gr, 2016, “Η Αθήνα εγκλωβίζεται στην «Αλβανική παγίδα», <https://www.liberal.gr/arthro/53755/amyna--diplomatia/2016/i-athina-egklobizetai-stin-isonalbaniki-pagidasin.html>
182. Kathimerini.gr, 2018, Εμπόλεμο με Τσάμηδες συνδέουν τα Τίρανα, <http://www.kathimerini.gr/942707/article/epikairothta/politikh/empolemo-me-tsamhdes-syndeoun-ta-tirana>
183. Skai.gr, 2018, Ποιες είναι οι πυραμίδες που ανέφερε ο Αλέξης Τσίπρας στα σύνορα με Αλβανία, <http://www.skai.gr/news/politics/article/378550/poies-einai-oi-puramides-pou-anefero-o-alexis-tsipras-sta-sunora-me-alvania/>
184. Νεφέλη Λυγερού, 2019, Επιτέλους η Αθήνα αρχίζει να πρεσάρει τα Τίρανα, slpress.gr, <https://slpress.gr/ethnika/epitelous-i-athina-archizei-na-presarei-ta-tirana/>

Ξενόγλωσσα άρθρα δημοσιευμένα στο διαδίκτυο (όλα έχουν ως ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης την 18/12/2018)

1. Panorama.com,2016, «Ylli Bufi: E vërteta e thënies sime “kemi dhe 6 ditë bukë» <http://www.panorama.com.al/ylli-bufi-e-verteta-e-thenies-sime-kemi-dhe-6-dite-buke/>
2. Genc Mlloja,2013, « LEFT-WING SOCIALIST PARTY REGAINS POWER IN ALBANIA», worldpolicy.org, <https://worldpolicy.org/2013/06/28/left-wing-socialist-party-regains-power-in-albania/>
3. Nytimes.com, 1992, «Albania's Democratic Party Names Surgeon to Fill President's Post» <https://www.nytimes.com/1992/04/05/world/albania-s-democratic-party-names-surgeon-to-fill-president-s-post.html?scp=3&sq=Aleksander%20meksi&st=cse>
4. David Binder,1993, «U.S. and Albania Sign a Military Agreement» ,nytimes.com <https://www.nytimes.com/1993/10/21/world/us-and-albania-sign-a-military-agreement.html>
5. Miranda Vickers, 2011, «Ramiz Alia», Theguardian.com, <https://www.theguardian.com/world/2011/oct/07/ramiz-alia>
6. Telegrafi.com, 2016, «Kur Ramiz Alia ishte në burg» <https://telegrafi.com/kur-ramiz-alia-ishte-ne-burg-foto/>
7. Ilda Jeha, Ylli Cabiri,2017, «Evolution of the Albanian Constitution» , DeGruyter, <https://www.degruyter.com/downloadpdf/j/ajis.2017.6.issue-1/ajis.2017.v6n1p31/ajis.2017.v6n1p31.pdf>
8. Nytimes.com, 1990, «Greece Says Albanian Will Visit on Jan. 26» <https://www.nytimes.com/1990/01/18/world/greece-says-albanian-will-visit-on-jan-26.html>

9. Paul Anastasi,1991, «Greek-Albanian Talks Stalled Over Ethnic Issues»nytimes.com, <https://www.nytimes.com/1991/01/14/world/greek-albanian-talks-stalled-over-ethnic-issues.html>
10. Ralph Joseph, 1991, Greece accuses Albania of encouraging influx of refugees, <https://www.upi.com/Archives/1991/01/02/Greece-accuses-Albania-of-encouraging-influx-of-refugees/9833662792400/>
11. Tony Barber,1993, «Athens leans hard on Albania»,independent.com <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/athens-leans-hard-on-albania-1486134.html>
12. Tony Barber,1994, «Albania recalls envoy to Greece as tensions mount» independent.com <https://www.independent.co.uk/news/world/albania-recalls-envoy-to-greece-as-tensions-mount-1378307.htm>
13. Edison Kurani, 2014, «Greece, 2.5 million Euros to Albania for the theater which was never built, Independent Balkan News Agency», <http://old.balkaneu.com/greece-2-5-million-euros-albania-theater-built/>
14. RadioFreeEuropeRadioLiberty.gr, 2002, Albania: Prime Minister Meta Resigns, <https://www.rferl.org/a/1098630.html>
15. TeSheshi.com , 2017, «Një profil ndryshe: kush është në të vërtetë Gramoz Ruçi?» , <http://tesheshi.com/nje-profil-ndryshe-kush-eshte-ne-te-vertete-gramoz-ruci/>
16. BBCnews.co.uk, 2007, «Bush greeted as hero in Albania», <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6738055.stm>
17. Daniel Bates, 2016, DailyMail.com, <https://www.dailymail.co.uk/news/article-3690370/How-two-stoners-played-Miles-Teller-Jonah-Hill-new-film-unlikely-international-arms-dealers-landed-300million-contract-Afghan-National-Army-operating-living-room.html>
18. Exit.al ,2017, «Meta's Revenge» , <https://exit.al/en/2017/04/08/metass-revenge/>
19. Zeriamerikes.com, 2010, «Marrëveshje Shqipëri-Greqi - 2002-01-12», <https://www.zeriamerikes.com/a/a-30-a-2002-01-12-1-1-85631752/425736.html>

20. Nytimes.com,2004, «Chaos After Greeks Lose to Albania»,
<https://www.nytimes.com/2004/09/06/sports/soccer/chaos-after-greeks-lose-to-albania.html>
21. Bbc.co.uk, 2006, «Greqia u jep shtetësinë minoritarëve»,
http://www.bbc.co.uk/albanian/news/2006/11/061107_gre_citizenship.shtml
22. Telegrafi.com, 2008, «Greqia, e para për investime në Shqipëri» ,
<https://telegrafi.com/greqia-e-para-per-investime-ne-shqiperi/>
23. Panorama.com, 28/7/2014, <http://www.panorama.com.al/xhufi-himara-ne-histori-si-krahine-e-laberise-bollano-e-mesoi-gjuhen-greke-me-kurse-speciale/>
24. Oranews.tv, 5/02/2018, «Bushati: Marrëveshja me Greqinë më e favorshme se ajo e 2009», <http://www.oranews.tv/article/bushati-marreveshja-me-greqine-me-e-favorshme-se-ajo-e-2009>
25. Ocnal.com, «The Sea pact with Greece, Albania gets the blocks "Joni 1" and "Joni 2"», <http://www.ocnal.com/2018/02/the-sea-pact-with-greece-albania-gets.html>
26. Shqiptarja.com, 3/10/2018, «Pakti me Greqinë, Meta: Dakordësi me Ramën, por të kalojë kur të ngrihet Kushtetuesja», <http://shqiptarja.com/lajm/deti-me-greqine-meta-dakordesi-me-ramen-por-pakti-te-kaloje-kur-te-ngrihet-kushtetuesja>
27. Top-channel.tv, 10/2/2018, «Zbardhet Pakti me Greqinë, Shqipëria “rifiton” detin që humbi në 2009», <http://top-channel.tv/2018/02/10/zbardhet-pakti-me-greqine-shqiperia-rifiton-detin-qe-humbi-ne-2009/>
28. Benet Koleka, 2011, «Albanian deputy PM quits amid corruption allegations», Reuters.com, <https://www.reuters.com/article/us-albania-resignation/albanian-deputy-pm-quits-amid-corruption-allegations-idUSTRE70D52E20110114>
29. Aljazeera.com,2011, «Four people killed and dozens injured in extensive anti-government clashes with police outside PM's office in Tirana.»,
<https://www.aljazeera.com/news/europe/2011/01/201112119754408514.html>
30. Andi Dobrushki , 2015, «How Albania Is Reforming Its Troubled Justice System», Opensocietyfoundations.org,

<https://www.opensocietyfoundations.org/voices/how-albania-reforming-its-troubled-justice-system>

31. DW.com, 2015, «Angela Merkel arrives in Albania amid Greek crisis», <https://www.dw.com/en/angela-merkel-arrives-in-albania-amid-greek-crisis/a-18570976>
32. Euronews.com, 2015, «Aleksandar Vucic becomes first Serbian leader to visit Albania», <https://www.euronews.com/2015/05/27/aleksandar-vucic-becomes-first-serbian-leader-to-visit-albania>
33. DW.com, 2016, «Albania passes key judicial reform for EU membership», <https://www.dw.com/en/albania-passes-key-judicial-reform-for-eu-membership/a-19420808>
34. Vuk Velebit , 2018, 2018 as a crucial year for Albania on its European path, europeanwesternbalkans.com, <https://europeanwesternbalkans.com/2018/01/12/2018-crucial-year-albania-european-path/>
35. Jacobo Barigazzi, 2018, EU ministers postpone Albania and Macedonia accession decision, Politico.com, <https://www.politico.eu/article/eu-european-union-ministers-general-affairs-council-postpone-albania-and-macedonia-accession-decision/>
36. Blerim Leka, 2014, «Greece slams the EU door to Albania in maritime dispute», united-europe.eu, <https://www.united-europe.eu/2014/09/greece-slams-the-eu-door-to-albania-in-maritime-dispute/>
37. Besar Likmeta, 2015, «No Quick Fix to Albania-Greece Maritime Dispute, Minister», Balkaninsight.com, <http://www.balkaninsight.com/en/article/no-deal-on-albania-greece-maritime-shelf-border-dispute>
38. Telegrafi.com, 2016, «Tri çështjet që kushtëzojnë marrëdhëniet Shqipëri-Greqi», <https://telegrafi.com/tri-ceshtjet-qe-kushtezojne-marredheniet-shqiperi-greqi/>
39. BalkanInsight.com, 2013, Greater Albania Petition Ruffles Feathers in Montenegro, <http://www.balkaninsight.com/en/article/tensions-high-in-montenegro-over-greater-albania-petition>

Επίσημες Ιστοσελίδες

1. Δημοκρατικό Κόμμα Αλβανίας <https://pd.al/>
2. Η επίσημη ιστοσελίδα της πρεσβείας των Η.Π.Α στην Αλβανία <https://al.usembassy.gov/our-relationship/policy-history/io/>
3. Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας Μαύρης Θάλασσας <http://www.bsec-organization.org/>
4. Οργανισμός Ισλαμικής Διάσκεψης <https://www.oic-oci.org/>
5. Ελληνικό υπουργείο προστασίας του πολίτη <http://www.mopocp.gov.gr/main.php?lang=GR>
6. Ελληνικό υπουργείο Εξωτερικών <https://www.mfa.gr/>
7. Αλβανικό Προξενείο στα Ιωάννινα <http://www.ambasadat.gov.al/ioannina-consulate/>
8. Γενική Γραμματεία της Ελληνικής Κυβέρνησης <http://www.ggk.gov.gr/>
9. Κόμμα Ένωσης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα <http://pbdnj.al/>
10. Προεδρική Σελίδα Αλβανίας <http://president.al/en/>
11. Σελίδα NATO <https://www.nato.int/>
12. Πρωτοβουλία Αδριατικής και Ιονίου <http://www.aii-ps.org/>
13. Πρόγραμμα «Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας» <https://www.interreg.gr/el/>
14. Ελληνικό υπουργείο ενέργειας και περιβάλλοντος <http://www.ypeka.gr/>
15. Διεθνές Δικαστήριο <https://www.icj-cij.org/en>
16. Επίσημη σελίδα Interreg - IPA CBC Greece – Albania 2014 – 2020 <https://greece-albania.eu/>
17. Επίσημη σελίδα Διαδικασίας Διαβαλκανικής Συνεργασίας <https://www.rcc.int/pages/111/south-east-european-cooperation-process--seecp>
18. Η Επιτροπή της Βενετίας https://www.venice.coe.int/WebForms/pages/?p=01_Presentation&lang=EN

19. Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο <https://www.icc-cpi.int/Pages/Main.aspx>

Ερευνητικά Κείμενα, Ανακοινώσεις, Εκθέσεις

1. Το 'προφίλ' της Αλβανίας στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
<https://www.imf.org/en/Countries/ALB#countrydata>
2. Η βιογραφία του Αχμέτ Ουίλσον <http://thebiography.us/en/ahmeti-vilson>
3. Η βιογραφία του Ραμίζ Αλία στο <https://www.britannica.com/biography/Ramiz-Alia>
4. Αποτελέσματα Αλβανικών Εθνικών Εκλογών 1991 http://archive.ipu.org/parline-e/reports/arc/2001_91.htm
5. Αποτελέσματα Αλβανικών Εθνικών Εκλογών 1992 http://archive.ipu.org/parline-e/reports/arc/2001_92.htm
6. Έκθεση Διεθνούς Αμνηστίας 1996
<https://www.amnesty.org/download/Documents/172000/eur110271996en.pdf>
7. Συνταγματική ιστορία της Αλβανίας
<http://www.constitutionnet.org/country/constitutional-history-albania>
8. Νόμος 8001 22/9/1995 <http://www.derechos.org/intlaw/doc/alb2.html>
9. Επισκέψεις Αλβανών αξιωματούχων στις Η.Π.Α.
<https://history.state.gov/departmenthistory/visits/albania>
10. Αποτελέσματα αλβανικών εθνικών εκλογών 1996 http://archive.ipu.org/parline-e/reports/arc/2001_96.htm
11. Στοιχεία για τον Μπασκίμ Φίνο <http://ps.al/familja-jone/bashkim-fino-2>
12. Αποτελέσματα Αλβανικών Εθνικών Εκλογών http://archive.ipu.org/parline-e/reports/arc/2001_97.htm
13. Πληροφορίες για τον Ρετζέπ Μεϊντάνι
<http://www.clubmadrid.org/miembro/rexhep-meidani/>

14. Πληροφορίες για τον Ιλίρ Μέτα
https://www.nato.int/cps/en/natohq/who_is_who_57829.htm
15. Δελτίο Ευρωπαϊκής Επιτροπής 1990 <http://aei.pitt.edu/65694/1/BUL343.pdf>
16. Στοιχεία για τον Παναγιώτη Μπάρκα
http://www.biblionet.gr/author/46475/%CE%A0%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%B3%CE%B9%CF%8E%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%9C%CF%80%CE%AC%CF%81%CE%BA%CE%B1%CF%82
17. Δελτίο Ευρωπαϊκής Ένωσης 9/1994 <http://aei.pitt.edu/65212/1/BUL389.pdf>
18. Έκθεση του Humans Right Watch 2000
<https://www.hrw.org/legacy/wr2k1/europe/albania.html>
19. Αποτελέσματα αλβανικών εθνικών εκλογών 2001 http://archive.ipu.org/parline-e/reports/arc/2001_01.htm
20. Αποτελέσματα εθνικών αλβανικών εκλογών 2005
http://cec.org.al/Portals/0/Documents/CEC%202013/zgjedhje-per-kuvend/2005/perberja_e_kuvendit_grafiku.pdf
21. Έκθεση Freedom House για την Αλβανία 2008
<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2008/albania>
22. Χρονολόγιο σχέσης Ε.Ε.- Αλβανίας
<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/enlargement/albania/>
23. Χρονολόγιο σχέσης NATO - Αλβανίας
<http://www.mod.gov.al/eng/index.php/security-policies/relations-with/nato/88-history-of-nato-albania-relations>
24. Ανακοίνωση NATO 2008
https://www.nato.int/cps/us/natohq/official_texts_8443.htm
25. Ανακοίνωση NATO 2009
https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_52837.htm?mode=pressrelease
26. Δηλώσεις ελληνικού υπουργείου εξωτερικών σχετικά με τη δολοφονία Α. Γκούμα το 2010 <https://www.mfa.gr/epikairota/diloseis-omilies/apantese-tou->

[ekprosopou-upeks-se-eroteseis-skhetika-me-semerina-demosieumata-albanikou-typou-gia-dolophonia-aristotele-gkouma.html](http://www.ekprosopou-upeks-se-eroteseis-skhetika-me-semerina-demosieumata-albanikou-typou-gia-dolophonia-aristotele-gkouma.html)

27. Ανακοίνωση Ευρωπαϊκής Επιτροπής 2003 http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-03-163_en.htm
28. Αντιφώνηση του Προέδρου της Δημοκρατίας κ. Κ. Στεφανόπουλου προς τον Πρόεδρο της Αλβανίας
<http://www.presidency.gr/%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CF%86%CF%8E%CE%BD%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%AD%CE%B4%CF%81%CE%BF%CF%85-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%84-38/>
29. Δηλώσεις των Προέδρων Ελλάδος και Αλβανίας κ. κ. Κ. Παπούλια και A. Moisiu
<http://www.presidency.gr/%CE%B4%CE%B7%CE%BB%CF%8E%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%AD%CE%B4%CF%81%CF%89%CE%BD-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%BF%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B1%CE%BB%CE%B2-2/>
30. Δηλώσεις της Ντόρας Μπακογιάννη και του Αλβανού ομολόγου της Λουλζίμ Μπάσα <http://www.dorabak.gr/2008/03/diloseis-tis-ntoras-mpakogianni-kai-tou-alvanou-omologou-tis-loulzim-mpasa-kata-tin-koini-syentefksi-typou-sta-tirana/>
31. Ανακοίνωση υπουργείου εξωτερικών 11/12/2018
<https://www.mfa.gr/epikairota/diloseis-omilies/anakoinose-upourgeiou-exoterikon-skhetika-me-apophase-albanikes-kuberneses-na-parakhoresei-temakhia-ges-pou-anekoun-se-mele-tes-ellenikes-ethnikes-meionotetas.html>
32. Πληροφορίες για τη ‘Ζώνη Σένγκεν’
<http://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/security/20180216STO98008/sengken-dieurunsi-tis-zonis-eleutheris-kukloforias-tis-ee>
33. Αποτελέσματα αλβανικών εθνικών εκλογών 2009 http://archive.ipu.org/parline-reports/arc/2001_13.htm

34. Ανακοίνωση Δ.Ν.Τ. για την Αλβανία 2015
<https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/14/01/49/pr1481>
35. Ανακοίνωση υπουργείου εξωτερικών Ισραήλ 2015
<http://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2015/Pages/Albanian-Prime-Minister-Edi-Rama-in-Israel-21-Dec-2015.aspx>
36. Δηλώσεις υπουργών εξωτερικών Ελλάδος και Κοσόβου 2010
<https://avramopoulos.gr/el/content/synantisi-ypex-d-avramopoyloy-me-e-hoxhaj-ypex-toy-kosovoy-opoio-den-ehei-anagnoristei-apo-ti-hora-mas>
37. Αλβανική πληθυσμιακή απογραφή του 2011
http://www.instat.gov.al/media/3058/main_results_population_and_housing_census_2011.pdf
38. Δηλώσεις Έλληνα και Αλβανού υπουργών εξωτερικών
<https://www.mfa.gr/epikairota/proto-thema/deloseis-ton-upeks-elladas-kai-albanias-abramopoulou-kai-panariti-meta-te-sunantese-tous.html>
39. Ανακοίνωση ελληνικού υπουργείου εξωτερικών 2012
<https://www.mfa.gr/epikairota/aidiseis-anakoinoseis/mataiose-episkepses-upeks-abramopoulou-sten-albania.html>
40. Ενημερωτικό Σημείωμα του ελληνικού υπουργείου εξωτερικών για τον αγωγό TAP <http://www.idis.gr/wp-content/uploads/TAP.pdf>
41. Συνέντευξη τύπου Έλληνα υπουργού εξωτερικών 2013
<https://www.mfa.gr/epikairota/proto-thema/sunenteuxe-tupou-antiproedrou-tes-kuberneses-kai-upourgou-exoterikon-eu-benizelou-22102013.html>
42. Ανακοίνωση ελληνικού υπουργείου εξωτερικών 2015
<https://www.mfa.gr/epikairota/aidiseis-anakoinoseis/episkepse-upourgou-exoterikon-kotzia-sten-albania-14-16072015.html>
43. Δηλώσεις υπουργών εξωτερικών Ελλάδας Αλβανίας 2015
<https://www.mfa.gr/epikairota/proto-thema/koines-deloseis-upeks-kotzia-kai-upeks-albanias-nt-mpousati-kata-te-diarkeia-tes-sunenteuxes-tupou-tirana-1572015.html>

44. Ανακοίνωση του Γραφείου του Πρωθυπουργού
<https://primeminister.gr/2015/09/29/14083>
45. Απάντηση υπουργού εξωτερικών Ελλάδας 2018
<https://www.mfa.gr/koinovouleutikos-elegchos/balkania-skheseis-me-albania/apantese-stis-up-arith-6957-erotese-kai-up-arithm-346-aitese-katatheses-eggraphon-apo-2062018-tou-bouleute-georgiou-koumoutsakou.html>
46. Δηλώσεις υπουργών εξωτερικών Ελλάδος Αλβανίας 2016
<https://www.mfa.gr/epikairotita/proto-thema/koine-sunenteuxe-tupou-upourgou-exoterikon-kotzia-kai-upourgou-exoterikon-albanias-bushati-tirana-06062016.html>
47. Επίσημη Ανακοίνωση υπουργείου εξωτερικών Ελλάδος
<https://www.mfa.gr/epikairotita/eidiseis-anakoinoseis/sunantese-upeks-kotzia-me-upourgo-exoterikon-tes-albanias-bushati-upeks-02032017.html>
48. Κοινό Ανακοινωθέν υπουργείων εξωτερικών Ελλάδος Αλβανίας 2017
<https://www.mfa.gr/epikairotita/diloseis-omilies/koino-anakoinothen-upourgeion-exoterikon-elladas-kai-albanias-krete-12-noembriou-2017.html>
49. Κοινό Ανακοινωθέν υπουργείων εξωτερικών Ελλάδος Αλβανίας 2018
<https://www.mfa.gr/epikairotita/diloseis-omilies/koino-anakoinothen-ton-upourgeion-exoterikon-elladas-kai-albanias-korutsa-21012018.html>
50. Ανακοίνωση ελληνικού υπουργείου εξωτερικών 3/2018
<https://www.mfa.gr/epikairotita/diloseis-omilies/sunantese-ton-upourgon-exoterikon-ellados-kai-albanias-tirana-29032018.html>
51. Ανακοίνωση ελληνικού υπουργείου εξωτερικών 4/2018
<https://www.mfa.gr/epikairotita/diloseis-omilies/protos-guros-sunomilion-gia-ten-oriothetese-ton-thalassion-zonon-ellados-kai-albanias-tirana-30042018.html>
52. Ανακοίνωση ελληνικού υπουργείου Εξωτερικών 10/2018,
<https://www.mfa.gr/epikairotita/diloseis-omilies/anakoinose-upourgeiou-exoterikon-gia-to-thanato-ellena-polite-kata-antallage-purobolismon-stous-bouliarates-albanias.html>

53. Συνέντευξη Έλληνα αναπληρωτή υπουργού εξωτερικών 2018 Συνέντευξη κ. Κατρούγκαλου <https://www.mfa.gr/epikairoτητα/diloseis-omilies/sunenteuxe-an-upourgou-exoterikon-katrougkalou-sten-eph-real-news-kai-ton-dpho-ph-klaudiano-27102018.html>
54. Το πολιτικό πρόγραμμα του κόμματος PDIU Αλβανίας το 2015 <http://pdiu.al/faqa/programi/programi-zgjedhor/>
55. Η «Ατζέντα 2014» του ελληνικού υπουργείου εξωτερικών https://www.mfa.gr/images/docs/periferiaki_politiki/agenda_2014_gr.pdf
56. Έκθεση ΟΑΣΕ για εθνικές αλβανικές εκλογές 1996 https://www.csce.gov/sites/helsinkicommission.house.gov/files/1996.06.18%20Albanian%20Parliamentary%20Elections_0.pdf
57. Έκθεση του ΟΑΣΕ για τις εθνικές αλβανικές εκλογές 2001 <https://www.osce.org/odihr/elections/albania/13560?download=true>
58. Έκθεση του ΟΑΣΕ για τις εθνικές αλβανικές εκλογές του 2005 <https://www.osce.org/odihr/elections/albania/16856?download=true>
59. Έκθεση ΟΑΣΕ για τις αλβανικές εθνικές εκλογές 2009 <https://www.osce.org/odihr/elections/106963?download=true>
60. Έκθεση ΟΑΣΕ για τις δημοτικές εκλογές του 2015 <https://www.osce.org/odihr/elections/albania/180731?download=true>
61. Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Αλβανία 2010 https://www.parlament.al/Files/Integrimi/al_analytical_report_2010_en_23390_1.pdf
62. Ετήσια έκθεση εκτέλεσης προγράμματος γειτνίασης Ελλάδος Αλβανίας 2000-2006 το 2007 http://2007-2013.espa.gr/elibrary/etisia_ekthesi_2007_Ellada_Alvania.pdf
63. Έκθεση Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Αλβανία 2014 https://ec.europa.eu/neighbourhoodenlargement/sites/near/files/pdf/key_document_s/2014/al_report_june_2014.pdf

64. Έκθεση προόδου της Αλβανίας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2014
https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2014/20141008-albania-progress-report_en.pdf
65. Έκθεση του National Democratic Institute for International Relations :
<https://www.ndi.org/sites/default/files/NDI%20Albania%202017%20Election%20Analysis%20Final.pdf>
66. Έκθεση Επιτροπής Βενετίας για τις μειονότητες
[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI\(2018\)002-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI(2018)002-e)

Συμβατικά Κείμενα

1. Ο 'Χάρτης του Παρισιού' του Οργανισμού Ασφάλειας και Συνεργασίας στην Ευρώπη <https://www.osce.org/mc/39516>
2. Συμφωνία προστασίας και προώθησης των επενδύσεων Αλβανίας με το Ηνωμένο Βασίλειο <http://investmentpolicyhub.unctad.org/Download/TreatyFile/38>
3. Συμφωνία προστασίας και προώθησης των επενδύσεων Αλβανίας με Ολλανδία <http://investmentpolicyhub.unctad.org/Download/TreatyFile/25>
4. Συμφωνία προστασίας και προώθησης των επενδύσεων Αλβανίας με Βουλγαρία <http://investmentpolicyhub.unctad.org/Download/TreatyFile/10>
5. Συμφωνία προστασίας και προώθησης των επενδύσεων Αλβανίας με Τσεχία <http://investmentpolicyhub.unctad.org/Download/TreatyFile/7>
6. Διμερής επενδυτική συμφωνία Αλβανίας Η.Π.Α.
<https://www.state.gov/documents/organization/43474.pdf>
7. Ψήφισμα 1101 Γ.Σ.Ο.Η.Ε. <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N97/084/37/PDF/N9708437.pdf?OpenElement>
8. Ψήφισμα 1114 Γ.Σ. Ο.Η.Ε. <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N97/166/44/PDF/N9716644.pdf?OpenElement>

9. Το Αλβανικό Σύνταγμα του 1998
<https://www.osce.org/albania/41888?download=true>
10. Συμφωνία Αλβανίας και την Ε. Οικονομική Κοινότητα σε θέματα εμπορίου, οικονομικής και εμπορικής φύσεως <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A21992A1125%2801%29>
11. Σύμφωνο Φιλίας, Συνεργασίας, Καλής Γειτονίας και Ασφάλειας Ελλάδας με την Αλβανία. https://www.kodiko.gr/nomologia/document_navigation/202903/nomos-2568-1998
12. Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ELL.pdf
13. Χάρτης ΟΗΕ
https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=14
14. Ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης του Συμβουλίου της Ευρώπης
<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/163>
15. Ενδιάμεση Εμπορική Συμφωνία Ε.Ε. – Αλβανίας 2006
https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/albania/st08154.06_en.pdf
16. Πρόγραμμα Συνεργασίας NATO Αλβανίας 1995
https://www.nato.int/cps/ra/natohq/topics_50349.htm
17. Το κείμενο ίδρυσης της Ενεργειακής Κοινότητας
<http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2005/EN/1-2005-435-EN-F1-1.Pdf>
18. Συμφωνία Ίδρυσης μόνιμης Ελληνο- Αλβανικής Επιτροπής για θέματα διασυνοριακών υδάτων <https://nomoi.info/%CE%A6%CE%95%CE%9A-%CE%91-264-2005-%CF%83%CE%B5%CE%BB-1.html>
19. Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης Αλβανίας με την Ε.Ε. 2009 [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/PDF/?uri=CELEX:22009A0428\(02\)&rid=1](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/PDF/?uri=CELEX:22009A0428(02)&rid=1)
20. Σύμβαση Πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των εθνικών μειονοτήτων <https://www.coe.int/en/web/minorities/home>

21. Συνθήκη Διεθνούς Δικαίου Θαλάσσης 1982
http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf
22. Απόφαση Ευρωπαϊκής Επιτροπής 2010
https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/jha/117555.pdf
23. Συμπεράσματα Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με τη διαδικασία διεύρυνσης 2018
<https://www.consilium.europa.eu/media/35863/st10555-en18.pdf>
34. Το Καταστατικό του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου
<http://www.ministryofjustice.gr/site/LinkClick.aspx?fileticket=448O7ojhqGY%3D&tabid=132>
35. Δήλωση Γενικής Συνέλευσης Ο.Η.Ε. για τις μειονότητες το 1992
<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/minorities.aspx>
36. Σύμβαση ανάμεσα στην Ελληνική Δημοκρατία και την κοινοπραξία ΕΛΠΕ-TOTAL- EDISON για την παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στο θαλάσσιο τεμάχιο 2 στο Ιόνιο Πέλαγος :
<http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=N2HLxKfEh0o%3d&tabid=875&language=el-GR>

